Nazwa opracowania:

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO

TEKST STUDIUM – Załącznik nr 1 do Uchwały XIV/297/11 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 30 listopada 2011 r.

Zleceniodawca: **Pracownia Planowania Przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim z siedzibą przy ul. Farnej 8.**

Autorzy:

układ funkcjonalno – przestrzenny:	**dr inż. arch. Danuta Mirowska – Walas**
komunikacja:	**mgr inż. Bogusław Piasecki**
ochrona środowiska zagadnienia społ.-gosp.:	**mgr Łukasz I. Laskowski**
gospodarka wodno – ściekowa:	**mgr inż. Elżbieta Kurzypska**
elektroenergetyka, c-o, gaz, telekomunikacja:	**mgr inż. Tadeusz Pawlikowski**

Łódź, listopad 2011 r.

OPRACOWANIE PODLEGAJĄCE ZMIANIE

Nazwa opracowania:

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO

TEKST STUDIUM – **Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XLIX/837/06 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 29 marca 2006 r.**

Zleceniodawca: **Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim**

Autorzy:

układ funkcjonalno – przestrzenny:	**dr inż. arch. Danuta Mirowska – Walas**
	mgr inż. arch. Helena Mirowska
komunikacja:	**mgr inż. Bogusław Piasecki**
ochrona środowiska:	**mgr Barbara Wysmyk**
gospodarka wodno - ściekowa	**mgr inż. Elżbieta Kurzypska**
elektroenergetyka, c-o, gaz, telekomunikacja:	**mgr inż. Tadeusz Pawlikowski**
współpraca:	**mgr inż. arch. Marta Łukasiewicz** **mgr inż. arch. Katarzyna Walczak** **mgr Agnieszka Kocińska**

Łódź, marzec 2006 r.

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE WPROWADZAJĄCE.....8

I.1. Podstawa opracowania.....8

I.1.1. Uchwała o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium.....8

I.1.2. Umowa na sporządzenie zmiany studium.....8

I.2. Cel opracowania zmiany studium.....8

I.3. Zakres opracowania zmiany studium.....10

I.3.1. Obszar objęty opracowaniem.....10

I.3.2. Tryb i charakter opracowania.....10

I.3.3. Zawartość opracowania.....11

I.4. Materiały wyjściowe do opracowania.....13

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA.....15

II.1. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego miasta – część II „Studium 1999.”.....15

II.1.1. Położenie miasta w regionie i województwie łódzkim.....15

II.1.2. Środowisko przyrodnicze.....16

II.1.2.1. Geomorfologia i ukształtowanie powierzchni terenu.....16

II.1.2.2. Budowa geologiczna.....17

II.1.2.3. Warunki wodne.....19

II.1.2.3.1. Wody powierzchniowe.....19

II.1.2.3.2. Wody podziemne.....19

II.1.2.4. Charakterystyka szaty roślinnej.....20

II.1.2.5. Waloryzacja szaty roślinnej.....26

II.1.2.6. Warunki klimatyczne.....28

II.1.2.6.1. Makroklimat.....28

II.1.2.6.2. Topoklimat.....29

II.1.2.7. Higiena atmosfery*.....31

II.1.2.8. Waloryzacja środowiska przyrodniczego.....33

II.1.2.9. Ocena warunków fizjograficznych.....34

II.1.2.9.1. Obszary o przeciętnych wartościach środowiska przyrodniczego – predysponowane do pełnienia funkcji gospodarczych.....34

II.1.2.9.2. Obszary, które należy wyłączyć z lokalizacji zabudowy z uwagi na ich cenne wartości przyrodnicze i pełnienie ważnych funkcji środowiskotwórczych.....35
II.1.3. Środowisko kulturowe.....36
II.1.3.1. Ochrona środowiska kulturowego w studiach i planach.....36
II.1.3.2. Zarys rozwoju przestrzennego miasta.....37
II.1.4. Problematyka społeczna.....41
II.1.4.1. Rozwój i zmiany w strukturze demograficznej ludności w latach 1990 – 1997.....41
II.1.4.2. Analiza trendów umieralności i płodności.....45
II.1.4.3. Migracja ludności.....48
II.1.4.4. Przestrzenne zróżnicowanie procesów i struktur demograficznych..... 50
II.1.4.5. Problematyka społeczna – aktualizacja*.....55
II.1.5. Charakterystyka przestrzenno – gospodarcza miasta.....60
II.1.5.1. Ocena stanu i możliwości rozwoju gospodarki.....60
II.1.5.2. Charakterystyka przedsiębiorstw i procesów gospodarczych.....61
II.1.5.3. Rozmieszczenie przedsiębiorstw w przestrzeni miasta.....70
II.1.5.4. Charakterystyka przestrzenno - gospodarcza miasta - aktualizacja*..... 81
II.1.6. Rolnictwo.....87
II.1.6.1. Charakterystyka rolnictwa w mieście i zachodzących w nim przemian..... 87
II.1.6.2. Warunki glebowe.....88
II.1.6.3. Struktura agrarna.....89
II.1.6.4. Charakterystyka produkcji rolniczej.....92
II.1.6.5. Ocena rolniczej przestrzeni.....93
II.1.6.6. Rolnictwo – aktualizacja*.....94
II.1.7. Problematyka komunikacyjna.....98
II.1.7.1. Istniejący układ drogowo-uliczny*.....99
II.1.7.2. Istniejący układ komunikacji zbiorowej.....100
II.1.7.3. Charakterystyka obciążeń ruchowych*.....101
II.1.7.4. Problemy parkowania.....103
II.1.7.5. Ocena sprawności układu komunikacyjnego.....104

II.1.7.6. Bariery dla rozwoju układu komunikacyjnego.....104
II.1.7.7. Wnioski ze stanu istniejącego*.....104
II.1.8. Problematyka inżynieryjna.....106
II.1.8.1. Zasoby wodne - stan obecny i prognozy*.....106
II.1.8.2. Zanieczyszczenie wód - stan obecny i prognozy.....108
II.1.8.3. Analizy istniejących rozwiązań inżynieryjnych*.....109
II.1.8.3.1. Zaopatrzenie w wodę*.....109
II.1.8.3.2. Gospodarka ściekowa*.....119
II.1.8.3.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną*.....111
II.1.8.3.4. Zaopatrzenie w ciepło*.....111
II.1.8.3.5. Zaopatrzenie w gaz*.....112
II.1.8.3.6. Telekomunikacja*.....113
II.1.8.3.7. Komunalna gospodarka odpadami.....113
II.1.8.4. Ograniczenia przestrzenne i programowe wynikające z inżynierii.....113
II.1.9. Charakterystyka funkcji zagospodarowania miasta.....114
II.1.9.1. Gospodarka mieszkaniowa*.....114
II.1.9.2. Administracja.....116
II.1.9.3. Kultura.....117
II.1.9.4. Zdrowie*.....118
II.1.9.5. Oświata*.....118
II.1.9.6. Szkoły wyższe*.....122
II.2. Uzupełnienie i aktualizacja uwarunkowań.....123
II.2.1. Uwarunkowania wynikające z planu województwa łódzkiego.....123
II.2.2. Występujące dodatkowe uwarunkowania.....126
II.2.2.1. Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.....126
II.2.2.2. Plany miejscowe.....127
II.2.2.3. Decyzje w zakresie gospodarki przestrzennej 132
II.2.2.4. Wnioski zgłoszone do opracowania zmiany studium.....134
II.2.2.5. Obiekty w rejestrze i ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.....136
II.2.2.6. Obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m^2.....150
II.2.2.7. Zmiany wynikające z możliwości realizacji planowanego

układu drogowo-ulicznego.....151
II.2.2.8. Warunki i jakość życia mieszkańców.....152
II.2.2.9. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.....154
II.2.2.10. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.....155

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA.....160
III.1. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.....160
III.1.1. System powiązań przyrodniczych.....160
III.1.2. Prawna ochrona zasobów środowiska przyrodniczego.....160
III.1.3. Możliwości zwiększenia bogactwa przyrodniczego miasta i poprawy warunków środowiskowych.....165
III.1.4. Przeciwdziałanie zagrożeniu powodzi.....167
III.2. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....167
III.2.1. Elementy podlegające prawnej ochronie.....168
III.2.2. Projektowane elementy.....169
III.3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów....173
III.3.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.....173
III.3.2. Podstawowe typy terenów wyróżnione ze względu na sposób użytkowania oraz zasady i wskaźniki zagospodarowania i użytkowania tych terenów.....177
III.3.3. Obszary przestrzeni publicznych.....186
III.3.4. Obszary wymagające rehabilitacji i rekultywacji.....186
III.4. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....187
III.5. Kierunki zabezpieczenia wymogów obronności i ochrony cywilnej.....188
III.5.1. Tereny zamknięte.....189
III.6. Kierunki rozwoju systemu komunikacji.....189
III.6.1. Układ uliczno-drogowy.....190
III.6.2. Układ kolejowy.....193
III.6.3. Komunikacja zbiorowa zewnętrzna.....194
III.6.4. Miejska komunikacja zbiorowa.....194
III.6.5. Główne drogi rowerowe i ciągi piesze.....194
III.6.6. Zagadnienia parkowania.....194

III.6.7. Przekształcenia układu uliczno-drogowego.....195
III.7. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej.....196
III.7.1. Zaopatrzenie w wodę.....196
III.7.2. Gospodarka ściekowa.....198
III.7.2.1. Kanalizacja sanitarna.....198
III.7.2.2. Kanalizacja deszczowa.....198
III.7.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....199
III.7.4. Zaopatrzenie w ciepło.....200
III.7.5. Zaopatrzenie w gaz.....201
III.7.6. Telekomunikacja.....202
III.7.7. Komunalna gospodarka odpadami.....203
III.8. Obszary wyznaczone do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego , wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne 203
III.9. Obszary przeznaczone dla realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym.....205

IV. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA USTALEŃ.....207

* w p. II – UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA rozdziały oznaczone „*” zostały zaktualizowane dla potrzeb studium opracowanego w 2006 r. i zastąpione nową redakcją, zaktualizowane w niezbędnym zakresie dla potrzeb obecnej zmiany, pozostałe rozdziały wykorzystane ze „Studium 1999 r.” w tekście wyróżniono pochyłą czcionką.

I. INFORMACJE WPROWADZAJĄCE

I.1. Podstawa opracowania

I.1.1. Uchwała o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium

Uchwałą Nr LVI/923/10 Rada Miasta w Piotrkowie Trybunalskim dnia 27 października 2010 r. podjęła decyzję o przystąpieniu do sporządzania zmiany obowiązującego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego".

Studium podlegające obecnie zmianie, zwane dalej w tekście „Studium 2006" opracowane zostało przez firmę „WMW-projekt" w 2006 roku i zatwierdzone Uchwałą Nr XLIX/837/06 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 29 marca 2006 roku.

W/w opracowanie zmieniało wcześniejsze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego" zatwierdzone Uchwałą Nr XVI/276/99 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 24 listopada 1999 r. zwane dalej w tekście „Studium 1999".

I.1.2. Umowa na sporządzenie zmiany studium

Podstawą sporządzenia obecnej zmiany studium jest umowa Nr 1/PP/2011 z dnia 11 stycznia 2011 r. zawarta pomiędzy Pracownią Planowania Przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, a firmą „WMW-projekt" s.c. z siedzibą w Łodzi, przy ul. Piotrkowskiej 116/49.

I.2. Cel opracowania zmiany studium

Zlecając opracowanie „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Piotrków Trybunalski w latach 2006 – 2010" Prezydent Miasta spełnił wymogi wynikające z art. 32 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dotyczące sporządzenia przynajmniej raz w kadencji rady gminy oceny aktualności studium i planów miejscowych.

W ramach sporządzonej analizy określono:

- aktualność obowiązującego studium, w tym:
  - zakresu ustawowych zmian dotyczących problematyki studium i elementów procedury formalno – prawnej,
  - w odniesieniu do zgłoszonych wniosków w sprawie przystąpienia do zmiany studium,
- aktualność obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym:
  - w odniesieniu do zgłoszonych wniosków w sprawie przystąpienia do zmiany planów,
- postęp sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego będących w trakcie opracowania,
- propozycję wieloletniego programu sporządzania planów miejscowych.

W odniesieniu do „Studium 2006" w w/w analizie sformułowano wnioski:

- Studium w swoich generalnych dyspozycjach posiada wysoki stopień aktualności, dlatego jego aktualizacja będzie mieć charakter zmian jednostkowych dotyczących:
  - zmian ustalonego przeznaczenia terenów w ramach stref zurbanizowanej i do urbanizacji,
  - uzupełnienia niektórych ulic podstawowego układu drogowego,
  - wyznaczenia nowych terenów do opracowania planów miejscowych;

- Niezależne od powyższego konieczne będą:
  - przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz ze sporządzeniem prognozy oddziaływania studium na środowisko,
  - weryfikacja ustaleń wynikająca z nowych programów, opracowań sporządzonych, w okresie od uchwalenia studium do czasu rozpoczęcia procedury jego zmiany, przez organy uzgadniające bądź opiniujące lub zmian ich stanowisk wynikających z upływu czasu,

Potrzeba opracowania zmiany obowiązującego „Studium 2006" r., wynika zarówno z przesłanek formalnych, jak i merytorycznych. Są nimi:

- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 80 z 2003 r., poz. 717) z późniejszymi zmianami, w tym z 2010 r. Dz. U. Nr 155, poz. 1043,
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 130 z 2010 r. poz. 871), zmieniające art. 10 ust. i pkt. 15 ustawy o p. i zp., zgodnie z którym w studium należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej;
- Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zmieniające art. 10 ustawy o p. i zp. poprzez dodanie ust. 22 nakładającego wymóg uwzględnienia w studium obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW oraz ich stref ochronnych związanych z ograniczeniem w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu,
- Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 poz. 1227),
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 237, poz. 1657),
- Ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz. U. Nr 106 z 2010 r. poz. 675),
- „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" uchwalony przez Sejmik Województwa Łódzkiego – Uchwała Nr LX/1648/10 z dnia 21 września 2010 r.,
- „Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego" (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 380, poz. 2946 z 2006 r.),
- Aktualne zamierzenia polityki społeczno – gospodarczej i koncepcje w zakresie przekształcenia zainwestowania miejskiego władz samorządowych miasta,
- Działania administracyjne dotyczące wydawania decyzji o warunkach zabudowy i decyzji celu publicznego,
- Obowiązujące uchwały Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim dotyczące zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Piotrkowa Trybunalskiego z 1998 r.,
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące fragmenty obszaru miasta,
- Uchwały Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wybranych fragmentów obszaru miasta,

- Wnioski zgłoszone w wyniku zawiadomienia właściwych instytucji i organów o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium.

I.3. Zakres opracowania zmiany studium

I.3.1. Obszar objęty opracowaniem

Opracowanie zmiany studium obejmuje obszar analogiczny, jak „Studium 2006", to jest obszar miasta w granicach administracyjnych.
Powierzchnia Piotrkowa Trybunalskiego wynosi ok. 67 km^2, a ludność ok. 78 000.

I.3.2. Tryb i charakter opracowania

Obecna zmiana studium opracowywana jest zgodnie z trybem określonym w art. 11 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 z 2003 r., poz. 717 z późn. zm.), uwzględnia zmiany w procedurze, które obowiązują od 21 października 2010 r tj. wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 130 z 2010 r. poz. 871) z dnia 25 czerwca 2010 r.
Uwzględnia również wymogi Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28.04.2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118 poz. 1233).
Obecna zmiana studium będąca kolejną edycją studium, zgodnie z w/w przepisami zawiera pełne ustalenia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przedstawione w jednolitym tekście i rysunku, na którym wyróżniono projektowane zmiany.
Zmiana studium uwzględnia również wymogi ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199 poz. 1227).
W związku z powyższym równolegle do sporządzania zmiany studium prowadzona jest procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, polegająca na sporządzeniu prognozy oddziaływania na środowisko projektu zmiany studium (z niezbędnym zapewnieniem możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu).
Dokumentację planistyczną stanowi zbiór dokumentów potwierdzających poszczególne etapy procedury formalno – prawnej.
Zgodnie z obowiązującą ustawą, po uchwaleniu przez Radę Miasta, sporządzona zmiana studium będzie określać politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego; nie będzie aktem prawa miejscowego. Ustalenia zmiany studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.
Niniejsze opracowanie obejmuje aktualizację „Studium 2006'', w tym:
- aktualizację danych statystycznych i informacji o mieście na podstawie dostępnych źródeł,
- aktualizację i uzupełnienie zapisów wynikające z wejścia w życie nowych przepisów, w tym weryfikację wskazanego wymogu uzyskania zgód na wyłączenia rolne (obecnie na terenie miasta zgodny nie są wymagane),

- aktualizację ustaleń dotyczących polityki regionalnej na podstawie zatwierdzonego nowego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego,
- aktualizację wynikającą z wytycznych do studiów uikzp gmin zawartych w „Planie Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego”,
- uwzględnienie zmian określonych w uchwale Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego w sprawie przystąpienia do zmiany obecnego studium, obejmujących:
  - uaktualnienie granic terenów zamkniętych,
  - uszczegółowienie zapisu dotyczącego „jednego przedsięwzięcia inwestycyjnego” na terenach zabudowy rezydencjonalnej,
  - korektę układu komunikacyjnego dotyczącą wskazanych odcinków ulic, w tym:
    - zmianę klasyfikacji ulicy Łódzkiej z drogi głównej (G) na drogę zbiorczą (Z),
    - uwzględnienie przebiegu fragmentu drogi zbiorczej (Z) – ulicy Roosevelta,
    - zmianę przeznaczenia terenów lasów na drogę łączącą ulice Witosa oraz Wierzejską;
  - zmiany przeznaczenia wskazanych terenów, w tym:
    - terenów leśnych w rejonie ulic: Rakowskiej, Miast Partnerskich i Wolborskiej na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny usług i drogę dojazdową,
    - części terenów koncentracji usług i działalności gospodarczej z dopuszczeniem produkcji na terenach wielkopowierzchniowych w rejonie ulicy Sulejowskiej na usługi o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2;
    - terenów usług z dużym udziałem zieleni w rejonie ulicy Sikorskiego na tereny usług z dopuszczeniem usług handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 i zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz ustalenie zasad ich zagospodarowania,
    - terenów usług komercyjnych z dopuszczalną zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz lasów w rejonie ulicy Życzliwej, na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczalną towarzyszącą zabudową usługową.

I.3.3. Zawartość opracowania

Niniejsze „Studium” opracowane jest w formie ujednoliconej, w której wykorzystuje się:

<u>Uwarunkowania rozwoju - wykonane dla potrzeb „Studium 1999”:</u>

- Tekst – uwarunkowania przestrzenne rozwoju miasta, wyodrębnione pochyłą czcionką, zweryfikowane w zakresie problematyki środowiska przyrodniczego, kulturowego oraz problematyki inżynieryjnej w ramach „Studium 2006’’, a następnie aktualizowane w niezbędnym zakresie w ramach obecnej zmiany.
- Rysunki ilustrujące uwarunkowania przestrzenne rozwoju miasta:
  - Rys. 1 - Zdjęcie lotnicze miasta – ortofotomapa
  - Rys. 2 - Miasto na tle regionu – województwa łódzkiego, powiatu i gmin
  - Rys. 3 - Piotrków Trybunalski w otoczeniu sołectw
  - Rys. 4 - Powiązania przyrodnicze z systemem obszarów chronionych
  - Rys. 5 - Ocena warunków ekofizjograficznych
  - Rys. 6 - Uwarunkowania przyrodnicze miasta

- Rys. 7 - Ochrona środowiska kulturowego – strefy ochrony konserwatorskiej
- Rys. 8 - Stan rolniczy przestrzeni produkcyjnej
- Rys. 8a - Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- Rys. 9 - Obsługa rolnictwa
- Rys. 10 - Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- Rys. 11 - Dominujące typy własności terenów
- Rys. 12 - Komunikacja. Powiązania zewnętrzne – stan istniejący
- Rys. 13 - Klasyfikacja funkcjonalna układu drogowego – stan istniejący
- Rys. 14 - Układ komunikacji zbiorowej – stan istniejący
- Rys. 15 - Istniejące bariery, konflikty i preferencje komunikacyjne
- Rys. 16 - Stan istniejący inżynierii. Ideogram urządzeń podstawowego znaczenia
- Rys. 17 - Lokalizacja usług

Dla potrzeb studium wykonano dodatkowo rysunki ilustrujące uwarunkowania rozwoju miasta:

- rys. nr 1 - Uwarunkowania rozwoju – istniejące użytkowanie terenu 1:10000
- rys. nr 2 - Uwarunkowania rozwoju – wodociągi 1:10000
- rys. nr 3 - Uwarunkowania rozwoju – kanalizacja sanitarna i deszczowa 1:10000
- rys. nr 4 - Uwarunkowania rozwoju – elektroenergetyka, c-o, gaz, telekomunikacja 1:10000
- rys. nr 5 - Uwarunkowania rozwoju – zasięgi miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 1:10000
- rys. nr 6 - Uwarunkowania rozwoju – zagospodarowanie terenu wg uchwalonych lub rozpoczętych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 1:10000
- rys. nr 7 - Uwarunkowania rozwoju – wnioski zgłoszone do studium 1:30000

Na etapie koncepcji studium wykonano rysunki:

- rys. nr 8a - Koncepcja – klasyfikacja układu drogowego – wariant I 1:10000
- rys. nr 8b - Koncepcja – klasyfikacja układu drogowego – wariant II 1:10000
- rys. nr 8 - Koncepcja – klasyfikacja układu drogowego –rozwiązanie wynikowe 1:10000
- rys. nr 9 - Koncepcja – struktura funkcjonalno – przestrzenna 1:10000

Ustalenia „Studium 2006" obejmujące określenie kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego podlegały ponownej redakcji w zakresie tekstu oraz warstwy graficznej.

W ramach obecnej zmiany studium w odniesieniu do kierunków rozwoju przestrzennego, wprowadzono zmiany zgodnie z zakresem opisanym wcześniej.

Załączniki do uchwały o uchwaleniu zmiany studium stanowią:

- Tekst – kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta – zał. nr **1** do Uchwały Rady Miasta,
- Rysunek studium – kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno przestrzenna – plansza w skali 1:10 000 - zał. nr **2** do Uchwały Rady Miasta,
- Rozstrzygnięcie sposobu rozpatrzenia uwag zgłoszonych w trakcie wyłożenia projektu studium do publicznego wglądu - zał. nr **3**.

I.4. Materiały wyjściowe do opracowania

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego – aktualizacja, wrzesień 2010;
- Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego – listopad 2006;
- Studium komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego. Etap II – stan planowany – Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków, czerwiec 1999 r.;
- Ulica Wojska Polskiego w Piotrkowie Trybunalskim – analiza dostępności terenów dla budownictwa i wytyczne dla porządkowania pierzei – „Tektum", Piotrków Trybunalski, 2000 r.;
- Analiza i ocena zagospodarowania przestrzennego Piotrkowa Trybunalskiego w świetle wniosków o zmianę zapisów w miejscowym planie oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wykonanych dla miasta – „Dawos", Warszawa, 2000 r.;
- Strategia mieszkaniowa dla miasta Piotrków Trybunalski na lata 2004 – 2010 – zał. do Uchwały nr XX/301/04 Rady Miasta z dnia 26 maja 2004 r.;
- Informacja o obiektach sportowych, grudzień 2003 – Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu;
- Prognoza skutków budowy obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m^2 – Kraków 2002 – kierownik zespołu dr inż. Wiesław Wańkowicz;
- Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2000 – Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim;
- Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2001 – Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim;
- Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2008 – Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim;
- Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2009 – Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim;
- Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2010 – Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim;
- Plan Rozwoju Lokalnego dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008 – 2015, marzec 2010;
- Plan finansowy na lata 2010 - 2015, załącznik nr 1 do PRL dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego, sierpień 2010;
- Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2004 – 2013;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007 – 2013 dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego;
- Informacja o rynku pracy, grudzień 2010 – Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim;
- Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku – październik, 2007;
- Sprawozdanie z realizacji strategii zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku za 2010, luty 2011 r.;
- Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2009 roku – Biblioteka Monitoringu Środowiska, Łódź, 2010;
- Informacja o stanie środowiska na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego i powiatu piotrkowskiego ziemskiego w roku 2008, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, Piotrków Tryb., 2009;
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do 2016 roku, Piotrków Tryb., 2008 – 2009;
- Program rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009 – 2015, czerwiec 2009;
- Założenia do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Piotrków Trybunalski;

- Miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego z 1998 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego – „Dawos", Warszawa 1999, gł. proj. dr inż. arch. Andrzej Romiszewski;
- Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w celu określenia aktualności studium i planów miejscowych – „Teren" Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Miast i Osiedli, Łódź, 2004;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Piotrkowa Trybunalskiego – „WMW-projekt" s.c., Łódź 2006;
- Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Piotrków Trybunalski w latach 2006 – 2010, „WMW-projekt" s.c., Łódź, 2010;
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- Projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego będące w opracowaniu;
- Rocznik Statystyczny Województwa Łódzkiego 2009 – Urząd Statystyczny w Łodzi;
- Plan Ochronny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego ustanowionego Rozporządzeniem Nr 29/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 3 listopada 2006 r. (Dz. Urzędowy Województwa Łódzkiego Nr 380, poz. 2946 z 2006 r.)
- Dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, oddział w Łodzi – www.stat.gov.pl;
- Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – publ. Urzędu Statystycznego w Łodzi;

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA

Dla potrzeb sporządzenia „Studium 2006” przyjęto opracowanie uwarunkowań rozwoju przestrzennego miasta zawarte w „Studium 1999”, wyodrębnione w tekście pochyłą czcionką, wraz z uzupełnieniem i aktualizacją niektórych danych, co wynikało głównie z upływu czasu od opracowania do 2006 r. oraz wymogów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r.

Poniżej przedstawiona treść stanowi cytowany w całości rozdział II „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego” wykonanego przez zespół:

dr inż. arch. Andrzej Romiszewski – główny projektant,

dr inż. arch. Ewa Widera – Maruszyńska, mgr Marek Łapiński – problemy przestrzenne i analizy uwarunkowań rozwoju miasta – diagnoza, kierunki – synteza,

prof. dr hab. arch. Teresa Zarębska – studia urbanistyczno – historyczne,

prof. dr hab. Aleksandra Jewtuchowicz, współpraca mgr Maria Horbaczewska – gospodarka przestrzenna,

mgr Ryszard Klimpel, mgr Dariusz Kuberski, Wojciech Zaczkiewicz – środowisko przyrodnicze,

dr Barbara Nowakowska, dr Wojciech Michalski – zagadnienia demograficzne, współpraca

mgr Ewa Szafrańska, mgr Anna Wosiak,

mgr inż. Elżbieta Gałczyńska – rolnictwo,

mgr inż. Wojciech Mickiewicz z zespołem – komunikacja i transport,

mgr inż. Stefan Parys z zespołem „TARGET” – inżynieria miejska

w ramach pracowni „DAWOS” sp. z o.o. 02-556 Warszawa, ul. Ligocka 2, Warszawa 1999 r.

Informację o składzie autorskim zespołu opracowującego „Studium 2006”, które obecnie podlega zmianie zawiera strona tytułowa.

W ramach opracowania zmiany studium w uwarunkowaniach rozwoju wprowadzono niezbędną aktualizację wynikającą z upływu czasu w zakresie opisanym w pkt. I.3.2.

II.1. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego miasta

II.1.1. Położenie miasta w regionie i województwie łódzkim

Od 1 stycznia 1999 roku decyzją Sejmu RP o powołaniu szesnastu województw, miasto Piotrków Trybunalski należy do województwa łódzkiego. Województwo łódzkie jest jednym z dużych województw – regionów, położonym w samym środku Polski. Powierzchnia województwa łódzkiego 18219 km^2. Ludność 2 541 tys. Województwo łódzkie ma trzy miasta na prawach powiatu - Łódź, Piotrków Trybunalski i Skierniewice oraz 21 powiatów ziemskich i 177 gmin. Jednym z dwudziestu czterech powiatów województwa łódzkiego jest powiat piotrkowski o powierzchni 1429 km^2 i 90,5 tys. ludności. W skład powiatu piotrkowskiego wchodzi 11 gmin. Miasto Piotrków Trybunalski graniczy z gminami: Sulejów, Rozprza, Wola Krzysztoporska, Grabica, Moszczenica i Wolbórz. Ościenne wsie graniczące z miastem Piotrkowem Trybunalskim wg danych Urzędu Miasta to:

- ***gmina Sulejów*** *(sołectwa- Koło, Uszczyn, Poniatów, Kolonia Zalesice i Zalesice),*
- ***gmina Rozprza*** *(sołectwo - Longinówka),*
- ***gmina Wola Krzysztoporska*** *(sołectwa - Bujny, Wola Rokszycka, Kargal Las, Rokszyce II, Majków Duży,*

- ***gmina Grabica*** *(sołectwa – Twardosławice, Polesie, Daszówka,*
- ***gmina Moszczenica*** *(sołectwa – Jarosty, Michałów, Raków Duży, Kolonia Raków),*
- ***gmina Wolbórz*** *(sołectwa – Proszenie, Polichno).*

Piotrków Trybunalski jako miasto powiatowe pozostawał w granicach województwa łódzkiego do 1975 roku, kiedy otrzymał rangę miasta wojewódzkiego. Od 1999 roku jest ponownie miastem powiatowym o powierzchni 67 km^2, które zamieszkuje 77 810 ludności.

II.1.2. Środowisko przyrodnicze

II.1.2.1.Geomorfologia i ukształtowanie powierzchni terenu

Pod względem geomorfologicznym rejon miasta Piotrków Trybunalski leży w obrębie mezoregionu Równiny Piotrkowskiej. Mezoregion należy do makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie. Wyniesienia Południowomazowieckie stanowią pod względem hipsometrycznym obszar przejściowy do Wyżyny Małopolskiej. W okolicach Piotrkowa wzniesienia przekraczają 200 m n.p.m., a w kilku miejscach nawet 250 m n.p.m. Równina Piotrkowska rozciąga się na obszarze 1636 km^2 pomiędzy Wysoczyzną Bełchatowską na zachodzie a skrajem Wyżyny Małopolskiej na wschodzie.

W okolicach Piotrkowa przebiega dział wodny pomiędzy Wisłą, a Odrą. Miasto leży w dorzeczu Wisły, gdzie rozpościera się strefa moreny dennej i pagórków ostańcowych zlodowacenia środkowopolskiego - stadiału maksymalnego. Linia maksymalnego zasięgu stadiału mazowiecko-podlaskiego została określona w strefie o szerokości 1 do 3 km po wschodniej stronie działu wodnego Wisła-Odra na podstawie wyraźnie uformowanych dolin o cechach lejków proglacjalnych, sandrów występujących w pobliżu początkowych odcinków tych dolin oraz form wypukłych w postaci strefy czołowo-morenowej.

Doliny o charakterze lejków proglacjalnych uchodzą do współczesnej doliny o założeniu doliny marginalnej, rozwiniętej wzdłuż linii południkowej - od Meszczy poprzez Bugaj koło Piotrkowa Trybunalskiego do Milejowa nad Luciążą. Lejki proglacjalne występują w mikroskali, w związku z czym posiadają marginalne znaczenie dla zagospodarowania terenu miasta. Pomiędzy strefą sandrów i lejków proglacjalnych, a zbiorczą doliną marginalną występuje 5 - 6 km strefa równinnych terenów wysoczyznowych. Na kontakcie tej strefy wysoczyznowej z doliną marginalną występuje południkowy ciąg pagórków ostańcowych. Dolina marginalna Meszcze - Bugaj przyjmuje od zachodu 8 dolin z ciekami stałymi, natomiast od strony wschodniej nie nawiązuje do niej ani jeden ciek, jedynie występuje jej otwarcie ku wschodowi ku Pilicy za pośrednictwem między innymi Strawy. Charakterystycznymi formami związanymi z pradoliną są dwa poziomy tarasów i wcięcia erozyjne. Na pograniczu obu tarasów w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego uformowały się pola piasków przewianych i formy wydmowe.

W obrębie omawianego obszaru występuje pięć genetycznych rodzajów form rzeźby terenu; formy pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego - powstałe w wyniku akumulacji i erozji, formy pochodzenia eolicznego, rzecznego - powstałe w wyniku akumulacji i erozji oraz formy utworzone przez roślinność. W zachodniej części obszaru objętego opracowaniem występuje forma lodowcowa, jaką jest wysoczyzna morenowa falista (wysokości względne 2 - 5 m, nachylenia terenu 5^0). Obszar ten położony jest na wysokościach 200 - 235 m n.p.m. i rozcięty jest nieckami denudacyjnymi i dolinkami erozyjnymi, opadającymi do głównych dolin rzecznych. W południowej części miasta znajduje się wysoczyzna morenowa płaska (wysokości względne do 2 m, nachylenia terenu do 2^0). Położona jest ona na

wysokościach około 190 - 200 m n.p.m. Jest to stosunkowo równa powierzchnia, w strefie brzeżnej rozcięta dolinami denudacyjnymi i erozyjnymi oraz łagodnymi stokami opadającymi ku dolinom. Wschodnią część obszaru obejmują tarasy pradolinne wyższe erozyjno - akumulacyjne, które występują fragmentarycznie na wysokości około 185 - 195 m n.p.m. Tarasy pradolinne niższe akumulacyjne występują na poziomie 202 - 205 m n.p.m. maksymalnie do 10 m nad poziom rzeki. Na omawianym obszarze można wyróżnić także pola piasków przewianych oraz wydmy, które mają niewielkie wysokości - maksymalnie do 7 m Lokalnie w dolinach rzecznych, a głównie w rejonie doliny Bugaj, obserwuje się tworzone współcześnie przez roślinność niewielkie formy morfologiczne.

II.1.2.2. Budowa geologiczna

Obszar związany z Piotrkowem Trybunalskim znajduje się w zasięgu dużej jednostki tektonicznej - niecki łódzkiej. W rejonie miasta, na niewielkiej przestrzeni krzyżują się ważne jednostki tektoniczne, które charakteryzują się dużym zróżnicowaniem zarówno pod względem tektoniki jak i litologii. Od południa do niecki kredowej łódzkiej przylega niecka miechowska, obie te jednostki strukturalne rozdziela jurajska elewacja zwana progiem przedborsko-radomszczańskim. Od północnego-wschodu niecka łódzka graniczy z mezozoiczną osłoną Gór Świętokrzyskich, w skład której wchodzą antyklina gielniowsko-inowłodzka, jura sulejowska i opoczyńska. Od zachodu do omawianego obszaru przylega monoklina śląsko-krakowska.

Najstarsze stratygraficznie nawiercone w rejonie Piotrkowa osady pochodzą z górnego permu (cechsztyn). W okresie tym, w wyniku ruchów waryscyjskich, omawiany obszar ulegał wynurzeniu i w płytkim zbiorniku osadzały się iłowce, mułowce i sole kamienne. W triasie dolnym na omawianym obszarze odbywała się sedymentacja w zbiorniku subkontynentalnym. Pod koniec triasu dolnego (w recie) nastąpiła transgresja morska. W zbiorniku osadzały się wtedy skały węglanowe, głównie dolomity i wapienie. W trasie środkowym (w wapieniu muszlowym) trwała morska sedymentacja skał węglanowych.

Pod koniec triasu zaczynają pojawiać się osady regresywne, a nawet śródlądowe. Są to mułowce, iłowce i piaskowce. W okresie jury dolnej na omawianym obszarze rozwija się ląd, w związku z czym mamy do czynienia z silą erozją sięgającą do najwyższego triasu. W jurze środkowej w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego następuje rozległa transgresja morska. W górnojurajskim zbiorniku odbywała się sedymentacja skał węglanowych: wapieni i margli. Pod koniec jury zaznacza się regresja morska, o obszary wynurzane poddawane są intensywnym procesom denudacyjnym. Najwyższe piętra jury wykształcone są w postaci lądowych mułowców.

W rejonie Piotrkowa Trybunalskiego brak jest osadów kredy dolnej, występuje tu luka stratygraficzna spowodowana zapewne brakiem sedymentacji na tym terenie. Kreda górna rozpoczyna się transgresywnymi piaskowcami z fosforytami i marglami. Przez cały okres kredy górnej na omawianym obszarze osadzają się utwory morskie głębszych i płytszych facji co świadczy o wahaniach poziomu morza kredowego. Najwyższa kreda (kampan) to w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego wielka transgresja morska trwająca do trzeciorzędu. W trzeciorzędzie rozwinęła się silnie erozja. W paleogenie w wyniku procesów denudacyjnych osadzają się utwory zwietrzelinowe, gliniaste, a w zagłębieniach bezodpływowych akumulowane są iły i mułki. W neogenie mają miejsce ruchy górotwórcze powodujące odnawianie starych dyslokacji. W tektonicznych i erozyjnych zagłębieniach osadzają się mułki, piaski, iły i węgiel brunatny. Po zakończeniu sedymentacji w zagłębieniach jeziornych zaznacza się luka stratygraficzna (pliocen),

lokalnie zaznaczona fazą erozji o czym świadczą rumowiska i bruki, a także grube żwiry. Zasadnicze zmiany klimatyczne pod koniec trzeciorzędu zapowiadają epokę lodowcową.

Za najstarsze osady plejstoceńskie w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego uznaje się rezydua osadów morenowych stadiału dolnego zlodowacenia południowopolskiego. Przed kolejnym stadialnym nasunięciem lądolodu miała miejsce intensywna denudacja, dlatego też glina zwałowa stadiału dolnego ma niewielką miąższość i zachowała się fragmentarycznie. W stadiale górnym rozpoczyna się akumulacja wodnolodowcowa reprezentowana przez piaski i żwiry, a potem akumulacja lodowcowa. Glina zwałowa stadiału górnego ma niewielką miąższość lub brak jej zupełnie. Transgresja lądolodu podczas zlodowacenia środkowopolskiego stadiału maksymalnego doprowadziła do zatamowania odpływu wód z dolin interglacjału mazowieckiego, co spowodowało zasypanie tych form piaskami i żwirami wodnolodowcowymi, a miejscami osadami zastoiskowymi. Obecność lądolodu stadiału maksymalnego reprezentowana jest przez serię gliny zwałowej stwierdzonej na całym terenie Równiny Piotrkowskiej. Gliny oraz inne osady lodowcowe związane ze stadiałem mazowiecko-podlaskim występują na zachód od Piotrkowa Trybunalskiego. Natomiast na wschód od tego miasta przebiega duża struktura związana z zanikaniem lądolodu mazowiecko-podlaskiego. Jest to biegnące prawie południkowo obniżenie jeziora Bugaj. Interglacjał emski zaznaczył się na tym obszarze głównie erozją w dolinach rzecznych oraz akumulacją osadów w zagłębieniach bezodpływowych. Doliny dostosowały się w swym przebiegu do obniżeń powstałych u schyłku zlodowacenia środkowopolskiego. Do jednej z największych rzek tego okresu należała Strawa.

Z ostatniego okresu zimnego odpowiadającego zlodowaceniu północnopolskiemu, występują osady rzeczne i eoliczne. Także podczas ostatniego zlodowacenia w warunkach klimatu peryglacjalnego tworzyły się piaski pylaste. Osady te występują powszechnie na powierzchni glin zwałowych i mają znaczny udział na całym omawianym obszarze szczególnie w strefie wysoczyznowej, w nieckach denudacyjnych i suchych dolinkach. W holocenie w związku ze zmianą warunków klimatycznych, w dolinach rzecznych wzmogły się procesy erozyjne. Rejony, które na początku holocenu zostały opuszczone przez rzeki stały się obszarami gromadzenia utworów organicznych.

<u>obszary naturalnych zagrożeń geologicznych</u>

W okresie wiosennych roztopów oraz nawalnych deszczy najbardziej strome zbocza w dolinach rzek mogą być podatne na degradację o charakterze zmywu powierzchniowego. Ze względu jednak na bardzo małą powierzchnię terenu podatnego na ten rodzaj degradacji nie ma ona w skali całego miasta większego znaczenia.

<u>udokumentowane złoża kopalin</u>

Na terenie miasta jedyne złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej, którego zasoby geologiczne oszacowano na 261 tyś. m^3 nie jest eksploatowane.

<u>obszary i tereny górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych</u>

Na terenie miasta nie ma utworzonych obszarów i terenów górniczych dla złóż kopalin podstawowych i pospolitych.

II.1.2.3. Warunki wodne

II.1.2.3.1.Wody powierzchniowe

W rejonie miasta Piotrkowa Trybunalskiego sieć rzeczna należy do dwóch systemów rzecznych Wisły i Odry. Systemy te rozdzielone są działem wodnym I - rzędu. Cieki przepływające w okolicach omawianego miasta należą do systemu rzeki Luciąży. Największą rzeką przepływającą przez Piotrków Trybunalski jest Strawa. Ciek ten w swym górnym biegu ma charakter okresowy o przebiegu równoleżnikowym, natomiast w swym dolnym biegu wykorzystuje południkowo biegnącą płaskodenną rynnę dolinną. Dopływem Strawy jest rzeka Wierzejska. Tuż przy ujściu Wierzejki do Strawy przy drodze z Piotrkowa do Sulejowa znajduje się jezioro Bugaj. Jezioro to w chwili obecnej ma charakter zbiornika zaporowego i jest częściowo zarośnięte. Wokół jeziora, a także na północ od niego dolina jest zabagniona. Przejawem tego są podmokłości, będące wynikiem kontaktu wód podziemnych z osadami wypełniającymi dolinę, która ma charakter formy kopalnej. Fragment Zbiornika Bugaj o powierzchni ok. 35,8 ha wraz z terenem przylegającym do Zbiornika – ok. 1,8 ha został objęty ochroną jako użytek ekologiczny „Nad Bugajem" na mocy Uchwały Nr XXXII/480/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie uznania obszaru za użytek ekologiczny.

Pozostałe cieki płynące w rejonie miasta są małe, w większości przekształcone przez człowieka, mają charakter rowów i nie pełnią ważnej roli gospodarczej.

Jedyna rzeka przepływająca bezpośrednio przez miasto (Strawa) charakteryzuje się niezadowalającą (IV klasa) i złą (V klasa) jakością wody. Jak wynika z pomiarów przeprowadzonych w Piotrkowie na 10 km *biegu rzeki szereg wskaźników nie odpowiada obowiązującym normom. Dotyczy to przewodności elektrycznej, BZT5, ChZT, Mn, zawiesina ogólna, azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny i miano coli. W odniesieniu do rzeki Wierzejki stwierdzono, że stan czystości jej wód, w kontrolowanym punkcie pomiarowym jest niezadowalającej jakości – klasa IV. O zaliczeniu do tej klasy zdecydowało 6 wskaźników: barwa, CHZT-Cr, azotany, fosforany oraz liczba bakterii grupy coli i liczba bakterii grupy coli typu kałowego, przy czym stężenie fosforanów i liczba bakterii coli typu kałowego przekroczyły nawet wartości graniczne klasy IV i odpowiadały klasie V,*

Wody Jeziora Bugaj z uwagi na sposób wykorzystywania (rekreacja i retencja) powinny spełniać wymagania określone dla II klasy czystości. Badania jakości wód wykazały, że pod względem fizykochemicznym można je zaliczyć do II klasy czystości, natomiast pod względem sanitarnym do I klasy.

II.1.2.3.2. Wody podziemne

Występowanie wód podziemnych powiązane jest ściśle z budową geologiczną. Na omawianym obszarze można wydzielić cztery główne poziomy wodonośne uwarunkowane litologią i stratygrafią. Pierwszy czwartorzędowy poziom wodonośny w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego występuje na zmiennej głębokości. Najpłycej – w przedziale 0 - 2 m – zwierciadło tego poziomu występuje w osadach aluwialnych związanych z największymi dolinami rzecznymi. W sąsiedztwie doliny Strawy poziom ten obserwuje się na głębokości 2 – 5 m, lokalnie nawet do 10 m. Sytuacja ta związana jest z głębokim rozcięciem dolinnym Strawy, co warunkuje nie tylko większe głębokości do wody lecz także znaczne nachylenie zwierciadła wody ku ciekom powierzchniowym. Przejawia się to także występowaniem znacznej liczby wycieków i wysięków na styku den dolin z powierzchniami stokowymi. Wody w przewadze zasilane są na drodze bezpośredniej

infiltracji opadów. Natomiast wody podziemne występujące w dolinach, poza wspomnianym wyżej sposobem zasilania, wzbogacane są poprzez wody podziemne odpływające z terenów wysoczyzny. Przejawem takiego sposobu krążenia wód podziemnych jest częste wysychanie studni w centralnych punktach wysoczyzny, natomiast w obrębie tarasów i dolin rzecznych zjawisko to nie występuje.

W północnej części omawianego obszaru wody pierwszego poziomu wodonośnego występują w przedziale głębokości 10 - 20 m Tak ich głębokie zaleganie wynika z konfiguracji terenu i układu warstwy wodonośnej, bowiem cechy fizyczno-chemiczne i dynamika tych wód jest analogiczna jak opisanych wyżej wód z przedziału 0 - 10 m.

Wody drugiego czwartorzędowego poziomu wodonośnego występują już na znacznych głębokościach – w przedziale 20 - 70 m i charakteryzują się znacznym ciśnieniem hydrostatycznym. Poziom ten ujmowany jest przez liczne studnie w rejonie miasta. Występowanie tego poziomu wiąże się z miąższą serią osadów żwirowo-piaszczystych interglacjału mazowieckiego (osady te mają przeciętnie grubość 30 m). Wydajność poszczególnych studni czerpiących wodę z tego poziomu waha się od 5 do 190 m^3/h przy niewielkich depresjach eksploatacyjnych. Można stwierdzić, że poziom ten jest bardzo zasobny w wodę. Zasilanie tego poziomu odbywa się drogą filtracji wód z górnych poziomów, poprzez spękania i okna sedymentacyjne w glinach morenowych, a także przesączania się przez bardziej spiaszczone partie glin.

Słabo rozpoznany i w niewielkim stopniu eksploatowany jest trzeciorzędowy poziom wodonośny. Związany jest on z utworami piaszczysto-pylastymi, a głębokość jego występowania uzależniona jest w dużym stopniu od morfologii stropu trzeciorzędu.

Kolejny poziom wodonośny występuje w osadach górnej kredy. Wody te charakteryzują się znacznym ciśnieniem hydrostatycznym do 35 m, a lokalnie, np. w ujęciu zlokalizowanym na terenie Piotrkowa Trybunalskiego, wznios hydrostatyczny przekracza 100 m. Wydajność studni ujmujących ten poziom są bardzo zmienne i wahają się od 91 m^3/h przy depresji 5,8 m do 9 m^3/h przy depresji 61,7 m. Wynika z tego, że serie osadów kredy górnej mają zmienną porowatość, bądź są bardziej lub mniej spękane. Przydatność tych wód dla celów zaopatrzeniowych nie jest najlepsza.

W rejonie Piotrkowa Trybunalskiego występują jedynie wody słodkie, tj. takie w których zawartość substancji rozpuszczonych nie przekracza 1 g/l, nie stwierdzono tu solanek i wód leczniczych.

Jakość wód podziemnych na terenie miasta jest stale badana w trzech ujęciach, które ujmują czwartorzędowy poziom wodonośny. We wszystkich studniach wody zaliczono do III klasy, a ich jakość określono jako zadowalającą. W pobranych próbach stwierdzono podwyższoną zawartość żelaza, manganu, fosforanów i wodorowęglanów. Należy dodać, że w rejonie miasta Piotrkowa badano jakość wód z innych poziomów wodonośnych i zdecydowanie najlepsze wody występowały w mezozoicznym piętrze wodonośnym. Jednak piętro to na terenie miasta charakteryzuje się małymi wydajnościami i zasobami dlatego też jego wartość użytkowa jest dosyć niska.

GZWP 401 kredowy

II.1.2.4. Charakterystyka szaty roślinnej

Zgodnie z podziałem geobotanicznym W. Szafera (1972r.) Piotrków Trybunalski położony jest w Okręgu Łódzko-Piotrkowskim należącym do Krainy Północnych Wysoczyzn Brzeżnych. Okręg Łódzko-Piotrkowski zajmuje północną część Krainy, obejmując swoim zasięgiem Wyżynę Łódzko-Piotrkowską. Jej północną

krawędzią przebiegają granice północne zasięgu występowania buka, jodły i świerka oraz lokalna granica północna głównego środkowopolskiego zasięgu występowania modrzewia. Mimo, że na obszarze Okręgu Łódzko-Piotrkowskiego znajduje się wiele miast przemysłowych zachowały się tu jeszcze duże obszary leśne, szczególnie w centrum wyżyny Łódzkiej (rejon Gałkowa i Wiączyna), w okolicy Tomaszowa Mazowieckiego (Lasy Spalskie), a także w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego (Obszar Sulejowskiego Parku Krajobrazowego).

Ponadto na terenie Okręgu Łódzko-Piotrkowskiego występują resztki naturalnych stanowisk leśnych. Najpiękniejsze są kresowe buczyny z jodłą świerkiem i jaworem. Zachowały się resztki lasów łęgowych z topolą białą oraz płaty żyznych lasów liściastych z domieszka jodły i świerka.

Współczesna szata roślinna jest znacznie przekształcona w wyniku wielowiekowego jej zagospodarowania i użytkowania przez człowieka. Okolice Łodzi, Pabianic, Zgierza, jak również Piotrkowa Trybunalskiego i innych miast mają bardzo silnie zmienioną przez człowieka szatę roślinną w wyniku tworzenia tu ośrodków przemysłowych. Podstawowym źródłem przeglądowej informacji o szacie roślinnej miasta Piotrkowa Trybunalskiego były następujące materiały:

- *Mapa przeglądowa siedlisk nadleśnictwa Piotrków obrębu Meszcze województwo Piotrkowskie - stan na 01.01.1996 rok,*
- *Mapa przeglądowa drzewostanów nadleśnictwa Piotrków obrębu Meszcze województwo Piotrkowskie - stan na 01.01.1996 rok,*
- *Parki i ogrody zabytkowe w Polsce - Studia i Materiały - Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych, Warszawa 1992 rok,*
- *Ewidencja zabytkowej zieleni Parku Belzatka - Okręgowy Ośrodek Rzeczoznawstwa i Doradztwa Rolniczego w Łodzi, 1983 rok,*
- *Ewidencja Parku im. Ks. J. Poniatowskiego - Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Rolnictwa w Łodzi, 1985 rok.*

Współczesna szata roślinna obszaru opracowania ukształtowała się pod bezpośrednim lub pośrednim wpływem działalności człowieka, a w szczególności takich jej form, jak: osadnictwo, rolnictwo, gospodarka leśna i jest ona typowa dla średniej wielkości miasta, które w wyniku rozwoju terytorialnego wchłaniało stopniowo okoliczne tereny rolnicze, osady wiejskie oraz obszary leśne.

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego wyróżniono następujące typy roślinności:

- *lasy,*
- *zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i śródłąkowe,*
- *roślinność towarzyszącą zabudowie typu zagrodowego,*
- *roślinność ogrodów działkowych,*
- *roślinność towarzyszącą zabudowie przemysłowej i składom,*
- *roślinność towarzyszącą niskiej zabudowie mieszkaniowej typu miejskiego,*
- *roślinność towarzyszącą wysokiej zabudowie mieszkaniowej oraz usługom z nią związanym,*
- *roślinność towarzyszącą ciągom komunikacyjnym,*
- *roślinność cmentarzy,*
- *parki,*
- *zieleńce miejskie,*

- *pozostałe elementy szaty roślinnej – pomniki przyrody.*

Lasy

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego znajdują się trzy większe kompleksy leśne. W południowo-zachodniej części miasta (bezpośrednio przy jego granicy) położony jest Las Belzacki, w północno-wschodniej części Piotrkowa znajduje się Las Wolborski, z którym sąsiaduje powierzchniowo największy, tylko częściowo położony w granicach miasta, znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, kompleks leśny. Zróżnicowanie siedliskowe i drzewostanowe tych kompleksów leśnych jest duże. Zajmują one siedliska świeże oraz lokalnie wilgotne.

Największe obszary leśne zajmują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego (Las Belzacki oraz kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego) oraz boru świeżego (Las Wolborski). Lokalnie występują również siedliska boru wilgotnego, boru mieszanego wilgotnego (kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Las Wolborski), a także lasu wilgotnego (łęgu olszowego oraz łęgu jesionowego) i olsu (Las Wolborski w dolinie rzeki Wierzejki). Powierzchniowo dominują drzewostany starsze z drzewostanem w wieku powyżej 40 lat, o większym lub mniejszym stopniu zaburzenia lub zniekształcenia w stosunku do naturalnych zbiorowisk leśnych porastających te tereny w przeszłości.

Siedliska lasu mieszanego świeżego zajmują obecnie drzewostany tworzone przez sosnę z domieszką dębu, dąb z domieszką sosny, lokalnie z udziałem grabu zwyczajnego, czeremchy a także lipy drobnolistnej (kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i Las Belzacki) oraz sporadycznie plantacje topoli (Las Belzacki). Siedliska boru mieszanego świeżego zajmują przeważnie stare powyżej 40 lat drzewostany sosnowe z 10-20% domieszką dębu szypułkowego lub brzozy brodawkowatej (Las Belzacki, Las Wolborski oraz kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego), monokultury sosnowe, rzadziej młode plantacje sosny (Las Belzacki). Siedliska boru świeżego porastają przeważnie stare drzewostany z ok. 90% udziałem sosny lub monokultury sosnowe (Las Wolborski oraz kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego).

Siedliska boru wilgotnego oraz boru mieszanego wilgotnego zajmują drzewostany z przewagą brzozy brodawkowatej (Las Wolborski oraz kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego). Podsuszone siedliska olsu (lasu olchowego) oraz lasu wilgotnego (łęgu) porastają drzewostany olchowe, lokalnie z domieszką wierzby i (lub) topoli, topolowo-olchowe, jesionowo-olchowo-topolowe lub topolowo-wierzbowo-olchowe. Występują one w postaci małopowierzchniowych płatów w dolinie rzeki Wierzejki oraz na obrzeżach Lasu Wolborskiego, a także w kompleksie leśnym znajdującym się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.

Na obszarze lasów znajdujących się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego w granicach miasta zlokalizowany jest Rezerwat leśny Meszcze. Został on utworzony Zarządzeniem nr 402 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 25 listopada 1959 roku. Zajmował wówczas 2,11 ha. Do obecnych granic został powiększony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 maja 1989 roku w sprawie uznania za rezerwaty, zmieniającym poprzednie zarządzenie. Powierzchnia rezerwatu wynosi obecnie 35,32ha. *Jest to rezerwat ochrony częściowej, gdzie ochroną objęty jest stary las mieszany z udziałem lipy drobnolistnej.Rezerwat Meszcze jest najcenniejszym rezerwatem lipowym w Polsce Środkowej.*

Ponadto najcenniejsze przyrodniczo fragmenty lasów objęto ochroną jako użytki ekologiczne, są to:

- *na terenie lasów Leśnictwa Proszenie (na terenie SPK):*
  - *bagno - o powierzchni 0,17 ha – oddział 77g,*
- *na terenie lasów Leśnictwa Wierzeje:*
  - *mokradło - o powierzchni 0,57 ha – oddział 198h,*
  - *mokradło - o powierzchni 0,02 ha – oddział 198j,*
  - *mokradło - o powierzchni 0,41 ha – oddział 195k,*
  - *mokradło - o powierzchni 1,59 ha – oddział 196g,*
  - *mokradło - o powierzchni 3,62 ha – oddział 196h,*
  - *bagno - o powierzchni 0,01 ha – oddział 198f,*
  - *roślinność bagienna - o powierzchni 0,78 ha – oddział 195.*

Aktem prawnym powołującym ww. formy ochrony jest Rozporządzenie Nr 57/2001 Wojewody z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 272 poz. 4779 z dnia 29 grudnia 2001 r.).

Zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i śródłąkowe

Na terenie opracowania występują liczne zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i śródłąkowe. Na obszarze dolin (m.in. rzeki Wierzejki), obniżeń bezodpływowych, w bezpośrednim sąsiedztwie cieków oczek wodnych, czyli na siedliskach żyznych, hydrogenicznych, odpowiadających potencjalnie bagiennym lasom olchowym (olsom) oraz łęgom występują w postaci przeważnie drobno powierzchniowych płatów zarośla wierzb szerokolistnych tzw. łozy. Budują je głównie niskie kępiaste wierzby (wierzba szara, wierzba uszata i in.) z udziałem kruszyny lokalnie z domieszką młodej olchy, brzozy oraz topoli osiki. Warstwę zielną tworzą gatunki szuwarowe (w tym turzyce) z mniejszym lub większym udziałem gatunków ziołoroślowych.

Na siedliskach świeżych odpowiadających potencjalnie lasom mieszanym świeżym, borom mieszanym świeżym oraz borom świeżym, użytkowanym obecnie rolniczo występują liczne przeważnie drobnopowierzchniowe zadrzewienia i zakrzewienia, o różnym stopniu zwarcia, tworzone przez kombinacje następujących gatunków: topola biała, topola osika, wiąz szypułkowy, grab zwyczajny, czeremcha pospolita, brzoza brodawkowata, sosna pospolita, dąb szypułkowy, klon jesionolistny, występujące często w kompleksie przestrzennym z zaroślami bzu czarnego lub głogu i tarniny. Towarzyszą one gruntom ornym, nieużytkom, lokalnie zabudowie typu zagrodowego lub zabudowie przemysłowej i składom.

Roślinność towarzysząca zabudowie typu zagrodowego

Na obrzeżach miasta, przeważnie wzdłuż dróg, zlokalizowana jest zabudowa typu zagrodowego. Towarzyszy jej roślinność. Tworzą ją pojedyncze drzewa i krzewy owocowe (wiśnie, jabłonie, śliwy, grusze, agrest, porzeczkę), pojedyncze drzewa i krzewy ozdobne (klony pospolite, klony jesionolistne, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, dęby szypułkowe, wiązy szypułkowe, brzozy brodawkowate, jaśminowce wonne, ligustr pospolity) wraz z kompleksami chwastów ruderalnych i muraw wydepczyskowych. Lokalnie występują również byliny ozdobne, uprawy warzyw, sady oraz zarośla bzu czarnego.

Roślinność ogrodów działkowych

Na obszarze objętym opracowaniem zlokalizowanych jest blisko dwadzieścia ogrodów działkowych. Największe ich skupiska znajdują się w północno-zachodniej, południowo-zachodniej i południowej części Piotrkowa Trybunalskiego. Roślinność ogrodów działkowych tworzą drzewa i krzewy owocowe (wiśnie, jabłonie, śliwy, grusze, agrest, porzeczka), rzadziej drzewa ozdobne (żywotniki, jaśminowce wonne, ligustr pospolity, forsycje i in.), uprawy warzyw i bylin ozdobnych wraz z kompleksami segetalnych i ruderalnych chwastów oraz muraw wydepczyskowych.

Roślinność towarzysząca zabudowie przemysłowej i składom

Największe tereny przemysłowe i składy znajdują się w południowo-zachodniej i północnej części Piotrkowa Trybunalskiego oraz w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej przecinającej miasto w kierunku północ-południe. Wyżej wymienione obszary porasta roślinność tworzona przez kompleksy ruderalnych chwastów wraz z towarzyszącymi im lokalnie drobnopowierzchowymi zadrzewieniami i zakrzewieniami topoli, klonu jesionolistnego, robinii akacjowej, wierzby, bzu czarnego o różnym stopniu zwarcia występujące w kompleksie przestrzennym z kultywowanymi murawami dywanowymi (trawnikami), którym towarzyszą kultywowane kompozycje drzew i krzewów ozdobnych (klony srebrzyste, topole, lipy drobnolistne, klony pospolite, świerki, jesiony wyniosłe, żywotniki, jaśminowce wonne, ligustr pospolity, forsycje i in.).

Roślinność towarzysząca niskiej zabudowie mieszkaniowej typu miejskiego

Ekstensywnej zabudowie mieszkaniowej typu miejskiego towarzyszą przydomowe ogródki. Ich roślinność tworzą kultywowane kompozycje drzew i krzewów ozdobnych na trawnikach (klony pospolite, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, dęby szypułkowe, jarząby pospolite, wiązy szypułkowe, brzozy brodawkowate, świerki pospolite, świerki kłujące, różne gatunki z rodzajów żywotnik, jałowiec, dereń oraz cisy pospolite, jaśminowce wonne, forsycje pośrednie, ligustr pospolity), czasem pojedyncze drzewa i krzewy owocowe (wiśnie, jabłonie, śliwy, agrest, porzeczka) oraz kompleksy chwastów ruderalnych, muraw wydepczyskowych, byliny ozdobne. Ten typ roślinności występuje w północnej, północno-zachodniej, wschodniej, południowo wschodniej i centralnej części miasta.

Roślinność towarzyszącą wysokiej zabudowie mieszkaniowej oraz usługom z nią związanym

Największe skupiska wysokiej zabudowy mieszkaniowej oraz towarzyszących jej usług znajdują się w zachodniej, wschodniej oraz północno-zachodniej części miasta (nowe osiedla mieszkaniowe) oraz w centrum (starsza i bardziej zwarta niż na nowych osiedlach zabudowa mieszkaniowa). Towarzyszącą jej roślinność tworzą kultywowane murawy dywanowe (trawniki), zespoły wydepczysk miejskich, zespoły chwastów ruderalnych, lokalnie w kompleksie przestrzennym z pojedynczymi drzewami ozdobnymi (klony srebrzyste, topole, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, robinie akacjowe, jarząby pospolite, brzozy brodawkowate, żywotniki, jałowce, forsycje, jaśminowce, ligustr i in.) lub kultywowanymi kompozycjami tych drzew i krzewów.

Roślinność towarzyszącą ciągom komunikacyjnym

Wielu ulicom na terenie miasta towarzyszą kultywowane kompozycje drzew ozdobnych występujące przeważnie w formie nasadzeń rzędowych, tzw. alei. Są one przeważnie jednogatunkowe, często niepełne, pojedyncze lub podwójne. Najczęstszymi gatunkami je tworzącymi są klon srebrzysty, klon zwyczajny,

jesion wyniosły, lipa drobnolistna, kasztanowiec biały. Drzewa tworzące aleje rosną często na trawnikach lub w specjalnie przygotowanych chodnikach, w wypełnionych ziemią otworach.

Roślinność cmentarzy

Na obszarze objętym opracowaniem znajdują się trzy cmentarze. Są one położone blisko siebie w centralnej części miasta w rejonie ul. Krętej, Spacerowej i Partyzantów. Ich teren pokryty jest roślinnością, którą tworzą kultywowane kompozycje drzew lokalnie krzewów ozdobnych (klony pospolite, klony srebrzyste, dęby szypułkowe, dęby czerwone, kasztanowce białe, topole białe, topole osiki, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, robinie akacjowe, jarząby pospolite, brzozy brodawkowate, świerki pospolite, ś. kłujące, żywotniki, jałowce, forsycje, jaśminowce, ligustr i in.) na trawnikach.

Parki

Na obszarze objętym opracowaniem znajdują się dwa parki: Park Belzacki oraz Park im. ks. J. Poniatowskiego. Park Belzacki, dawniej Bełzatka, to dawny park dworski, który został założony w połowie XIX w. przy ul. Belzackiej jako park krajobrazowy na planie nieregularnego czworoboku. W początkach XX wieku park przebudowano na miejski. Całkowita powierzchnia parku wynosi 7,5 ha, w tym wody stanowią 0,8 ha. Park posiada cenny drzewostan. Tworzą go liczne – ok. 600 szt., stare – w wieku od 80 do 200 lat drzewa liściaste oraz iglaste, tj. klony srebrzyste, klony jawory, klony zwyczajne, lipy drobnolistne, buk zwyczajny brzozy brodawkowate, robinie białe, wierzby białe, żywotniki, świerki pospolite, świerki klujące odmiana srebrna. Występują tu również stare drzewa rzadkich gatunków jak: sosna wejmutka, sosna limba, choina kanadyjska, daglezja zielona, dąb błotny raz jesion wyniosły odmiana płacząca. Na terenie parku znajduje się również stara aleja utworzona przez głogi jednoszyjkowe. Stan utrzymania parku jest dobry.

Rosnące na terenie parku: orzech włoski oraz buk pospolity posiadają status pomnika przyrody na mocy Uchwały Nr XIII/198/03 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 listopada 2003 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody. Rozporządzeniem Wojewody Łódzkiego Nr 3/2004 z dnia 26.03.2004 r. (Dz. U. Woj. Łódzk. Nr 75 poz. 664 z dnia 31 marca 2004 r.) zniesiono ochronę: 3 klonów srebrzystych, 2 jesionów wyniosłych, lipy drobnolistnej, klona jawora i wierzby białej w Parku Belzackim (dz. nr ew. 192/1) powołanych 04.11.1996 r. Rozporządzeniem Wojewody Piotrkowskiego Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrk. Nr 21, poz. 75 z dnia 8 listopada 1996 r.).

Park miejski im. Ks. J. Poniatowskiego założony został na przełomie XIX i XX wieku w samym centrum Piotrkowa między ulicami: Parkową, Żeromskiego oraz Franciszka Żwirki. Park powstał według projektu Józefa Skrobanka jako założenie w części o charakterze krajobrazowym, a w części o charakterze geometrycznym. Oddanie dla użytkowania publicznego parku nastąpiło w roku 1916. W 1927 roku na jego terenie wydzielono ogród botaniczny. Całkowita powierzchnia parku (łącznie z ogrodem botanicznym) wynosi 7,2 ha w tym wody zajmują 0,4 ha. Park posiada wartościowy drzewostan. Dominują w nim następujące gatunki drzew i krzewów: lipa drobnolistna, kasztanowiec biały, dąb szypułkowy, klon srebrzysty, klon zwyczajny, świerk pospolity, żywotnik zachodni, cis pospolity oraz głogi. Rosnące na terenie parku graby zwyczajne tworzą ciekawe formy przestrzenne: szpalery, aleje oraz gabinety. Na terenie parku występują również drzewa rzadkich gatunków takich jak: korkowiec amurski, iglicznia trójciernista, sosna wejmutka oraz trzy drzewa pamiątkowe i głaz pamiątkowy poświęcone sławnym Polakom: T. Kościuszce, A. Mickiewiczowi oraz H. Sienkiewiczowi. Stan utrzymania parku jest dobry.

Zieleńce

W samym centrum Piotrkowa Trybunalskiego wzdłuż al. M. Kopernika, ulic: G. Narutowicza, J. Słowackiego, Mieszka I, B. Chrobrego i M. Skłodowskiej-Curie znajdują się liczne zieleńce miejskie. Ich roślinność tworzą kultywowane kompozycje drzew, lokalnie krzewów ozdobnych (klony pospolite, klony srebrzyste, dęby szypułkowe, dęby czerwone, kasztanowce białe, topole białe, topole osiki, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, robinie akacjowe, jarząby pospolite, brzozy brodawkowate, świerki pospolite, świerki kłujące, żywotniki, jałowce, forsycje, jaśminowce, ligustr i in.) na trawnikach. Rośnie tu wiele starych drzew.

Pozostałe elementy szaty roślinnej – pomniki przyrody

Na obszarze opracowania rośnie 129 drzew mających status pomnika przyrody, a co za tym idzie chronionych prawem.

Są to:

- *2 drzewa rosnące na terenie Parku Belzackiego – opisane wyżej w ustępie dotyczącym parków,*
- *choina kanadyjska oraz miłorząb dwuklapowy, rosnące na terenie Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego przy ul. Dąbrowskiego – ustanowione Rozporządzeniem Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 21 poz. 75 z dnia 8 listopada 1996 r.),*
- *103 wiązy szypułkowe, 3 kasztanowce białe oraz 2 lipy drobnolistne, rosną przy ul. Sulejowskiej 126 na okolicznych gruntach – ustanowione Rozporządzeniem Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 21 poz. 75 z dnia 8 listopada 1996 r.),*
- *3 olsze czarne, 11 lip drobnolistnych i grusza pospolita rosnące na działce nr ew. 141 przy ul. Wierzejskiej - ustanowione Uchwałą Nr XIII/198/03 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 listopada 2003 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody,*
- *rokitnik zwyczajny i wierzba krucha rosnące przy ul. Wierzeje w pobliżu zapory zbiornika Bugaj - ustanowione uchwałą Nr XIII/198/03 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 listopada 2003 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody.*

II.1.2.5. Waloryzacja szaty roślinnej

W studium ocenie poddano wartość przyrodniczą i krajobrazową istniejącej szaty roślinnej oraz dodatkowo oceniono przydatność dla celów rekreacji istniejących na terenie opracowania lasów. Ocenę wartości przyrodniczej szaty roślinnej przeprowadzono na poziomie wyróżnionych na obszarze opracowania, wymienionych i omówionych w poprzednim podrozdziale typów roślinności. Jako główne kryteria oceny na poziomie wyróżnionych typów roślinnych przyjęto stopień ich naturalności, rzadkość ich występowania oraz udział gatunków rzadkich i zagrożonych. Powyższe kryteria decydują o samoistnych walorach przyrodniczych istniejącej szaty roślinnej. Druga grupa kryteriów jakie wzięto pod uwagę, dotyczy pełnionych przez roślinność następujących funkcji: ostoi i źródła pożywienia dla zwierząt, glebo- i wodochronnej oraz jej wartości estetyczno-krajobrazowych. Oceną objęto również pojedyncze drzewa oraz ich zgrupowania towarzyszące gruntom ornym, użytkom zielonym, (łąkom), nieużytkom i drogom. W szczególności oceniono takie parametry tych drzew, jak: wiek, szlachetność i rzadkość gatunków, walor estetyczny oraz stan zdrowotny.

W oparciu o wyżej omówione kryteria, wartość przyrodniczą szaty roślinnej badanego terenu kwalifikowano w trzech klasach, obiekty najcenniejsze na terenie opracowania, obiekty wartościowe oraz pozostałe obiekty.

Obiekty najcenniejsze na terenie objętym opracowaniem:

- *kompleks leśny znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (zwanego dalej w skrócie SPK), w tym również Rezerwat Leśny Meszcze – SPK został utworzony Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 21 lipca 1994 r.* i zaaktualizowany Rozporządzeniem Wojewody Łódzkiego Nr 24/2006 z dnia 3 lipca 2006 r. w sprawie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Łódzkiego Nr 248, poz. 1911 z 2006 r.)*; powierzchnia Parku wynosi 17,03 tys. ha, otuliny ok. 36,73 tys. ha, fragment miasta wchodzący w skład SPK to skraj wielkoprzestrzennego kompleksu leśnego, stanowiącego pozostałość Puszczy Pilickiej z fragmentami naturalnej przyrody, miejscami z dobrze zachowaną szatą roślinną.*

  Przedmiotowy kompleks w obrębie SPK na terenie miasta tworzą lasy państwowe , będące w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi – Nadleśnictwo Piotrków; o powierzchni 855 ha, co stanowi 5,2% ogólnej powierzchni Parku; zasady gospodarowania terenami wchodzącymi w skład SPK określa Plan Ochrony zatwierdzony Rozporządzeniem Nr 29/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 3 listopada 2006 r.;

  Zgodnie z zapisami „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" otulina SPK zostanie przekształcona w „Spalsko – Sulejowski" obszar chronionego krajobrazu;

  rezerwat leśny w Meszczach chroni populację lipy drobnolistnej – typowego dla Puszczy Pilickiej drzewa lasotwórczego;
- *starsze, w wieku powyżej 40 lat, drzewostany o różnym stopniu zwarcia, sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe, ze znaczną domieszką dębu szypułkowego, drzewostany dębowe ze znaczną domieszką grabu oraz czeremchy, na siedliskach świeżych, tj. boru sosnowego świeżego, boru mieszanego świeżego oraz lasu mieszanego świeżego – występujące głównie w Lesie Wolborskim oraz sporadycznie w Lesie Belzackim;*
- *starsze, w wieku powyżej 40 lat, drzewostany na siedliskach wilgotnych, tj. łęgu olszowego, łęgu jesionowego, olsu, lasu mieszanego wilgotnego, boru mieszanego wilgotnego oraz boru wilgotnego, a w szczególności drzewostany olchowe, lokalnie z domieszką wierzby i (lub) topoli, topolowo-olchowe, jesionowo-olchowo-topolowe, drzewostany sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe, z domieszką dębu szypułkowego, drzewostany brzozowo-sosnowe oraz brzozowe z domieszką sosny, występujące głównie na obrzeżach Lasu Wolborskiego w dolinie rzeki Wierzejki;*
- *Park Belzacki;*
- *drzewa - pomniki przyrody.*

Obiekty wartościowe na terenie objętym opracowaniem:

- *wszystkie pozostałe lasy niezakwalifikowane do grupy obiektów najcenniejszych,*
- *zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i śródłąkowe,*
- *park im. ks. J. Poniatowskiego,*

- *zieleńce miejskie,*
- *aleje drzew wzdłuż ciągów komunikacyjnych.*

<u>Pozostałe obiekty</u> to wszystkie elementy szaty roślinnej nie zakwalifikowane do grupy obiektów najcenniejszych oraz grupy obiektów wartościowych, znajdujące się na terenie opracowania. W ocenie przydatności dla celów rekreacji istniejących na terenie opracowania lasów wzięto pod uwagę następujące parametry: wiek drzewostanu, łatwość penetracji (np. siedliska wilgotne i okresowo wilgotne są niedostępne), korzystny mikroklimat oraz odporność różnych typów siedliskowych lasu na antropopresję.
W oparciu o te kryteria istniejące na terenie Piotrkowa Trybunalskiego lasy podzielona na trzy grupy:

- *lasy przydatne dla celów rekreacji, które tworzą starsze (w wieku powyżej 40 lat) o różnym stopniu zwarcia, wielkopowierzchniowe drzewostany sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe ze znaczną domieszką dębu szypułkowego, drzewostany dębowe ze znaczną domieszką grabu oraz czeremchy, a także drzewostany typu monokultur sosnowych, na siedliskach świeżych, tj. boru sosnowego świeżego, boru mieszanego świeżego oraz lasu mieszanego świeżego;*
- *lasy mało przydatne dla celów rekreacji, które tworzą młodsze (w wieku do 40 lat), przeważnie zwarte, wielkopowierzchniowe drzewostany sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe ze znaczną domieszką dębu szypułkowego, drzewostany dębowe ze znaczną domieszką brzozy i sosny, drzewostany dębowe z domieszką lipy i grabu oraz czeremchy, drzewostany typu monokultur sosnowych, na siedliskach świeżych, tj. boru sosnowego świeżego, boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego świeżego oraz starsze (w wieku powyżej 40 lat) o różnym stopniu zwarcia, drobnopowierzchniowe (o powierzchni poniżej 1 ha) drzewostany sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe ze znaczną domieszką dębu szypułkowego, drzewostany dębowe ze znaczną domieszką grabu oraz czeremchy, a także drzewostany typu monokultur sosnowych, na siedliskach świeżych, tj. boru sosnowego świeżego, boru mieszanego świeżego oraz lasu mieszanego świeżego;*
- *lasy nieprzydatne dla celów rekreacji, które tworzą wszystkie, bez względu na wiek i zwarcie, drzewostany na siedliskach wilgotnych tj. łęgu olszowego, łęgu jesionowego, olsu, lasu mieszanego wilgotnego, boru mieszanego wilgotnego oraz boru wilgotnego, a w szczególności drzewostany olchowe, lokalnie z domieszką wierzby i (lub) topoli, topolowo-olchowe, jesionowo-olchowo-topolowe, drzewostany typu monokultur topolowych, drzewostany sosnowe, sosnowe z domieszką brzozy oraz lokalnie dębu szypułkowego, drzewostany sosnowo-brzozowe z domieszką dębu szypułkowego, drzewostany brzozowo-sosnowe oraz brzozowe z domieszką sosny.*

II.1.2.6. Warunki klimatyczne

II.1.2.6.1. Makroklimat

Piotrków Trybunalski jest położony w obszarze zakwalifikowanym przez E. Romera do typu klimatycznego „Wielkich Dolin". Jednocześnie, w regionalizacji klimatycznej W. Okołowicza, znajduje się on na pograniczu obejmującego tereny nizinne Regionu Mazowiecko-Podlaskiego, o cechach kontynentalnych i Regionu Środkowopolskiego - obszaru o przewadze wyżyn, eksponowanego na północy na wpływ kontynentalizmu.

Położenie miasta, w szeroko rozumianym zasięgu doliny Pilicy, otwartej w kierunku północnym i wschodnim, powoduje nawiązanie do warunków klimatycznych panujących na obszarach nizinnych środkowej Polski. Przewaga wpływów kontynentalnych objawia się występowaniem na tym obszarze znacznych amplitud rocznych temperatur powietrza ok. 21^{0}C wzrastających ku wschodowi; występowaniem długiego lata i zimy – po ok. 92-97 dni, ciepłymi latami (ok.18^{0}C w lipcu) i zimami chłodniejszymi niż na zachodzie (średnia temperatura w styczniu ok.- 2,8 ^{0}C). Pokrywa śnieżna zalega przez ok. 75 dni, średnia roczna suma opadów wynosi ok. 560 mm.

Średnia roczna temperatura powietrza w rejonie Piotrkowa wynosi ok. 7,4^{0}C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec, a najzimniejszym styczeń. Dni zwanych przymrozkowymi jest ok. 112 w roku. Według Koźmińskiego i Trzeciaka pierwsze przymrozki pojawiają się między 10.X a 15.X, zaś ostatnie między 25.IV a 29.IV. Okres wegetacji (wg Romera) trwa ok. 215 dni, rozpoczyna się miedzy 1.IV a 5.IV, kończy się 30.X – 1.XI. W lecie można się spodziewać średnio 42 dni gorących tzn. z temp. maksymalną powyżej 25^{0}C. Średnia miesięczna względna wilgotność powietrza zmienia się w zakresie od 76% w czerwcu do 87% w listopadzie i grudniu. Największe zachmurzenie występuje od października do lutego, a najmniejsze w okresie lata. Średnia roczna suma opadów wynosi 624 mm, z maksimum w lipcu (88 mm) i minimum w styczniu (32 mm). W ciągu roku najwięcej opadów obserwuje się w lecie, ale dni z opadem jest mniej niż w chłodnej porze roku, występuje za to większość powyżej 10,0 mm. Zimowe opady zdarzają się częściej, ale ich natężenie jest małe. Na półrocze ciepłe przypada przeciętnie 70% opadu rocznego. W ciągu roku notuje się średnio 151 dni z opadem oraz 14,5 dnia z opadem większym od 10,0 mm.

Pokrywa śniegowa zalega na obszarze miasta przeciętnie 50 dni w roku. Mgły obserwuje się przez ok. 60 dni w roku – najwięcej w październiku (11 dni).

Największą frekwencją cechują się wiatry zachodnie (23,4%) i wschodnie (14,3%). W ciągu całego roku dominują wiatry z sektora zachodniego (SW+W+NW) o udziale 44,6%, o małych prędkościach poniżej 5 m/s. Rozkład kierunków i prędkości wiatrów wykazuje układ sezonowy. W okresie letnim, przewaga wiatrów z sektora zachodniego jest największa (łącznie 52,9%), znaczny udział mają cisze (14,2%) i wiatry słabe. W okresie zimy istotna jest częstość wiatrów z kierunku wschodniego (19,3%), chociaż wyróżnia się ona także w innych okresach roku. Najmniejszą częstotliwość wykazują wiatry północno-wschodnie i północne, szczególnie jesienią.

II.1.2.6.2. Topoklimat

Podstawowe znaczenie dla kształtowania się warunków topoklimatycznych ma wymiana energii zachodząca na powierzchni granicznej między atmosferą a podłożem. Zróżnicowanie topoklimatyczne terenu objawia się najsilniej w warunkach pogody radiacyjnej - bezchmurnej lub z małym zachmurzeniem, i bezwietrznej. Wartości składowych bilansu cieplnego, a co za tym idzie różnorodność warunków topoklimatycznych zależą od: rzeźby terenu, rodzaju podłoża, jego pokrycia i uwilgotnienia, odsłonięcia horyzontu, itd. Czynniki wymienione na pierwszym miejscu odgrywają najistotniejszą rolę spośród cech charakterystycznych podłoża, prowadzą do wyodrębnienia typów klimatów form: wypukłych, płaskich i wklęsłych. Znaczny udział w modyfikacji naturalnych warunków klimatycznych obszaru ma wprowadzenie nań zabudowy. Także dominującą funkcję w kształtowaniu klimatu mają duże powierzchnie leśne.

Omawiany teren charakteryzuje się stosunkowo mało urozmaiconą rzeźbą, niemniej jednak można tu wyróżnić formy wklęsłe, wypukłe i przejściowe charakteryzujące się nieco odmiennymi warunkami topoklimatycznymi.

Topoklimat zboczy wysoczyzny morenowej

Są to obszary z niewielkim stopniem niebezpieczeństwa przymrozków lokalnych pochodzenia radiacyjnego lub rodiacyjno-adwekcyjnego. W zależności od ekspozycji zboczy charakteryzują się zróżnicowanymi wartościami całkowitego promieniowania słonecznego. Największe wartości występują na wyniesionych ponad dna dolin zboczach o wystawie południowej (SE – SW), o nachyleniu powyżej 50^0. Warunki klimatyczne zboczy należą generalnie do najkorzystniejszych. Górne partie zboczy, o dużym nachyleniu, i strefy krawędziowe cechuje wybitna aktywność dynamiczna powietrza. Dobowy przebieg temperatury wyróżnia się małymi amplitudami. Nie występują ani uciążliwe upały ani radiacyjne przymrozki, są to obszary o największej wietrzności.

Strefy krawędziowe wysoczyzny i górne części stoku odznaczają się dużą bodźcowością klimatu odczuwalnego, szczególnie przy pogodach wietrznych. Najbardziej komfortowe warunki bioklimatyczne panują na stokach dobrze nasłonecznionych o niezbyt silnej wentylacji – tam lokalizowanie zabudowy niskiej, jednorodzinnej jest korzystne.

Topoklimat terenów wysoczyzny

Większa część wysoczyzny jest terenem zurbanizowanym, o dużej koncentracji ludności, niskim wskaźniku zieleni, rozwiniętej infrastrukturze transportu drogowego i kolejowego. Tereny przyległe do zwartej zabudowy miejskiej mają charakter rolniczy, o inaczej oddziaływujących na klimat cechach fizycznych podłoża i jego pokrycia. Ze względu na formę terenu cechą wiodącą jest słabsza niż w poprzednim typie wymiana ciepła między powierzchnią czynną a atmosferą wskutek turbulencji. Istnieją tu bardziej sprzyjające warunki do zalegania zimnego powietrza. Panują przeciętne warunki solarne i korzystne warunki termiczne. Najcieplejsze są tereny na glebach zwartych i średnio zwartych, na ogół umiarkowanie wilgotnych. Są to tereny o niewielkim zagrożeniu przymrozkami lokalnymi. Zróżnicowanie powierzchni czynnej w obszarze zabudowanym wpływa korzystnie na występowanie nocnej turbulencji oraz ograniczenie występowania i trwania inwersji temperatury powietrza.

Obszar zwartej zabudowy miejskiej wyróżnia się odrębnymi cechami klimatu. Szczególny wpływ ma różnorodność miejskiej powierzchni biologicznie czynnej i ciepło wyzwalane sztucznie do atmosfery przy procesach spalania. Obserwuje się tu mniejsze spadki temperatury nocą i zmniejszenie możliwości zalegania zanieczyszczeń powietrza w warstwie przypowierzchniowej. Obszar ten cechuje się wyższymi temperaturami minimalnymi, mniejszą liczbą dni przymrozkowych niż teren otwarty. W ciągu dnia większa jest nad miastem konwekcja, częściej tworzą się chmury i opady. Wzmożone parowanie i wyższa temperatura, także spływ wody opadowej po sztucznych powierzchniach, powodują jednak obniżenie wilgotności powietrza. Zabudowa w istotny sposób modyfikuje kierunek i prędkość wiatru.

Topoklimat form dolinnych

Teren ten obejmuje stosunkowo niewielką powierzchnię we wschodniej części miasta. Dna dolin cechują się przeciętnymi warunkami solarnymi i najmniej korzystnymi warunkami termicznymi. Są to obszary o wysokim poziomie wód gruntowych, miejscami podmokłe, w znacznej części porośnięte roślinnością łąkową,

zaroślami i często wilgotnymi lasami. Stanowią dużą powierzchnię parującą w dzień. Przy dobrym nawietrzaniu dolin rzecznych stwarza to niekorzystne warunki termiczne. Obszary te są „chłodniejsze" w okresie wegetacyjnym występują wyższe minima dobowe temperatury. Tereny te są najbardziej narażone na występowanie przymrozków i tworzenie się zastoisk zimnego powietrza. Wilgotność powietrza jest dość znaczna. Nocne spadki temperatury i towarzyszący im wzrost wilgotności sprzyjają częstemu powstawaniu mgieł radiacyjnych.

Topoklimat obszarów zalesionych

Lasy kształtują warunki klimatyczne i regulują bilans wodny. Zwarta powierzchnia leśna powoduje łagodzenie dobowych i rocznych ekstremów temperatury powietrza. Wilgotność powietrza jest na ogół wyższa, szczególnie w drzewostanie iglastym. Spada prędkość wiatrów. Wzmożona konwekcja nad powierzchnią czynną lasu wpływa na wzrost opadów atmosferycznych.

Największe wartości bioklimatyczne mają dojrzałe drzewostany sosnowe i dębowe oraz stare drągowiny na suchych siedliskach. W drzewostanach młodych, o dużej zwartości, duże obciążenie dla organizmu stanowią upalne, bezwietrzne dni, stany przegrzania. Mało korzystne oddziaływanie bioklimatyczne cechuje zespoły lasów wilgotnych, zadrzewień łęgowych, zarośli wierzbowych.

Wielkoprzestrzenne zbiorowiska leśne są cennymi obszarami zasilania i regeneracji powietrza dla miast. Zespoły roślinności w obszarze zabudowanym wpływają bardzo korzystnie na kontrastowanie warunków klimatycznych. Generalnie cechują się niższą temperaturą i poprawiają jakość powietrza. Z drugiej strony, w związku z małym przewietrzaniem, wewnątrz parków miejskich w okresie letnim występują częściej stany duszności i gorąca niż na ulicach i otwartych placach.

II.1.2.7. Higiena atmosfery*

Dla scharakteryzowania jakości powietrza (poza zagadnieniami dotyczącymi hałasu) na obszarze miasta wykorzystano dostępne aktualne dane zawarte w „Raporcie o stanie środowiska przyrodniczego w województwie łódzkim w 2009 roku" oraz w „Informacji o stanie środowiska na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego i powiatu piotrkowskiego ziemskiego w roku 2008".

Stężenia średnioroczne podstawowych zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze Piotrkowa Tryb. przedstawiają się następująco (tabela):

Tab. 1. Stężenia średnioroczne zanieczyszczeń powietrza w Piotrkowie Tryb. w 2008 i 2009 roku

Adres stacji pomiarowej	Wskaźnik	2008	2009	Norma
		Sa [µg/m^3]		
ul. Belzacka 5	**SO_2**	**20,2**	**-**	**20**
ul. Belzacka 5	**NO_2**	**29,4**	**-**	**42**
ul. Belzacka 5	**Pył**	**23,2**	**-**	**40**
al. 3-go Maja 8		**47,5**	**36,6**	
ul. Belzacka 5	**CO**	**532,3**	**-**	**-**
ul. Krakowskie Przedmieście 14		**-**	**583,9**	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie środowiska...", 2011

Dopuszczalne poziomy stężeń w/w substancji w powietrzu w 2008 r. przekroczone zostały nieznacznie w przypadku dwutlenku siarki oraz pyłu. Normy przewidziane dla tych związków reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji – Dz. U. nr 87 z dn. 06.06.2002 r.

Dwutlenek siarki występuje w skali roku w najwyższym stężeniu w okresie zimowym (grudzień) oraz na przełomie kwietnia i maja. W przebiegu dobowym najwyższe jego stężenia notuje się w godzinach popołudniowych, najniższe nad ranem. Na wysokość stężeń wpływ mają także warunki meteorologiczne – w okresie grzewczym najwyższe stężenia występuje podczas wiatrów południowo-wschodnich i południowych niosących powietrze znad terenów przemysłowych miasta i ze starą zabudową mieszkalną ogrzewaną indywidualnie; latem najwyższe stężenia wiążą się z wiatrami północno-wschodnimi tj. od strony starej części miasta i południowo-zachodnimi, tj. od strony Elektrowni „Bełchatów".

Dwutlenek azotu nie wykazuje w zakresie stężeń zmienności sezonowej, dobowy rozkład stężeń charakteryzuje się maksimum ok. 22^{00} i minimum ok. 12^{00}. Wpływ na wysokości stężeń NO_2 mają warunki meteorologiczne: najwyższe stężenia dotyczą warunków bezwietrznych – średnio 79µg/m^3, w czasie wiatrów stężenia obniżają się 3 – 5-krotnie; wyższe stężenia związane są z wiatrami znad terenów przemysłowych i ruchliwych ciągów komunikacyjnych.

Pył zawieszony charakteryzuje się dobowym cyklem stężeniem uzależnionym od procesów zachodzących w granicznej warstwie atmosfery, najwyższe wartości notuje się wieczorem ok. 19-22^{00} i rano ok. 7-9^{00}. Stężenia pyłu zawieszonego charakteryzują się zmiennością sezonową – najwyższe są w okresie grzewczym, najniższe latem. Wielkość notowanych stężeń podobnie jak w przypadku NO_2 i SO_2 zależna jest także od kierunku wiatru. Wzrost stężeń wiąże się z napływem zanieczyszczeń znad strefy uprzemysłowionej w rejonie ul. Dmowskiego (wiatry SSW) i torów kolejowych (wiatr S i SSE) oraz znad starej części miasta (wiatr E, ESE, ENE) – szczególnie w sezonie grzewczym. W okresach bezwietrznych stężenia pyłu są 2 – 3-krotnie wyższe niż w okresach wietrznych.

Tlenek węgla posiada analogiczny dobowy cykl stężeń jak NO_2 i pył zawieszony – charakteryzuje się dwoma szczytami – wyższym wieczorem (ok. 20^{00}) i niższym rano (ok. 8^{00}). Wielkość imisji CO w przekroju rocznym utrzymuje się na podobnym poziomie, a różnice zazwyczaj wynikają z panujących w danym roku warunków meteorologicznych wpływających na wielkość emisji zanieczyszczeń oraz sposób ich rozprzestrzeniania. Najwyższe jednak stężenia dobowe związane są z napływem zanieczyszczeń znad starej części miasta (okres zimowy) i ruchliwych skrzyżowań drogowych.

Monitoring opadów atmosferycznych na terenie miasta przeprowadzony w 2008 r. wykazał, że tak jak w latach ubiegłych większość prób – 63% charakteryzowało się odczynem obojętnym (pH=6,1 – 7,0). Naturalny dla opadów atmosferycznych odczyn lekko kwaśny (pH=5,6 – 6,0) stwierdzono w 9% prób. Pozostałe 28% próbek posiadało odczyn zasadowy (pH>7,0).

Do największych emitorów zanieczyszczeń powietrza należą zlokalizowane na terenie miasta zakłady, przedstawione poniżej:

Tab. 2. Punktowe źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego
w Piotrkowie Trybunalskim w 2008 roku

Lp.	Zakład	Pył zawieszony	SO2	NO2	CO
1.	MZGK Ciepłownia C1	59,2	224,8	64,4	51,8
2.	MZGK Ciepłownia C2	46,4	70,6	44,6	36,2
3.	„Comex” - kotłownia	35,6	113,9	30,0	39,3
4.	FMG „Pioma”	16,1	0,1	0,4	0,4
5.	„Pioma Odlewnia”	26,5	0,3	2,8	0,6
6.	PFM	3,1	6,1	1,4	28,9
7.	PZPS „Sklejki”	5,8	1,3	10,4	2,2
8.	H+H Polska	11,3	20,0	8,3	20,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Informacja o stanie środowiska...”, 2009.

Na stan zanieczyszczenia powietrza w mieście wpływ wywiera przy określonych warunkach pogodowych (wiatry południowo-zachodnie) emisja z Elektrowni „Bełchatów”, oddalonej o ok. 30 km od miasta, która nadal, pomimo znacznej redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery, jest największym źródłem zanieczyszczeń powietrza w kraju.

Zanieczyszczenia pyłowe przedostają się do atmosfery na skutek (oprócz naturalnych źródeł) działalności człowieka, podczas procesów: ogrzewania, spalania, produkcji, towarzyszą komunikacji drogowej i kolejowej. Pyły występujące na obszarze Piotrkowa Trybunalskiego pochodzą głównie ze spalania węgla do celów energetycznych (na potrzeby komunalne i technologiczne), ich składniki to: cząstki skały płonnej, sadzy i niespalonych ziaren węgla oraz metale i ich związki, azbest, węglowodory, pochodzące, m.in. z emisji komunikacyjnych.

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego nie przeprowadzano szczegółowych badań hałasu. Można jednak stwierdzić, że hałas przemysłowy nie stanowi tu dużego problemu i jego uciążliwość ma charakter lokalny. Natomiast dużą uciążliwością dla mieszkańców miasta jest hałas drogowy. Powodem tego jest zwiększające się stale natężenie ruchu oraz nienajlepszy stan nawierzchni ulic.

II.1.2.8. Waloryzacja środowiska przyrodniczego

Ocenę przyrodniczych predyspozycji obszaru miasta Piotrkowa Trybunalskiego do rozwoju wiodących funkcji, przeprowadzono na podstawie analizy i bonitacji poszczególnych elementów składowych środowiska przyrodniczego. Wyniki analiz przedstawiono na rysunkach: (Rysunek 4 – Powiązania przyrodnicze z systemem obszarów chronionych, Rysunek 5 – Ocena warunków ekofizjograficznych, Rysunek 6 – Uwarunkowania przyrodnicze miasta). Za kryterium nadrzędne w tej kompleksowej ocenie przyjęto ochronę całokształtu walorów przyrodniczych terenu miasta, polegającą na racjonalnym gospodarowaniu zasobami przyrody dostosowanym do potencjalnych możliwości i wymogów ochrony środowiska przyrodniczego. Mając na względzie powyższą zasadę określono przydatność funkcjonalno – przestrzenną poszczególnych obszarów na tle ich waloryzacji przyrodniczej, wydzielając (na mapie oceny warunków ekofizjograficznych) dwie zasadnicze grupy terenów.

II.1.2.9. Ocena warunków fizjograficznych

II.1.2.9.1 Obszary o przeciętnych wartościach środowiska przyrodniczego – predysponowane do pełnienia funkcji gospodarczych

Obszary o korzystnych warunkach do zabudowy dla każdego typu obiektów budowlanych.

Obszary te na terenie miasta zajmują stosunkowo małą powierzchnię. Graniczą one głównie z zasięgiem występowania zwartej zabudowy miejskiej. W północnej części miasta, w rejonie osiedla Wysoka Łódzka, w podłożu występują zagęszczone piaski lodowcowe, w których wody gruntowe zalegają głębiej niż 2,0 m p.p.t. (wydzielenie na mapie A/1a.-Rysunek 5). Do tych terenów od zachodu przylega w rejonie osiedla Szczekanica obszar występowania w podłożu również zagęszczonych piasków lodowcowych (wydzielenie na mapie A/1b), lecz w odróżnieniu od terenu w/w, piaski te na głębokości 2-3 m podścielone są glinami. Wody gruntowe występują tu głębiej niż 2,0 m p.p.t.. W północnej części miasta (w rejonie Karolinowa) oraz w południowej (w rejonie dzielnicy przemysłowej) wydzielono obszar występowania glin piaszczystych, zwartych, w których wody gruntowe zalegają na głębokości 3-4 m p.p.t. (wydzielenie A/1c).

Obszary o mniej korzystnych warunkach do zabudowy – dogodne dla lokalizacji średnich i lekkich obiektów budowlanych

Tereny te zajmują największe obszary w granicach miasta. Najmniejsze powierzchnie (o bardzo lokalnym zasięgu) mają piaski z przewarstwieniami glin, w których wody gruntowe zalegają głębiej niż 2,0 m p.p.t. (wydzielenie na mapie A/2a). Dużym rozprzestrzenieniem charakteryzują się tereny, na których w podłożu budowlanym zalegają piaski drobno i średnioziarniste, luźne i średniozagęszczone. Woda gruntowa występuje tu na głębokości poniżej 2,0 m p.p.t., z możliwością okresowych wahań poziomu zwierciadła wód gruntowych o amplitudzie dochodzącej do 1,0 m (wydzielenie A/2b). Takie warunki gruntowo-wodne panują w rejonie Michałowa, Al. Gen. W. Sikorskiego, w rejonie Rokszycowa i Świerczowa oraz Meszczów. Równie duże powierzchnie zajmują obszary występowania glin plastycznych i twardoplastycznych, w obrębie których na niewielkich głębokościach mogą występować wody śródglinowe (wydzielenie na mapie A/2c). Tereny te zajmują znaczne powierzchnie w północno-zachodniej części miasta, występują w rejonie osiedla Bełzatka oraz osiedla Leśna, jak również w rejonie południowej granicy miasta. Obszary, na których obserwuje się znaczne nachylenie terenu dochodzące do 12% (wydzielenie na mapie A/2d), występują lokalnie i związane są z przebiegiem większych dolin.

Obszary o bardzo zróżnicowanych warunkach geologiczno – inżynierskich do posadowienia obiektów budowlanych

Tereny te (wydzielenie A3) zajmują bardzo duże powierzchnie w skali miasta, związane są z występowaniem zwartej zabudowy, gdzie w podłożu budowlanym zalegają z reguły nasypy o bardzo zmiennych parametrach geotechnicznych. Na terenach tych istnieje możliwość wprowadzania zabudowy plombowej lub uzupełniającej – jednak lokalizacja jakichkolwiek obiektów budowlanych musi być poprzedzona szczegółowymi badaniami geotechnicznymi.

II.1.2.9.2. Obszary, które należy wyłączyć z lokalizacji zabudowy z uwagi na ich cenne wartości przyrodnicze i pełnienie ważnych funkcji środowiskotwórczych

Wydzielone obszary pełnią ważne funkcje środowiskotwórcze warunkujące utrzymanie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym miasta i terenów otaczających. Do obszarów tych zaliczono aktywne biologicznie ekosystemy leśne, łąkowe, bagienne i wodne wskazane do ochrony przed degradacją wartości ogólnośrodowiskowych i ścisłego podporządkowania ich gospodarczego użytkowania nadrzędnej funkcji przyrodniczej. Ze względu na pewne zróżnicowanie walorów środowiska w obrębie tej grupy obszarów wydzielono:

Ekosystemy leśne pełniące funkcje ekologiczne, ochronne, klimatotwórcze i krajobrazowe.
Ze względu na szczególną rolę lasów w kształtowaniu środowiska przyrodniczego użytkowanie gospodarcze terenów leśnych powinno być ograniczone do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb pielęgnacyjnych. Jako najmniej kolizyjne do pełnienia funkcji przyrodniczych lasu uznano jego racjonalne wykorzystanie dla celów wypoczynku wydzielając cztery grupy powierzchni leśnych o odmiennej przydatności dla funkcji rekreacji. Kryterium oceny dla tej funkcji była wielkość powierzchni zalesionej, rodzaj siedliska i jego odporność na antropopresję, a ponad to wiek drzewostanów oraz warunki klimatyczne wnętrza lasu.
Wykorzystanie rekreacyjne lasów powinno polegać na dążeniu do koncentracji ruchu masowego na przedpolu (lub obrzeżu) kompleksów leśnych oraz na przestrzeganiu zasady użytkowania wnętrza lasu jako obszaru dostępnego tylko dla penetracji pieszej (względnie rowerowej) po wyznaczonych szlakach turystycznych. Rozwój funkcji rekreacyjnej winien być poprzedzony specjalistycznymi badaniami ustalającymi zakres rekreacyjnego wykorzystania lasów.

Ekosystemy wodne, bagienne, łąkowe i polne w obrębie den dolin i obniżeń terenu.
Mając na względzie wartości środowiskotwórcze tych obszarów należy w całości pozostawić je jako tereny otwarte o dotychczasowym sposobie zagospodarowania (seminaturalne zbiorowiska łąkowe z lokalnymi zadrzewieniami i zakrzewieniami). Doliny, jako wklęsłe formy liniowe, posiadają naturalne predyspozycje do utrzymywania przestrzennej ciągłości obszarów czynnych biologicznie, a tym samy do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta. Stanowią ponadto jeden z podstawowych elementów zapewniających połączenie systemu terenów otwartych miasta z odpowiednim, poza miejskim układem przyrodniczym, co umożliwia ich wzajemne oddziaływanie, przede wszystkim jednak oddziaływanie obszarów otaczających miasto. Specyficzne aerodynamiczne właściwości dolin sprawiają, że posiadają one naturalne predyspozycje do pełnienia bardzo ważnej roli w przewietrzaniu miasta, a więc roli wentylacyjnej. W działalności planistycznej powinien na tych obszarach obowiązywać zakaz lokalizacji obiektów mogących powodować zanieczyszczenie środowiska wodnego. Niewskazane jest także planowanie poprzecznych przegród w obrębie den dolin utrudniających grawitacyjny spływ mas powietrza atmosferycznego oraz uniemożliwiających swobodną migrację flory i fauny. Możliwa jest adaptacja części obszaru do wykorzystania rekreacyjnego z wykluczeniem obiektów o charakterze stałym ze względu na niekorzystne warunki klimatu lokalnego.
Wydzielone na mapach obszary o cennych wartościach przyrodniczych powinny podlegać szczególnej ochronie ze względu na całokształt walorów ogólnośrodowiskowych i najlepiej wykształcone mechanizmy

równowagi ekologicznej. Koniecznym jest zahamowanie procesu dalszej ich degradacji poprzez racjonalny sposób zagospodarowania podporządkowany pełnionym przez nie funkcjom ekologicznym, ochronnym, klimatotwórczym i krajobrazowym.

II.1.3. Środowisko kulturowe

II.1.3.1. Ochrona środowiska kulturowego w studiach i planach

Piotrków jest miastem zwracającym na siebie od dawna uwagę historyków i konserwatorów zabytków. Podstawową literaturę oraz stan badań do 1980 r przestawił Kazimierz Głowacki w swym „Studium historyczno – urbanistycznym miasta Piotrkowa Trybunalskiego", Kielce 1981. Uzupełnienie zawiera opis studium planu zagospodarowania centrum miasta z 1988r.: zestawiono tu główne opracowania studialno – projektowe z nastawieniem historyczno – konserwatorskim. Wskazane tu opracowania mają nadal wysoką wartość i mogą po uzupełnieniach i niewielkich korektach służyć jako podstawa studium obecnie podjętego. Nadal cennym elaboratem jest pionierskie studium historyczno – urbanistyczne z 1953 r, wykonane przez Henryka Rutkowskiego i Wojciecha Kalinowskiego w pierwszej serii takich studiów opracowanych w myśl nowoczesnej instrukcji. Zebrało ono podstawowy materiał dokumentacyjny i zwróciło uwagę na indywidualizm rozwoju przestrzennego Piotrkowa. Studium wykonane przez mgr arch. Olgierda Sawickiego w P.P.P.K.Z. Zamek w 1979r objęło już obecny powiększony obszar miasta. Nowatorstwo tego opracowania polegało, m.in. na zastosowaniu (może po raz pierwszy) świeżo opracowanego zestawu stref ochrony konserwatorskiej: A – pełnej ochrony konserwatorskiej, B – ochrony wybranych elementów, W – ochrony i obserwacji archeologicznej, K – krajobrazu, E – ekspozycji.

W 1981r. zostało ukończone podstawowe studium historyczno – urbanistyczne, wykonane przez dr Kazimierza Głowackiego. Zawiera ono w 6 tomach (3 tomy tekstu i 3 – reprodukcji dokumentów kartograficznych, uzupełnionych rysunkami autorskimi) niezmiernie bogaty materiał dokumentacyjny, nie w pełni wykorzystany we wnikliwym i gruntownym wykładzie tekstowym. Do zagadnień nie opracowanych należy układ przestrzenny starych wsi, często niegdyś związanych z zespołami podworskimi i folwarkami, dziś przeważnie zachowanymi jedynie szczątkowo. Materiał kartograficzny, po uzupełnieniu, pozwala na wskazanie obszarów wymagających zbadania w terenie dla identyfikacji form dawnego osadnictwa podmiejskiego i dla określenia ewentualnych stref ochrony konserwatorskiej i archeologicznej. Zebrane materiały, opracowania studialne i projektowe zostały przedstawione na konferencji pt. „Problemy rewaloryzacji Piotrkowa Trybunalskiego, w Sulejowie, 9 i 10 kwietnia 1987r. Liczne referaty na temat uwarunkowań i elementów planów miasta stanowią nadal cenny materiał do studiów nad obecnym etapem planowania.

Były to referaty:

dr Kazimierz Głowacki; Rozwój przestrzenny Piotrkowa Trybunalskiego,

arch. Mirosław Łaszek, Plan ogólny Piotrkowa Trybunalskiego,

dr arch. Andrzej Romiszewski, Plan szczegółowy Piotrkowa Trybunalskiego,

arch. Olgierd Sawicki, Problemy rewaloryzacji Starego Miasta w Piotrkowie Trybunalskim,

arch. Joanna Chrust–Ćwiertak, Badania architektoniczne pierwszego bloku w Piotrkowie Trybunalskim,

mgr Maria Budzyńska, Problemy hydrogeologiczne Piotrkowa Trybunalskiego,

mgr inż. Lidia Wojtysiak, Problemy komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego,

mgr inż. Jerzy Mantorski, Problemy odprowadzenia ścieków w Piotrkowie Trybunalskim
oraz prof. dr hab. Teresy Zarębskiej (por. niżej)
Wszystkie te referaty zostały streszczone w bardzo obszernym protokole, w którym zarejestrowano także 30 wystąpień dyskusyjnych. Materiał ten stanowi cenną wymianę poglądów na temat planów Piotrkowa i do dziś pozostaje w wielu zakresach aktualny. Jednym z referatów przedstawionych na konferencji były „Sugestie konserwatorskie do planu szczegółowego Piotrkowa Trybunalskiego" prof. Teresy Zarębskiej. Ze względu na to, że wydobyte tam zasady ochrony wartości kulturowych Piotrkowa zostały wyprowadzone z ogólnych założeń ochrony miast zabytkowych, zachowały one aktualność (nie sprecyzowały jednak wszystkich postulatów, które obecnie należałoby sformułować).

II.1.3.2. Zarys rozwoju przestrzennego miasta

Przed kilkunastu laty został opracowany, w związku z planem miejscowym zagospodarowania przestrzennego zespołu śródmiejskiego Piotrkowa Trybunalskiego, dość szczegółowy zarys rozwoju miasta. Nie uległ on dezaktualizacji i może być nadal używany w przypadku potrzeby sięgnięcia po opracowanie bardziej precyzyjne. Podano tam okoliczności powstania i przekształceń planu miasta oraz jego zabudowy, uwzględniając udział w jego przestrzeni budowli dominujących. Po omówieniu ważnych faz rozwoju przedstawiono wynikające z analizy „sugestie rewaloryzacyjne".
Uznając jednak poprzednie rozważania za zbyt szczegółowe dla potrzeb studium, poniższy jego skrót, uzupełniono wybranymi zagadnieniami obszarów peryferyjnych, których nie dotyczyło poprzednie zadanie.

Piotrków odznacza się wysokim stopniem przestrzennej indywidualności, uwarunkowanej zarówno jego geograficzną sytuacją, jak i wyjątkowymi impulsami rozwoju. Impulsy te wiązały się w sposób paradoksalny z niekorzystną lokalizacją miasta na styku trzech historycznych regionów Polski: Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza. Ta lokalizacja odbierała staremu ośrodkowi miejskiemu szansę awansowania na regionalną stolicę, utrudniła także utworzenie bliskiego zaplecza o jednorodnej strukturze administracyjnej i ekonomicznej. Miasto miało niezbyt dogodne warunki topograficzne: zostało usytuowane na niemal płaskim teranie, lekko opadającym w kierunku dwu niewielkich rzeczek: Strawy i Strawki. Pierwsza z nich płynęła równolegle do wyznaczonej w średniowieczu granicy Starego Miasta (lokacyjnego) oddzielając jego teren od bliźniaczego zespołu Wielkiej Wsi; druga wykreśliła południową granicę terenu Starego Miasta, wpadając do Strawy na południowo – wschodnich peryferiach dawnego Piotrkowa.
Początki miasta są trudno uchwytne, wzmianka z 1217 r. dotyczy jeszcze wsi, w której odbywały się sądy. Miasto („civitas") - zapisano pod rokiem 1313 r., nie wiadomo jednak, kiedy uzyskało prawa miejskie, (zapewne po 1296 r). W początkach XIV w. Jest to już niewątpliwie miasto rozplanowane, z rynkiem w centrum. Osadnictwo sprzed lokacji stwierdzono na obszarze zarówno miasta planowanego, jak i w znacznej od niego odległości – we wsiach: Świerczów, Kleszczów, Rokszyce, i innych. Znajdują się one na obszarze dzisiejszego Piotrkowa i wymagają uwagi podczas wykonywania tu prac ziemnych.
Trudne do ustalenia jest określenie kolejności wydarzeń przestrzennych na terenie, zajętym przez miasto średniowieczne. Wielu badaczy zakłada, że zamek królewski zajął miejsce wczesnośredniowiecznego grodu - jego śladem mogłaby być fosa, opasująca zamek od zachodu. W pobliżu należałoby się dopatrywać śladów podgrodzia – jednak intensywne i korygowane zagospodarowywanie terenów Wielkiej Wsi utrudnia konkretyzacje tych hipotez. W XIV w. istnieje tu już dwór czy zamek królewski. Śladem dość odległej od

grodu osady targowej mógłby być istniejący tu jeszcze w XIX w. długi, wąski plac (rynek Przedborski) oraz usytuowany przy jego krańcu kościołek NMP. Za taką lokalizacją tej osady zdaje się przemawiać rozwinięty węzeł starych dróg: Wrocławskiej, Przedborskiej i Krakowskiej.

Stwierdzone na terenie niewysokiego wzgórza, na którym założono klasztor bernardynów, ślady wczesnego osadnictwa, poparte legendą o pogańskim kulcie, związanym z tym miejscem, skłania niektórych historyków do dopuszczenia hipotezy o funkcjonowaniu tu wczesnego grodu. Nietypowy zbieg ulic w północnej części miasta lokacyjnego przemawia, zdaniem części autorów zarysów dziejów miasta, za lokalizacją we wschodniej części miasta lokacyjnego wcześniejszego od niego soczewkowatego placu targowego.

Wszystkie wymienione obszary powinny się znajdować w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz obserwacji archeologicznej. Do terenów chronionych, zagospodarowanych już w średniowieczu, należy także folwark wójtowski - Obrytka, usytuowany za Strawką, przy obecnej ulicy Batorego.

Miasto, rozplanowane zapewne w czasach Władysława Łokietka, uzyskało ostateczny kształt za Kazimierza Wielkiego. Zostało wówczas opasane murem, który objął od północy tereny klasztoru dominikanów oraz pas bloków za ulicą Rycerską („Nowe Miasto"), może wtedy dopiero (ok. 1360r.) do miasta włączony.

Niezależnie od tego, czy Wielka Wieś była przedlokacyjną osadą grodową, należącą do książąt, w późniejszym średniowieczu była to już wieś królewska. Nie nadano jej ani prawa, ani rozplanowania miejskiego, a otwarty charakter osady sprzyjał jej ekstensywnemu zagospodarowywaniu. Z miastem wiązała ją droga, wybiegająca z południowego narożnika rynku; z czasem między bramą, a mostem wyrosło przy niej Przedmieście Warszawskie. Jej dalszy segment dzielił Wielką Wieś na część północną, związaną z zamkiem i południową, na której miała powstać jurydyka arcybiskupia. Rozwój Wielkiej Wsi wiązał się z bardzo licznymi w XV w. zjazdami szlachty, ogólnopolskimi i prowincjonalnymi, a także, z synodami duchownych. Najważniejszym z przedmieść było Przedmieście Krakowskie: od Bramy Krakowskiej do kościoła NMP i placu Przedborskiego oraz Wrocławskiego.

Ku zachodniej bramie miejskiej biegły stare drogi: Rokszycka, Bełzacka i Toruńska; przed bramą wiązały się one na rozciągniętym wzdłuż murów placu zwanym w pierwszej połowie XIX w placem św. Bernarda.

Średniowiecze było dla układu urbanistycznego Piotrkowa okresem szczególnie ważnym - nie tylko ukształtowało, zapewne na miejscu osady starszej, planowo rozwinięte Stare Miasto, lecz także zapisało w jego otoczeniu liczne szeroko rozrzucone zespoły przedmiejskie. Stanowi to bardzo oryginalną cechę układu urbanistycznego miasta.

Drugą ważną fazę jego rozwoju był wiek XVI i pierwsza połowa XVII wieku. Stało się ono wówczas głównym miejscem sejmów – do czasu przeniesienia wraz z Unią Lubelską ich stałej siedziby do Warszawy (od 1501 do 1507 odbyło się tu 35 sejmów). Masowe zjazdy były silnym czynnikiem miastotwórczym: powodowały potrzebę wzniesienia budowli dla obrad sejmu, dla senatu, a zwłaszcza dla króla i jego urzędów (budowa nowego Zamku w latach 1511-1521). Zarówno elita szlachecka, jak i duchowna, buduje liczne dwory i zakłada - głównie w pobliżu Zamku – swe jurydyki. Jedną z wcześniejszych (z 1535r), była położona nietypowo, daleko na zachód od miasta, willa biskupa Tomickiego związana z jurydyką zw. Tomice (obecnie – w rejonie ul. Sienkiewicza i hali targowej).

Zapewne niezależnie od pałacu w Wielkiej Wsi, w jej rejonie powstały siedziby Górków i Jana Łaskiego, która w 1511 roku stała własnością arcybiskupów gnieźnieńskich, przekształconą potem na jurydykę biskupią lub arcybiskupią. Do Piotrkowa przybywali na czas sejmu także liczni kupcy i służba dostojników,

uczestniczących w obradach. Rozwijał się lokalny przemysł: kilka młynów, folusz, browary, „kotły gorzałczane", piekarnie i inne.

Odebranie miastu funkcji sejmowej zahamowało jego rozwój, jednak już w 1578 roku uzyskało ono nową – jednego z dwu w Polsce miast trybunalskich: sesje zimowe odbywały się w Piotrkowie, letnie w Lublinie. Funkcjonowanie Trybunału wymagało udziału kilkudziesięciu deputatów świeckich i duchownych, przybywających z orszakami licznej służby, prawników, różnych funkcjonariuszy Sądu, a także udziału stron. Trybunał ulokowano w Ratuszu. Zamek był siedzibą Sądu i urzędu grodzkiego; opuszczona została wspaniała posiadłość królewska – willa i ogrody na Bugaju, z sadzawkami i parkiem. Mnożyły się dwory szlacheckie – choć mieszczanie byli głównie obciążani dostarczaniem kwater deputowanym.

Do kilku dawnych klasztorów przybyły nowe, wzbogacając panoramę miasta. Drewniana zabudowa pierwotna, wielokrotnie niszczona pożarami, ustępowała powoli miejsca murowanej. Opisy chwalą piękny Ratusz i kościoły; największy, franciszkanów (nie zachowany), zajął w pierwszej połowie XVII wieku wraz z zespołem klasztornym wysoki taras przy ulicy Zamkowej i ob. Jerozolimskiej. Rozwinęła się w północno-wschodniej części Wielkiej Wsi osada żydowska. (z bożnicą z drugiej połowy XVII w.).

Dla najważniejszej, południowej sylwety miasta, od strony rzeki Strawki, wielkie znaczenie miał - obok kościoła farnego – zespól kościoła i klasztoru jezuitów z końca stulecia (obie świątynie zachowane stanowią ważny element krajobrazu miejskiego). Sylwetę miasta kształtowały także inne klasztory, ufundowane w XVIII wieku. Pomimo nowych fundacji, wzbogacających przestrzeń miasta, przeżywało ono po potopie szwedzkim – w drugiej połowie XVII i XVIII wieku - okres regresu. Zaniedbanym miastem zajęła się w latach 80-tych XVIII w. Komisja Dobrego Porządku, nie zdołała ona jednak wiele zdziałać, podobnie jak władze pruskie (po 1793r.) i Księstwa Warszawskiego.

Nowym, kolejnym ważnym etapem rozwoju, były czasy Królestwa Kongresowego. Piotrków został w 1816 r. miastem obwodowym, administrującym dwoma powiatami i został poddany niezbyt rozległym akcjom porządkowym. Do ważniejszych należało uregulowanie i wybrukowanie „szosy" – odcinka ulicy Kaliskiej (obecnie ul. Słowackiego), ukończonej w 1819r. W tym samym roku podjęto prace nad ukształtowaniem ul. Nowowarszawskiej – obecnie Wojska Polskiego, której linia sięgnęła na wschodzie do drogi Wolborskiej. W 1824 roku przystąpiono do szerokiej akcji regulacyjnej, zwłaszcza na obszarze chaosu Wielkiej Wsi, służyć temu miał pomiar Wilhelma Bergemanna, na którym oparto plan nowej siatki ulic Wielkiej Wsi Hipolita Golcza. Nie istniały już wówczas, rozebrane przed kilku laty wraz z częścią murów, bramy miejskie: ułatwiło to porządkowanie dróg wylotowych. W 1831 roku włączono do miasta Wielką Wieś (a w 1840 – resztę terenów wschodniej części miasta). Utworzono nowe cmentarze - katolicki i prawosławny (ok. 1830r., powiększone w 1853 i 1872r.).

Stan miasta sprzed regulacji pokazał bardzo cenny plan Bergemanna z 1824 roku. Można na nim odczytać wyjątkowo skomplikowany układ starych dróg wokół miasta planowanego i wplątanych w ich węzły szeroko rozrzuconych „gniazd" osadniczych. Są to zarówno ślady starych osad, jak i licznych piotrkowskich jurydyk. Opracowany plan przygotował porządkowanie Wielkiej Wsi ze zrealizowanym już odcinkiem późniejszej Alei Wojska Polskiego. Z chaotycznym rozproszeniem Wielkiej Wsi sąsiaduje od południa prymitywny układ dróg dawnej jurydyki arcybiskupiej; jeden rozległy, prostokątny teren zajmuje ogród franciszkański, drugi, graniczący z nim od wschodu, kompleks zabudowy starostwa. Na południe od jurydyki zarejestrowano

„Ogród królewskim zwany" z systemem sadzawek – były to relikty sławnej niegdyś, jagiellońskiej willi „na Bugaju".

Szczególnie rozproszone były południowe przedmieścia. Za rzeką, dobrze jeszcze zagospodarowany, leżał folwark Obrytka, powiązany z archaicznym w formie placem Przedmieścia Wrocławskiego. Przy jego przecięciu z Krakowskim Przedmieściem, na uregulowanym trójkątnym placu leżał kościół i cmentarz NMP. Z placem tym wiązał się inny - wąskie i długie wnętrze Przedmieścia Przedborskiego. Obraz uzupełniały dwa peryferyjne folwarki – od południa, i trzeci na południowy – zachód od Starego Miasta - zapewne XVI-wieczne Tomice. W bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta od południa, istniał już wydłużony plac targowy. W samym mieście, prócz rynku, widać już obecny plac Czarnieckiego, utworzony w 1817 r. Zapowiedzią nowego centrum miasta były trzy drogi, zbiegające się przy obecnym placu Kościuszki: poszerzona i wyregulowana na krótkim odcinku ulica Kaliska (obecnie Słowackiego), droga Toruńska, która zostanie wkrótce związana z Nowowarszawską i Sieradzką.

O kształcie obecnego centrum miasta zadecydowało przeprowadzenie (od 1844r.) linii kolei warszawsko - wiedeńskiej: prostopadle do szosy kaliskiej, w odległości około 600 metrów od Starego Miasta. Wyznaczyło ono – wraz z lokalizacją dworca – karierę dwóch ulic: Słowackiego przy której już w 1848 roku stanęła cerkiew, a wkrótce potem – inne budowle oficjalne, i alei Wojska Polskiego, która w przeciwieństwie do Słowackiego, otrzymała przejazd pod linią kolejową, poprowadzoną na wiadukcie. Rangę komunikacyjną tej ulicy podkreślił układ pięciu dróg (m.in. do Łasku i do Łodzi), które utworzyły nowy węzeł komunikacyjny za linią kolejową, stając się osnową dzisiejszych osiedli mieszkaniowych. Łączące je przecznice ulicy Słowackiego zaprojektowano nieco później. Pierwszą była obecna ul. Sienkiewicza z 1868 roku; stanął przy niej pałac gubernatora i siedziba urzędów rosyjskich. Ulica 3-ego Maja przeprowadzona w latach 1870-tych, przyciągnęła budynki użyteczności publicznej. Linia kolejowa przyspieszyła procesy industrializacji. Niezależnie od niej powstała w 1854 roku Fabryka Maszyn Rolniczych, ale już wielki młyn parowy z 1861 roku stanął przy torach, a w końcu stulecia rozwinięto wzdłuż ich linii rozległy i zasługujący już dziś na osobne opracowanie historyczno-konserwatorskie zespół hut szkła („Hortensja" z 1889 r. i „Klara" z 1897 r.); na południe od dworca stanęła huta szkła „Feniks". Równocześnie (od roku 1892) rozwinięto na przeciwległym krańcu miasta wielki zespół manufaktury włókienniczej związanej z kilkoma domami pracowników (w 1927 roku powstała tu dzielnica mieszkaniowa). W latach 1901-02 zbudowano wzdłuż ulicy Sulejowskiej, przy manufakturze, kolej wąskotorową, doprowadzoną po pewnym czasie do linii kolei głównej i stacji towarowej. Wszystkie te zespoły przemysłowe i kolejowe zasługują na traktowanie jako swoiste kompozycje urbanistyczne. Szczególnie cenny jest zespół dworca kolei warszawsko-wiedeńskiej, zestawiony z licznymi budynkami towarzyszącymi i poprzedzony placem oraz parkiem dworcowym (dziś, niestety, zniszczone). Był to pierwszy ogród publiczny Piotrkowa; wczesnym parkiem (z 1891 r.) był także park „Konradów"; który miał izolować miasto od hut. Miasto przemysłowe, jakim stał się Piotrków zajęło nowe obszary - głównie wzdłuż linii kolejowej i na zachód od niej. Tereny pomiędzy koleją a starym zespołem miejskim uzyskały szczególną rangę, przyjmując funkcje nowego centrum miasta, które to miasto w 1882 roku liczyło 23 tysiące, a w 1910 roku przekroczyło 40 tysięcy mieszkańców. Pełniło ono w latach 1867-1915 funkcje ośrodka guberialnego.

Miasto guberialne podlegało akcjom porządkowym: rozebrano Ratusz i kościół franciszkański – dwie stare dominanty architektoniczne. W 1878 podjęto prace nad nowym planem miasta (zaktualizowano go 1882 r.

i zatwierdzono w 1884 r.). Prócz różnych korekt, plan przewidywał założenie wielkiego parku w południowej części, co zrealizowano, podobnie jak wielką stację towarową. Obszar miasta, wytyczony w 1878 roku, został w 1899 roku, poszerzony przez włączenie terenu hut „Hortensja" i „Kara" oraz Manufaktury na Bugaju. Nowy plan miasta z 1911 roku nie zyskał uznania i został zastąpiony w 1915 roku przez plan znacznie bardziej szczegółowy, którego autorem był Edmund Rembek. Żaden z nich nie wprowadził istotniejszych zmian; obejmowały one już włączony do miasta obszar przedmieść zachodnich, za torami kolejowymi.

Po I wojnie światowej miasto utraciło znaczenie ośrodka regionalnego na rzecz Łodzi, stając się miastem powiatowym w województwie łódzkim. Osłabiło to rozwój miasta, lecz nie zrezygnowano z prac nad infrastrukturą (w 1927 r. oddano do użytku sieć kanalizacyjną, 1928 r. w sieć wodną). W 1927 roku władze miasta zleciły warszawskim urbanistom wykonanie nowego planu, który jednak uznały za niezadowalający. Zorganizowano więc w 1932 roku lokalne Biuro Pomiarów, które opracowało nowoczesny fotoplan w 1937 roku. Wybuch drugiej wojny światowej przerwał prace nad planem, wytyczono jednak ul. Śląską. Eksterminacja ok. 22 tysięcy ludności żydowskiej, czyli około polowy mieszkańców, a po wojnie napływ ludności z Warszawy, przyniosły wielkie zaburzenia demograficzne. W centrum miasta uległo zniszczeniu, m.in. 5 okazałych kamienic przy ulicy Słowackiego (tzw. „Krzywda"). W latach powojennych dokonano kolejnych poszerzeń terytorium miasta: w 1953 roku włączono wieś Świerczów, Kleszcz i Wierzeje, a 1960 roku powiększono obszar do 40 km^2. Plan perspektywiczny z 1961 roku, a następnie – plan szczegółowy z 1969 roku zakładał niekorzystne dla środowiska kulturowego przeprowadzenie trasy szybkiego ruch wzdłuż rzeki Strawki; zrealizowano trasę częściowo – po latach, likwidując ten stary i ważny ciek wodny. Fatalny, wielki węzeł drożny zniszczył nie tylko istniejący pałacyk, lecz także – relikty willi jagiellońskiej na Bugaju. Włączenie do terenu miasta licznych starych wsi, wysuwa kwestie ich przeszłości i walorów. Mapa Brodowskiego z końca XVIII wieku pokazuje wokół Piotrkowa liczne i duże osady. Są to: Byki, Twardosławice, Bełzatka, Bujny, Mortiz, Zalesie, Świerczów, Leszczyny, Meszcze i Raków. Mapa Kwatermistrzostwa W.P z około 1840 r przekazuje, prócz nich, także nazwy dodatkowe: Rychłowice, Wólka Rokszycka, Syberia, Szydłówka, Witówek, Szczekanice, Gajów. Nie wszystkie te miejscowości znalazły się w obecnych granicach Piotrkowa – niektóre są nimi przecięte lub leżą tuż obok. Dopóki, te osady nie budzą zainteresowania inwestycyjnego, można poprzestać na określeniu ich dawnej lokalizacji i zasięgu. Należałoby jednak, choćby wstępnie, zewidencjonować wartościowe układy przestrzenne, jeżeli zachowały się do naszych czasów. Obecnie objęte ochroną są Byki (zamek, park, resztki wsi) oraz Bełzatka (park podworski wraz z aleją).

Okres ostatniego półwiecza rozwoju Piotrkowa wymaga analizy kolejnych planów urbanistycznych i stopnia ich realizacji – jest to jednak zadanie osobne. Ocena trafności decyzji urbanistycznych i realizacji architektonicznych powinna należeć do środowiska czynnych dziś piotrkowskich urbanistów.

II.1.4. Problematyka społeczna

II.1.4.1. Rozwój i zmiany w strukturze demograficznej ludności w latach 1990 – 2009.

Liczba mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego w latach 90-tych wykazywała niewielki przyrost z 80 977 do 81456 osób, tj. o 479 osób, czyli 0,6 % (tab. 1).

Tab. 1. Rozwój ludności Piotrkowa Tryb. w latach 1990 – 97

Lata	Liczba ludności	Przyrost rzeczywisty	Przyrost naturalny	Ogólne saldo migracji	Wskaźniki dynamiki	
					1990 = 100	rok poprzedni = 100
1990	80977	-	201	247	100,00	-
1991	81000	23	85	-62	100,03	100,03
1992	81320	320	121	306	100,42	100,40
1993	81403	83	92	-8	100,53	100,10
1994	81255	-148	179	-67	100,34	99,82
1995	81218	-37	-52	-44	100,30	99,95
1996	81308	90	40	-134	100,41	100,11
1997	81456	148	-73	55	100,59	100,18

Źródło: na podstawie danych GUS.

Uwaga! Różnice bilansowe mogą być spowodowane uwzględnieniem różnicy salda migracji osób meldujących się na pobyt czasowy ponad 2 miesiące oraz korektami wynikającymi z różnic między danymi spisowymi a bieżącymi szacunkami liczby ludności (por. Rocznik Demograficzny 1997, s. 7).
Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie Trybunalskim.

Ludność danej jednostki administracyjnej rozwija się na skutek działania trzech czynników:

- *przyrostu naturalnego, który jest dodatni, a więc powiększa stan zaludnienia, jeśli liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów. W przeciwnym przypadku powoduje ubytek liczby ludności;*
- *salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Jeśli napływ ludności do danej jednostki przewyższa odpływ z niej to mamy do czynienia z saldem dodatnim, powiększającym stan zaludnienia. W odwrotnej sytuacji liczba ludności zmniejsza się;*
- *zmian administracyjnych. W przypadku miast oznacza to inkorporację terenów podmiejskich, mieszkańcy których powiększają stan zaludnienia. W przypadku Piotrkowa nie było zmian tego typu w badanym okresie, o czym świadczy nie zmieniona powierzchnia miasta (68 km^2).*

Tak więc rozwój ludnościowy miasta odbywał się poprzez przyrost naturalny i migracje. W latach 1990-94 przyrost naturalny był dodatni, choć jego wartość w poszczególnych latach ulegała znacznym wahaniom. W 1995 r. po raz pierwszy odnotowano niewielki ubytek naturalny. Następny rok przyniósł znów dodatni przyrost, ale w 1997 r. ponownie wystąpiła nadwyżka zgonów nad urodzeniami. Ogólne saldo migracji (wewnętrznych i zagranicznych) tylko trzykrotnie w badanym okresie przyjęło wartości dodatnie: w 1990, 1992 i 1997 roku. Wartość bezwzględna salda uległa znacznemu obniżeniu.
Generalnie można ocenić stan zaludnienia jako stabilny. Niepokoić może natomiast pojawiający się w ostatnich latach ujemny przyrost naturalny pogłębiony ujemnym saldem migracji. Jeśli taka tendencja utrzymałaby się w dłuższym okresie, to liczba mieszkańców Piotrkowa może ulegać systematycznemu zmniejszaniu.
Rozpatrując dynamikę zaludnienia według płci (tab.2.) nie zauważa się istotnych różnic. Wyrazem zbliżonego tempa zmian w liczbie mężczyzn i kobiet jest stabilny współczynnik feminizacji wynoszący

w całym badanym okresie 111 kobiet na 100 mężczyzn. Feminizacja jest ściśle związana ze strukturą ludności według wieku. Na ogół im wyższy odsetek ludności starszej, tym społeczeństwo bardziej sfeminizowane.

Tab. 2. Ludność Piotrkowa Tryb. w latach 1990 - 97 wg płci

Lata	Mężczyźni	Kobiety	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Wskaźniki dynamiki dla mężczyzn		Wskaźniki dynamiki dla kobiet	
				1990 = 100	rok poprzedni = 100	1990 = 100	rok poprzedni = 100
1990	38356	42621	111	100,00	100,00	100,00	100,00
1991	38363	42637	111	100,02	100,02	100,04	100,04
1992	38547	42547	111	100,50	100,48	99,83	99,79
1993	38569	42834	111	100,56	100,06	100,50	100,67
1994	38519	42736	111	100,42	99,87	100,27	99,77
1995	38497	42721	111	100,37	99,94	100,23	99,96
1996	38503	42805	111	100,38	100,02	100,43	100,20
1997	38530	42926	111	100,45	100,07	100,72	100,28

Źródło: na podstawie danych GUS.

Wśród mieszkańców Piotrkowa przewaga liczebna chłopców występuje w najmłodszych grupach. W grupie 15-19 lat (w 1997 r.) proporcje płci są wyrównane, a już w następnym przedziale (20-24 lata) zarysowuje się nadwyżka kobiet, która systematycznie wzrasta osiągając wartość 173 kobiet ma 100 mężczyzn w wieku 65 i więcej lat (rys. D-1).

Struktura ludności według wieku należy do najważniejszych klasyfikacji demograficznych. Wiek jest bowiem cechą determinującą i różnicującą tak potrzeby, jak i role społeczne człowieka. Z punktu widzenia perspektyw rozwoju ludnościowego ważne jest czy społeczeństwo jest demograficznie młode czy też podlega postępującemu procesowi starzenia. Zmiany w strukturze mieszkańców miasta według wieku omówimy w oparciu o tzw. ekonomiczną klasyfikację. Wyróżniamy w niej trzy grupy:

- *ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat)*
- *ludność w wieku produkcyjnym (18-64 lata mężczyźni, 18-59 lat kobiety)*
- *ludność w wieku poprodukcyjnym (65 i więcej lat mężczyźni, 60 i więcej lat kobiety)- tab.*

Analiza udziałów wymienionych grup prowadzi do wniosku, iż w badanym okresie występowało systematyczne zmniejszanie się odsetka dzieci i młodzieży (z 29 % do 24 %), wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (z 59 % do 62 %) i zwiększanie się w jeszcze większym stopniu odsetka ludności poprodukcyjnej (z 12 % do 13%). Nie można jeszcze powiedzieć, iż ludność Piotrkowa jest demograficznie stara, ale można już stwierdzić, iż proces starzenia postępuje.

Nieco inaczej kształtują się proporcje omawianych grup wśród mężczyzn i kobiet. Wśród mężczyzn wyższy jest udział osób w wieku przedprodukcyjnym; w 1990 r. różnica wynosiła 3,5 punktu, w 1997 r. - 3,4 punktu. Wyższy jest także udział ludności produkcyjnej, chociaż ta różnica spowodowana jest w pewnym stopniu innym zasięgiem tej grupy. Wiek produkcyjny dla mężczyzn obejmuje o 5 roczników więcej niż dla kobiet.

Największe różnice występują w udziałach grupy poprodukcyjnej (w tym przypadku "szczuplejszej" o 5 roczników dla mężczyzn). O ile odsetek mężczyzn w wieku 65 i więcej lat wynosił w 1997 r. 8,4 %, to odsetek kobiet w wieku 60 i więcej lat przyjął wartość 17,9 %. Tak duża różnica wynika z liczebnej przewagi kobiet wśród osób w starszym wieku, o czym już pisaliśmy.

Liczba ludności Piotrkowa w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się w badanym okresie z 23,5 do 19,9 tys. osób, tj. o 15,2 %. Ubytki te (rzędu 2-2,5 % rocznie) były systematyczne. Ma to związek ze zmniejszaniem się natężenia urodzeń.

Grupą wykazującą stały przyrost liczebności była ludność w wieku poprodukcyjnym. W 1990 r. liczyła ona 9928 osób, a w 1997 r. 10904 osoby (wzrost o 976 osób, tj. o 9,8 %). Znacznie wyższe przyrosty wystąpiły wśród mężczyzn (o 15,9 %) niż wśród kobiet (o 7,5 %).

Syntetyczną miarą obrazującą relacje analizowanych grup ludności są tzw. "współczynniki obciążenia" wyrażające się liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym (por. Rocznik Demograficzny 1997, s. XXVIII).

Tab. 3. „Współczynnik obciążenia" ludności Piotrkowa Tryb. w latach 1990-97

Lata	Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku nieprodukcyjnym		
	razem	mężczyźni	kobiety
1990	70	62	79
1991	69	61	78
1992	68	60	76
1993	67	58	75
1994	66	58	74
1995	64	56	72
1996	63	55	71
1997	61	53	69

Źródło: na podstawie danych GUS.

Wartości „współczynników obciążenia" systematycznie obniżają się, nieco szybciej dla mężczyzn niż dla kobiet, choć różnice są tu minimalne. Świadczy to o szybszym tempie przyrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym niż dwu pozostałych grup. Taka sytuacja rodzi określone konsekwencje demograficzne, gospodarcze i społeczne. Wzrost udziału ludności dorosłej rokuje nadzieję na rozwój, zwiększa bowiem liczbę potencjalnych rodziców, o ile wzrost ten lokuje się w młodszych grupach wieku produkcyjnego. W Piotrkowie udziały młodszego odłamu ludności produkcyjnej (18-44 lata) kształtowały się następująco: w 1990 r. wynosił on 70,8 %, a w 1997 r. obniżył się do 65,7 %, a więc nie był zgodny z oczekiwaniami. Ludność produkcyjna podlegała także procesowi starzenia, co nie jest dobrym prognostykiem na przyszłość.

<u>Z przeprowadzonej analizy można wyciągnąć następujące wnioski:</u>

1. *Liczba mieszkańców miasta w latach 1990-97 wykazała niewielki przyrost (o 0,6 %), przy czym większą rolę odegrał tu przyrost naturalny niż migracje.*

2. *Rozmiary przyrostu liczby mężczyzn i kobiet były jednakowe, o czym świadczy stabilna wartość współczynnika feminizacji wynosząca 111 kobiet na 100 mężczyzn.*
3. *Ludność miasta podlegała powolnemu procesowi starzenia się, co wyraża się znacznym spadkiem udziałów dzieci i młodzieży oraz wzrostem udziałów osób w wieku poprodukcyjnym.*

II.1.4.2. Analiza trendów umieralności i płodności

Analiza podstawowych elementów ruchu naturalnego ludności tj. urodzeń i płodności kobiet oraz zgonów za lata 1990 - 97 będzie podstawą sformułowania założeń do budowy wersji biologicznej prognozy ludności Piotrkowa Trybunalskiego do 2020 roku.

Omawiając rozwój ludnościowy miasta zwracaliśmy uwagę na pojawiający się od połowy lat 90-tych ujemny przyrost naturalny. Może on być efektem rosnącej liczby zgonów (przy względnie ustabilizowanym poziomie urodzeń) lub zmniejszającej się liczby urodzeń (przy względnie stabilnym poziomie zgonów) albo niekorzystnych zmian w obydwu elementach ruchu naturalnego. Przegląd liczb i wskaźników dotyczących umieralności mieszkańców Piotrkowa (tab.4) prowadzi do wniosku, że liczba zgonów wykazywała niewielkie wahania. Rosła w latach 1990 - 93, następnie w latach 1994 - 95 malała, by w 1995 r. silnie wzrosnąć (o 16% w stosunku do wielkości z roku poprzedniego). Rok 1996 przyniósł ponowny spadek, a w 1997 - minimalny przyrost. Biorąc za podstawę porównania poziom zgonów w 1990 r., dostrzegamy większą zmienność umieralności mężczyzn niż kobiet. W strukturze zgonów wg płci we wszystkich latach z wyjątkiem 1997r., przeważali mężczyźni.

Tab. 4. Zgony w Piotrkowie Tryb. w latach 1990 - 97 wg płci

Lata	Razem	Mężczyźni	Kobiety	Procentowy udział w ogólnej liczbie zgonów		Wskaźniki dynamiki 1990 = 100		
				mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
1990	858	462	396	53,85	46,15	100,00	100,00	100,00
1991	897	451	446	50,28	49,72	104,55	97,62	112,63
1992	884	481	403	54,41	45,59	103,03	104,11	101,77
1993	823	426	397	51,76	48,24	95,92	92,21	100,25
1994	782	406	376	51,92	48,08	91,14	87,88	94,95
1995	909	469	440	51,60	48,40	105,94	101,52	111,11
1996	852	450	402	52,82	47,18	99,30	97,40	101,52
1997	856	426	430	49,77	50,23	99,77	92,21	108,59

Źródło: na podstawie danych GUS.

Najlepszym miernikiem natężenia umieralności jest współczynnik zgonów na 1000 ludności. W badanym okresie wahał się on od 9,5 do 11 dla ogółu ludności, od 10,5 do 12,5 dla mężczyzn i od 8,8 do 10,5 dla kobiet. Mierniki te wykazywały zmienność w czasie podobną do opisanej wyżej zmienności liczby zgonów (tab. 4).

Tab. 5. Współczynniki zgonów w latach 1990-97

Lata	Zgony na 1000 ludności			Relacja współczynnika zgonów (mężcz./kob.) x100
	razem	mężczyźni	kobiety	
1990	10,5	12,0	9,3	129,0
1991	11,0	11,8	10,5	112,4
1992	10,8	12,5	9,4	133,0
1993	10,0	11,0	9,3	118,3
1994	9,5	10,5	8,8	119,3
1995	11,1	12,2	10,3	118,4
1996	10,4	11,7	9,4	124,5
1997	10,4	11,1	10,0	111,0

Źródło: na podstawie danych GUS.

Zwróćmy jeszcze uwagę na zjawisko tzw. nadumieralności mężczyzn. W całym analizowanym okresie natężenie zgonów wśród mężczyzn było wyższe niż wśród kobiet. Największa różnica (33%) wystąpiła w 1992r.. Przez kolejne trzy lata różnica ta utrzymywała się na poziomie 18-19%, a w 1996r. wzrosła do 25%. Rok 1997 przyniósł radykalną obniżkę różnicy (do 11%), na skutek spadku natężenia zgonów wśród mężczyzn i wzrostu wśród kobiet. Nie ma podstaw do uznania tego faktu jako zapowiedzi nowej tendencji, ale wydaje się, że różnice w natężeniu zgonów mężczyzn i kobiet mogą się zmniejszać.

Liczba urodzeń żywych w 1997r. w porównaniu z 1990r. zmniejszyła się o 26%. Przegląd wskaźników dynamiki prowadzi do wniosku, że w tymże roku nie osiągnięto wielkości urodzeń z 1990 r.. Liczba urodzeń ulegała wahaniom: spadki przeplatały się ze wzrostami, jednak największy ubytek odnotowano w 1997r. w porównaniu z 1996r. (o ponad 12%).

Natężenie urodzeń na 1000 ludności wykazywało tendencje malejącą. W latach 1990 - 1997 zmniejszyło ono swą wartość z 13‰ do 9,6‰. Dodajmy, iż obniżanie się współczynnika urodzeń jest tendencją ogólnopolska ostatnich lat.

W kontekście rachunków prognostycznych duże znaczenie ma proporcja płci wśród dzieci w wieku 0 lat. Znaną prawidłowością demograficzną jest relatywnie niezmienna proporcja liczby urodzeń chłopców i dziewcząt. W Polsce, tak w 1990, jak i w 1996r. na 100 żywo urodzonych dziewcząt przypadało 109 chłopców. W Piotrkowie także rodziło się więcej chłopców. Średni wskaźnik za lata 1990 - 1997 przyjął wartość 106, ale w poszczególnych latach podlegał wahaniom. I tak w 1990r. wyniósł 109, w 1991r. - 97, w 1992r. - 106, w 1993r. - 104, w 1994r. - 107, w 1995r. - aż 115, w 1996r. - 109, w 1997r. - 100.

Na wielkość urodzeń w danej populacji mają wpływ dwa czynniki: natężenie płodności kobiet wyrażone liczbą urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15 -49 lat) oraz zmiany w strukturze kobiet - potencjalnych matek - wg wieku. Najwyższą aktywnością prokreacyjną charakteryzują się kobiety młode, w wieku 20 - 29 lat. Stąd też im większy ich udział w populacji kobiet w wieku rozrodczym, tym większej liczby urodzeń można oczekiwać w danej populacji. Strukturę kobiet w wieku rozrodczym obrazują dane z tab. 6.

Tab. 6. Kobiety w wieku rozrodczym w Piotrkowie Tryb. w latach 1990 – 97

Lata	Liczba kobiet w wieku 15-49 lat	Wskaźnik dynamiki 1990 = 100	Udział kobiet w wieku			
			15 - 19	20-29	30-39	40-49
			w procentach ogółu kobiet w wieku 15-49			
1990	21 711	100,0	15,3	23,2	35,0	26,5
1991	21 957	101,1	15,7	22,7	33,5	28,1
1992	22 212	102,3	15,6	23,3	31,5	29,6
1993	22 450	103,4	15,7	23,6	29,7	31,0
1994	22 561	103,9	15,7	24,0	28,1	32,2
1995	22 756	104,8	15,8	24,3	26,8	33,1
1996	22 853	105,3	15,7	25,3	25,6	33,4
1997	23 038	106,1	15,9	26,3	24,2	33,6

Źródło: na podstawie danych GUS.

Liczba kobiet w wieku rozrodczym systematycznie wzrastała (o 6,1% w 1997 r. w stosunku do 1990r.). Udział najmłodszej grupy 15 - 19 lat, o relatywnie niskich współczynnikach płodności, był stabilny, natomiast rósł udział kobiet w wieku najwyższej płodności (z 23,2 do 26,3). Grupa 30 - 39 lat, o relatywnie wysokiej jeszcze płodności, wydatnie zmniejszyła swój udział w ogólnej liczbie potencjalnych matek (z 35 do 24%). W znacznym stopniu wzrósł udział najstarszej grupy wieku rozrodczego (z 26,5 do 33,6%) o bardzo niskich współczynnikach płodności. Zmiany w strukturze wieku tej grupy kobiet można ocenić jako umiarkowanie korzystne dla poziomu urodzeń. Optymizm burzy bowiem wyjątkowo wysoki przyrost udziałów kobiet najstarszych.

Sprawdźmy zatem czy problem systematycznie zmniejszającej się liczby urodzeń wynika z działania drugiego czynnika - tzw. skłonności do posiadania dziecka, której statystycznym wyrazem są współczynniki płodności (tab.7).

Tab. 7. Płodność kobiet w Piotrkowie Tryb. w latach 1990 – 97

Lata	Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15 - 49 lat	Wskaźniki dynamiki	
		1990 = 100	rok poprzedni = 100
1990	48,8	100,0	-
1991	44,7	91,6	91,6
1992	45,2	92,6	101,1
1993	40,8	83,6	90,3
1994	42,6	87,3	104,4
1995	37,7	77,3	88,5
1996	39,0	79,9	103,4
1997	34,0	69,7	87,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych US w Piotrkowie Trybunalskim.

Ogólny współczynnik płodności zmniejszył swą wartość z 49 do 34‰, a więc o ponad 30%. Tendencję spadkową można uznać za trwałą, mimo niewielkich wahań w wartościach omawianego współczynnika. Tempo spadku było zróżnicowane, a największy ubytek odnotowano w 1997 r. w stosunku do 1996r. (niemal o 13%).

Dla ustalenia, które grupy wieku rozrodczego kobiet wykazywały największe spadki skłonności do posiadania dziecka, niezbędna jest analiza cząstkowych współczynników płodności, tj. współczynników dla poszczególnych grup wieku kobiet. Informacje takie posiadamy dla ogółu kobiet zamieszkałych w miastach (tab.8) i one to właśnie posłużą do ustalenia dynamiki zmian płodności kobiet w poszczególnych grupach wieku rozrodczego.

Tab. 8. Płodność kobiet w miastach woj. piotrkowskiego w latach 90, 95, i 97 według wieku

Wiek	Urodzenia żywe na 1000 kobiet			Wskaźniki dynamiki w %			Średnioroczne tempo zmian w%
	1990	1995	1997	1995/ 1990	1997/ 1990	1997/ 1995	
Razem (15 - 49)	50,6	37,8	35,4	74,7	70,0	93,7	- 4,4
20 - 24	158,1	110,2	94,6	69,7	59,8	85,8	- 6,2
25 -29	110,3	97,3	97,8	88,2	88,7	100,5	- 1,5
30 - 34	51,1	45,8	47,7	89,6	93,3	104,1	- 0,9
35 - 39	19,9	18,2	17,9	91,5	90,0	98,4	- 1,3
40 - 44	3,9	4,0	3,1	102,6	79,5	77,5	- 2,8
45 - 49	0,4	0,1	0,2	25,0	50,0	200,0	- 8,3

Źródło Roczniki Statystyczne woj. piotrkowskiego:1991 (s.48), 1996 (s.135), 1998 (s.154)

Z przeprowadzonej analizy wynika, że najwyższy spadek współczynnika płodności kobiet miejskich odnotowano w grupie 20 - 24 lata. Może to mieć związek z kryzysową sytuacją na rynku pracy (bezrobocie) i w budownictwie mieszkaniowym. Te dwa czynniki odraczają posiadanie dziecka na kilka lat, do osiągnięcia przez małżeństwa podstawowych warunków bytu dla rodziny. Innym powodem odsuwania macierzyństwa, co wyraźnie obserwuje się w dużych miastach, jest wydłużanie się okresu kształcenia młodych kobiet. Średnio - roczne tempo spadku wartości współczynników dla kobiet w wieku 25 - 39 lat było znacznie niższe, w granicach 1 - 1,5 %. Różnice we współczynnikach dla najstarszych grup wieku rozrodczego są przypadkowe, a ich wartości nie mają wpływu na liczbę urodzeń.

II.1.4.3. Migracje ludności

Znaczenie migracji ludności dla w kształtowaniu liczby i struktury mieszkańców:

Piotrków, podobnie jak inne miasta przemysłowe w Polsce, rozwijał się pod względem demograficznym w dużym stopniu dzięki migracjom. Charakterystyczne w tych przemieszczeniach były fale związane z powojenną industrializacją oraz otrzymaniem przez to miasto funkcji wojewódzkich w 1975 r. Różnokierunkowy wpływ na intensywność napływu do tego miasta miało powstanie Bełchatowskiego

Kompleksu Górniczo - Energetycznego (główny okres rozwoju 1973 - 83). Dzięki temu w Piotrkowie ulokowano część zaplecza mieszkaniowego dla kombinatu, ale szybciej rozwijający się Bełchatów wchłaniał większość emigrantów z otaczających terenów. Lata osiemdziesiąte zapoczątkowały, a dziewięćdziesiąte spowodowały, w związku z kryzysem transformacyjnym, znaczące ograniczenie intensywności tak napływu, jak i odpływu ludności w całym kraju, i co oczywiste, także w Piotrkowie.

Rozmiary migracji ludności Piotrkowa w latach dziewięćdziesiątych były niezbyt duże i ustabilizowane (tab. 9). W większości przypadków tak napływ jak odpływ obejmował mniej niż 1% ludności rocznie. Wyjątkiem był tylko rok 1992. W poszczególnych latach napływ obejmował przeciętnie 711 osób. O stabilności natężenia migracji świadczy fakt, iż współczynnik zmienności dla napływu wynosił 22,8%, zaś dla odpływu tylko 5,3%. W związku z tymi proporcjami także saldo migracji było niewielkie i w ciągu 8 lat wyniosło łącznie tylko +293 osoby. W poszczególnych latach dość istotnie zmieniało się ono co do wielkości i znaku, ale w żadnym z nich nie przekraczało 0,5% ludności.

Tab.9. Saldo migracji ludności Piotrkowa w latach 1990-1997

Rok	Napływ	Odpływ	Saldo
1990	891	644	+ 247
1991	608	670	- 62
1992	1051	745	+ 306
1993	690	698	- 8
1994	626	693	- 67
1995	586	630	- 44
1996	541	675	- 134
1997	700	645	+ 55
Ogółem	5693	5400	+293

Źródło: Obliczenia własne na podstawie niepublikowanych informacji GUS, Ośrodek Regionalny w Olsztynie.

Należy zaznaczyć, iż w wymianie ludności Piotrkowa istotną rolę odgrywały wyłącznie przemieszczenia krajowe. Saldo wymiany zagranicznej, która łącznie w napływie i odpływie, w ciągu 8 lat, objęła 127 osób, było bliskie zera. Oznacza to, iż jego struktura demograficzna nie wpływała na proporcje w całości migracji.

Dla rozwoju ludnościowego, obok rozmiarów salda migracji, istotne znaczenie ma jego struktura wg płci i wieku. Na podstawie informacji uzyskanych z GUS można stwierdzić, iż dzięki migracjom Piotrków w latach dziewięćdziesiątych zyskiwał głównie kobiety (73% dodatniego salda). Proporcje te pozwalają sądzić, iż w omawianych migracjach większe znaczenie mają czynniki rodzinne, niż ekonomiczne, a także „wypychające" (złe warunki życia na wsi), niż przyciągające (jakość ofert pracy w mieście).

Rozkład wielkości i znaków salda w poszczególnych grupach wieku był bardzo zróżnicowany (tab. 10). Wśród mężczyzn w większości (9 na 15) grup wiekowych Piotrków odnotował przyrost liczby mieszkańców wynoszący od 66 osób w wieku 30 - 34 lata do tylko 6 wśród osób starszych. Łącznie sięgał on 222 osób. Natomiast ubytek rzędu 143 osób był największy w przedziałach 25 - 29, 45 - 49 i 0 - 4 lata.

Tab. 10. Struktura wieku i płci salda migracji ludności Piotrkowa w latach 1990 – 1997

Wiek	Saldo migracji		
	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0-4	- 27	- 5	- 32
5-9	+58	+14	+ 72
10-14	+30	+54	+ 84
15-19	+ 9	+13	+ 22
20-24	+14	+82	+ 96
25-29	- 46	+ 1	- 45
30-34	+66	+49	+115
35-39	+10	+47	+ 57
40-44	- 10	- 3	- 13
45-49	- 32	- 7	- 39
50-54	- 17	-33	- 50
55-59	+15	+ 3	+ 18
60-64	+ 6	+18	+ 24
65-69	+14	+11	+ 25
pow. 70	- 11	-30	- 41
Ogółem	+79	+214	+293

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych US w Piotrkowie Trybunalskim.

Wśród kobiet proporcje te, zgodnie z ogólną tendencją do większej aktywności migracyjnej w młodszym wieku, były nieco odmienne niż w grupie mężczyzn. Największy napływ, który przeważał w 10 na 15 grup wiekowych, odnotowano w wieku 20 - 24 lata (82 osoby) i 10 - 14 lat (54). Łącznie przyrost ten liczył 513 osób, zaś ubytki sięgały 220 osób. Były one największe wśród kobiet liczących 50 - 54 lata. Tak więc Piotrków dzięki migracjom zyskiwał młode dziewczęta i kobiety w wieku największej rozrodczości.

Pod względem demograficzno - społecznym w Piotrkowie migracje przyczyniały się do zwiększenia feminizacji w przedziale wieku najczęstszego zawierania małżeństw (20-30 lat). Natomiast w pozostałych grupach wiekowych tylko w nieznacznym stopniu modyfikowały strukturę płci.

II.1.4.4. Przestrzenne zróżnicowanie procesów i struktur demograficznych

Procesy demograficzne warunkujące rozwój i strukturę ludności przebiegają z różnym natężeniem i w zróżnicowanych kierunkach w obrębie miasta. Można wydzielić obszary rozwojowe i zastojowe, obszary o zdeformowanej strukturze ludności oraz obszary depopulacji. Rozpoznanie sytuacji demograficznej poszczególnych części miasta jest jednym z ważnych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego. Rozmieszczenie przestrzenne mieszkańców oraz różnice w ich strukturze według płci i wieku są bowiem podstawą określenia potrzeb społecznych w zakresie oświaty, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, rynku pracy, handlu i usług, komunikacji i infrastruktury. Zadaniem planistów jest oczywiście podjęcie decyzji

o przyszłych losach wydzielonych obszarów miasta, ale u jej podstaw leżeć powinna analiza przestrzennego zróżnicowania demograficznej struktury ludności.

Informacje dla tak zaprojektowanej analizy dotyczą mieszkańców Piotrkowa według rejonów statystycznych i pochodzą z Terenowego Banku Danych PESEL według stanu na 30.11.1998r. Obejmują one osoby zameldowane na pobyt stały i pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, tj. osoby faktycznie zamieszkałe na terenie miasta według płci i wieku. Dla potrzeb badania wydzielono 78 małych jednostek przestrzennych, zwanych w opracowaniu rejonami.

Koncentracja ludności na terenie miasta

Ludność Piotrkowa nie jest rozmieszczona równomiernie na obszarze miasta (rys. D-1). Najmniejsza jednostka (rejon 560), położona na południowo-zachodnim skraju miasta, liczy tylko 118 mieszkańców (tj. 0,15% ogółu). Największą jednostką jest obszar położony w centrum miasta (między ulicami Słowackiego, Kostromską, Armii Krajowej i Wojska Polskiego). Liczy on 6066 mieszkańców, tj. 7,45% ogółu. Najgęściej zaludnione jest centrum miasta, a zwłaszcza jego środkowa i zachodnia część. W 6 rejonach (90,270,282,340,350 i 390) tam zlokalizowanych zamieszkuje ponad 25% ludności Piotrkowa. Pozostałe jednostki położone w centrum miasta liczą od 1,5% do 2,5% mieszkańców. Zaludnienie poniżej 1% wykazuje aż 35 rejonów. Są to jednostki położone na obrzeżach miasta, zwłaszcza w północno i południowo - zachodniej części. Na ich terenie mieszka 22% ogółu mieszkańców Piotrkowa.

Feminizacja ludności według rejonów

Ogół mieszkańców Piotrkowa wyróżnia się wysokim stopniem feminizacji (111 kobiet na 100 mężczyzn). Rozpatrując rozkład tego miernika według rejonów dostrzegamy bardzo dużą rozpiętość wartości: od 66 (rejon 90) do 165 kobiet na 100 mężczyzn (rejon 41).

Przewaga liczebna mężczyzn (współczynnik feminizacji niższy od 90) występuje w 14 rejonach (rys.D-2). Są to głównie nowe osiedla mieszkaniowe. Względna równowaga płci (90 - 110 kobiet na 100 mężczyzn) ma miejsce w 27 jednostkach. Są to rejony położone na północno - wschodnich oraz północno i południowo - zachodnich krańcach miasta oraz osiedla zlokalizowane w ścisłym centrum.

Znaczny stopień feminizacji (110 - 130) wykazują 22 jednostki zlokalizowane na południowo - wschodnim krańcu miasta, w okolicach jeziora Bugaj oraz w części środkowo - północnej.

Najwyższymi współczynnikami feminizacji ogólnej (ponad 130) charakteryzuje się ludność zamieszkała w środkowo - południowej części na tzw. terenach przemysłowych oraz w południowej części centrum. Tak zdeformowaną strukturę ludności według płci wykazuje aż 15 jednostek.

Z punktu widzenia perspektyw rozwoju demograficznego duże znaczenie ma względna równowaga płci w grupie najwyższej aktywności rozrodczej tj. 20 - 29 lat. Współczynniki feminizacji są tu jeszcze silniej zróżnicowane niż dla ogółu ludności. Najwyższy stopień feminizacji (200 kobiet na 100 mężczyzn) wystąpił w rejonie 30, najniższy zaś - czterokrotnie niższy od maksimum - w rejonie 270. Deformacja struktury według płci najmłodszej grupy ludności dorosłej to zarówno niedobór kobiet, jak i ich nadmiar. Za najlepszą sytuację uznaliśmy wskaźniki w granicach 100 - 120 kobiet na 100 mężczyzn, które wystąpiły tylko w 16 jednostkach przestrzennych (rys.D-3). Są to rejony położone we wschodniej części centrum oraz na wschodnich i zachodnich obrzeżach miasta.

Największy niedobór młodych kobiet wykazuje 7 rejonów zlokalizowanych w zachodniej części centrum, największe ich nadwyżki występują we wschodniej i południowej części centrum w.16 rejonach.

Struktura ludności według wieku i rejonów

O młodości demograficznej badanej społeczności, a więc o jej potencjale rozwojowym, świadczy udział dzieci i młodzieży. Przypomnijmy, iż w 1998 r. odsetek ludności w wieku 0 - 19 lat w mieście wynosił 26,7%, a w poszczególnych rejonach wahał się od 12,9 (rejon 550) do 40,2% (rejon 440) – (rys. D –4). W 6 jednostkach udziały te wynosiły mniej niż 20% ludności, a 52 jednostki wykazywały udziały dzieci i młodzieży zbliżone do średniego (tj. w granicach 20 - 30%). Są to przede wszystkim obszary położone w centrum miasta oraz jednostki w północnej jego części. Mieszkańcy nowych osiedli mieszkaniowych zlokalizowanych między ul. Słowackiego i Wojska Polskiego oraz jednostki skrajne usytuowane w południowo - wschodniej części miasta, charakteryzują się wyższymi udziałami grupy 0-19 lat, wynoszącymi od 30 do 40,2%.

Odsetek ludności w wieku produkcyjnym jest także silnie zróżnicowany wewnątrz organizmu miejskiego. Minimalny udział wynoszący 28,5% charakteryzuje rejon 650, maksymalny wynosi niemal 75% i wystąpił w rejonie 330. Ogół ludności miasta wykazuje 58,8 - procentowy udział ludności w wieku produkcyjnym.

Najniższymi udziałami (poniżej 50%) wyróżnia się 8 rejonów położonych głównie w okolicy jez. Bugaj oraz na tzw. Bulzatce (rys. D - 5). Wyższym odsetkiem (w granicach 50-55%) charakteryzują się 24 jednostki usytuowane głównie w najstarszej części miasta oraz na środkowo - północnych, południowo - zachodnich i południowo - wschodnich krańcach. Udział ludności produkcyjnej rzędu 55 - 60 % wykazują rejony położone w północnym fragmencie centrum (między ulicami Łódzką, Wojska Polskiego i Rolniczą) oraz na północno - zachodnich i południowo - wschodnich obrzeżach miasta. Wyższe od 60% odsetki ludności w wieku 20 -59/64 lata znajdujemy przeważnie na terenach osiedli mieszkaniowych usytuowanych na zachód od głównej osi północ - południe, między ulicami Wojska Polskiego i al. Generała Sikorskiego. Nietypowo wysokimi przekraczającymi 70% udziałami tej grupy ludności wyróżniają się dwa rejony (320 i 330). Procentowe udziały osób w wieku poprodukcyjnym ilustruje rys. 6. Średni wskaźnik starości demograficznej dla Piotrkowa wynosi 14,5%, a wskaźniki w poszczególnych jednostkach wahają się od 3,8% (rejon 284) do 58,5% (rejon 650). Jest to najbardziej zróżnicowana przestrzennie charakterystyka demograficzna.

Najmniejszy odsetek ludności starszej mieszka w rejonach położonych w zachodniej części centrum miasta. Średni poziom starości wykazują obrzeża, zwłaszcza północne oraz rejon Starego Miasta i rejony między al. W. Sikorskiego i ul. R. Dmowskiego. Od 20 do 25% ludności w wieku poprodukcyjnym odnotowuje się głównie w rejonach osiedli Piastowskie i Jagiellońskie oraz Sulejowskie i Bugaj. Bardzo wysokie odsetki ludności w starszym wieku występują na terenie Starego Miasta i Os. Wyzwolenia. Nietypowymi wskaźnikami charakteryzują się rejony 650 (os. Wiślana), gdzie udział ten wynosi 58,5% oraz rejon 550 (Belzatka), dla którego omawiany wskaźnik przyjął wartość 56%. Bardzo wysokie, przekraczające 30% są także udziały w rejonach 160 i 220.

Płodność kobiet w wieku rozrodczym według rejonów

Można zaryzykować stwierdzenie, iż najważniejszą kategorią ludności z punktu widzenia rozwoju demograficznego są kobiety w wieku rozrodczym - potencjalne matki. Od ich liczby, udziału w populacji kobiet, struktury według wieku oraz skłonności do posiadania dziecka zależy bowiem liczba urodzeń. Charakteryzując poszczególne rejony miasta pod względem udziału kobiet w wieku rozrodczym (15 - 49 lat) w ogólnej liczbie kobiet można wydzielić następujące grupy rejonów (rys. D - 7):

- *Najniższy udział, nie sięgający 45%, wystąpił w 18 jednostkach zgrupowanych głównie w południowej części centrum oraz w rejonach wymienionych uprzednio jako demograficznie najstarsze (550, 620 i 630).*
- *Udział w granicach 45 - 50% wykazywało najwięcej (24) rejonów zlokalizowanych w północno - wschodniej części centrum i na północ od niej oraz w kilku rejonach leżących na zachodnich i południowych obrzeżach miasta.*
- *Udział w granicach 55 - 60% wystąpił tylko w 7 rejonach tworzących zwartą grupę w środkowo - zachodniej części miasta między ul. Wojska Polskiego i al. Generała Sikorskiego.*
- *Analogiczną lokalizację mają rejony charakteryzujące się ponad 60-procentowym udziałem potencjalnych matek. Takich jednostek jest aż 12.*

Jak już zaznaczyliśmy, rozwój demograficzny danego obszaru zależy także od skłonności kobiet do posiadania dzieci. Statystycznym wyrazem tej skłonności jest tzw. współczynnik płodności wyrażający liczbę urodzeń na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. Nie dysponując tak szczegółowymi informacjami dla wyróżnionych jednostek przestrzennych, posłużymy się przybliżonymi współczynnikami płodności obliczonymi jako liczba dzieci w wieku 0 - 1 lat na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. Zróżnicowanie przestrzenne tego wskaźnika ilustruje rys. D-8.

Najniższym, nie sięgającym 40, poziomem wskaźnika charakteryzuje się 8 rejonów: 5 w centrum miasta oraz osiedla Rakowiec, Leśne i Belzatka.

Płodność w granicach 40 - 70, a więc poniżej średniej dla miasta wynoszącej 78, wykazały 22 jednostki leżące w centrum oraz okalające Stare Miasto.

Wskaźnikami wynoszącymi od 70 do 100 dzieci na 1000 kobiet charakteryzowało się aż 31 rejonów zgrupowanych w najstarszej części centrum oraz na południu miasta.

Północne rejony cechowały się wyższą płodnością kobiet (w granicach 100 -130), a najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w 5 jednostkach zlokalizowanych we wschodniej części centrum.

Typologia małych jednostek przestrzennych według struktury demograficznej ludności

Przeprowadzona analiza zróżnicowania podstawowych elementów struktury demograficznej ludności w wydzielonych rejonach Piotrkowa dała asumpt do pogrupowania ich w obszary typologiczne. Celem podziału jest ocena słabych i mocnych stron potencjalnych możliwości rozwoju demograficznego poszczególnych części miasta. Podstawę typologii stanowiły następujące mierniki:

1. *wskaźnik feminizacji ogólnej,*
2. *wskaźnik feminizacji grupy 20 - 29 lat,*
3. *współczynnik obciążenia ludnością dziećmi i młodzieżą (tj. liczba ludności w wieku 0 - 19 lat na 100 osób w wieku produkcyjnym),*
4. *współczynnik obciążenia ludnością w starszym wieku (tj. liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym),*
5. *udział kobiet w wieku 15 - 49 lat w ogólnej liczbie kobiet,*
6. *przybliżony współczynnik płodności (liczba dzieci w wieku 0 - 1 lat na 1000 kobiet w wieku rozrodczym).*

Dla każdego z mierników ustalono 5 wariantów i każdemu wariantowi przypisano liczbę punktów od 1 do 5. Jeżeli miernik charakteryzował cechę będącą stymulantą rozwoju demograficznego to najwyższa jego wartość otrzymała 1 punkt (najlepsza lokata), najniższa zaś 5 punktów. Jeżeli miernik wyrażał cechę będącą

destymulantą rozwoju – punkty nadawano odwrotnie: najniższa jego wartość otrzymywała 1 punkt, najwyższa 5 punktów. Pozycję badanej jednostki w rankingu wyznaczała suma punktów nadanych jej dla wszystkich 6 mierników. A zatem - teoretycznie najlepsza jednostka powinna uzyskać 6 punktów (wyłącznie pierwsze lokaty). Najgorsza jednostka, cechująca się najgorszymi lokatami według wszystkich mierników mogła uzyskać 30 punktów.

W praktyce suma punktów nadanych poszczególnym rejonom wahała się od 11 do 26, przy średniej 18 i odchyleniu standardowym 3,6 punktu. Uzyskany obszar zmienności podzielono na 5 klas:

I. 11 - 14 punktów - bardzo dobra sytuacja demograficzna

II. 15 - 16 punktów - dobra

III. 17 - 19 punktów - średnia

IV. 20 - 22 punkty - zła

V. 23 - 26 punktów - bardzo zła.

Rezultat grupowania typologicznego jednostek przedstawia rys. D- 9.

W grupie I charakteryzującej się najlepsza sytuacją z punktu widzenia perspektyw rozwoju ludnościowego, znalazło się 19 rejonów położonych głównie na północno - zachodnich i północnych obrzeżach miasta, w zachodniej części centrum (obszar między ulicami Łódzką, Armii Krajowej, Słowackiego, Wojska Polskiego) oraz we wschodniej części centrum miasta. Najwyższą lokatę uzyskały rejony 283 i 440, dla których suma punktów wynosiła 11. Rejon 283 charakteryzował się bardzo dobrą sytuacją pod względem feminizacji ogólnej, niskim stopniem starości demograficznej oraz bardzo wysokim udziałem kobiet w wieku rozrodczym. Nieco gorszą pozycję zajął pod względem liczby dzieci w wieku 0 - 1 lat na 1000 kobiet. Rejon 440 zajął pierwsze miejsce, jeśli chodzi o feminizację grupy 20 - 29 lat, wskaźnik obciążenia dziećmi i młodzieżą oraz wysoką płodność kobiet. Nieco gorszą pozycję zajął pod względem feminizacji ogólnej i udziału kobiet w wieku rozrodczym.

Grupa II, licząca 13 jednostek, wykazywała dobrą sytuację demograficzną. Do tej kategorii weszło 6 rejonów położonych w zachodniej części centrum oraz jednostki na obrzeżach miasta.

Średnie warunki rozwojowe wykazało 16 rejonów mieszczących się głównie w centrum miasta oraz wysunięty na północ rejon 10 i na południe 640.

Złymi i bardzo złymi warunkami rozwoju demograficznego charakteryzowało się aż 30 jednostek, głównie okalających centrum miasta. Najgorszą sytuację znajdujemy w 8 rejonach położonych w najstarszej części centrum, na słabo zaludnionych terenach przemysłowych w południowej części miasta oraz na Belzatce. Ostatnie miejsce w omawianej klasyfikacji zajmuje rejon 240 (os. Wyzwolenia), który cechowała zdeformowana struktura płci i to zarówno ogółu ludności, jak i grupy 20 - 29 lat, najniższe obciążenie dziećmi i młodzieżą i najniższy udział kobiet w wieku rozrodczym.

Generalne wnioski z typologicznego podziału małych jednostek przestrzennych można sformułować następująco:

- *najlepsze perspektywy rozwoju wykazuje ludność zamieszkała na obrzeżach miasta oraz na nowych osiedlach w centrum miasta,*
- *otoczenie centrum i najstarsze jego części charakteryzują się złymi lub bardzo złymi warunkami rozwoju ludnościowego,*

– *centrum miasta (z pewnymi enklawami zarówno pozytywnymi, jak i negatywnymi) cechuje się średnimi warunkami rozwoju ludnościowego.*

Wnioski tak sformułowane zostaną wykorzystane przy prognozie ludności miasta według rejonów.

II.1.4.5. Problematyka społeczna – aktualizacja*

Dla potrzeb aktualizacji problematyki społecznej miasta wykorzystano dostępne dane statystyczne zawarte w następujących opracowaniach:

1) „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechny Spis Rolny 2002. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – publ. Urzędu Statystycznego w Łodzi;
2) „Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku", 2007;
3) „Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego", 2000-2009.
4) „Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2010" – GUS, Łódź 2011,
5) „Rocznik Demograficzny 2010" – GUS, 2011.

Liczba mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego w dwudziestoleciu (1990-2009) ulegała systematycznemu zmniejszeniu, tj. z 80 977 do 77 810 (tab. 11). W porównaniu do roku bazowego (1990) spadek wyniósł 3,9 %.

Tab.11. Rozwój ludności miasta Piotrkowa Trybunalskiego w latach 1990 – 2009

Lata	Liczba ludności	Przyrost rzeczywisty	Przyrost naturalny	Ogólne saldo migracji	Dynamika zaludnienia	
					1990 = 100	rok poprzedni = 100
1990	80 977	+448	+201	+247	100	-
1992	81 320	+320	+121	+306	100,42	100,42
1994	81 255	-148	+179	-67	100,34	99,92
1996	81 308	-94	+40	-134	100,41	100,06
1998	81 284	+29	+85	-56	100,38	99,97
2000	81 032	-379	-124	-255	100,10	99,69
2002	80 923	-309	+77	-386	99,93	99,87
2004	80 085	-578	-165	-413	98,90	98,96
2006	78 954	-197	-77	-274	97,50	98,59
2008	78 149	-294	+5	-299	96,51	98,98
2009	77 810	-244	-30	-214	96,10	99,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2000-2009.

Za regres demograficzny odpowiedzialne jest przede wszystkim ujemne saldo migracji. W pierwszej dekadzie analizowanego okresu (1990-2000) przyrost naturalny był dodatni, dzięki czemu liczba mieszkańców miasta była mniej więcej ustabilizowana i oscylowała w granicach osiemdziesięciu jeden tysięcy mieszkańców. Negatywny trend spadkowy pojawił się w roku 2000, kiedy po raz pierwszy odnotowano ujemny przyrost naturalny. W tym roku nasileniu uległy migracje zewnętrzne. Początek drugiej

dekady analizowanego okresu zapoczątkował pogłębianie się tego zjawiska, jak również znaczny spadek przyrostu naturalnego, skutkiem czego największy ubytek liczby ludności miasta nastąpił w latach 2004 – 2006 i wyniósł 1,4%.

Stan zaludnienia oceniany w „studium 2006" jako stabilny nie został potwierdzony, w przeciwieństwie do zaniepokojenia „*pojawiającym się w ostatnich latach*" (patrz: 2000-2006) ujemnym przyrostem rzeczywistym. Analiza powyższa pozwala przypuszczać, że tendencja taka utrzymywać się będzie w najbliższych latach, a liczba mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego będzie najprawdopodobniej ulegać dalszemu systematycznemu zmniejszeniu.

Rozpatrując dynamikę zaludnienia według płci (tab.12) można zauważyć istotne różnice. Wyrazem tych różnic jest stale rosnący wskaźnik feminizacji dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego wynoszący w 2009 roku 114 kobiet na 100 mężczyzn. Na początku badanego okresu współczynnik ten wynosił 111. Widoczne zmiany zaczęły następować pod koniec lat 90-tych, jednak przez cały badany okres następował systematyczny spadek liczby mężczyzn. Wyjątek pod tym względem stanowił rok 1998, od którego też zapoczątkowana została tendencja spadkowa w liczbie kobiet. W całym analizowanym okresie ubytek mężczyzn w stosunku do roku bazowego (1990) wyniósł 4,3%. W tym samym okresie czasu ubytek kobiet wyniósł z kolei 2,17%.

Tab.12. Ludność miasta Piotrkowa Trybunalskiego według płci w latach 1990 - 2009

Lata	Mężczyźni	Kobiety	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Wskaźniki dynamiki dla mężczyzn		Wskaźniki dynamiki dla kobiet	
				1990 = 100	rok poprzedni = 100	1990 = 100	rok poprzedni = 100
1990	38 356	42 621	111	100	100	100	100
1992	38 547	42 547	111	100,5	100,48	99,83	99,79
1994	38 519	42 736	111	100,42	99,87	100,27	99,77
1996	38 503	42 805	111	100,38	100,02	100,43	100,20
1998	39 491	44 128	112	103,0	102,57	103,54	103,09
2000	39 057	43 723	112	101,83	98,90	102,60	99,08
2002	38 623	43 501	113	100,70	98,90	102,06	99,50
2004	38 129	43 058	113	99,41	98,72	101,03	99,0
2006	37 428	42 533	114	97,60	98,16	99,80	98,8
2008	37 116	42 306	114	96,77	99,17	99,26	99,47
2009	36 703	41 696	114	95,70	98,90	97,83	98,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2000-2009.

Analiza udziałów wymienionych grup w tabeli. 12 pokazuje, że w analizowanym okresie wystąpiło systematyczne zmniejszanie się odsetka dzieci i młodzieży (z 23% do 18%), nieznaczny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (z 63% do 64%) i powiększanie się grupy osób będących w wieku poprodukcyjnym (z 14% do ok. 18%). W zestawieniu z informacjami zawartymi w „studium 2006", można stwierdzić nasilenie się negatywnych zjawisk, jakimi są: spadek populacji młodej (w latach 1990-1997 z 29%

do 24%) oraz powiększanie się grupy osób w wieku emerytalnym (w latach 1990-1998 z 12% do 13%). Jednocześnie następuje „wyhamowanie” przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym (w latach 1990-1997 wzrost z 59% do 62%), co w przypadku zmniejszającej się liczby osób młodych, może w dalszej perspektywie przyczynić się do spowolnienia wzrostu gospodarczego miasta. W świetle powyższych danych stwierdza się również, że proces starzenia populacji miejskiej Piotrkowa Trybunalskiego postępuje konsekwentnie.

Tab.13. Ludność miasta Piotrkowa Trybunalskiego według grup wiekowych w latach 1998 – 2009

Lata	Liczebność wiekowa wg klas ekonomicznych							
	PRZEDPRODUKCYJNY		**PRODUKCYJNY**				**POPRODUKCYJNY**	
	Razem (% ogółu)	Wskaźnik dynamiki	Kobiety	Mężczyźni	Razem (% ogółu)	Wskaźnik dynamiki	Razem (% ogółu)	Wskaźnik dynamiki
1998	19 306 (23,1%)	100	26 593 (31,8%)	26 168 (31,3%)	52 761 (63,1%)	100	11 513 (13,8%)	100
2000	19 473 (23,5%)	100,87	26 110 (31,5%)	25 552 (30,9%)	51 662 (62,4%)	97,92	11 645 (14,1%)	101,15
2002	16 523 (20,1%)	85,58	26 508 (32,3%)	27 265 (33,2%)	53 773 (65,5%)	101,92	11 828 (14,4%)	102,74
2004	15 536 (19,1%)	80,47	27 122 (33,4%)	26 458 (32,6%)	53 580 (66%)	101,55	12 071 (14,9%)	104,85
2006	14 720 (18,4%)	76,25	26 446 (33,1%)	26 020 (32,5%)	52 466 (65,6%)	99,44	12 775 (16%)	110,96
2008	14 196 (17,9%)	73,53	25 496 (32,1%)	25 635 (32,3%)	51 131 (64,4%)	96,91	14 095 (17,8%)	122,43
2009	14 045 (17,9%)	72,75	25 026 (31,9%)	25 444 (32,5%)	50 470 (64,4%)	95,66	13 884 (17,7%)	120,60
Wskaźnik dynamiki (1998 = 100)								

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...”, 2000-2009.

Jeśli chodzi o liczbę kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym to proporcje między płciami są zbliżone, aczkolwiek charakterystyczne są nieznaczne wahnięcia w okolicach max 1%. Warto zaznaczyć, że w wielkościach bezwzględnych liczba kobiet w roku 2009 w stosunku do roku 1998 spadła o ponad 1,5 tyś., natomiast liczba mężczyzn w analogicznym okresie spadła o ponad 700 osób. Różnica ta spowodowana jest w pewnym stopniu innym zasięgiem czasowym tych grup.

Kwestią na którą należy zwrócić szczególną uwagę jest pokaźny spadek wśród mieszkańców miasta Piotrkowa Trybunalskiego liczby osób młodych, z równocześnie znaczącym wzrostem liczebnym grupy osób w wieku poprodukcyjnym. W badanym okresie odnotowano „skurczenie się” grupy młodej o ponad 27%. Przyrost natomiast wykazano w przypadku grupy „starszej”, który wyniósł prawie 21%. Niewątpliwie ma to związek ze zmniejszaniem się natężenia urodzeń oraz migracjami zewnętrznymi.

Syntetyczną miarą obrazującą relacje analizowanych grup ludności są tzw. "współczynniki obciążenia" wyrażające się m.in. liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tab.14. „Współczynnik obciążenia" ludności Piotrkowa Tryb. w latach 2002-2009

Lata	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
2002	53
2004	52
2006	52
2008	53
2009	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Demograficzny, 2002-2009.

Wartość „współczynnika obciążenia" systematycznie zwiększa się. Świadczyć to może o szybszym tempie przyrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym niż produkcyjnym, co potwierdza tabela14. Taka sytuacja rodzi określone konsekwencje demograficzne, gospodarcze i społeczne. W tej sytuacji znikomy wzrost udziału ludności dorosłej nie jest dobrym prognostykiem, nie zwiększa bowiem liczby potencjalnych rodziców. Ujemny przyrost dzieci i młodzieży może świadczyć wręcz o odpływie młodszego odłamu ludności produkcyjnej lub pogorszeniu jej sytuacji finansowej.

Z przeprowadzonej analizy można wyciągnąć następujące wnioski:

- liczba mieszkańców miasta w latach 1990-2009 spadła o prawie 4%, przy czym znaczącą rolę odegrało ujemne saldo migracji,
- współczynnik feminizacji począwszy od 1998 roku systematycznie wzrasta, przyjmując wartość 114 kobiet na 100 mężczyzn (2009),
- ludność miasta podlega szybszemu niż przypuszczano w „studium 2006" procesowi starzenia się, za co odpowiedzialny jest w równym stopniu spadek liczebności dzieci i młodzieży oraz wzrost udziału osób starszych wśród mieszkańców miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Omawiając rozwój ludnościowy miasta zwrócono uwagę na pojawiający się w drugiej połowie lat 90-tych i generalnie utrzymujący się przez resztę analizowanego okresu ujemny przyrost naturalny. W teorii może być on efektem rosnącej liczby zgonów (przy względnie ustabilizowanym poziomie urodzeń) lub zmniejszającej się liczby urodzeń (przy względnie stabilnym poziomie zgonów) albo niekorzystnych zmian w obydwu elementach ruchu naturalnego.

Tab. 15. Zgony wg płci wśród mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego w latach 1990 - 2009

Lata	Razem	Wskaźnik dynamiki 1990 = 100	Liczba zgonów na 1000 mieszkańców
1990	858	100,00	10,5
1992	884	103,03	10,8
1994	782	91,14	9,5
1996	852	99,30	10,4
1998	714	83,22	8,8

2000	922	107,46	11,4
2002	725	84,50	9,0
2004	870	101,40	10,9
2006	801	93,36	10,1
2008	808	94,17	10,3
2009	855	99,65	11,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2000-2009.

Przegląd liczb i wskaźników dotyczących umieralności wśród mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego (tab.15) pokazuje, że wielkość zgonów jest zmienna w czasie. W porównaniu z rokiem 1990 spadła bardzo nieznacznie, co daje podstawę by sądzić, że wahania roczne generalnie nie wywołują większych zmian w dłuższym przedziale czasowym. Trend jest w miarę stabilny, liczba zgonów bowiem kształtuje się na poziomie około 800 w skali roku.

Najlepszym miernikiem natężenia umieralności jest z kolei współczynnik zgonów na 1000 ludności. W badanym okresie wahał się on od 10,5 do 11 dla ogółu ludności. Miernik ten wykazywał zmienność w czasie podobną do opisanej wcześniej zmienności liczby zgonów (tab.15).

Z przeprowadzonej analizy można wyciągnąć następujące wnioski:

- Liczba zgonów wśród mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego w analizowanym dwudziestoleciu (1990-2009) jest zmienna w czasie, ma jednak charakter stabilny, kształtuje się bowiem na poziomie około 800 osób w skali roku. Podobną stabilność wykazuje miernik natężenia zgonów (w 1990 roku wyniósł 10,5, natomiast w roku 2009 – 11,0).

Rozmiary migracji ludności Piotrkowa jeszcze w latach dziewięćdziesiątych były niezbyt duże, ale ustabilizowane. W większości przypadków tak napływ, jak i odpływ obejmowały mniej niż 1% ludności rocznie i pod koniec tegoż okresu saldo migracji było dodatnie. Natomiast w okresie między rokiem 2000 a 2009 zjawisko migracji nabrało generalnie negatywnego charakteru. Począwszy od roku 2000, saldo migracji osiągnęło wartości ujemne i stan ten utrzymuje się nieprzerwanie do chwili obecnej. Odpowiedzialny za to jest przede wszystkim nasilony odpływ mieszkańców, który w stosunku do roku 2000 zwiększył się średnio o 13%. W tym samym czasie napływ nowych mieszkańców średnio zwiększył się o 5%. W większości przypadków odpływ w poszczególnych latach obejmował ponad 1% wszystkich mieszkańców miasta, napływ zaś ani razu nie przekroczył tej wartości. Różnica pomiędzy tymi kierunkami migracji spowodowała, że z Piotrkowa Trybunalskiego wyjechało ponad 3 tysiące mieszkańców, co jak na miasto tej wielkości jest znaczącą liczbą.

Tab. 16. Saldo migracji ludności miasta Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2000-2009

Rok	**NAPŁYW**				**ODPŁYW**				Saldo
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
2000	499	196	297	6	724	355	358	11	-225
2001	466	179	279	8	633	356	265	12	-167
2002	451	189	258	4	837	429	394	14	-386

2003	590	262	318	10	821	433	377	11	-231
2004	531	295	228	8	944	482	451	11	-413
2005	546	219	315	12	863	402	442	19	-317
2006	526	225	279	22	800	384	391	25	-274
2007	572	259	283	30	1011	458	543	10	-439
2008	513	230	224	59	812	316	468	28	-299
2009	556	225	279	52	770	362	392	16	-214
Ogółem	5250	2279	2760	211	8215	3977	4081	157	-3265

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych informacji GUS, Ośrodek Regionalny w Olsztynie; „Raportu o stanie miasta...", 2000-2009.

Pod względem wymiany ludności Piotrkowa Trybunalskiego najważniejszą rolę odgrywały przemieszczenia krajowe. Godnym odnotowania jest, że 52% wszystkich przybywających do miasta osób w analizowanym dziesięcioleciu stanowili mieszkańcy wsi. Kierunek migracji zmieniał się jednak w przypadku osób, które zdecydowały się na opuszczenie miasta. Nieliczna większość mieszkańców obierała za cel tereny wiejskie (49,7% w stosunku do 48,4% migrujących do miast). Istotnym elementem z punktu widzenia przepływów ludności jest migracja zagraniczna. W latach 90-tych saldo wymiany zagranicznej, która łącznie w napływie i odpływie, w ciągu 10 lat, objęła 127 osób, było bliskie zera. W analizowanym dziesięcioleciu natomiast odnotowany został zwiększony napływ ludności zza granicy i w miarę ustabilizowany odpływ poza granice kraju. Oznacza to, że saldo migracji tejże grupy migrantów osiągnęło wartość dodatnią (+54 osoby).

II.1.5. Charakterystyka przestrzenno - gospodarcza miasta

II.1.5.1. Ocena stanu i możliwości rozwoju gospodarki

Ocena stanu i możliwości rozwoju gospodarki Piotrkowa Trybunalskiego obejmuje analizę przedsiębiorstw i procesów transformacji gospodarki oraz sytuację na rynku pracy.

Materiały źródłowe

Podstawę do analizy większości zjawisk stanowią dokumenty udostępnione przez Urząd Miasta i Urząd Statystyczny w Piotrkowie Trybunalskim. Do najważniejszych, z punktu widzenia niniejszego opracowania, informacji należą:

- *materiały Urzędu Statystycznego w Piotrkowie Trybunalskim, wykaz przedsiębiorstw w systemie REGON*
- *Strategia Rozwoju Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 1998-2005, Raport o stanie miasta, 1997r.*
- *materiały promocyjne Biura Promocji Miasta Urzędu Miejskiego w Piotrkowie Trybunalskim,1998r.*
- *zróżnicowanie lokalnych rynków pracy w województwie piotrkowskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków, 1995r.*

Wykorzystane zostały również informacje z dostępnych roczników statystycznych oraz innych opracowań dotyczących gospodarki Piotrkowa Trybunalskiego. Informacje statystyczne dotyczące przedsiębiorstw dotyczą głównie ilościowej strony zjawiska. Niewiele jest danych pozwalających na analizy jakościowe, które

z punktu widzenia rozwoju gospodarczego miasta są bardzo istotne. Dotyczy to głównie siły ekonomicznej firm, ich rynków, innowacyjności i ich problemów związanych z lokalizacją. Generalnie nie prowadzi się monitoringu małych i średnich przedsiębiorstw. Jedyne dostępne informacje na ten temat pochodzą z niezależnych badań ankietowych prowadzonych w różnych latach przez różne zespoły badawcze.

II.1.5.2. Charakterystyka przedsiębiorstw i procesów gospodarczych

Kryteria podziału przedsiębiorstw

Zgodnie z kryteriami przyjętymi przez Unię Europejską "małe przedsiębiorstwo" to takie, które zatrudnia mniej niż 50 pracowników, ma sprzedaż roczną nie przekraczającą 7 mln ECU lub sumę bilansową nie wyższą niż 5 mln ECU. Do przedsiębiorstwa "średniego" zalicza się firmę zatrudniającą od 50 do 500 pracowników, której roczna sprzedaż nie przekracza 40 mln ecu a suma bilansowa 27 mln ecu. "Bardzo małe" przedsiębiorstwo zatrudnia mniej niż 10 pracowników i nazywane jest mikro przedsiębiorstwem.

Mimo próby ujednolicenia kryteriów przez Unię Europejską w poszczególnych państwach stosowane są różne kryteria ilościowe i jakościowe zaliczania przedsiębiorstw do poszczególnych kategorii. Zależy to w dużej mierze od lokalnej sprawozdawczości i poziomu rozwoju gospodarczego danego kraju. Ze względu na problemy jakie występują z ujednoliceniem wskaźników jakościowych, w większości krajów Unii Europejskiej mała firma definiowana jest na ogół na podstawie kryteriów ilościowych, tzn. liczby zatrudnianych przez nią osób.

Generalne pojęcie małego i średniego przedsiębiorstwa odzwierciedla poziom rozwoju społeczno-gospodarczego danego kraju, rodzaj wykorzystanych technologii, stopień zróżnicowania struktury podmiotowej rynku czy stopień koncentracji przedsiębiorstw. W krajach gospodarczo mniej rozwiniętych stosowane są wyłącznie kryteria ilościowe, przy czym obniżona jest maksymalna liczba zatrudnionych, na podstawie której przedsiębiorstwa zaliczane są do konkretnej kategorii wielkościowej.

W Polsce, zgodnie z regułami przyjętymi przez GUS do małych firm zaliczane są zakłady o liczbie pracujących do 5 osób, do przedsiębiorstw o średniej wielkości - firmy o liczbie pracujących od 6 do 50 osób w przemyśle i od 6 do 20 osób w pozostałych rodzajach działalności. Przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 50 osób traktowane są jako duże.

Wielkość przedsiębiorstw

Jeśli przyjmiemy klasyfikację Unii Europejskiej to w Piotrkowie w 1997r. zdecydowaną większość, bo 97,4% stanowią przedsiębiorstwa małe, a 93,6% to mikroprzedsiębiorstwa. Udział średnich i dużych jest na poziomie 2,6% ogółu. Małe i średnie przedsiębiorstwa posiadają szczególne znaczenie dla restrukturyzacji gospodarki rynkowej. Stanowią one swego rodzaju bufor łagodzący skutki transformacji. Tworząc nowe miejsca pracy przyczyniają się skutecznie do zmniejszenia bezrobocia a tym samym do łagodzenia negatywnych skutków społecznych likwidacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Sektor MSP pełni istotne funkcje społeczne, polityczne i przede wszystkim gospodarcze. Funkcję społeczną stanowi formowanie klasy średniej, polityczną łagodzenie napięć społecznych poprzez redukcję wysokich społecznych kosztów procesu transformacji. W gospodarce polskiej małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią najbardziej dynamiczny sektor. Według różnych źródeł ocenia się, że daje on dzisiaj od 40 do nawet do 60% PKB. (Różnica wynika z uwzględnienia lub pominięcia w rachunkach prywatnych gospodarstw rolnych.) Zatrudniają ok. 60% czynnych zawodowo obywateli i są poważnym źródłem zasilania

dochodów budżetowych państwa. Małe i średnie przedsiębiorstwa są poważną siłą napędową polskiej gospodarki i ich wpływ na wzrost jej konkurencyjności jest znaczący. Wysoki udział przedsiębiorstw małych i średnich jest w zasadzie zgodny ze strukturą przedsiębiorstw tak w Polsce jak i w krajach wyżej rozwiniętych. Niewątpliwie cechą, która różni Polskę i Piotrków jest zdecydowana dominacja mikroprzedsiębiorstw. Dlatego aby ocenić stan przedsiębiorczości w Piotrkowie przyjęto do analizy klasyfikację stosowaną przez GUS. Strukturę przedsiębiorstw piotrkowskich według wielkości pokazuje tabela 1.

Tab. 1. Udział firm według wielkości w ogólnej liczbie w %

Firmy wg liczby zatrudnionych	1995		1996		1997	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Małe	5 029	92,3	6 098	93,4	6 615	93,6
Średnie	248	4,6	259	4,0	265	3,8
Duże	170	3,1	172	2,6	182	2,6
Ogółem	5 447	100,0	6 529	100,0	7 062	100,0

Źródło: materiały Urzędu Statystycznego w Piotrkowie Trybunalskim

Wykres G-1.

Udział firm według wielkości w ogólnej liczbie w %

W okresie 1995-1997 liczba firm ogółem wzrasta lecz dynamika tego wzrostu jest stosunkowo słaba i wykazuje tendencję malejącą. W liczbie ogółem wzrasta nieznacznie udział przedsiębiorstw małych przy malejącym udziale przedsiębiorstw średnich i dużych. Można przypuszczać, że małe firmy są jednostkami prywatnymi i w większości nowo utworzonymi po 1990 r. Zaobserwowana tendencja wskazuje, że firmy te pozostają w grupie jednostek małych, nie zwiększających zatrudnienia co może upoważnić do wyciągnięcia wniosku, że pozostają one jednostkami ekonomicznie słabymi. Świadczyć o tym mogą m.in. wskaźnik "śmiertelności firm". W II kwartale 1997 roku do ewidencji działalności gospodarczej zostało wpisanych 278 podmiotów gospodarczych, a wykreślono 251 podmiotów.

Struktura przedsiębiorstw według własności

Na ogólną liczbę zarejestrowanych w Piotrkowie w 1997 r. jednostek gospodarki narodowej 97,8 % należało do sektora prywatnego a tylko 2,2% do sektora publicznego. Wśród jednostek sektora publicznego 65,4% stanowiły przedsiębiorstwa będące własnością państwową. Obserwujemy systematyczny spadek ich udziału w sektorze publicznym, co jest związane z procesem ich restrukturyzacji i komercjalizacji. W latach 1994-1997 liczba przedsiębiorstw państwowych zmniejszyła się z 21 do 15. W 1997 r. podmioty państwowe były w 83,3% własnością Skarbu państwa, pozostałe własnością państwową osób prawnych.

Podmioty stanowiące własność państwową to przede wszystkim firmy produkcyjne (46,7%), transportowe (26,7%) i budowlane (20,0%). W sektorze tym dominują ciągle przedsiębiorstwa duże (tzn. wg klasyfikacji GUS zatrudniające więcej niż 50 osób). Można się spodziewać, że znaczenie tych przedsiębiorstw dla gospodarki regionu będzie się zmieniać wraz z postępem w procesach prywatyzacji. W sektorze prywatnym zdecydowanie dominują firmy polskie. Ich udział wynosi aż 99,5%. Jedynie 0,5% stanowi własność zagraniczną bądź mieszaną.

Tab. 2. Przedsiębiorstwa według własności w 1997 r.

	Liczba	%
SEKTOR PUBLICZNY		
Ogółem	**156**	100,0
Własność Państwowa	102	65,4
– skarbu państwa	85	
– państwowych osób prawnych	17	
Własność Komunalna	49	31,4
Mieszana z przewagą sektora publicznego	5	3,2
SEKTOR PRYWATNY		
Ogółem	**6906**	100,0
Własność prywatna krajowa	6873	99,5
w tym:		
– osób fizycznych	5735	
– spółki cywilne	754	
Własność zagraniczna	26	0,4
Mieszana z przewagą sektora prywatnego	7	0,1
OGÓŁEM	**7062**	

źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie, 1998

Kapitał zagraniczny

Obecność kapitału zagranicznego jest jednym ze wskaźników tempa procesów przekształceń gospodarczych i miarą atrakcyjności inwestycyjnej miasta. W Piotrkowie liczba przedsiębiorstw zagranicznych zmniejszyła się z 9 w 1994 r. do 5 w 1997 r. Niewątpliwie nie jest to tendencja korzystna. Generalnie kapitał zagraniczny nie jest licznie reprezentowany i jego udział w transformowaniu gospodarki miasta nie jest istotny.

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego inwestują praktycznie w produkcję i handel. W produkcji najwięcej zakładów powstało w przemyśle odzieżowym, w handlu przeważa sprzedaż hurtowa.

Do największych inwestycji zagranicznych realizowanych w Piotrkowie należą:
DRESCHER POLSKA – produkcja papieru komputerowego, kapitał niemiecki
ALLDAN – produkcja odzieży sportowej, kapitał duński
SAIAG POLSKA – części gumowe do Fiata i Daewoo, kapitał włoski
PREEM PETROLEUM CENTRUM – dystrybucja paliw, kapitał szwedzki
GLOBI – supermarket, kapitał belgijski
ZIGPOL – produkcja przypraw, kapitał austriacki

Tab. 3. Liczba spółek z kapitałem zagranicznym w 1998 r.

Firmy według EKD	Liczba ogółem	Udział w %	Liczba spółek z przewagą	
			kapit. zagran.	kapit. krajow.
D - Produkcja	13	44,82	12	1
15- Prod. art. spożywczych	1		1	
18-Prod. odzieży	4		4	
20-Prod. drewna i wyrobów z drewna	2		1	1
21- Prod. masy celulozowej, papieru	1		1	
26- Prod. z pozostałych surowców niemetal.	1		1	
28 - Prod. metalowych wyrobów gotowych	1		1	
29- Prod. maszyn i urządzeń	2		2	
36- Prod. mebli	1		1	
F- Budownictwo	1	3,45	1	
G- Handel	12	41,38	8	4
50-Sprzedaż, obsł. i napr. pojazdów	1		1	
51-Handel hurtowa	8		5	3
52- Handel detaliczny	3		2	1
I- Transport	1	3,45	1	
K- Obsługa nieruchomości	1	3,45		1
M - Edukacja	1	3,45		1
Razem	**29**	**100,0**	**22**	**7**

źródło: Dane Urzędu Miasta Piotrkowa, 1998

Formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw

91,9% zarejestrowanych w Piotrkowie przedsiębiorstw było firmami prywatnymi prowadzonymi albo przez osoby fizyczne albo spółkami cywilnymi. Niewielki odsetek należał do spółek prawa handlowego.

Zdominowanie gospodarki przez ten rodzaj przedsiębiorstw jest typowe nie tylko dla Piotrkowa ale i dla całej Polski i utrzymuje się od początku przemian gospodarczych. Forma prawna firmy jest ściśle skorelowana z jej wielkością i rodzajem działalności a w konsekwencji również z kondycją ekonomiczną. Generalnie zakłady osób fizycznych i spółki cywilne są bardzo małymi jednostkami, które według klasyfikacji europejskiej zaliczane są do mikroprzedsiębiorstw. Wraz z rozwojem firmy forma ta przestaje być wystarczająca, szczególnie jeżeli chodzi o możliwość uzyskania dodatkowych kapitałów.

Tab. 4. Struktura firm według formy organizacyjno - prawnej w 1997 r. w %

Firmy według formy prawnej	Ogółem		Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem	7062	100,0	156	100,0	6906	100,0
Przedsiębiorstwa państwowe i komunalne	15	0,2	15	9,6	0	
Spółki prawa handlowego	168	2,4	11	7,1	157	2,3
w tym:						
– akcyjne	19	0,3	7	4,5	12	0,2
– z o.o.	145	2,0	4	2,6	141	2,0
Spółki cywilne	754	10,7	-	-	754	10,9
Osoby fizyczne	5735	81,2	-	-	5735	83,0
Inne	390	5,5	130	83,3	260	3,8

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Wykres G-2.

Struktura firm według formy organizacyjno - prawnej w 1997 r. w %

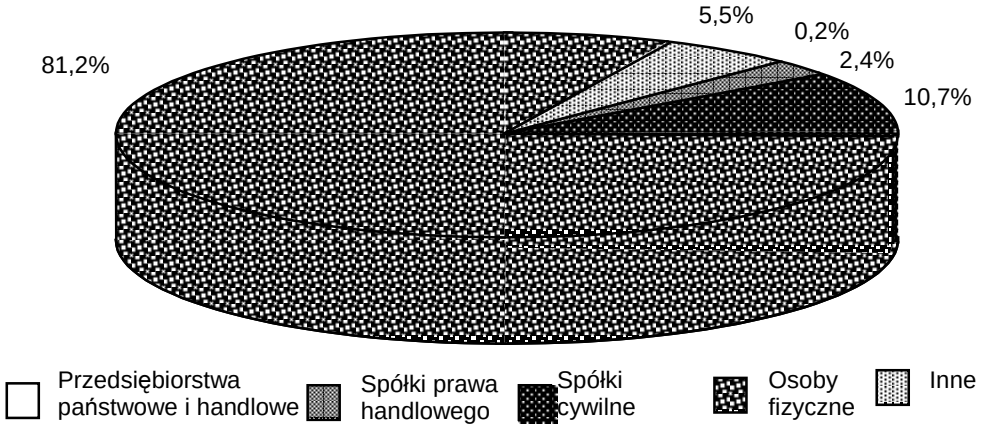

Ocena zaprezentowanej struktury przedsiębiorstw nie jest jednoznaczna. Z jednej strony masowe powstawanie małych firm uważane jest za miarę przedsiębiorczości i możliwości adaptacyjnych społeczeństwa. To właśnie dzięki tym przedsiębiorstwom gospodarka mogła wyjść z najgłębszego kryzysu. One też przyczyniły się do znacznego obniżenia stopy bezrobocia. Z drugiej strony zjawisko to nie jest zbyt

korzystne z punktu widzenia restrukturyzacji miasta i jego przyszłej konkurencyjności. Przewaga zakładów prowadzonych przez osoby fizyczne i spółki cywilne świadczy co prawda o przedsiębiorczości społeczeństwa ale jednocześnie wskazuje na ich słabość finansową i niską efektywność wewnętrznych źródeł finansowania. Firmy te działają na wąskich rynkach lokalnych i mają mniejszą skłonność do innowacji co znacznie ogranicza ich możliwości rozwojowe. Można tu powołać się na badania Zespołu B. Piaseckiego, wskazującego m in. na fakt, że w tej grupie przedsiębiorstw stosunkowo rzadko następowała zmiana formy własności i formy prawnej firmy. Jeżeli zmiany takie następowały to przebiegały z reguły w obrębie tego samego sektora prywatnego. (zob. B. Piasecki, A. Rogut, Mocne i słabe strony małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych w Polsce w 1995r. Raport końcowy, Warszawa. styczeń 1997r.)

Oceniając sytuację w Piotrkowie można przypuszczać, że proces rozwoju małych jednostek i ich przechodzenia do kolejnej grupy jest mocno ograniczony. Oznacza to z jednej strony pojawianie się istotnych barier rozwojowych, które hamują powstawanie i rozwój firm, z drugiej strony następują pewne zmiany w strukturze MSP.

Rodzaje prowadzonej działalności

Podstawową działalnością przedsiębiorstw piotrkowskich jest handel. W 1997 r. zajmowało się nim więcej niż 42% firm. Około 12% to przedsiębiorstwa produkcyjne a ponad 10% firm prowadzi obsługę nieruchomości, wynajem i działalności związane z prowadzeniem interesów. W sumie te trzy sekcje skupiały prawie 65% zarejestrowanych jednostek. W dalszej kolejności wymienić można transport, budownictwo i rolnictwo. Pozostałe działalności mają już znacznie mniejsze znaczenie w gospodarce miasta.

Tab. 5. Firmy według wielkości i rodzajów prowadzonej działalności w %

Sekcje EKD	OGÓŁEM		MAŁE		ŚREDNIE		DUŻE	
	1995	1997	1995	1997	1995	1997	1995	1997
Ogółem	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
A - Roln., leśnictwo	0,5	7,0	0,4	2,6	0,8	1,1	1,8	1,1
D - Produkcja	14,2	11,8	12,9	10,7	37,1	37,0	17,6	16,5
F - Budownictwo	7,7	7,7	7,3	7,4	13,3	13,2	9,4	9,9
G - Handel	45,1	42,6	47,4	44,4	21,0	21,1	9,4	8,8
H - Hotele, restaur.	2,8	2,5	2,9	2,4	2,8	3,4	0,6	2,2
I - Transport	7,8	7,6	8,2	8,0	1,6	1,5	4,1	2,7
J - Pośredn. finans.	1,3	1,6	1,2	1,5	1,2	1,9	4,7	4,9
K - Nieruch. interesy	8,8	10,1	9,1	10,4	5,2	5,7	7,6	6,6
L - Administracja	0,5	0,5	0,1	0,1	2,0	2,3	11,2	12,1
M - Edukacja	1,3	1,6	0,7	1,2	1,6	1,5	18,2	17,6
N - Zdrowie	4,2	4,5	3,9	4,3	7,3	4,9	8,8	11,5
O - Działaln komun.	5,7	6,9	5,7	7,0	6,0	6,4	5,9	5,5

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998.

Wykres G-3.

Firmy ogółem według rodzajów prowadzonej działalności w %

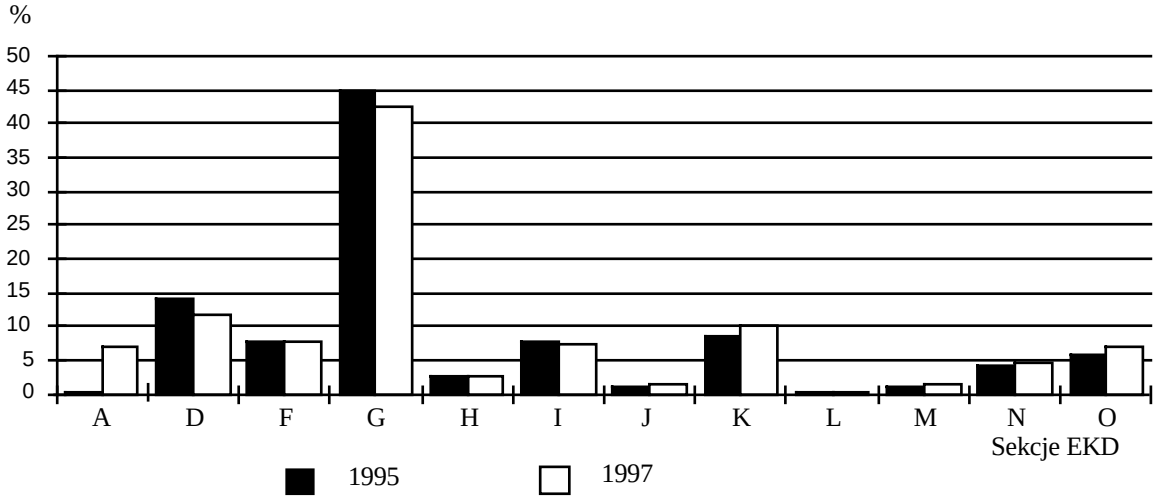

Przedsiębiorstwa małe decydują o ogólnej strukturze działalności gospodarczych w mieście, czyli o przewadze trzech sekcji: handlu, produkcji oraz obsłudze nieruchomości i działalności związanej z prowadzeniem interesów. W grupie przedsiębiorstw średnich i dużych przeważają firmy zajmujące się produkcją i w drugiej kolejności handlem. W odróżnieniu od bardzo małych firm przeważa tu handel hurtowy. Generalnie można stwierdzić, że im większe przedsiębiorstwo to zainteresowanie działalnością handlową spada. Domeną przedsiębiorstw dużych jest przede wszystkim produkcja oraz działalność związana z administracją i edukacją. Jest to zrozumiałe, jeżeli weźmiemy pod uwagę znaczenie sektora publicznego w Piotrkowie i ciągle jeszcze znaczącą obecność stosunkowo dużych przedsiębiorstw państwowych.

Analizując problem bardziej szczegółowo obserwujemy zróżnicowanie dynamiki wzrostu w zależności od sekcji. Największy spadek udziału poszczególnych sekcji w liczbie ogółem nastąpił w produkcji i handlu, a więc w działalnościach dotychczas dominujących. Wzrasta natomiast liczba nowo zarejestrowanych firm w działalnościach, które możemy ogólnie nazwać usługowymi, tzn. w obsłudze nieruchomości i innych działalnościach związanych z prowadzeniem firm oraz w usługach komunalnych, socjalnych i indywidualnych.

Bardziej klarowny obraz gospodarki Piotrkowa daje analiza działalności w poszczególnych sekcjach.

Badania działalności produkcyjnych pokazują stosunkowo duże zróżnicowanie przemysłu miasta. Do najważniejszych branż grupujących prawie 80,0% należą:

– produkcja tkanin i wyrobów włókienniczych	*29,2%*
– produkcja gdzie indziej nie sklasyfikowana (produkcja mebli, artykułów jubilerskich, zagospodarowanie odpadów)	*12,6%*
– produkcja metali i przetworzonych wyrobów z metali	*11,8%*
– produkcja artykułów spożywczych i napojów i wyrobów tytoniowych	*10,3%*
– produkcja urządzeń elektrycznych i optycznych	*8,3%*
– produkcja wyrobów z pozostałych wyrobów niemetalicznych	*7,1%*

Tab. 6. Liczba przedsiębiorstw sekcji D w 1997 r.

	Działalności	***Liczba***	***%***
	Sekcja D - Produkcja	***836***	***100,0***
	Podsekcje		
DA	*Produkcja artykułów spożywczych i napojów i wyrobów tytoniowych*	*86*	*10,3*
DB	*Produkcja tkanin i wyrobów włókienniczych*	*244*	*29,2*
DC	*Produkcja skóry i wyrobów ze skóry,*	*19*	*2,3*
DD	*Produkcja drewna i wyrobów z drewna*	*41*	*4,9*
DE	*Produkcja celulozy, papieru i wyrobów z papieru; działalność publikacyjna i poligraficzna*	*40*	*4,8*
DG	*Produkcja chemikaliów, wyrobów chem. i włókien sztucznych*	*10*	*1,2*
DH	*Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych*	*23*	*2,8*
DI	*Produkcja wyrobów z pozostałych wyrob. niemetalicznych*	*59*	*7,1*
DJ	*Produkcja metali i przetworzonych wyrobów z metali*	*99*	*11,8*
DK	*Prod. maszyn i urządzeń gdzie indziej nie sklasyfikowana*	*37*	*4,4*
DL	*Produkcja urządzeń elektrycznych i optycznych*	*69*	*8,3*
DM	*Produkcja sprzętu transportowego*	*4*	*0,5*
DN	*Produkcja gdzie indziej nie sklasyfikowana*	*105*	*12,6*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

W handlu dominuje handel detaliczny i okrężny. Te dwie grupy obejmują razem ponad 93% wszystkich przedsiębiorstw handlowych. Handlem hurtowym zajmuje się 6,0% badanych firm. W różnego rodzaju szeroko rozumiane działalności usługowe zainwestowało ok. 44% nowo utworzonych w 1997 r. firm. Zjawisko to można by było ocenić pozytywnie, gdyby część z tych działalności świadczyła usługi dla przedsiębiorstw. Powstawanie usług dla przedsiębiorstw zawsze świadczy o wkraczaniu środowiska przedsiębiorczości w fazę bardziej jakościowego rozwoju. Rodzaj i strukturę różnego typu usług pokazuje tabela 7.

*Tab. 7. Nowo zarejestrowane przedsiębiorstwa świadczące usługi w 1997**

	Liczba firm	***Udział w ogółem w %***
Usługi ogółem	***2601***	***100,0***
w tym:		
transportowe ogółem	*558*	*21,5*
w tym osobowe	*373*	
bagażowe	*14*	
towarowe	*171*	
budowlane	*448*	*17,2*
weterynaryjne	*19*	*0,7*

pralnicze, maglowanie	*28*	*1,1*
komunalne	*9*	*0,3*
odzieżowe, dziewiarskie	*50*	*1,9*
kowalskie, ślusarskie	*57*	*2,2*
kulturalno-rozrywkowe	*38*	*1,5*
poligraficzne, introligator., wydaw.	*28*	*1,1*
naprawa sprzętu AGD	*10*	*0,4*
naprawa sprzętu RTV	*28*	*1,1*
naprawa maszyn i urządzeń	*30*	*1,2*
motoryzacyjne	*115*	*4,4*
szewskie	*23*	*0,9*
kuśnierskie, skórzane, kaletnicze	*6*	*0,2*
elektryczne i elektroniczne	*66*	*2,5*
elektromechaniczne	*25*	*1,0*
fryzjerskie	*90*	*3,5*
kosmetyczne	*19*	*0,7*
fotograficzne, video	*29*	*1,1*
precyzyjne zegarmistrzostwo	*17*	*0,7*
optyczne	*6*	*0,2*
obrachunkowe, doradcze	*86*	*3,3*
kursy, szkolenia	*85*	*3,3*
szklarskie	*20*	*0,8*
chemiczne (pozostałe)	*5*	*0,2*
wulkanizatorstwo	*12*	*0,5*
drzewne	*15*	*0,6*
stolarskie	*29*	*1,1*
obsługa rolnictwa	*18*	*0,7*
usługi zdrowotne	*125*	*4,8*
pozostałe (malowanie szyldów, reklamowe, turystyczne, porządkowe, geodezyjne)	*507*	*19,5*

** dane z II kwartału 1997r.*

Źródło: Piotrków Trybunalski, materiały promocyjne Biura Promocji Miasta Urzędu Miejskiego w Piotrkowie Trybunalskim,1998r.

Prawie co piąte założone w 1997 r. przedsiębiorstwo świadczyło usługi transportowe, podobnie, ok. 20% zajmowało się działalnością reklamową, turystyczną, geodezyjną, itp. 17,2% to przedsiębiorstwa budowlane. Na tych trzech rodzajach usług koncentruje się prawie 60% firm. Analizując stosunkowo różnorodną działalność usługową możemy stwierdzić, że zdecydowana większość firm z tej grupy zajmuje się działalnością niejako "klasyczną" skierowaną raczej na usługi dla ludności niż dla przedsiębiorstw.

Te ostatnie są słabo reprezentowane i można przypuszczać, że głównym powodem ich niedostatecznego rozwoju jest brak popytu, co wynika min. ze słabości lokalnego środowiska przedsiębiorczości.

II.1.5.3. Rozmieszczenie przedsiębiorstw w przestrzeni miasta.

Sukces podjętej działalności gospodarczej w dużej mierze uzależniony jest od lokalizacji. Każda lokalizacja ma swoje walory i uciążliwości i ta właśnie przewaga zalet danego terenu nad jego uciążliwościami wpływa na wybór określonych miejsc lokalizacji różnych form działalności. To właśnie przez stworzenie odpowiednich walorów użytkowych terenów władza lokalna ma możliwość wpływania na wybory lokalizacyjne podmiotów gospodarczych. Jednym ze sposobów wpływania na przyszłe wybory lokalizacyjne jest stworzenie i zarezerwowanie odpowiednich terenów sygnalizując w ten sposób przyszłe kierunki rozwoju miasta. Analizując przestrzenne rozmieszczenie przedsiębiorstw trzeba na wstępie uczynić podstawowe zastrzeżenie. Przedsiębiorstwa zostały naniesione na plan miasta według ich adresów podanych w systemie REGON w 1997r. Nie zawsze zarejestrowany adres firmy pokrywa się z miejscem jej działalności. Dotyczy to głównie małych przedsiębiorstw, gdzie zdarza się że właściciel rejestruje firmę pod adresem swego miejsca zamieszkania. Nie ma praktycznie możliwości oceny skali tego zjawiska, można tylko przypuszczać, że przy liczbie przekraczającej 7000 przedsiębiorstw przyjętych do badania nie wpływa ono znacząco na ogólny obraz sytuacji.

Lokalizację przedsiębiorstw zarejestrowanych w Piotrkowie Trybunalskim w 1997r. przedstawiono na załączonych mapach (Rys. G). Analiza map pokazuje wyraźnie, że lokalizacja większości firm, zwłaszcza małych i średnich jest mocno skorelowana z rozmieszczeniem ludności i związanym z tym budownictwem mieszkaniowym.

Rozkład przedsiębiorstw odpowiada układowi urbanistycznemu miasta, który ma układ równoleżnikowy wyznaczony ulicami Wojska Polskiego, Słowackiego, Al. Sikorskiego, Kopernika, Łódzką i Sulejowską. Szczególnie silna koncentracja przedsiębiorstw występuje w rejonie starego miasta i wzdłuż ulicy Słowackiego i Sikorskiego, Kopernika. Taki układ przestrzenny firm nie jest zaskoczeniem jeżeli weźmiemy pod uwagę, że prawie 93% jednostek to przedsiębiorstwa bardzo małe a ponad 80% to zakłady osób fizycznych. Lokalizacja tego rodzaju firm z reguły związana jest z miejscem zamieszkania. Na uwagę zasługuje tu fakt, że większe skupiska przedsiębiorstw obserwujemy w dzielnicach mieszkaniowych niż w istniejących dzielnicach przemysłowych. Jest to prawdopodobnie związane ze stosunkowo słabą dynamiką procesów restrukturyzacyjnych dużych przedsiębiorstw państwowych, które w dalszym ciągu zajmują duże obszary na terenie miasta. Brak danych na temat programów przekształceń tych przedsiębiorstw nie pozwala na analizę stopnia wykorzystania terenów przemysłowych i istnienie tam ewentualnych rezerw pod nowe lokalizacje.

Analiza rozmieszczenia przedsiębiorstw według sekcji EKD oraz wielkości i wieku firm nie zmienia ogólnego obrazu. Rozmieszczenie jednostek w przestrzeni miasta jest za każdym razem bardzo podobne. Występuje ten sam układ równoleżnikowy, z dużą koncentracją firm w centrum miasta i w osiedlach mieszkaniowych. Układu tego nie zmieniają również nowe lokalizacje (rys.G-4). Jest to o tyle zrozumiałe, że nowo utworzone firmy to przede wszystkim drobny handel i usługi a przede wszystkim usługi dla ludności.

Rynek pracy w Piotrkowie Trybunalskim

Jedną z konsekwencji zmian, towarzyszących transformacji systemu gospodarczego i politycznego, było ograniczanie zatrudnienia, co w konsekwencji doprowadziło do odwrócenia dotychczasowych, tradycyjnie ukształtowanych tendencji i proporcji liczby osób poszukujących pracy oraz do możliwości równoczesnego, pełnego zabezpieczenia im miejsc pracy. Rynek pracy z rynku pracobiorcy przekształcił się w rynek pracodawcy. Pojawiło się bezrobocie jako zupełnie nowe zjawisko.

Podstawową przyczyną wzrostu bezrobocia w latach 1990-1993 była recesja gospodarcza o charakterze strukturalnym, spadek popytu na niskiej jakości produkty krajowe i w rezultacie upadek wielu przedsiębiorstw.

Bezrobocie

Dane na temat bezrobocia zbierane są według Rejonowych Urzędów Pracy (RUP). Rejonowy Urząd Pracy w Piotrkowie obejmuje nie tylko miasto Piotrków ale i 11 sąsiednich gmin. Ponieważ brak jest szczegółowych analiz zjawiska bezrobocia w innych układach niż RUP prezentowane w tym punkcie dane dotyczą całego obszaru RUP Piotrków. Różnice w podstawowej charakterystyce zjawiska bezrobocia w 1997 r. między obszarem Rejonowego Urzędu Pracy Piotrków a miastem Piotrkowem pokazuje poniższe zestawienie:

	RUP Piotrków	Udział w %	Miasto Piotrków	Udział w %
– zarejestrowani bezrobotni	9.509	100,0	4.403	100,0
w tym kobiety	5.064	53,2	2.498	56,7
– pozostawający bez pracy powyżej 12 miesięcy	3.955	41,6	1.684	38,2
– bezrobotni do 44 roku życia	7.949	83,6	3.564	80,9

W 1997 r. zarejestrowani bezrobotni mieszkający w mieście Piotrkowie stanowili 46,3% ogółem zarejestrowanych bez pracy w badanym RUP osób. Miasto miało wyższy wskaźnik pozostających bez pracy kobiet oraz niższą liczbę bezrobotnych w młodszych grupach wiekowych i o długotrwałym okresie pozostawała bez pracy.

Mimo tych różnic wydaje się, że nie popełnimy błędu odnosząc wnioski wynikające z analizy całego obszaru RUP do miasta Piotrkowa tym bardziej, że badania takiego zjawiska jak bezrobocie nie powinno ograniczać się tylko do wąsko określonych granic administracyjnych. Dotyczy to szczególnie jednostek stosunkowo małych posiadających ścisłe relacje ze swoim otoczeniem.

Poziom bezrobocia

W początkowym okresie transformacji, podobnie jak w całej Polsce, w Piotrkowie nastąpił szybki wzrost bezrobocia związany z wprowadzaniem reform gospodarczych i upadkiem wielu przedsiębiorstw przemysłowych. Liczba bezrobotnych wzrasta systematycznie do 1993 r. osiągając swój najwyższy poziom 17,9 tys. osób.

W 1994 r. po raz pierwszy obserwujemy spadek liczby pozostających bez pracy i do 1997 r. poziom bezrobocia zmniejsza się. Na koniec grudnia 1997 roku w Rejonie Piotrkowskim zarejestrowanych było 9509 bezrobotnych, w tym 5064 kobiet. Ogółem bez prawa do zasiłku było 6414 osób, w tym 3676 kobiet.

Odnotowano 243 oferty pracy, w tym 10 z sektora publicznego, 236 dotyczących pracy stałej. Na jedną ofertę pracy przypadało 39 bezrobotnych. Tempo spadku liczby bezrobotnych ilustrują dane tabeli 8.

Tab. 8. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w RUP Piotrków w latach 1992-1997 (w tys.)

Lata	**Bezrobotni ogółem w tys.**	**Stopa bezrobocia w %**
1992	16,6	-
1993	17,9	18,6
1994	15,9	16,9
1997	9,5	10,7

Źródło: Zróżnicowanie lokalnych rynków pracy w województwie piotrkowskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków, 1995; Strategia Rozwoju Miasta Piotrkowa tryb. na lata 1998-2005, Raport o stanie miasta, 1997

Trwałą już tendencję zahamowania wzrostu liczby osób pozostających bez pracy potwierdzają wskaźniki stopy bezrobocia. Osiągnęła ona swój najwyższy poziom w 1993 r. równy 18,6% przy przeciętnej dla Polski 16,4%. Od 1994 r. stopa bezrobocia obniża się dochodząc w 1997 r. do wysokości 10,7% i zrównując się praktycznie ze średnią krajową (10,5%). Mimo to, należy podkreślić, że w całym analizowanym okresie stopa bezrobocia w Rejonie Piotrkowskim była wyższa od średniej krajowej.

Na obniżanie się poziomu i stopy bezrobocia podstawowy wpływ mają trzy czynniki. Pierwszym jest poprawa koniunktury gospodarczej w kraju i w mieście, rozwój i pojawienie się nowych podmiotów gospodarczych powodują powstawanie nowych miejsc pracy.

Drugim ważnym czynnikiem przyczyniającym się do zmniejszania liczby osób pozbawionych pracy jest niewątpliwie działalność urzędów pracy i realizacja aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Wzrosła przede wszystkim wiedza na temat stanu i funkcjonowania rynku pracy co jest niezbędnym elementem prowadzenia racjonalnej polityki w tym zakresie.

Trzecim wreszcie czynnikiem są zmiany legislacyjne dotyczące rynku pracy. Nie tyle zmniejszają one bezrobocie co zmieniają statystykę. Wyraźnie widać stopniowe ograniczanie liczby osób uprawnionych do pobierania zasiłków. Zmniejsza to liczbę osób kwalifikowanych i co za tym idzie rejestrowanych jako bezrobotni. Na przykład od 1996r. nie rejestruje się jako bezrobotnych absolwentów bezpośrednio po zakończeniu nauki, a od 1997 roku część pozostających bez pracy uzyskała prawo do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego, tracąc jednocześnie status bezrobotnego. Nie bez wpływu na poziom bezrobocia pozostawały wyłączenia z ewidencji z tytułu nie potwierdzenia gotowości do pracy lub rozpoczęcia szkolenie albo stażu. Wszystkie te zmiany wpłynęły na strukturę wiekową osób bez pracy i obniżenie wskaźnika bezrobotnych absolwentów.

Struktura bezrobocia

O ile tempo spadku stopy bezrobocia daje powód do optymizmu o tyle struktura osób pozostających bez pracy jest niepokojąca. W 1997 r. na 9.509 zarejestrowanych w RUP Piotrków bezrobotnych 53,3% stanowiły kobiety i 46,7% mężczyźni. Bezrobotne kobiety przeważają prawie we wszystkich przekrojach badanej struktury. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że im bardziej są one wykształcone tym mają większe trudności ze znalezieniem pracy. Kobiety stanowią 72,0% bezrobotnych z wykształceniem

wyższym, 71,3% z policealnym i średnim zawodowym i aż 84,4,4% z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Szczególnie niepokojącym jest, że tendencje te mają charakter rosnący i udział kobiet w ogólnej liczbie jak i w poszczególnych grupach bezrobotnych z roku na rok zwiększa się.

Tab. 9. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia i płci w 1997

Bezrobotni wg wykształcenia	***Ogółem***	***Kobiety***	***Mężczyźni***
Bezrobotni ogółem	*100,0*	*53,3*	*46,7*
Wyższe	*100,0*	*72,0*	*28,0*
Policealne i średnie zawodowe	*100,0*	*71,3*	*28,7*
Średnie ogólnokształcące	*100,0*	*84,4*	*15,6*
Zasadnicze zawodowe	*100,0*	*43,0*	*57,0*
Podstaw. i niepełne podst.	*100,0*	*46,5*	*53,5*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Wykres G-4.

Struktura bezrobotnych poziomu wykształcenia według płci w 1997r.

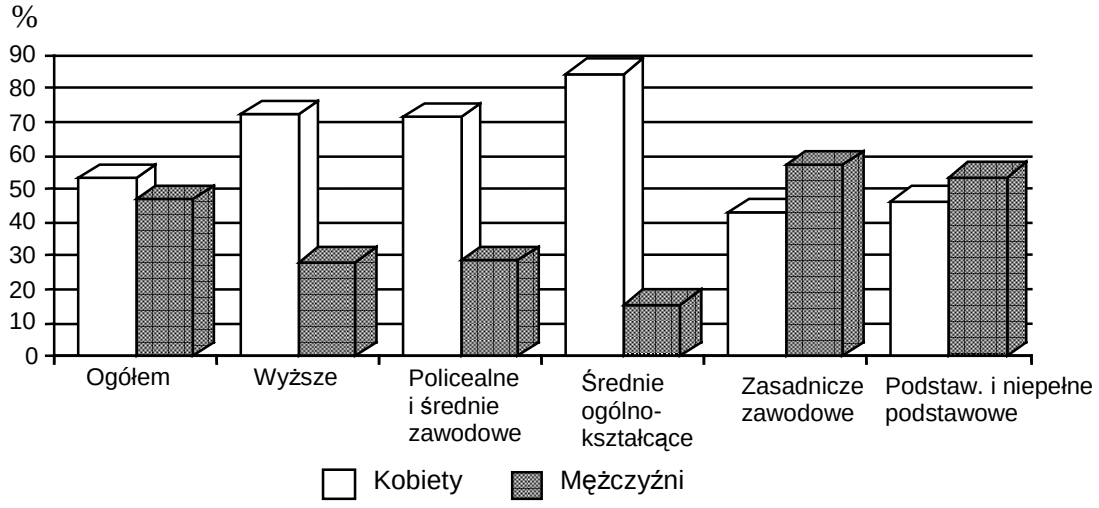

Bardzo niekorzystna jest struktura bezrobotnych według ich wykształcenia. Od początku zaistnienia zjawiska bezrobocia w ogólnej populacji przeważają osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym. Stanowili oni w 1997 r. 39,8%. Wysoki jest również udział osób z wykształceniem zasadniczym (32,5%). Razem te dwie grupy stanowią ponad 72% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Należałoby sprawdzić czy tak niskie kwalifikacje bezrobotnych nie są w pewnym sensie odbiciem poziomu wykształcenia pracujących w mieście. Jeżeli ta teza byłaby prawdziwa to można stwierdzić, że bezrobocie w Piotrkowie Trybunalskim jest w dużej mierze kryzysem kwalifikacji zawodowych.

O zapotrzebowaniu gospodarki miasta na osoby wykwalifikowane świadczy stosunkowo niski i spadający wskaźnik bezrobotnych absolwentów szkół ponadpodstawowych. Stanowił on w 1997 r. 4,3% przy średniej dla całego RUP Piotrków ponad 10%

Tab. 10. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia i płci w Rejonie Piotrkowskim w 1997

Bezrobotni wg wykształcenia	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Bezrobotni ogółem	9.509	100,0	5.064	100,0	4.445	100,0
Wyższe	129	1,4	93	1,8	36	0,8
Policealne i średnie zawodowe	1.763	18,5	1.257	24,8	506	11,4
Średnie ogólnokształcące	743	7,8	627	12,4	116	2,6
Zasadnicze zawodowe	3.093	32,5	1.329	26,2	1.764	39,7
Podstaw. i niepełne podst.	3.781	39,8	1.758	34,8	2.023	45,5

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Wykres G-5

Struktura bezrobotnych według wykształcenia i płci w 1997r.

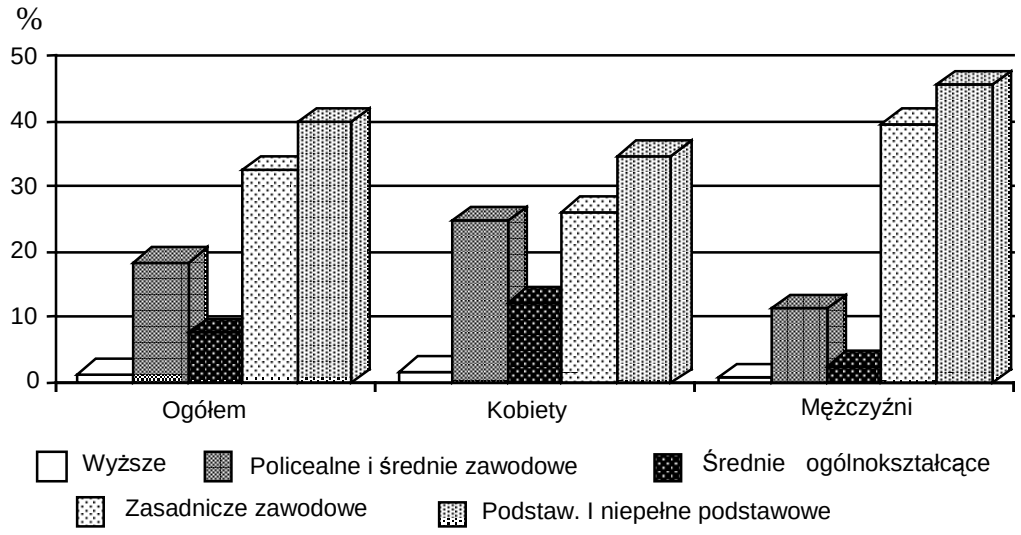

Struktura bezrobotnych według wieku podnosi jeszcze istotność bariery związanej z kwalifikacjami. 57,6% osób to bezrobotni z grupy wiekowej do 34 roku życia, a ponad 83% to osoby, które nie przekroczyły 44 lat. W większości są to więc ludzie młodzi, będący w okresie dużej aktywności zawodowej. Ich niski poziom wykształcenia stanowi i będzie stanowił ważny problem restrukturyzacji piotrkowskiej gospodarki. Poza tym taka struktura bezrobotnych może świadczyć o niedostatecznym tempie procesów transformacji w mieście, bowiem wysokie wskaźniki bezrobocia wśród młodszej populacji wskazują na niskie przyrosty nowo tworzonych miejsc pracy. Do takiego wniosku upoważnia charakterystyka bezrobotnych według stażu pracy. Ponad 40% bądź jeszcze nigdzie nie pracowało, bądź nie przepracowało dłużej niż 1 rok. Jest to zjawisko bardzo niekorzystne i powinno być przedmiotem szczególnej uwagi władz.

Wydaje się, że podniesienie poziomu wykształcenia ludności i przystosowanie ludzi młodych do nowych wymogów gospodarki rynkowej powinno stać się jednym z priorytetów władz miasta.

Tab. 11. Struktura bezrobotnych według wieku w 1997

	Liczba	%
Ogółem	9.509	100,0
do 24 lat	2 958	31,1
25-34	2.520	26,5
35-44	2.471	26,0
45-54	1.394	14,7
powyżej 55 lat	166	1,7

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Wykres G-6

Struktura bezrobotnych według wieku w 1997r.

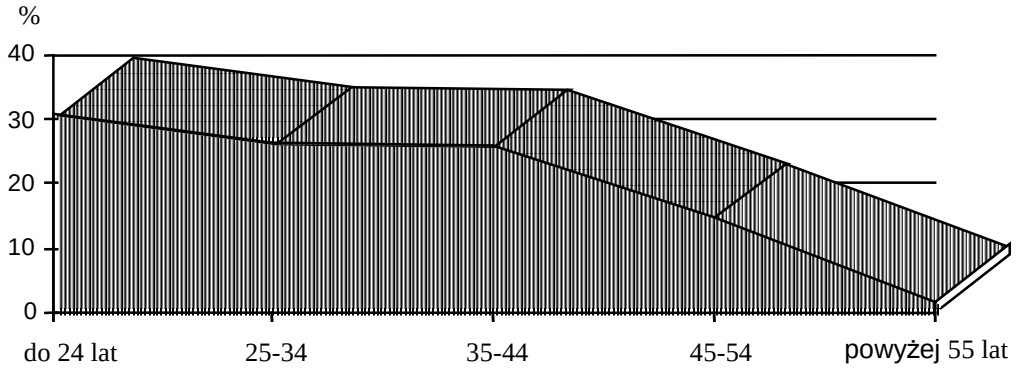

Tab. 12. Struktura bezrobotnych w Rejonie Piotrkowskim według stażu pracy w 1997

Bezrobotni	bez stażu	do 1 roku	od 1 do 5 lat	od 5 do 10 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 30	powyżej 30 lat
Liczba	1.578	2.235	1.987	1.170	1.569	884	86
% w ogółem	16,6	23,5	20,9	12,3	16,5	9,3	0,9

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Długi czas oczekiwania na pracę jest kolejną niekorzystną cechą struktury bezrobocia w Piotrkowie. Osoby dotknięte długotrwałym bezrobociem (powyżej 1 roku bez pracy) stanowią 41,6% a oczekujący na pracę powyżej 6 miesięcy aż 62,2%. Sytuacja jest o tyle niepokojąca, że prawie 69% zarejestrowanych w mieście Piotrkowie bezrobotnych powróciła do tej grupy po raz kolejny. Oznacza to, że rynek pracy jest bardzo niestabilny. Czas pozostawania bez pracy bezrobotnych zarejestrowanych w końcu grudnia 1997r. przedstawiał się następująco:

Tab. 13. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w 1997

Bezrobotni	*do 1 miesiąca*	*1-3 miesiące*	*3-6 miesięcy*	*6-12 miesięcy*	*12-24 miesięcy*	*powyżej 24 miesięcy*
Liczba	*903*	*1.369*	*1.322*	*1.959*	*2.082*	*1.873*
% w ogółem	*9,5*	*14,4*	*13,9*	*20,6*	*21,9*	*19,7*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Istotnym odzwierciedleniem przystosowań zatrudnienia do transformującej się gospodarki są jego zmiany według sektorów własności. W Polsce wzrostowi liczby pracujących w sektorze prywatnym towarzyszy spadek pracujących w sektorze publicznym. W Piotrkowie zmiany te praktycznie nie są widoczne. W 1994 r. sektor publiczny zatrudniał 69,4% wszystkich pracujących a w 1996 r. udział ten wzrasta do70,0 %. W 1997 udział ten spada do 63,4% ale obejmuje on okres tylko trzech pierwszych kwartałów. Brak wiarygodnych danych za cały rok, każe wskaźnik ten traktować w sposób szacunkowy. Niemniej jednak świadczy on o zarysowaniu się pozytywnej tendencji i pewnym przełamywaniu barier w procesie transformacji a przede wszystkim prywatyzacji gospodarki.

Według danych zawartych w tabeli 14 spośród 12 najważniejszych sekcji działalności sektor prywatny dominuje w czterech sekcjach: sekcji G (handel), gdzie udział przedsiębiorstw prywatnych kształtuje się w 1997 r. na poziomie 88,1% ogółu pracujących w sekcji, w F (budownictwo) - odpowiednio 91,4%, w K (nieruchomości i inna działalność związana z prowadzeniem interesów) - 69,8 oraz O (pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna) - 80,7%. W sekcjach, które tradycyjnie są w gestii bądź państwa, bądź gmin jak: w zaopatrzeniu w energię elektryczną gaz i wodę, w transporcie, ochronie zdrowia i administracji głównym pracodawcą jest sektor publiczny. Na uwagę zasługuje stosunkowo niski udział sektora prywatnego w produkcji (ok.33% w 1996 i ok. 41% w 1997 r.), który potwierdza tezę o braku dostatecznych postępów procesów prywatyzacyjnych. Oznacza to, że przekształcenia przedsiębiorstw państwowych są bardzo powolne a dynamika rozwoju małych i średnich firm prywatnych na tyle słaba, że nie wchłania nadwyżek siły roboczej.

Wykres G-7

Pracujący w gospodarce narodowej w Piotrkowie Trybunalskim
według sektora własności w latach 1994-1996

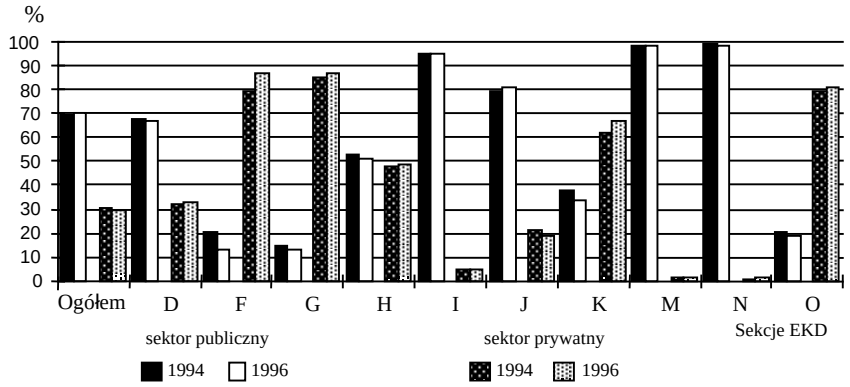

Istotnym wskaźnikiem przekształceń gospodarczych są zmiany w strukturze zatrudnienia w poszczególnych sekcjach działalności. Dane tabeli pokazują, że Piotrków pozostaje ośrodkiem przemysłowym. W 1997 ponad 43% zatrudnionych pracowało przemyśle, z tego ok. 40% w działalnościach produkcyjnych. Przemysł jest głównym pracodawcą prywatnym, koncentrując ponad 45% pracujących. W dalszej kolejności jako głównych pracodawców możemy wymienić zdrowie -13,5% w 1997 r., transport - 7,9%, administrację i edukację, gdzie w każdej z tych sekcji pracuje po ok. 7% pracujących oraz handel 7,3%. Pozostałe sekcje mają już mniejsze znaczenie w tworzeniu miejsc pracy. Przemysł jest również ważną działalnością w sektorze publicznym zatrudniając prawie 40% ogółu pracujących. Generalnie możemy stwierdzić, że w całym badanym okresie sektor publiczny odgrywał w Piotrkowie większą rolę w zapewnianiu miejsc pracy niż sektor prywatny.

Wykres G-8

Struktura pracujących w gospodarce narodowej w Piotrkowie Trybunalskim według sekcji EKD w latach 1994-1996; w %

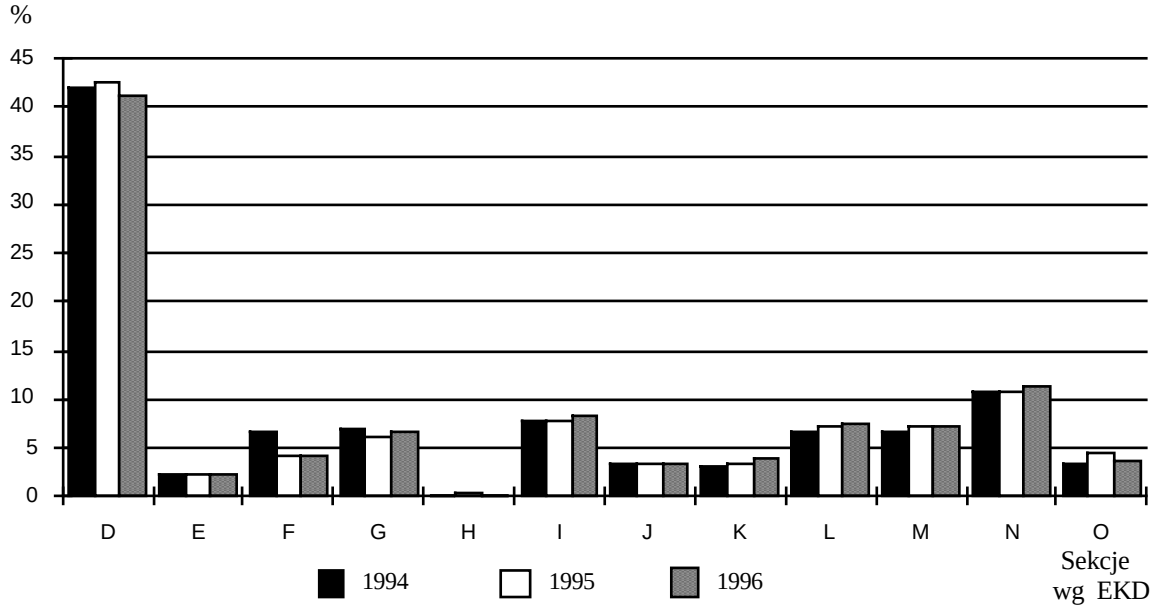

Wykres G-9

Udział poszczególnych sekcji EKD w liczbie pracujących ogółem w sektorze prywatnym w latach 1994-1996; sektor prywatny = 100

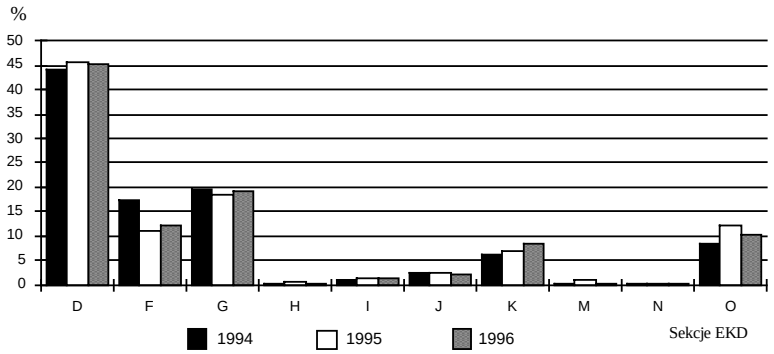

Obserwując zmiany na rynku pracy zauważamy, że od początków transformacji gospodarki do 1996 r. zatrudnienie w Piotrkowie systematycznie zmniejszało się. Dotyczy to zarówno sektora publicznego jak i prywatnego. Spadki zatrudnienia wynosiły tu odpowiednio o 3% i 6%. Największy spadek zatrudnionych odnotowano w budownictwie (o 39%). Do pozytywnych zmian należy natomiast zaliczyć wzrost liczby pracujących w działalnościach sekcji K (związanych z obsługą nieruchomości i prowadzeniem interesów), sekcji O (pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna) oraz w edukacji i ochronie zdrowia. Od 1997 r. obserwujemy pewne ożywienie w gospodarce Piotrkowa, które przejawia się nie tylko w ilościowym wzroście firm ale i w liczbie pracujących. Wskazuje to na rozpoczęcie procesu pewnych zmian struktury gospodarczej miasta, gdzie tradycyjne działalności zastępowane zaczynają być działalnościami z szeroko pojętych usług. Tendencję tę należy uznać za korzystną tym bardziej, że wyposażenie miasta w usługi nie jest zadawalające i proces ich tworzenia należałoby przyspieszyć.

Chcąc ocenić rzeczywiste zmiany w dynamice przekształceń gospodarki miasta porównano strukturę firm z punktu widzenia pracujących w nich osób i liczby istniejących przedsiębiorstw. Wyniki prezentuje tabela 14 oraz rysunki G-9 i G-10.

Tab. 14. Udział przedsiębiorstw według sekcji EKD w ogólnej liczbie pracujących i w ogólnej liczbie firm w latach 1995-1997 (w %)

Sekcje EKD	1995		1996		1997	
	Udział w liczbie		Udział w liczbie		Udział w liczbie	
	pracując.	firm	pracując.	firm	pracując.*	firm
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
D - Produkcja	42,7	14,2	41,1	12,2	40,2	11,8
F - Budownictwo	4,3	7,7	4,2	7,6	4,9	7,7
G - Handel	6,2	45,1	6,7	43,8	7,3	42,6
H - Hotele, restaur.	0,3	2,8	0,2	2,6	0,6	2,5
I - Transport	7,7	7,8	8,4	7,9	7,9	7,6
J - Pośredn. finans.	3,4	1,3	3,4	1,3	3,7	1,6
K - Nieruch. interesy	3,4	8,8	3,8	9,8	4,1	10,1
L - Administracja	7,1	0,5	7,6	0,4	7,6	0,5
M - Edukacja	7,1	1,3	7,1	1,5	6,7	1,6
N - Zdrowie	10,8	4,2	11,2	4,1	13,5	4,5
O - Działaln komun.	4,4	5,7	3,7	6,6	3,8	6,9

** dane dla liczby pracujących w 1997 r. obejmują okres I-IX*

Źródło: materiały Urzędu Statystycznego w Piotrkowie Trybunalskim i Rocznik Statystyczny Województwa Piotrkowskiego 1998

Wykres G-10

Udział przedsiębiorstw według sekcji EKD w ogólnej liczbie pracujących i w ogólnej liczbie firm w 1996 r. w %

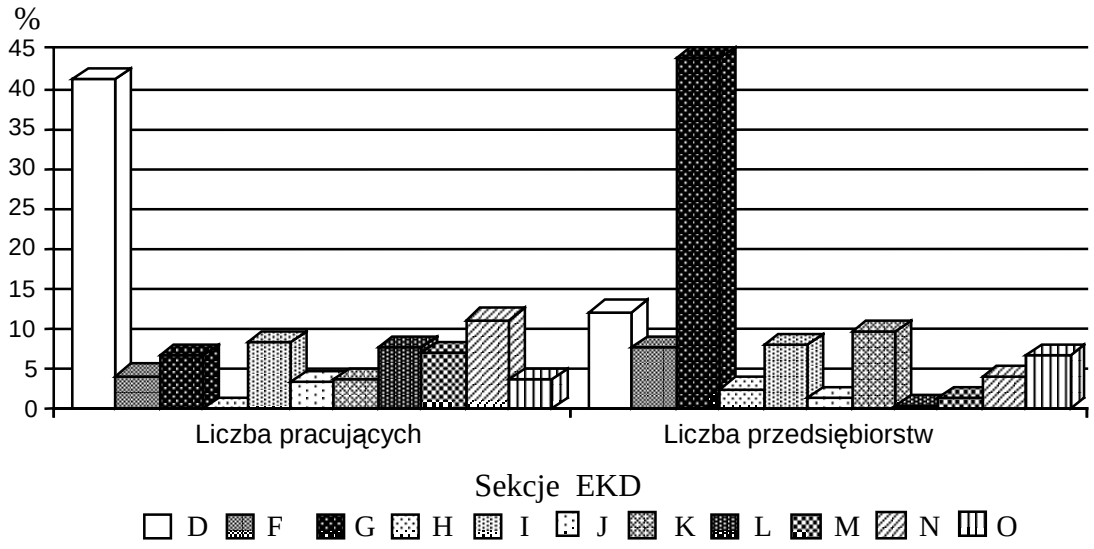

Wykres G-11

Udział w liczbie pracujących i w liczbie przedsiębiorstw według sekcji EKD w 1996 r. w %

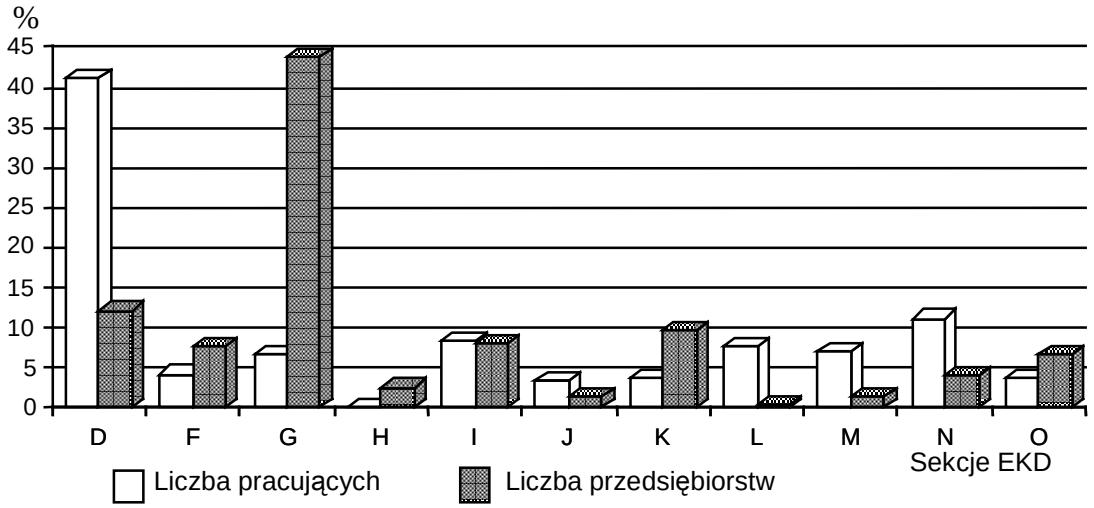

Mimo, że najwięcej przedsiębiorstw powstaje w handlu, to głównym pracodawcą pozostaje w dalszym ciągu przemysł. Z danych tabeli 24 wynika interesująca prawidłowość. Sekcje, które mają duży udział w tworzeniu zatrudnienia charakteryzują się jednocześnie niskimi udziałami w liczbie przedsiębiorstw i odwrotnie, działalności, w których powstaje najwięcej firm nie tworzą znaczącej ilości miejsc pracy. Z poprzedniej analizy wynika, że liczba przedsiębiorstw rosła przy systematycznym spadku liczby pracujących. Wysoki udział w zatrudnieniu mają te sekcje, które w dalszym ciągu są zdominowane przez sektor publiczny a utrzymująca się pozycja tego sektora w gospodarce może spowodować, przy większym zaawansowaniu procesów transformacji, perturbacje na rynku pracy. Każda bowiem restrukturyzacja dużych przedsiębiorstw

wiąże się z redukcją i wymianą pewnej liczby pracowników. Nowo powstające firmy są z reguły jednostkami małymi i ekonomicznie słabymi. Nie są i przy takiej strukturze nie będą w stanie wchłonąć pracowników zwalnianych z przedsiębiorstw państwowych. Jeżeli tendencja ta utrzyma się to można się w przyszłości spodziewać spadków zatrudnienia i wzrostu bezrobocia. Tym bardziej, że według prognozy demograficznej dla Piotrkowa grupa ludności produkcyjnej wzrośnie do 2005 o ok. 2300 osób. (zob. Czynnik demograficzny w zagospodarowaniu przestrzennym miasta, praca zbiorowa pod red. B. Nowakowskiej, Łódź, 1999; opracowanie wykonane dla potrzeb Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania Piotrkowa Trybunalskiego. GUS, Trwanie życia w 1997r. Warszawa 1998, s. 31 – 34)

Miasto, przy niezmienionych tendencjach będzie tracić mieszkańców i pogarszać się będzie jego potencjał demograficzny, przede wszystkim z powodu starzenie się ludności. Powyższe procesy oznaczają, że miasto będzie miało niższą wewnętrzną bazę dochodową (duży udział niskich dochodów z emerytur i rent), a przez to niekorzystną strukturę popytu nastawioną na zaspakajanie potrzeb niższego rzędu zaś niekorzystne wskaźniki demograficzne mogą spowodować stosunkowo niską aktywność i przedsiębiorczość społeczeństwa, która w połączeniu z niskimi dochodami może w sposób istotny zahamować i tak już dość powolne procesy transformacji ekonomicznej i społecznej.

Prognozowanie rozwoju społeczno-gospodarczego za pomocą liczby pracujących napotyka na duże trudności wynikające z niedostatków statystyki zatrudnienia. Systematyczna ewidencja pracujących jest dokonywana w jednostkach organizacyjnych zatrudniających ponad 5 osób. Liczba pracujących w jednostkach mniejszych zatrudniających do 5 osób jest określana szacunkowo i to dopiero w ostatnich 3-4 latach. Nie ulega więc wątpliwości, że liczba pracujących w małych jednostkach jest obarczona pewnym błędem. Dodatkową trudnością przy analizie przyszłego rynku pracy jest brak danych dotyczących programów restrukturyzacyjnych przedsiębiorstw państwowych oraz informacji o przyszłych dochodach ludności. Niedostępne są również wiarygodne materiały charakteryzujące kondycję ekonomiczną zarówno dużych jak i małych firm.

W sektorze małych jednostek występuje znaczna fluktuacja ich liczby i zatrudnienia. Więcej jednak było rejestrowanych nowych jednostek niż ich likwidacji. W rezultacie rosła ich ogólna liczebność. W przypadku zahamowania tempa wzrostu gospodarczego sytuacja może ulec odwróceniu tym bardziej, że dynamika przyrostu małych firm jest bardzo słaba.

Analiza dotychczasowych procesów rozwoju gospodarki Piotrkowa pokazuje słabe tempo rozwoju gospodarczego. W 1997 r. wskaźniki zatrudnienia poprawiają się, ale nie jest to znaczący wzrost i trudno stwierdzić na ile jest on trwały. Można raczej przypuszczać, że będzie on ustabilizowany i raczej nie należy spodziewać się znaczącego wzrostu zatrudnienia ogółem w najbliższej przyszłości. Przyjmując jako punkt wyjścia dotychczasową dynamikę możemy zarysować pewne tendencje rozwoju gospodarki Piotrkowa.

Zmienia się struktura gospodarki. Zmniejsza się udział zatrudnienia w przemyśle na rzecz szeroko rozumianych usług. Wydaje się że proces ten będzie postępował z różnym nasileniem w zależności od sekcji. W produkcji przemysłowej największe szansę rozwoju mają te działalności, których wytwory znajdą zbyt na rynku lokalnym.

W przyszłości należy się liczyć z procesem koncentracji działalności w większych jednostkach gospodarczych. Obecnie w wielu sekcjach występuje duże rozdrobnienie. Ma ono miejsce nie tylko w handlu ale i w budownictwie, w obsłudze nieruchomości i firm oraz w pozostałej działalności usługowej

komunalnej, socjalnej i indywidualnej. Proces koncentracji będzie przyczyniał się do wzrostu wydajności pracy i w rezultacie do osłabienia tempa przyrostu zatrudnienia.

Hotele i restauracje będą rozwijać się nadal. Jednak w przypadku osłabienia tempa rozwoju gospodarczego zmniejszy się dynamika popytu na usługi tej sekcji.

W pośrednictwie finansowym będzie następować zwiększenie zakresu świadczonych usług związanych z upowszechnieniem się obrotu bezgotówkowego, z utworzeniem się funduszy emerytalnych i rozwojem ubezpieczeń. Nastąpi wzrost konkurencji co doprowadzi do informatyzacji usług finansowych. Wydaje się, że mimo rozwoju tej branży (wynikającej min. z reformy zdrowia) nie należy spodziewać się większego niż obecny wzrostu zatrudnienia.

Jeżeli utrzyma się słabe tempo wzrostu gospodarczego spadnie dynamika rozwoju obsługi nieruchomości i firm. Pogorszenie sytuacji gospodarczej skłoni firmy do racjonalizacji zatrudnienia.

Niskie tempo wzrostu gospodarczego i dochodów ludności nie będzie sprzyjać szybkiemu rozwojowi pozostałej działalności usługowej, komunalnej, socjalnej i indywidualnej. Najszybciej będą się rozwijać usługi komunalne a najwolniej usługi wyższego rzędu. Rozwój tej sekcji będzie proporcjonalny do wzrostu konsumpcji indywidualnej.

Osłabienie tempa wzrostu gospodarczego tradycyjnie może się negatywnie odbić na edukacji i ochronie zdrowia. Zmniejszenie się liczebności dzieci (wykazane w cytowanej prognozie demograficznej) oraz racjonalizacja zatrudnienia zapowiadana w związku z wprowadzaniem reformy szkolnictwa spowoduje zmniejszenie się pracujących w edukacji. Natomiast wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększy presję na zwiększanie zatrudnienia w placówkach ochrony zdrowia i opieki społecznej.

II.1.5.4. Charakterystyka przestrzenno-gospodarcza miasta – aktualizacja*

Na koniec 2009 roku w ewidencji działalności gospodarczej w Urzędzie Miasta wpisanych było 5 845 podmiotów gospodarczych, co stanowi 89,9% ilości podmiotów gospodarczych z 2002 roku.

Ilość przedsiębiorców wpisanych do ewidencji w 2009 roku – 651, ilość przedsiębiorców wykreślonych z ewidencji w 2009 roku – 7597.

Tab. 15. Przedsiębiorstwa wg rejestru działalności gospodarczej w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2002 - 2009

Rodzaj działalności	**2002**	**2004**	**2006**	**2008**	**2009**	**Wskaźnik dynamiki Rok 2002 = 100**
Handel	2 590	2 476	2 238	2 069	X	X
Produkcja	527	502	447	445	X	X
Usługi	3 383	3 215	3 118	3 277	X	X
RAZEM	**6 500**	**6 077**	**5 803**	**5 791**	**5 845**	**89,9**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2000-2009.

X – w związku z aktualizacją programu Ewidencja Działalności Gospodarczej nie ma możliwości sporządzenia statystyki z uwzględnieniem rodzajów działalności (handel, produkcja, usługi) za 2009.

Tab. 16. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2002 - 2009

Rok	Ogółem	w tym:		
		przedsiębiorstwa państwowe	spółdzielnie	spółki prawa handlowego
2002	8 490	7	29	282
2004	8 691	7	29	318
2006	7 441	4	30	366
2008	7 206	8	28	405
2009	7 109	9	29	421

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2000-2009.

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10tyś. ludności – 914.

Gospodarka Piotrkowa Trybunalskiego oparta jest przede wszystkim na nowoczesnych usługach logistycznych i dystrybucyjnych, a także przemyśle maszynowym, mechanicznym, precyzyjnym – obróbka skrawaniem, papierniczym i meblowym. Ponadto w mieście obecny jest sektor usług, z zakresu zarządzania danymi i korespondencją oraz usług outsourcingowych. Dobrze rozwinięty jest również handel.
Na terenie miasta działają także zakłady przemysłu elektromaszynowego, drzewnego oraz szklarskiego. W południowej części miasta działa nowoczesny browar. Dobrze rozwinęły się firmy budowlane, w tym budowy dróg. Produkcją nowoczesnych maszyn zajmuje się FMG PIOMA - fabryka realizująca specjalistyczne zlecenia dla potrzeb górnictwa oraz elementy konstrukcyjne wykorzystywane w budowie mostów. Przemysł precyzyjny reprezentuje firma HÄRING, wytwarzająca części toczone dla takich koncernów jak: Mercedes-Daimler-Chrysler, Bosch Group, Volksvagen – Audi. Na terenie miasta zlokalizowany jest również nowoczesny zakład produkcyjny firmy Emerson Polska – największego w Europie producenta samokopiującego papieru komputerowego. Swoją siedzibę ma tu wiele firm usługowych zajmujących się ochroną mienia, m.in. działająca na terenie całego kraju, zatrudniająca ok. 6 tys. pracowników „ROKA". Przemysł lekki reprezentują dynamicznie rozwijające się, prywatne firmy. Wytwarzają one wysokiej jakości produkty, sprzedawane na rynkach europejskich.

Tab. 17. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON w podziale na sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w 2009 roku.

Sekcja	Ogółem	w tym:	
		sektor publiczny	sektor prywatny
A – rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	153	-	153
B – rybactwo	1	-	1
C – górnictwo	2	-	2
D – przetwórstwo przemysłowe	754	3	751
E – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	10	1	9
F – budownictwo	639	-	639
G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	2 332	-	2 332
H – hotele i restauracje	195	2	193
I – transport, gospodarka magazynowa i łączność	481	2	479
J – pośrednictwo finansowe	250	1	249
K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	1 062	70	992

L – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	28	25	3
M – edukacja	215	78	137
N – ochrona zdrowia i pomoc społeczna	419	13	406
O – działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	568	8	560
Ogółem	**7 109**	**203**	**6 906**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS, 2010.

Inwestycje zagraniczne na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego to:

- HARING GMBH – ul. Niska 14,
- EMERSON Sp. z o.o. – ul. Belzacka 176/178,
- IKEA HANIM POLSKA – CENTRUM DYSTRYBUCJI IKEA Wieś Jarosty, gm. Moszczenica,
- ALLDAN Sp. z o.o. - ul. Podleśna 27,
- ALMI-ZIGPOL Sp. z o.o. – ul. Kwiatowa 22,
- Lafarge Beton (dawny FADOM) – ul. Wronia 65/67,
- METZELER AUTOMOTIVE PROFILE SYSTEM Sp. z o.o. – ul. Dmowskiego 30/e,
- ITALCOLOR Sp z o.o. – ul. Gliniana 6,
- FM Logistic S.E.E.V. Sp. z o.o. – wieś Jarosty, gm. Moszczenica,
- STATOIL POLSKA Sp. z o.o. – al. Armii Krajowej 22,
- ARAL POLSKA Sp. z o.o. – ul. Wojska Polskiego 100,
- SHELL POLSKA Sp. z o.o. – ul. Górna 7,
- ING Bank Śląski – ul. Kostromska 51,
- Lukas Bank – ul. Słowackiego 7,
- Millenium Bank – ul. Słowackiego 20,
- Citibank – ul. Słowackiego 23,
- Raiffeisen Bank Polska S.A – ul. Słowackiego 77,
- Carrefour, Chempion Sp. z o.o. – ul. Belzacka 93,
- Leader Price Domy Towarowe CASINO S.A. – ul. Szkolna 37/39,
- Ahold Polska Sp. z o.o. – al. Gen. W. Sikorskiego 13/17,
- Lidl&Schwarc Stiftung&CO.KG – ul. Sikorskiego 8/12, Kostromska 70,
- Kaufland Polska – ul. Traugutta 80,
- Mc Donald's Polska Sp. z o.o. – ul. Słowackiego 80,
- WBC – ul. Wronia 13,
- EUROKERZE – ul. 18-Stycznia 18,
- MBL Poland Ltd – ul. Sulejowska 45.

Bezrobocie

Dane na temat bezrobocia zbierane są przez Powiatowe Urzędy Pracy (PUP). Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie obejmuje swym zasięgiem nie tylko miasto Piotrków Trybunalski, ale i 11 gmin wchodzących w skład powiatu piotrkowskiego (ziemskiego). Różnice w poziomie bezrobocia w poszczególnych latach 2000 - 2009 prezentuje poniższe zestawienie:

Tab. 18. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Piotrkowie Trybunalskim w poszczególnych latach 2000-2009

	2000	2004	2008	2009
- zarejestrowani bezrobotni	5 590	5 753	2 865	3 636
w tym kobiety - % udział	3 011 (51%)	3 037 (53%)	1 587 (55%)	1 855 (51%)
- pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	-	3 048	772	900
- wskaźnik dynamiki (rok 2000=100)	100	103	51	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010, „Raportu o stanie miasta...", 2000-2009

W porównaniu do początku analizowanej dekady, liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w roku 2009 o 45%. W międzyczasie liczba ta ulegała wahaniom, ale widoczna poprawa nastąpiła w okresie polepszenia koniunktury gospodarczej kraju w latach 2006 – 2008. Pośród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkających w Piotrkowie Trybunalskim nieznaczną większość, ponad 50% pozostających bez pracy osób stanowiły kobiety. Stan ten utrzymuje się do chwili obecnej (2009). Co czwarty bezrobotny zarejestrowany w PUP Piotrków w 2009 pozostawał też długotrwale bez pracy.

Poziom bezrobocia

W początkowym okresie transformacji, podobnie jak w całej Polsce, w Piotrkowie Trybunalskim nastąpił szybki wzrost bezrobocia związany z wprowadzaniem reform gospodarczych i upadkiem wielu przedsiębiorstw przemysłowych. Liczba bezrobotnych wzrastała wówczas systematycznie osiągając swój najwyższy poziom w 1993 roku (17,9 tys. osób). W 1994 r. po raz pierwszy zaobserwowano spadek liczby pozostających bez pracy i do 1997 r. poziom bezrobocia konsekwentnie malał. Na koniec grudnia 1997 roku w Piotrkowie Trybunalskim zarejestrowanych było 9 509 bezrobotnych, w tym 5 064 kobiet. Tempo spadku liczby bezrobotnych w latach 2000-2009 ilustrują natomiast dane w tabeli poniżej.

Tab. 19. Poziom bezrobocia w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2000-2009

Lata	Stopa bezrobocia w %	Wskaźnik dynamiki rok 2000 = 100
2000	10,8	-
2002	12,5	115,7
2004	10,7	99,1
2006	8,7	80,6
2008	5,6	51,9
2009	7,2	66,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2000-2009

Struktura bezrobocia

Utrzymujący się trend spadkowy stopy bezrobocia w Piotrkowie Trybunalskim daje powód do optymizmu, natomiast struktura osób pozostających bez pracy jest nieco niepokojąca (tab. 20). W roku 2009 liczba bezrobotnych kobiet stanowiła 51% ogółu zarejestrowanych w urzędzie pracy osób. Podobny stan rzeczy miał miejsce w poprzednich latach. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że im bardziej są one wykształcone tym większe trudności mają ze znalezieniem pracy. Kobiety stanowią prawie 68% wszystkich bezrobotnych z wykształceniem wyższym, 54% z policealnym i średnim zawodowym oraz 65% z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Napawa jednak optymizmem, że tendencje te mają charakter malejący i udział kobiet w ogólnej liczbie, jak i w poszczególnych grupach bezrobotnych zmniejsza się.

Tab. 20. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia i płci w 2009 roku

Wykształcenie	**Ogółem**	**Kobiety**	**Mężczyźni**
	100,0	51,0	49,0
Wyższe	100,0	67,7	32,3
Policealne i średnie zawodowe	100,0	53,8	46,2
Średnie ogólnokształcące	100,0	65,0	35,0
Zasadnicze zawodowe	100,0	37,9	62,1
Podstaw. i niepełne podst.	100,0	48,6	51,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2009.

Niekorzystna jest struktura bezrobotnych według ich wykształcenia. Utrzymuje się ona od początku zaistnienia zjawiska bezrobocia. W 1998 roku w ogólnej populacji przeważały osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym, stanowiąc 38,2%. Obecnie (2009) odsetek osób z tymże wykształceniem nieco spadł i wynosi 33,3%. Relatywnie wysoki jest również udział osób z wykształceniem zasadniczym (23,1%) i w porównaniu do roku 1998 spadł on o ponad 5 punktów procentowych. Razem te dwie grupy stanowią ponad 55% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Należałoby sprawdzić czy słabe kwalifikacje bezrobotnych nie są w pewnym sensie odbiciem poziomu wykształcenia ogółu mieszkańców miasta. Mogłoby to oznaczać, że za bezrobocie odpowiedzialny jest niski poziom kwalifikacji zawodowych i jednocześnie podaż pracy wysokokwalifikowanej. Zestawiając dane z 1998 i 2009 roku łatwo jednak zaobserwować, że udział osób z wyższym wykształceniem w strukturze bezrobotnych zarejestrowanych w „pośredniaku" wzrósł w roku 2009 o 10% w stosunku do 1998 roku, co jest bardzo negatywnym zjawiskiem, świadczy bowiem o malejącym zapotrzebowaniu gospodarki miejskiej na osoby wykwalifikowane lub niedostosowaniu profilu kształcenia do wymogów lokalnego rynku.

Tab. 21. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia i płci w Piotrkowie Trybunalskim w 2009 roku

Wykształcenie	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
	3 636	100,0	1 855	100,0	1 781	100,0
Wyższe	457	12,6	291	15,7	166	9,3
Policealne i średnie zawodowe	703	19,3	378	20,5	325	18,2
Średnie ogólnokształcące	424	11,7	279	15,0	145	8,1
Zasadnicze zawodowe	839	23,1	318	17,2	521	29,3
Podstaw. i niepełne podst.	1 213	33,3	589	31,6	624	35,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2009.

Struktura bezrobotnych według wieku zwiększa jeszcze istotność bariery związanej z kwalifikacjami. 44,4% osób to bezrobotni z grupy wiekowej do 34 roku życia, a ponad 64% to osoby, które nie przekroczyły 44 lat. W większości są to więc ludzie młodzi, będący w okresie dużej aktywności zawodowej. W porównaniu do roku 1998, wskaźniki te znacznie zmalały, wynosiły one kolejno 51,6% i 80%. Równocześnie wzrósł odsetek ludzi starszych pozostających bez zatrudnienia. Niewątpliwie związane jest to z omawianym wcześniej regresem demograficznym i starzeniem się mieszkańców miasta.

Tab. 22. Struktura bezrobotnych według wieku w roku 1997 i 2009

	Liczba		%	
	1998	2009	1998	2009
Ogółem	3 999	3 636	100	100
do 24 lat	1 078	519	27,0	14,3
25-34	982	1 096	24,6	30,1
35-44	1 138	716	28,4	19,7
45-54	721	897	18,0	24,7
powyżej 55 lat	80	408	2,0	11,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 1998, 2009.

Taka struktura bezrobotnych może świadczyć o niedostatecznym tempie procesów transformacji w mieście, bowiem wysokie wskaźniki bezrobocia wśród młodszej części populacji wskazują na niskie przyrosty nowo tworzonych miejsc pracy. Do takiego wniosku upoważnia charakterystyka bezrobotnych według stażu pracy. Co czwarty zarejestrowany bezrobotny bądź jeszcze nigdzie nie pracował, bądź nie przepracował dłużej niż 1 rok. Jest to zjawisko z zasady niekorzystne i powinno być przedmiotem szczególnej uwagi władz.
Wydaje się, że podniesienie poziomu wykształcenia ludności i przystosowanie go do wymogów gospodarki rynkowej powinno stać się jednym z priorytetów władz miasta.

Tab. 23. Struktura bezrobotnych w Piotrkowie Trybunalskim według stażu pracy w 2009

	bez stażu	do 1 roku	od 1 do 5 lat	od 5 do 10 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 30 lat	powyżej 30 lat
Liczba	387	546	789	593	672	492	157
% ogółu	10,6	15,0	21,7	16,3	18,5	13,4	4,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2009.

Spory czas oczekiwania na pracę jest kolejną niekorzystną cechą struktury bezrobocia w Piotrkowie Trybunalskim. Osoby oczekujące na pracę do pół roku stanowią tylko 53,6% ogółu bezrobotnych. Jak wynika z poniższego zestawienia (tab. 24), średnio 2/3 zarejestrowanych bezrobotnych otrzymuje pracę w czasie krótszym niż rok. Czas pozostawania bez pracy bezrobotnych zarejestrowanych w końcu grudnia 2009 roku przedstawiał się następująco:

Tab. 24. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w 2009 roku

	do 1 miesiąca	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	12-24 miesięcy	powyżej 24 miesięcy
Liczba	367	753	830	786	534	366
% w ogółem	10,1	20,7	22,8	21,6	14,7	10,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2009.

II.1.6. Rolnictwo

Miasto spełnia rolę rolniczego ośrodka produkcyjnego, a dla regionu jest wielofunkcyjnym ośrodkiem obsługi rolnictwa. Znajdująca się w granicach miasta rolnicza przestrzeń produkcyjna oraz liczący się, związany z rolnictwem potencjał ludzki stanowią o możliwościach ukierunkowania przyszłego rozwoju obszaru miasta.

II.1.6.1. Charakterystyka rolnictwa w mieście i zachodzących w nim przemian

Użytkowanie gruntów

Miasto w granicach administracyjnych zajmuje powierzchnię 6839 ha. Struktura użytkowania gruntów oraz struktura użytków rolnych są następujące:

Powierzchnia ogólna miasta	*6839 ha*	*100,0 %*
• *Użytki rolne*	*3550 ha*	*51,9 %*
• *Grunty leśne i zadrzew.*	*1402 ha*	*20,5 %*
• *Grunty pod wodami*	*125 ha*	*1,8 %*
• *Tereny komunikacyjne*	*577 ha*	*8,4 %*
• *Tereny osiedlowe*	*1156 ha*	*16,9 %*
• *Tereny różne*	*5 ha*	*0,1 %*
• *Nieużytki*	*23 ha*	*0,4 %*
• *Powierzchnia wyrównawcza*	*1 ha*	*0,0 %*
Powierzchnia użytków rolnych	*3550 ha*	*100,0 %*

• *Grunty orne*	*2948 ha*	*83,0 %*
• *Sady*	*105 ha*	*3,0 %*
• *łąki*	*377 ha*	*10,6 %*
• *pastwiska*	*120 ha*	*3,4 %*

(Dane geodezyjne Urzędu Miasta)

W rolniczym użytkowaniu jest prawie 52% powierzchni miasta, a leśnym 20,5%. Są to więc obszary o dużym znaczeniu w przestrzeni miasta. Użytki rolne rozmieszczone są głównie na obrzeżach, na terenach dawnych wsi, włączonych w granice miasta. Gruntów ornych jest 83 %, łąk i pastwisk 10.6 % ogółu użytków rolnych. Sadów jest w mieście niewiele, znajdują się zwykle w małych, przydomowych ogrodach.
Zamieszczone w publikacji Rolniczego Spisu Powszechnego z 1996r. dane powierzchniowe dla miasta różnią się od przytoczonych wyżej danych geodezyjnych:

	PSR/96	***Dane geod.***	***Różnica***
Powierzchnia użytków rolnych	*4376 ha*	*3550 ha*	*826 ha*
Grunty orne	*3361 ha*	*2948 ha*	*413 ha*
Sady	*241 ha*	*105 ha*	*136 ha*
Łąki i pastwiska	*774 ha*	*497 ha*	*277 ha*

W spisie powierzchnie indywidualnych gospodarstw rolnych ujmowano w miejscu zamieszkania użytkownika, niezależnie od miejsca położenia gruntów. Wynikającą z porównania zestawień cechą rolnictwa jest to, że miasto jest miejscem zamieszkania wielu rolników użytkujących rolniczo grunty położone również poza jego granicami. Grunty te to 826 ha, czyli o 20% więcej niż wynika z danych geodezyjnych.

II.1.6.2. Warunki glebowe

Warunki glebowe w mieście są w miarę korzystne dla rozwoju gospodarki rolniczej .
W stosunku do ogółu użytków rolnych, gruntów chronionych ustawą jest: 27 % klasy III i prawie 41% kl. IV.
Według danych uzyskanych w Urzędzie Miasta klasyfikacja użytków rolnych jest następująca:

Klasa	***Grunty orne i sady***		***Użytki zielone***		***Razem***	
	pow. w ha	***%***	***pow. w ha***	***%***	***pow. w ha***	***%***
I	-	-	-	-	-	-
II	-	-	-	-	-	-
IIIa	*196*	*6,3*				
IIIb	*700*	*22,4*	*87*	*17,6*	*983*	*27,2*
IVa	*716*	*22,9*				
IVb	*555*	*17,8*	*204*	*41,2*	*1475*	*40,8*

V	*698*	*22,4*	*154*	*31,1*	*852*	*23,6*
VI	*237*	*7,6*	*48*	*9,7*	*285*	*7,9*
VIz	*18*	*0,6*	*2*	*0,4*	*20*	*0,5*
Razem użytki rolne	***3120***	***100***	***495***	***100***	***3615***	***100***

(dane geodezyjne Urzędu Miasta za 1987r.)

Lepsze gleby, o wyższych klasach bonitacyjnych mają tereny położone na południu i południowym wschodzie oraz niektóre obszary znajdujące się na północy miasta. Większość gruntów ornych posiada gleby bielicowe, pseudobielicowe oraz brunatne właściwe. Na łąkach i pastwiskach, znajdujących się w dolinach rzek Strawy i Wierzejki występują pochodzenia organicznego gleby torfowe i murszowo - torfowe. Gleby organiczne znajdują się również w okolicy jeziora Bugaj. W rejonie Zalesic i Krakowskiego Przedmieścia podzielone drogami i oddalone od siebie rozłogi gospodarstw wymagają pilnego przeprowadzenia scaleń i wymian. Część gruntów rolnych jest zmeliorowana. Prace wykonane zostały w trzech obiektach melioracyjnych „Majdów – Rokszyce I i II" (384 ha gruntów zdrenowanych i 25 ha zmeliorowanych rowami) oraz Władysławów (220 ha gruntów zdrenowanych i 75 ha użytków zielonych odwadnianych rowami, z możliwością nawodnień). Łączna powierzchnia tych terenów wynosi 604 ha.
Wysoki udział gleb klas III i IV jest ograniczeniem formalnym dla ukierunkowania rozwoju przestrzennego innych, nierolniczych funkcji miasta, nałożonym ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Przeznaczenie gruntów organicznych na cele inwestycyjne wskazuje na potrzebę dokonania weryfikacji ustaleń obowiązującego planu miejscowego.

II.1.6.3. Struktura agrarna

Użytkowanie gruntów według form własności
Sektor prywatny i sektor publiczny mają następujące udziały w użytkowaniu gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miasta:

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w tym:	*3550ha*	*100%*
indywidualne gospodarstwa rolne	*2458*	*69,2*
inne użytki rolne nie będące gospodarstwami rolnymi	*556*	*15,7*
ogrody działkowe	*68*	*1,9*
Razem sektor prywatny	*3082*	*86,8*
grunty komunalne	*174*	*4,9*
grunty państwowe	*284*	*8,0*
grunty inne	*10*	*0,3*
Razem sektor publiczny	*468*	*13,2*

(dane geodezyjne, stan na 01.01.98)

W zestawieniu widoczna jest przewaga w użytkowaniu gruntów sektora prywatnego. Nie przytoczone tutaj dane szczegółowe wykazują, że ogrody działkowe w mieście zajmują powierzchnię 68 ha, a grunty stanowiące zasób pod zabudowę 155ha (Rysunek 11).

Liczba i struktura obszarowa gospodarstw

Według danych PSR/1996 dla Piotrkowa liczba gospodarstw i działek rolnych przypisanych do miejsca zamieszkania użytkownika wynosi 2064. W liczbie tej mieści się: 1030 indywidualne gospodarstwa rolne o powierzchni większej niż 1 ha, 1034 indywidualnych działek rolnych o powierzchni do 1 ha.

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi w mieście 3,8 ha gruntów ogółem, użytków rolnych 3,5 ha, a działki rolnej 0,3 ha. Z uśrednionych danych wynika, że każde gospodarstwo rolne w mieście składa się przynajmniej z 2,1 działki, a na jedno duże gospodarstwo przypada nieraz 7 i więcej pól. Rejony o dużej szachownicy gruntów wymagają przeprowadzenia scaleń i wymian. Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych jest następująca:

	liczba gospodarstw	*%*
powierzchnia	*1030*	*100*
1-2 ha	*523*	*50,8*
2-3 ha	*184*	*17,8*
3-4 ha	*109*	*10,*
4-5 ha	*60*	*5,8*
5 i więcej	*154*	*15,0*

W mieście wyraźnie dominują gospodarstwa małe, o powierzchni do 2 ha.

Ludność związana z rolnictwem

Liczba osób ogółem w tym:		***%***	***%***
Liczba ludności w mieście	***81218***		***100,0***
Liczba ludności faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego lub działki rolnej	*7198*	*100,0*	*26,6*
Liczba ludności jw. według powierzchni użytków rolnych, z użytkownikiem: ***działki rolnej*** ***w tym:***	***3469***	***48,2***	
o powierzchni 0,1 - 0,5 ha	*2682*		
o powierzchni 0,5 - 1,0 ha	***787***		
gospodarstwa rolnego ***w tym:***	***3705***	***51,5***	
o powierzchni 1-2 ha	*1832*		
o powierzchni 2-5 ha	*1234*		
o powierzchni 5 - 10 ha	*508*		
o powierzchni 10 –20 ha	*113*		
o powierzchni 20 – 50 ha	*5*		

o powierzchni 50 i więcej ha	*13*		
właściciele zwierząt gospodarskich	*24*	*0,3*	

Blisko 27 % ludności Piotrkowa mieszka w gospodarstwach domowych związanych z rolnictwem, jest więc z nim w jakiejś mierze związana. Jednak prawie połowa tej ludności zamieszkuje w gospodarstwach domowych posiadających małą działką rolną a nie gospodarstwo. Zamieszczone dane wskazują również na duży odsetek rolników dwuzawodowych.

Ludność w wieku 15 lat i więcej faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego/działki rolnej wg źródeł utrzymania

Ogółem,	*liczba osób*	*%*
w tym:	*5826*	*100*
utrzymujących się wyłącznie lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym	*581*	*10,0*
utrzymujących się głównie wyłącznie z pracy poza swoim gospodarstwem rolnym	*2415*	*41,4*
utrzymujących się wyłącznie z niezarobkowych źródeł	*1854*	*31,8*
utrzymywani	*966*	*16,6*
pozostali (nieobecni w czasie spisu. pow. 12 mieś.)	*10*	*0,2*

Rolnictwo jest podstawowym źródłem utrzymania tylko dla 581 osób, tj. 8 % ludności faktycznie związanej z rolnictwem.

Użytkownicy gospodarstw rolnych według wieku

Ogółem	*2063 osoby*	*100%*
15-19 lat	*2*	*0,1*
20-29	*83*	*4,0*
30-39	*323*	*15,7*
40-49	*593*	*27,7*
50-59	*379*	*18,4*
60-64	*170*	*8,2*
65 i więcej	*513*	*24,9*

W wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej) jest ¼ użytkowników gospodarstw indywidualnych. Stanu ten wskazuje na samoistne zmiany w niedługim okresie czasu.

Liczba bezrobotnych

Spis rolny wykazuje, że w grupie ludności zamieszkującej siedliska zarejestrowanych jest 141 bezrobotnych, w tym:

95 w gospodarstwach domowych z użytkownikiem działki rolnej

46 w indywidualnych gospodarstwach rolnych

Liczby podane za spisem rolnym, dotyczą tygodnia, w którym był on dokonywany.

W stosunku do liczby bezrobotnych w Piotrkowie (6845osób) jest to tylko 2%, jednak w stosunku do liczby ludności wyłącznie utrzymującej się z rolnictwa (581 osób) jest to odsetek znaczący, bo wynoszący 24,3%.

Użytkownicy indywidualnych gospodarstw rolnych wg poziomu wykształcenia

Ogółem- ***w tym :***	***5834 osób***	***%***
z wykształceniem wyższym	*437 osób*	*7,5%*
policealnym	*125 osób*	*2,1%*
średnim	*1958 osób*	*33,6%*
zasadniczym	*1401 osób*	*24,0%*
podstawowe	*1691 osób*	*29,0%*
podstawowe niepełne	*222 osoby*	*3,8 %*

Najliczniejszą grupę użytkowników gospodarstw stanowią osoby ze średnim wykształceniem.
(zamieszczone dane liczbowe podaje się na podstawie PSR/96 i rocznika statystycznego woj. piotrkowskiego/96)

II.1.6.4. Charakterystyka produkcji rolniczej

Produkcja rolnicza roślinna i zwierzęca

Spośród 1030 znajdujących się na obszarze miasta gospodarstw produkcją roślinną zajmuje się 519, zwierzęcą 104, mieszaną 231. Nie prowadzi żadnej działalności rolniczej 68 gospodarstw. Zestawienie danych dotyczących użytkowania gruntów, struktury zasiewów, pogłowia i obsady podstawowych gatunków zwierząt domowych w województwie piotrkowskim oraz mieście Piotrkowie daje możliwość oceny użytkowania przestrzeni rolniczej oraz oceny rozmiarów i charakteru pozyskiwanej tu produkcji.

Tab. 1. Struktura użytkowania gruntów

	Grunty orne	***Sady***	***Łąki i pastwiska***
Piotrków Trybunalski	*78,3%*	*0,7%*	*16,0%*
Województwo	*80,0%*	*5,7%*	*13,9%*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Grunty rolne w mieście wykorzystywane są podobnie jak grunty na terenie województwa. Zabudowa mieszkaniowa w Piotrkowie z ogrodami przydomowymi powoduje, że w mieście jest większy udział sadów w strukturze użytkowania terenów.

Tab. 2. Struktura zasiewów

Struktura zasiewów (%)	***Zboża***	***Kukurydza***	***Strączkowe jadalne***	***Ziemniaki***	***Przemysłowe***	***Pastewne***	***%***
Piotrków	*71,9*	*0,8*	*0,1*	*12,6*	*0,4*	*8,8*	*100,0*
Województwo	*73,8*	*0,5*	*0,1*	*16,1*	*0,2*	*7,5*	*100,0*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Porównanie nie wykazuje istotnych różnic w strukturze zasiewów.

Tab. 3. Pogłowie i obsada podstawowych gatunków zwierząt domowych w sztukach fizycznych na 100 ha użytków rolnych

	Województw. szt. fiz.	***szt.fiz/100ha UR***	***Miasto szt. fiz***	***szt. fiz/100ha UR***
Bydło	*162017*	*42,0*	*1202*	*27,5*
Trzoda chlew	*354156*	*91,9*	*3523*	*80,5*
Owce	*12913*	*3,3*	*211*	*4,8*
Konie	*12915*	*3,3*	*106*	*2,4*

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Piotrkowie,1998

Wskaźniki obsady podstawowych gatunków zwierząt domowych w mieście są niższe niż w województwie piotrkowskim.

II.1.6.5. Ocena rolniczej przestrzeni

Gospodarka rolna w mieście jest tradycyjna, wielokierunkowa, bez wykształconych wyraźnie cech specjalizacji. Wytwarzane tu produkty zaspokajają potrzeby właścicieli gospodarstw, jak i innych mieszkańców miasta. Tylko w dwóch gospodarstwach prowadzona jest hodowla bydła rzeźnego o rozmiarach wyraźnie rynkowych. Pozyskiwana w gospodarstwach produkcja zwierzęca przetwarzana jest przez pięć znajdujących się na terenie miasta masarń oraz Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe Rewin–Pol., a roślinna w znaczącej mierze jest paszą dla zwierząt. Zarysowuje się tendencja do uprawy chrzanu, na co ma wpływ przetwórnia tego surowca mieszcząca się przy ul. Wojska Polskiego.

Zróżnicowanie przestrzenne rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Pod wpływem zespołu różnorodnych czynników, w tym przede wszystkim warunków glebowych, w przestrzeni rolniczej miasta wykształciły się rejony o różnym stopniu intensywności produkcji i różnym nasileniu omawianych wcześniej procesów. Można więc wyróżnić następujące charakterystyczne obszary:

***Pawłówka** – północny zachód*

Gospodarstwa bardzo drobne, gleby niewysokiej jakości, rolnictwo mierne, duże tereny przeznaczone pod ogrody działkowe.

Byki Karolinów *– północ*

Gleby IV, V kl. Gospodarstwa o powierzchni 1,5 – 3 ha, rolniczo – ogrodnicze, uprawy nowalijek, zwłaszcza pod folią.

Meszcze – *północny wschód*

Obszar dużych gospodarstw, niektóre o pow. ponad 40 ha, z następcami. Ukierunkowanie produkcji – trzoda chlewna, bydło, z wykorzystaniem własnej bazy paszowej.

Zalesice, Świerczów, Świerczowska - *południowy wschód*

Duże gospodarstwa, niektóre nawet do 40 ha, wyposażone w sprzęt rolniczy. Mają następców. Produkcja rolnicza o liczących się rozmiarach, głównie zwierzęca, roślinna jako pasza dla zwierząt. Produkcja warzyw gruntowych.

ul. Scaleniowa, Życzliwa *(Raków) - północ*

Rejon słabych gleb. Gospodarstwa 2-5 ha, zajmujące się głównie produkcją trzody.

W ramach oceny rolniczej przestrzeni można stwierdzić:

- *Produkcja rolnicza na obszarze w granicach administracyjnych miasta jest tradycyjna, nie posiada wykształconych cech specjalizacji.*
- *Za pozytywną dla rozwoju rolnictwa cechę uznać należy to, że 3082 ha, tj. 86% % użytków rolnych znajduje się w posiadaniu sektora prywatnego.*
- *Strukturę obszarową gospodarstw indywidualnych charakteryzuje rozdrobnienie. Scaleń i wymian wymagają zwłaszcza grunty położone na południowym – wschodzie miasta.*
- *26,6 % ludności Piotrkowa Trybunalskiego mieszka w gospodarstwach domowych, które są w większym, lub mniejszym stopniu związane z rolnictwem, stanowiąc równocześnie liczący się (choć nie stały) potencjał pracy w rolnictwie.*
- *Z pracy w rolnictwie głównie lub wyłącznie utrzymuje się tylko 581 osób, to jest zaledwie 0,7% ludności miasta. Rolnictwo zatem jest tylko uzupełniającym źródłem utrzymania dla większości piotrkowskich rolników.*
- *Stosunkowo wysoki poziom wykształcenia ludności związanej z rolnictwem jest szansą dla jego unowocześniania.*
- *Obszary rolne w mieście różnicują warunki glebowe, struktura agrarna i stopień nasilenia procesów produkcyjnych.*
- *Znajdująca się w granicach miasta rolnicza przestrzeń produkcyjna oraz liczący się, związany z rolnictwem potencjał ludzki stanowią o możliwościach ukierunkowania i przyszłego rozwoju obszaru miasta.*

II.1.6.6. Rolnictwo – aktualizacja*

Podstawowe dane z zakresu rolnictwa uzupełniono w oparciu o:

1) „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi,
2) „Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2010" – Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2011.

Użytkowanie gruntów

Obecnie miasto w granicach administracyjnych zajmuje powierzchnię 6725 ha. Struktura użytkowania gruntów w roku 2009 oraz struktura użytków rolnych jest następująca:

Tab. 4. Struktura użytkowania gruntów i użytków rolnych w 2009 roku

	Powierzchnia	
	w ha	**w % ogółu**
Ogółem	6 725	100
• Użytki rolne	3 423	50,9
• Grunty leśne i zadrzewienia	1 371	20,4
• Grunty pod wodami	116	1,7
• Tereny komunikacyjne	577	8,6
• Tereny zabudowane i zurbanizowane	1 210	18
• Tereny różne	7,7	0,1
• Nieużytki	19,1	0,3
Struktura użytków rolnych	3 423	100
• Grunty orne	2 890	84,4
• Sady	48,5	1,4
• Łąki	375,7	11
• Pastwiska	109,4	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2010" – Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2011.

W rolniczym użytkowaniu jest prawie 51% powierzchni miasta, a leśnym ponad 20%. Są to więc obszary o dużym znaczeniu w przestrzeni miasta. Użytki rolne rozmieszczone są głównie na obrzeżach, na terenach dawnych wsi, inkorporowanych do miasta. Gruntów ornych jest 84,4%, łąk i pastwisk 14,2 % ogółu użytków rolnych. Sadów jest w mieście niewiele, znajdują się zwykle w małych, przydomowych ogrodach.

Warunki glebowe

Warunki glebowe w mieście są w miarę korzystne dla rozwoju gospodarki rolnej.

W stosunku do ogółu użytków rolnych, gruntów chronionych było przed wejściem w życie ustawy o odrolnieniu gruntów w granicach administracyjnych miast, 27% klasy III i prawie 40% klasy IV. Według danych uzyskanych w Urzędzie Miasta za rok 2009 klasyfikacja użytków rolnych przedstawia się następująco:

Tab. 5. Klasyfikacja użytków rolnych w Piotrkowie Trybunalskim w 2009 roku

Klasa	**Grunty orne i sady**		**Użytki zielone**		**Razem**	
	pow. w ha	**%**	**pow. w ha**	**%**	**pow. w ha**	**%**
I	-	-	-	-	-	-
II	0,81	0,02	-	-	0,81	0,02

IIIa	487,75	14,25	50,09	1,46	881,34	25,75
IIIb	343,51	10,04				
IVa	651,10	19,02	231,78	6,77	1 410,56	41,21
IVb	527,68	15,42				
V	643,01	18,79	186,60	5,45	829,61	24,24
VI	235,73	6,87	65,27	1,91	300,99	8,78
Razem użytki rolne	**2 889,58**	**84,41**	**533,73**	**15,59**	**3 423,32**	**100**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Piotrkowie Tryb., 2010.

Wysoki udział gleb klas III i IV przestał być formalnym ograniczeniem dla ukierunkowania rozwoju przestrzennego innych, nierolniczych funkcji miasta. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych przestała obowiązywać dla gruntów rolnych znajdujących się w granicach administracyjnych miast.

Tab. 6. Charakterystyka gospodarstw rolnych mających siedzibę na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w 2002 roku**

Grupy obszarowe użytków rolnych	**Liczba gospodarstw**	**Powierzchnia w ha**		
		ogólna	**użytków rolnych**	**lasów i gruntów leśnych**
do 1 ha	726	367,04	302,92	4,98
1-5	604	1309,15	1185,38	15,06
5-10	81	568,35	533,24	10,08
10-15	13	161,07	153,70	1,68
15 ha i więcej	14	529,82	497,65	19,71
ogółem	**1438**	**2935,43**	**2672,89**	**51,51**

Źródło: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Wszystkie w/w gospodarstwa poza jednym o powierzchni 10,4 ha, zajętym przez użytki rolne, są gospodarstwami indywidualnymi.

Tab. 7. Wyposażenie gospodarstw rolnych w budynki i budowle w 2002 roku**

Wyszczególnienie	**Liczba**	
	gospodarstw	**budynków i budowli**
Obory	232	240
Chlewnie	51	63

Kurniki	83	88
Budynki wielofunkcyjne	381	418
Stodoły	300	302
Przechowalnie owoców, warzyw i ziemniaków	19	pojemność 168 ton
Osłonięte zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych pochodzenia zwierzęcego	83	x

Źródło: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Tab. 8. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w 2002 roku**

Wyszczególnienie	**Powierzchnia**	
	w ha	**w %**
użytki rolne	2672,89	91,1
grunty orne (w tym odłogi i ugory)	2221,22 (796,61)	75,7 (27,1)
sady	30,55	1,0
łąki	367,69	12,5
pastwiska	53,43	1,8
lasy i grunty leśne	51,51	1,8
pozostałe grunty	211,03	7,2
ogółem	**2935,43**	**100**

Źródło: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Grunty w obrębie 10,4 ha gospodarstwa, które jako jedyne, z zestawionych w powyższej tabeli, nie jest gospodarstwem indywidualnym, są użytkowane jako grunty orne (7,91 ha) oraz pastwiska (2,49 ha).

Tab. 9. Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów w 2002 roku**

Wyszczególnienie	**Powierzchnia**	
	w ha	**w %**
zboża ogółem (w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi)	1129,64 (1090,34)	79,3 (76,5)
strączkowe jadalne na ziarno	0,97	0,1
ziemniaki	100,29	7,0
przemysłowe	6,40	0,4
pastewne	100,27	7,0
pozostałe (w tym warzywa)	87,04 (45,12)	6,1 (3,2)
ogółem	**1424,61**	**100**

Źródło: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.
Wszystkie zasiewy, oprócz 7,91 ha zasiewów roślin pastewnych, dotyczą gospodarstw indywidualnych.

Tab. 10. Zwierzęta gospodarskie w 2002 roku**

Wyszczególnienie	**Sztuki**
Bydło	711
Trzoda chlewna	3202
Owce	46
Kozy	67
Konie	99
Króliki-samice	128
Pnie pszczele	101
Drób ogółem (w tym drób kurzy)	220960 (220046)
Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych	43

Źródło: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – Urząd Statystyczny w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Wszystkie w/w zwierzęta gospodarskie są hodowane w gospodarstwach indywidualnych.

II.1.7. Problematyka komunikacyjna

Celem tej części pracy jest inwentaryzacja i analiza stanu istniejącego systemu komunikacyjnego oraz jego ocena. Dotyczyć ona będzie układu drogowego i układu komunikacji publicznej oraz zagadnień parkowania. Szczególnie istotnym zagadnieniem jest identyfikacja przemieszczeń, ich wielkości, struktury oraz obrazu przestrzennego a także lokalizacja punktów krytycznych układu.

Generalnie warunki i cechy charakterystyczne układu komunikacyjnego i zasad obsługi komunikacyjnej nie uległy istotnym zmianom w stosunku do stanu, w którym było opracowywane „Studium 2006". Również najistotniejsze parametry sieci uliczno-drogowej oraz wskaźniki i parametry obsługi komunikacyjnej pozostają zbliżone. Nastąpił jedynie wzrost ruchu samochodowego, ale był on przewidywany w symulacjach i prognozach.

Poniżej zestawiono syntetyczne dane i najważniejsze cechy dotyczące poszczególnych składników układu komunikacyjnego i obsługi.

II.1.7.1. Istniejący układ drogowo-uliczny*

Piotrków Trybunalski jest węzłem dróg krajowych, w tym dróg ruchu szybkiego. Węzeł ten tworzą:

- autostrada A1 i droga krajowa nr 1,
- droga ekspresowa S8 i droga krajowa nr 8,
- droga krajowa nr 12,
- droga krajowa nr 91.

Drogi ruchu szybkiego, tj. autostrada A1 oraz droga ekspresowa S8 i droga krajowa nr 8 prowadzone są zewnętrzną obwodnicą i pozostają w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, niezależnie od tego, że znajdują się w granicach administracyjnych miasta. Sytuacja ta stwarza korzystne warunki eliminacji z sieci miejskiej ruchu tranzytowego i niezwiązanego z miastem.

Pozostałe drogi krajowe - nr 12 i nr 91, przebiegają niestety ulicami miejskimi i pozostają w zarządzie miasta, ponieważ miasto jest jednocześnie powiatem grodzkim.

Droga nr 12 przebiega ulicami: Wojska Polskiego, Jerozolimską i Sulejowską.

Droga nr 91 przebiega ulicami: Łódzką od północnej granicy miasta do obwodnicy S8, Rakowską od obwodnicy S8 do ul. Wolborskiej, Wolborską od ul. Rakowskiej do ul. Skłodowskiej-Curie, Skłodowskiej-Curie do ul. Wolborskiej do ul. Śląskiej, Śląską, Krakowskie Przedmieście od ul. Śląskiej do południowej granicy miasta.

Drogi krajowe nr 12 i nr 91 przebiegają ulicami, które nie posiadają parametrów odpowiednich dla dróg krajowych, tj. ulic głównych (G) lub wyższych klas.

Powyższe ulice można klasyfikować jako ulice zbiorcze (Z), a niektóre nawet jako lokalne (L).

Ponadto przebieg tych dróg, a właściwie ruch odbywający się tymi drogami, jest wysoce uciążliwy dla wrażliwego otoczenia. Przebiegi tych dróg prowadzą głównie przez tereny osiedli i dzielnic mieszkaniowych, poprzez stare zabytkowe strefy zabudowy, a także bezpośrednio przy szpitalu.

Sieć uliczno-drogowa miasta, poza obwodnicami dróg ruchu szybkiego, charakteryzuje się zróżnicowanymi parametrami poszczególnych tras i ciągów. Klasyfikację podstawowych ulic, w oparciu o wymogi warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, formułuje się następująco:

- do dróg głównych (G) można zaliczyć:
  - ul. Łódzką od granicy miasta do Al. Armii Krajowej, z tym że celowe są działania zmierzające do ograniczenia liczby zjazdów i włączeń, a także liczby skrzyżowań,
  - ul. Armii Krajowej, także wskazane jest ograniczenie liczby skrzyżowań,
  - ul. Żelazna,
  - Aleja Sikorskiego,
  - ul. Rakowska,
  - ul. Miast Partnerskich,
  - ul. Krakowskie Przedmieście od ul. Żeromskiego do granicy miasta;

z poszczególnych ulic tylko ul. Miast Partnerskich , Aleja Sikorskiego i Aleja Armii Krajowej posia - dają po dwie jezdnie, pozostałe ulice to jednojezdniowe i generalnie dwupasowe, chociaż niektóre mają szerokość 9-10 m;

- do ulic zbiorczych (Z), które stanowią największą część sieci ulicznej i zapewniają najszerszą obsługę komunikacyjną miasta można zliczyć ulice: ul. Wojska Polskiego, Skłodowskiej-Curie, Wolborską, Wierzejską, Sulejowską, Śląską, Żeromskiego, Roosevelta, 3 Maja, Kościuszki, Kopernika, Piłsudskiego, Sienkiewicza, Słowackiego, Piastowską, POW, Mickiewicza, Michałowską, Rolniczą, Spacerową, Jerozolimską, Karolinowską, Kostromską, Dmowskiego, Wronią, Glinianą, Przemysłową, Przedborską, Zalesicką, Kujawską, Małopolską;

  sieć ulic zbiorczych to głównie ulice jednojezdniowe dwupasowe, chociaż niektóre z nich posiadają jednie o szerokości 10,0 m – np. ulice: Kostromska, Sienkiewicza, Wojska Polskiego za wyjątkiem:
  - dwujezdniowego ciągu Kopernika,
  - czteropasmowej ul. Skłodowskiej-Curie wraz z kontynuacją jednokierunkowymi ulicami: Stronczyńskiego i Toruńską.

  szereg ulic zbiorczych stanowi trasę dróg krajowych, np. ulice: Wojska Polskiego, Sulejowska czy Śląska i formalnie pełni funkcję ulicy głównej;
- uzupełniającą część sieci ulicznej stanowią ulice lokalne (L) i dojazdowe, które oprócz głównej funkcji bezpośredniej obsługi zainwestowania i poszczególnych posesji pełnią także w pojedynczych przypadkach funkcję tras linii autobusowych komunikacji zbiorowej – np. ul. Partyzancka.

Sieć uliczno-drogowa obejmuje ulice i drogi: ruchu szybkiego (A i S), główne (G), zbiorcze (Z) oraz istotniejsze dla miasta – lokalne (L).

W sieci uliczno-drogowej występują w większości skrzyżowania w poziomie terenu oraz: 4 węzły wielopoziomowe z relacjami na drogach ruchu szybkiego, jedno skrzyżowanie dwupoziomowe bez relacji, 4 bezkolizyjne tzw. pozajazdy (w drugim poziomie) pod drogami ruchu szybkiego.

Skrzyżowania jednopoziomowe to w większości skrzyżowania proste, stosunkowo nieczęsto o poszerzonych wlotach oraz 2 skrzyżowania typu „rondo”. W mieście funkcjonuje 16-18 skrzyżowań z sygnalizacja świetlną.

II.1.7.2. Istniejący układ komunikacji zbiorowej

Miasto obsługiwane jest obecnie przez linię kolejową, przy której usytuowany jest Dworzec PKP w centrum miasta. Dworzec ten sąsiaduje z Dworcem PKS, który jest zlokalizowany przy ul. Polskiej Organizacji Wojskowej. Komunikacja tu wyprowadzana jest trasami wylotowymi z miasta na siedem kierunków. Linie PKS posiadają też przystanki pośrednie na ulicach głównych. Dojazd do dworca PKS odbywa się ulicami centrum o niskich parametrach technicznych. Dlatego należy przeanalizować możliwości przeniesienia Dworca PKS na zachodnią stronę Dworca PKP z wybudowaniem sprawnych dojazdów autobusów PKS i autobusów miejskich.

Obszar miasta obsługiwany jest przez Miejski Zakład Komunikacyjny i Zrzeszenie Transportu Prywatnego „Minibus”. W roku 2010 MZK posiadał 36 autobusów, które obsługiwały 10 linii. W porównaniu do roku 1997 liczba ta spadła o 11 pojazdów (w roku 1997 - 47 autobusów, które przewiozły 4 876 tys. pasażerów).

Przedsiębiorstwo komunikacyjne „Minibus” natomiast eksploatowało 31 pojazdów obsługujące trasy miejskie (14) i podmiejskie.
Obsługa komunikacja zbiorową oceniana jest w raportach miejskich jako zadawalająca pomimo utrudnień w punktach krytycznych układu drogowego.

II.1.7.3. Charakterystyka obciążeń ruchowych*

Dla oceny istniejących obciążeń ruchowych, IGPiK O/Kraków przeprowadził w maju 1998 roku pomiary ruchu w 16 charakterystycznych punktach sieci uliczno-drogowej. Pomiary te wraz z pomiarami z roku 1995 wykonywanymi cyklicznie przez GDDP oraz prognozami „Transprojektu” stały się podstawą weryfikacji proponowanego modelu ruchu.
Podstawowe parametry modelu przyjęte przez IGPiK to:

- ruchliwość – 1,97 podróży (mieszkańca/dobę),
- wskaźnik motoryzacyjny – 264 samochodów osob./1000 mieszkańców,
- ruch w okresie szczytu popołudniowego stanowi 12% ruchu dobowego,
- dojazdy do pracy 5000 osób/dobę, wyjazdy – 2000 osób/dobę,
- dojazdy do nauki 2500 uczniów/dobę,
- dojazdy w celach służbowych i innych wynoszą 2000 osób/dobę, wyjazdy 4000 osób/dobę,
- udział podróży niepieszych wynosi 50%.

Pomiary ruchu kołowego oraz modelowanie ruchu przeprowadzone przez IGPiK O/Kraków pozwoliły na określenie więźby ruchu wewnątrzmiejskiego (Rysunek K-1) oraz tranzytowego (Rysunek K-2). Wielkości ruchu docelowo-źródłowego w podziale na kierunki wylotowe podaje tabela na stronie 17 Studium IGPiK. Na podstawie rysunków i tabel można wyciągnąć następujące wnioski:

- największe przemieszczenia ruchu miejskiego odbywają się pomiędzy trzema sektorami: A (centrum), G (przemysł) i H (dzielnica intensywnego budownictwa mieszkaniowego). Powoduje to, ze największe obciążenie występuje na ekranie linii kolejowej i na kierunku północ-południe po zachodniej stronie linii kolejowej,
- kolejne przemieszczenie to relacje pomiędzy sektorem A (centrum) a sektorem D (dzielnice mieszkaniowe i Zakłady Sigmatex), sektorem C (osiedla mieszkaniowe, szpital) i sektorem I (osiedla mieszkaniowe, huty szkła),
- problem ruchu tranzytowego występuje tylko z wlotu wschodniego (droga nr 44) gdzie wynosi on 60% całości ruchu i kieruje się prawie cały na wyloty północno-zachodnie (87%). Wartości tego ruchu można oszacować na 700 pojazdów/h w obu kierunkach,
- największy udział w ruchu docelowo-źródłowym mają kierunki:
    - Kielce (44) – 19,3% = 550 poj/godz. w obu kierunkach
    - Częstochowa (A1) – 15,7% = 440 poj/godz. w obu kierunkach
    - Łódź (1) – 13,8% = 390 poj/godz. w obu kierunkach
- udział na poziomie średnim:
    - Łask (44) – 12,8% = 360 poj/godz. w obu kierunkach
    - Radomsko (741) – 11,0% = 310 poj/godz. w obu kierunkach
- udział poniżej średniego:

- Wrocław (8) – 11,1% = 280 poj/godz. w obu kierunkach
- Warszawa (8) – 9,1% = 260 poj/godz. w obu kierunkach
- Koluszki (716) – 5,0% = 140 poj/godz. w obu kierunkach
- Łódź (A1) – 3,2% = 90 poj/godz. w obu kierunkach

Ruch zewnętrzny, stanowiący 40% ruchu na sieci miejskiej, składa się w znacznym stopniu z ruchu tranzytowego (około 70%) może być usunięty z centrum poprzez budowę obwodnic.

Natomiast ruch docelowo-źródłowy, wynoszący 30% ruchu zewnętrznego, musi być przejęty poprzez sieć miejską.

IGPiK wykonał symulację obciążenia podstawowego układu drogowego, co przedstawiają (Rys. K-3 i K-4**)**. Rysunki te pokazują, że problemy przepustowości przekroju zaznaczyły się na następujących odcinkach ulic:

- ul. Sulejowska – od wjazdu do miasta do skrzyżowania z ul. Śląską i ul. M. Curie-Skłodowskiej,
- ul. Wolborska od skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego do ul. Rakowskiej ,
- ul. Wojska Polskiego – od ul. K. Stronczyńskiego do ul. Armii Krajowej,
- ul. Narutowicza na odcinku od pl. T. Kościuszki do ul. Armii Krajowej (budowa ul. J. Piłsudskiego zmienia tę sytuację).

Zgodnie z danymi pomiarów na drogach krajowych w 2000 r. (ruch drogowy 2000 – BP-BDiM Sp. z o.o. TRANSPROJEKT, Warszawa 2001) ruch drogowy na trasach zewnętrznych w rejonie miasta Piotrkowa Trybunalskiego wzrósł znacząco. Wskaźniki wzrostu ruchu wykazane w powyższym opracowaniu wynosiły od 1,4 do 1,8 w stosunku do ruchu w 1995 r.

Wielkości ruchu na poszczególnych drogach w 2000 r. kształtował się następująco:

- droga nr 1 (A1) z kierunku Częstochowy: 25096 poj/dobę/2kier., w tym 22% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 8 (S8) z kierunku Warszawy: 22449 poj/dobę/2 kier., w tym, 15% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 12 z kierunku Sulejowa: 14434 poj/dobę/2 kier., w tym 15% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 1 (A1) z kierunku Łodzi: 12506 poj/dobę/2 kier., w tym 14% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 8 z kierunku Bełchatowa: 10631 poj/dobę/2 kier., w tym 22% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 91 z kierunku Tuszyna (Łodzi): 9664 poj/dobę/2 kier., w tym 14% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 91 z kierunku Radomska: 5392 poj/dobę/2 kier., w tym 9% pojazdów ciężarowych i autobusów;
- droga nr 12 z kierunku Łasku: 3054 poj/dobę/2 kier., w tym 7% pojazdów ciężarowych i autobusów.

Komentując powyższe wielkości ruchu na drogach zewnętrznych można uznać, że ruch ten nie stanowi jeszcze zagrożenia dla sprawności i zdolności przepustowej urządzeń i sieci drogowo-ulicznej, natomiast wnosi on wysokie uciążliwości zarówno w zakresie hałasu, jak i spalin.

Zwraca uwagę duży ruch na drogach nr 12 i nr 91, który bezpośrednio obciąża miejską sieć uliczną. Jego wielkości nie decydują jeszcze o stanie niesprawności sieci ulicznej, ale wymagają już uaktualnienia

ukształtowania dla niego ciągów obwodnicowych – poza centrum i śródmieściem miasta. Rozpoczęte w tym zakresie działania praktyczne i realizacyjne wymagają intensyfikacji (przyspieszenia), ale także rozszerzenia na kolejne elementy ciągów obwodnicowych.

Wskazać można także na dane dotyczące ruchu ciężarowego. Największe ilości ruchu ciężarowego występują na drogach ruchu szybkiego (tj. A1, S8, Nr 8) – około 20% i powyżej. W zasadzie nie obciążają sieci miejskiej, oczywiście oprócz ruchu docelowo źródłowego. Natomiast pozostałe wielkości to ok. 15% i poniżej.

II.1.7.4. Problemy parkowania

Określenie zapotrzebowania na miejsca parkingowe zostało dokonane przez IGPiK O/Kraków dla maksymalnej akumulacji (bez uwzględnienia parkowania domowego – w garażach, przy ogródkach itp.).

Obliczenie wykonano wg metody opisanej w „Zasadach planowania systemu parkingów i organizacji parkowania w miastach" (P. Olszewski, I. K.S Warszawa, 1980 r.).

Przyjęto następujące parametry do obliczeń:

- *wskaźnik motoryzacji = 264 sam. osob/1000 mieszkańców*
- *stopień użytkowania samochodu = 0,7*
- *współczynnik ruchliwości samochodu do pracy = 0,72*
- *współczynnik ruchliwości samochodu w innych celach = 2,20*
- *współczynnik jednoczesności parkowania:*

  dla mieszkańców = 0,58 ÷ 0,7

  dla pracy = 0,8

  dla innych celów = 0,1
- *udział garażowania stałego = 0,19 ÷ 0,22*

Zapotrzebowanie to pokazuje poniższa tabela oraz (Rys. K-5).

Tabela Istniejące potrzeby parkingowe

Parkowanie – istniejące zapotrzebowanie					
Sektor	*Uliczne*	*Placowe*	*Wielopoziomo-we*	*Inne*	*Razem*
A	*606*	*253*	*101*	*51*	*1011*
B	*116*	*49*	*19*	*10*	*194*
C	*90*	*37*	*15*	*7*	*150*
D	*330*	*138*	*55*	*28*	*550*
E	*160*	*67*	*27*	*13*	*267*
F	*101*	*42*	*17*	*8*	*169*
G	*463*	*193*	*77*	*39*	*772*
H	*1187*	*495*	*198*	*99*	*1979*
I	*466*	*194*	*78*	*39*	*776*
Suma	*3519*	*1468*	*587*	*294*	*5868*

Dla potrzeb studium komunikacyjnego IGPiK O/Kraków wykonał w typowy dzień roboczy inwentaryzację miejsc parkingowych na obszarze centrum. Zinwentaryzowano około 1200 miejsc parkingowych, które łącznie wykorzystane były tylko w 50%.

Parkingów wydzielonych było 20% a ulicznych:

- *przykrawężnikowych – 32%,*
- *w zatokach – 24%,*
- *na chodnikach – 24%.*

Wyniki inwentaryzacji pokazują, że stan istniejący wystarcza z 20% zapasem na pokrycie obecnego zapotrzebowania określonego w tabeli.

II.1.7.5. Ocena sprawności układu komunikacyjnego

Obciążenie tras w stosunku do przepustowości na poziomie „D" wykazało, że na 40,8 km, tj. 18% długości sieci został przekroczony poziom „D" średnio o około 30% (Rys. K-9).

Układ nie jest dostosowany do przejęcia ruchu tranzytowego z kierunku wschodniego.

Brak jest elementów drogowych omijających centrum dla przejęcia powiązań wewnątrzmiejskich nie związanych z centrum.

Symulowane obciążenia sieci pozwoliły na określenie następujących wskaźników:

- *średnia długość podróży niepieszej – 6,62 km,*
- *średni czas podróży we wszystkich motywacjach – 12,66 min,*
- *średnia prędkość podróży we wszystkich motywacjach – 28,7 km/h.*

Wskaźniki te można uznać za dostateczne dla stanu istniejącego.

II.1.7.6. Bariery dla rozwoju układu komunikacyjnego

Barierami dla rozwoju układu komunikacyjnego są:

- *obszary ochrony konserwatorskiej,*
- *obszary ochrony środowiska naturalnego,*
- *rzeki i obszary wodne,*
- *liniowe urządzenia jak: tereny kolejowe, autostrady itp.,*
- *punkty krytyczne sieci transportowej, jak: przekroczona przepustowość tras, skrzyżowań, przejazdy kolejowe itp.*

Istotną barierą rozwoju układu komunikacyjnego jest również brak dostatecznych funduszy na realizację elementów układu ulicznego.

II.1.7.7. Wnioski ze stanu istniejącego*

W oparciu o dostępne dane i informacje obejmujące układ komunikacyjny i jego poszczególne istotne urządzenia, w tym dane i oceny zawarte w „Studium 1999" i „Studium 2006", przede wszystkim z wykorzystaniem opracowania „Studium komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego" z 1998 autorstwa IGPiK

Oddział w Krakowie oraz własne analizy i oceny formułuje się poniższe wnioski wynikające ze stanu istniejącego:

- układ komunikacyjny zapewnia co najmniej na poziomie dostatecznym obsługę komunikacyjną miasta i jego poszczególnych zespołów struktury zagospodarowania; ilość i zakres występujących „punktów krytycznych" nie jest duża i aktualnie nie stanowi o zagrożeniu obsługi i funkcjonowania sieci uliczno-drogowej;
- występuje wysoce niekorzystna sytuacja prowadzenia dróg krajowych, w tym niektórych o dużym obciążeniu ruchem samochodowym, przez obszar centrum i śródmieścia oraz przez strefę zabytkowych i chronionych obiektów historycznych zarówno dla miasta jak i dla kraju; ulice, którymi przebiegają drogi krajowe, w tym szczególnie w obszarze centrum, nie posiadają minimalnych parametrów wymaganych i niezbędnych dla tego rodzaju tras; wynika z tego oczywisty wniosek o bezwzględnej konieczności pilnego ukształtowania tras obwodnicowych dla dróg krajowych prowadzących aktualnie przez zainwestowane tereny miejskie;
- jedną z najistotniejszych barier komunikacyjnych w obsłudze miasta jest liczba bezkolizyjnych skrzyżowań z kolejową magistralą „warszawsko-wiedeńską" o przebiegu południkowym, dzielącą miasto na dwie części; aktualnie 3 wiadukty o zróżnicowanych parametrach są wystarczające jeśli brać pod uwagę bilansowe potrzeby ilościowe ruchu samochodowego i zdolności przepustowe tych wiaduktów; jest to jednak stan zdecydowanie niewystarczający w aspekcie funkcjonalnym; ich lokalizacja w strefie centralnej miasta nie zapewnia niezbędnych połączeń w strefach poza centrum, w tym szczególnie potrzebnych miastu obwodnic peryferyjnych dla ruchu zewnętrznego, a także tranzytu wewnątrz-miejskiego;
- ruch samochodowy prowadzony przez obszary o wysokiej intensywności zagospodarowania i przez tereny o wrażliwych funkcjach wnosi wysoki poziom uciążliwości dla tych obszarów; stan ten wymaga poprawy;
- szereg elementów sieci ulicznej wymaga przebudowy do wyższych parametrów, w tym:
    - przede wszystkim przyspieszenia kontynuacji wymagają rozpoczęte realizacje, np. ul. Piłsudskiego,
    - modernizacja takich ciągów jak ulice: Sulejowska (nawet budowa obwodnicy), Wojska Polskiego, Łódzka, rejon Placu Litewskiego;
    - w najbliższej przyszłości konieczna stanie się modernizacja i przebudowa większości skrzyżowań – głównie poprzez poszerzanie wlotów oraz znaczne rozszerzenie instalowania sygnalizacji świetlnej;
    - niezbędna jest przebudowa węzła wielopoziomowego na drodze ekspresowej S8 z ul. Rakowską oraz przebudowa ul. Rakowskiej – obydwa urządzenia do znacznie wyższych parametrów;
- wskazane jest przeniesienie Dworca PKS w rejon sprawniejszych połączeń z główną siecią uliczną miasta, ale przy zachowaniu powiązania z dworcem kolejowym;
- zagadnienie parkowania wymagać będzie aktualizacji analiz (analiz ze „Studium komunikacyjnego ..." – oprac. IGPiK Oddział Kraków, 1998) oraz podjęcie działań w zakresie zarządzania i organizacji ruchu, w tym problemu płatnego parkowania, parkingów dla zabytkowego centrum (ewentualnie parkingi wielopoziomowe);

- istniejące ścieżki rowerowe (trasa WZ, ul. Kostromska, ul. Sikorskiego) winny być rozbudowywane tak by tworzyły spójny system.

II.1.8. Problematyka inżynieryjna

II.1.8.1. Zasoby wodne - stan obecny i prognozy*

Piotrków Trybunalski zaopatrywany jest w wodę w systemie wodociągu komunalnego z dwóch czwartorzędowych ujęć wód podziemnych: ujęcia „Żwirki" i ujęcia „Szczekanica".

Zasoby wodne tych ujęć zatwierdzone są w kategorii B i udostępnione do eksploatacji w ramach pozwoleń wodno-prawnych w ilości 1 300 m^3/h, tj. 31 200 m^3/dobę (650 m^3/h dla każdego z ujęć).

Użytkownikiem ujęć jest Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o., z siedzibą w Piotrkowie Trybunalskim przy ul. Przemysłowej 4.

W związku z utrzymującym się od 1990 roku trendem spadkowym zużycia wody zasoby miasta nie są w pełni wykorzystywane. Pobór wód z ujęć komunalnych w roku 2006 wyniósł ok. 11 081 m^3/dobę i stanowił około 40% zasobów udostępnionych do eksploatacji. Pozostałe 60% stanowi więc rezerwę zabezpieczającą perspektywiczny rozwój miasta.

Dodatkowym źródłem rezerwowym wody dla miasta są zasoby ujęcia „Uszczyn", zatwierdzone w utworach górnej i dolnej kredy w ilości 870 m^3/h, tj. 20 880 m^3/d. Ujęcie wykonane w latach 80-tych ubiegłego wieku nie zostało włączone do eksploatacji z uwagi na duży spadek zapotrzebowania wody, będący efektem urynkowienia gospodarki oraz regresu demograficzno – gospodarczego miasta.

Większe zakłady przemysłowe, m.in.: Fabryka Maszyn Górniczych „Pioma", Huta „Kara", fabryka mebli, P.P.H. "Sulimar", „Drinkpol", Drew-Mebel, szpital miejski, posiadają własne ujęcia wody i z wody wodociągowej nie korzystają lub korzystają w stopniu ograniczonym (niecałe 5%). Zasoby wód podziemnych, zatwierdzone w ujęciach eksploatowanych przez przemysł, wynoszą łącznie 1 243 m^3/h, tj. 29 800m^3/dobę, a stopień ich wykorzystania jest niewielki. W 2006 r. zużycie wody z ujęć własnych przemysłu wyniosło 2 785 m^3/dobę, co stanowiło ok. 10% potencjalnych możliwości.

Poniższe zestawienie zawiera charakterystykę poszczególnych ujęć występujących na terenie miasta. Ich lokalizację wskazano na rysunku prognozy oddziaływania na środowisko.

Tab.1. Ujęcia miejskie i zakładowe

l.p.	użytkownik	głębokość [m]	litologia	stratygrafia	czynna	wydajność [m3/h]	depresja [m]	poziom statyczny zwierciadła wody [m ppt]
1	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	65,0	piasek, żwir	czwartorzęd	czynna	193,28	8,15	11,55
2	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	56,0	piasek	czwartorzęd	czynna (rezerwowo)	121,19	8,95	12,20
3	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	57,0	piasek, ił	czwartorzęd	czynna (rezerwowa)	169,16	9,48	12,22

4	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	57,0	piasek, żwir	czwartorzęd	czynna (rezerwowa)	110,00	7,30	15,50 przerwa w ekspl. 21h
5	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	65,0	piasek	czwartorzęd	czynna	164,77	9,02	13,55
6	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	66,0	piasek, żwir, wapień marglisty	czwartorzęd	czynna	146,28	7,10	15,10
7	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	67,0	piasek, ił, rumosz wapienno - marglisty	czwartorzęd	czynna	178,56	8,93	14,67
8	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	70,0	piasek, żwir, rumosz margla	czwartorzęd	czynna (rezerwowa)	144,36	2,89	18,11
9	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	57,0	piasek, żwir, ił	czwartorzęd	brak danych	71,00	5,85	20,55 przerwa w ekspl. 8h
10	ujęcie wodociągowe ul. Wiatraczna	57,0	piasek, żwir	czwartorzęd	czynna	50,56	6,65	20,12
11	Huta Szkła Okiennego „Kara”	60,5	piasek	czwartorzęd	czynna	74,00	4,52	15,68
12	Huta Szkła Okiennego „Kara”	66,0	piasek/wapień marglisty	czwartorzęd/ kreda górna	czynna	96,55	3,60	19,41
13	Huta Szkła Okiennego „Kara”	68,0	piasek, rumosz wapienia	czwartorzęd	czynna	119,83	5,36	17,35
14	Huta Szkła Okiennego „Kara”	66,5	piasek, wapień	czwartorzęd	czynna	133,29	5,05	15,90
15	Huta Szkła Okiennego „Hortensja”	66,5	piasek	kreda	czynna	141,00	5,95	16,90
16	Fabryka Maszyn Górniczych „Pioma”	44,0	piasek	czwartorzęd	czynna	74,35	11,20	20,80
17	Fabryka Maszyn Górniczych „Pioma”	55,0	piasek, wapień	czwartorzęd	czynna	121,13	5,27	23,94
18	Fabryka Maszyn Górniczych „Pioma”	55,0	piasek	czwartorzęd	czynna	90,15	3,92	21,81
19	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska	60,0	piasek	czwartorzęd	czynna	70,26	3,95	18,40
20	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska	58,0	piasek	czwartorzęd	czynna	112,24	6,50	18,10
21	Fabryka maszyn Szklarskich	59,5	piasek	czwartorzęd	czynna	100,25	7,70	16,60
22	Fabryka maszyn Szklarskich	59,0	piasek	czwartorzęd	brak danych	78,20	10,60	19,32
23	Centrala Produktów Naftowych Piotrkowa Trybunalskiego	60,0	piasek, ił	czwartorzęd	brak danych	16,30	4,70	19,24
24	Piotrkowskie	62,6	piasek/wapień	czwartorzęd/	czynna	4,42	4,42	16,55

	Przedsiębiorstwo Badawczo-Zakładowe produkcji Pomocniczej			kreda				
25	Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego	57,0	piasek, żwir, mułowiec	czwartorzęd	brak danych	120,50	5,60	15,60
26	Wytwórnia Octu	53,5	piasek	czwartorzęd	czynna	30,00	1,25	23,05
27	Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Sigmatex”	38,0	piasek, mułowiec	czwartorzęd	brak danych	60,04	6,00	5,90
28	Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Sigmatex”	47,0	piasek, otoczaki, ił	czwartorzęd	czynna	71,87	22,38	4,19
29	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	53,0	piasek	czwartorzęd	czynna	85,03	2,39	14,65
30	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	55,0	piasek, żwir, ił	czwartorzęd	czynna	109,30	4,11	17,24
31	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	56,0	piasek	czwartorzęd	czynna	88,20	2,84	15,13
32	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	53,0	piasek	czwartorzęd	czynna	161,72	6,00	15,50 przerwa w ekspl. 21h
33	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	53,0	piasek, żwir	czwartorzęd	czynna	138,85	4,66	15,09
34	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	54,0	piasek	czwartorzęd	czynna	3,95	27,14	14,66
35	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	51,0	piasek	czwartorzęd	czynna	88,20	3,85	16,23
36	ujęcie wodociągowe - P.P.G.K i M	51,0	piasek	czwartorzęd	czynna	70,26	3,91	12,00
37	Huta Szkła „Feniks”	55,5	piasek, żwir, ił	czwartorzęd	czynna	90,30	3,32	12,70
38	Huta Szkła „Feniks”	57,0	piasek, ił	czwartorzęd	czynna	102,01	4,72	13,45

Źródło: materiały uzyskane w Urzędzie Marszałkowskim w Łodzi

Studnie w ujęciach miejskich w Piotrkowie charakteryzują się krótką żywotnością, w związku z czym na przestrzeni lat wielokrotnie wykonywano studnie zastępcze w miejsce już niesprawnych.

II.1.8.2. Zanieczyszczenie wód - stan obecny i prognozy

Wody podziemne

Wyniki przeprowadzonych analiz w 2008 roku klasyfikują wody podziemne na terenie Piotrkowa Trybunalskiego do III klasy czystości, czyli o zadowalającej jakości. W poprzednich latach jakość tychże wód kwalifikowała się do II klasy czystości (dobrej), tak więc pomimo tego, iż obecnie wody są zaliczane do zadowalających mamy do czynienia z pogarszaniem się ich jakości. Wskaźnikami decydującymi o klasie czystości były: żelazo odpowiadające klasie IV oraz temperatura, wodorowęglany, wapń, mangan – odpowiadające III klasie. Odnotowywane niekorzystne parametry użytkowe wody (np. wysoka barwa, żelazo, mangan) mają pochodzenie naturalne. Jakości wód podziemnych zagrażają głównie

zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego w tym brak w częściach peryferyjnych miasta miejskiego systemu kanalizacji, jak również infiltracja zanieczyszczonych wód powierzchniowych, przy czym efekty skażenia powierzchniowego mogą być widoczne w wodzie podziemnej nawet po kilkunastu latach. Niemniej aktualnie nie stwierdza się skażenia zasobów wody podziemnej w Piotrkowie Trybunalskim.

Wody powierzchniowe

Według dostępnych danych za rok 2008 woda w Wierzejce oraz w Strawie posiada generalnie niezadowalającą jakość. Pod względem biologicznym i chemicznym normy zanieczyszczenia przekroczone zostały na dolnym odcinku rzeki Strawy. Utrzymujący się od wielu lat zły stan sanitarno-epidemiologiczny wód powierzchniowych na terenie miasta jest konsekwencją zarówno stanu zanieczyszczenia całej zlewni powyżej Piotrkowa Trybunalskiego, jak i występującego mimo zakazów odprowadzania części ścieków nieoczyszczonych „na dziko" do kanalizacji deszczowej i wprost do cieków wodnych (także Śrutowy Dołek, Rakówka i Moryca).

II.1.8.3. Analizy istniejących rozwiązań inżynieryjnych*

II.1.8.3.1. Zaopatrzenie w wodę*

Woda pobierana z ujęć podlega uzdatnianiu:

- woda z ujęcia „Żwirki" na stacji wodociągowej „Żwirki",
- woda z ujęcia „Szczekanica" na stacji wodociągowej „Szczekanica".

Obie stacje uzdatniania wody nie posiadają rezerw technologicznych, a ich zdolność produkcyjna obniża się na skutek pogarszającej się jakości wody surowej i trudności usuwania z niej związków żelaza i manganu. W okresach maksymalnych rozbiorów godzinowych nie uzyskuje się wymaganego stopnia odżelazienia i odmanganiania wody. Dla utrzymania wielkości produkcji wody na poziomie zatwierdzonych zasobów i wymaganych parametrów jakościowych w wodzie dostarczanej odbiorcom konieczna jest modernizacja i rozbudowa stacji wodociągowej „Szczekanica", z wprowadzeniem wysokoefektywnych procesów odżelaziania i odmanganiania ujmowanej wody.

Sieć wodociągowa zasilająca obszar miasta pracuje w układzie dwóch niezależnych stref, dla których granicą są tory kolejowe:

- strefa zachodnia zasilana jest z ujęcia „Szczekanica" magistralą wodociągową Ø 500mm wzdłuż ul. Wojska Polskiego,
- strefa wschodnia zasilana jest z ujęcia „Żwirki" magistralą Ø 500mm wzdłuż ul. Parkowej.

Sieć wodociągów rozbiorczych jest stosunkowo dobrze rozbudowana i obejmuje zasięgiem niemal wszystkie tereny zabudowane. Długość sieci w roku 2009 wynosiła 144,5 km i zapewniała dostęp dla ponad 95% mieszkańców miasta. Niedobory w sieci wodociągowej dotyczą głównie niedoborów ciśnień i wynikają z niedostatecznie rozbudowanego układu wodociągów większych średnic oraz z braku przewodów domykających obwody sieci wodociągowej na obrzeżach miasta. Małe średnice na końcówkach sieci i brak połączeń powodują, ze w godzinach rozbiorów szczytowych w niektórych rejonach miasta ciśnienia wody są niewystarczające; dotyczy to zwłaszcza południowo-zachodnich i północnych terenów miasta. W układzie sieci wodociągowej konieczna jest realizacja odcinków spinających końcówki, celem zamykania obwodowych pierścieniowych, pozwalających na dwustronny dopływ wody i wyrównywanie ciśnień.

II.1.8.3.2. Gospodarka ściekowa*

W mieście funkcjonuje i jest rozbudowywany rozdzielczy system kanalizacji, w którym występują dwie niezależne sieci:

- sieć kanałów sanitarnych dla odprowadzania ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych,
- sieć kanałów deszczowych dla odprowadzania wód opadowych i roztopowych,
- w starych dzielnicach istnieją kanały wykonane w latach dwudziestych i trzydziestych minionego wieku, w większości są one obciążane wodami opadowymi i infiltracyjnymi i pracują jako ogólnospławne; z uwagi na zły stan techniczny tych kanałów prowadzona jest ich systematyczna renowacja.

Układ miejskiej kanalizacji sanitarnej oparty jest o pięć głównych kolektorów: I, II, III, IV i V, łączących się w południowo-wschodniej części miasta w jeden kolektor zbiorczy o przekroju d-1,50 m, którym ścieki dopływają do miejskiej oczyszczalni ścieków.

W zlewniach kolektorów rozbudowywana jest sieć kanałów drugorzędnych. Stosunkowo dobrze rozbudowana jest sieć kanalizacyjna w centralnych dzielnicach miasta oraz w nowych osiedlach budownictwa mieszkaniowego. Z kolei na obrzeżach miasta nasycenie siecią kanalizacyjną jest małe, w wielu rejonach jest jej brak.

Stan techniczny sieci jest zróżnicowany: większość „starych" kanałów betonowych jest w złym stanie technicznym, niektóre odcinki kanałów wykonane w latach 60-tych są nieszczelne i przeciążone wodami infiltracyjnymi, dotyczy to, m.in. kolektora III w odcinku przebiegającym przez Stare Miasto, dolnego odcinka kolektora IV oraz kanalizacji drugorzędnej w osiedlu Wierzejska. W dobrym stanie jest sieć kanalizacyjna w nowych osiedlach mieszkaniowych.

Łączna długość sieci wg stanu na koniec 2009 r. wynosiła 146,7 km, dostęp do niej ma ok. 90% mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego.

Na terenach nie wyposażonych w miejską sieć kanalizacji sanitarnej ścieki odprowadzane są do zbiorników wybieralnych, skąd są wywożone do miejskiej oczyszczalni ścieków. Ścieki z nieszczelnych szamb przesiąkają do gruntu, stwarzając potencjalne źródło zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

Kanalizacja miejska wymaga modernizacji, renowacji i rozbudowy. W pierwszej kolejności pilna jest budowa sieci kanalizacyjnej w północnych i zachodnich rejonach miasta, gdzie skoncentrowany został podstawowy program rozwoju usług i komercyjnej działalności gospodarczej. Dla obsługi terenów konieczna jest rozbudowa górnych odcinków kolektorów II i III oraz znaczna rozbudowa sieci drugorzędnej w ich zlewniach (ulice: Belzacka, Świerkowa Kasztanowa, Twardosławicka, Słowackiego i inne). W terenach położonych poza możliwością grawitacyjnego odprowadzania ścieków rozbudowywać należy układy kanalizacji grawitacyjno-pompowej lub ciśnieniowej, z przepompowniami ścieków do układu centralnego (rej. Karolinów, Michałów, Rakowiec, Meszcze).

Obsługa wyznaczonego na terenie miasta programu rozwoju mieszkalnictwa wymagała będzie znacznej rozbudowy kanalizacji drugorzędnej w zlewniach istniejących kolektorów głównych.

Oczyszczanie ścieków następuje w miejskiej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w południowo-wschodniej części miasta, nad rzeką Strawą.

Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna nie jest przystosowana do usuwania substancji biogennych i obecnie nie uzyskuje wymaganych efektów oczyszczania, zwłaszcza w zakresie redukcji azotu i fosforu.

Dla poprawy efektów oczyszczania planowana jest modernizacja obiektu.

Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Moszczanki rurociągiem tłocznym Ø 800 mm o długości 12, 9 km i dalej kanałem otwartym o długości 6 km do rzeki Pilicy poniżej Zalewu Sulejowskiego. W ramach projektu modernizacji oczyszczalni rozważane jest rozwiązanie alternatywne i możliwość odprowadzania oczyszczonych ścieków powyżej Zbiornika Sulejowskiego , do rzeki Strawy w rejonie oczyszczalni, pod warunkiem podniesienia pewności efektu oczyszczania (wprowadzenie III stopnia oczyszczania ścieków). Realizacja jest warunkowana uzyskaniem pozytywnych opinii władz sanitarnych, ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Generalnie oczyszczanych jest 99% ścieków komunalnych i przemysłowych odprowadzanych do zlewni Pilicy z terenu Piotrkowa Trybunalskiego za pośrednictwem miejskiej sieci kanalizacyjnej. Łączna ilość ścieków w roku 2008 roku wyniosła 15 892 m^3/dobę (w tym przemysłowych odprowadzonych do sieci kanalizacyjnej – 1 792 m^3/dobę).

Kanalizacja deszczowa jest słabo rozbudowana. W różnych rejonach miasta istnieją odcinki kanałów deszczowych oraz lokalne układy sieci kanalizacji deszczowej wybudowane dla potrzeb odwodnienia ulic, osiedli mieszkaniowych, terenów przemysłowych.

Wiele ulic w centrum miasta kanalizacji deszczowej nie posiada, wody opadowe spływają powierzchniowo lub są wprowadzane do kanałów sanitarnych. Braki kanalizacji deszczowej występują również w wielu innych rejonach miasta. Długość sieci kanalizacji deszczowej wynosi ok. 50 km. Część kanałów deszczowych wymaga renowacji ze względu na zły stan techniczny, dotyczy to, m.in. kolektora deszczowego odbierającego wody opadowe z północno-wschodniej części miasta.

II.1.8.3.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną*

Piotrków Trybunalski w energię elektryczną zasilany jest za pośrednictwem głównych punktów zasilających:

- GPZ „Piotrków” 220/110/15 kV (podstawowe źródło),
- GPZ „Pioma” 110/15 kV,
- GPZ „Wschód” 110/15 kV.

Stacje te są powiązane wzajemnie liniami napowietrznymi WN z regionalnym i krajowym systemem elektroenergetycznym WN.

Wykorzystanie energii elektrycznej w mieście ma charakter powszechny. Sieć średniego napięcia na obszarach wysokiego stopnia zurbanizowania (zabudowa śródmiejska) składa się w większości z linii kablowych i stacji transformatorowych wnętrzowych, zaś na obrzeżach miasta i w rejonach o niskim stopniu zurbanizowania – z linii napowietrznych i stacji transformatorowych słupowych.

Niezawodność dostaw energii elektrycznej dla Piotrkowa Trybunalskiego cechuje się wysokim stopniem pewności z uwagi na zasilanie miasta z różnych kierunków i dobrze wykształcony układ sieci WN. Linie przesyłowe WN, stacje zasilające WN/ŚN dysponują rezerwami mocy. W GPZ rezerwy mocy szacowane są na około 50% i gwarantują pokrycie wzrostu potrzeb w perspektywie 20-letniej.

System elektroenergetyczny Piotrkowa Trybunalskiego nie stwarza barier w rozwoju miasta. Główne punkty zasilania i powiązany z nimi system przesyłowy WN nie będą wymagać rozbudowy.

II.1.8.3.4. Zaopatrzenie w ciepło*

System ciepłowniczy Piotrkowa Trybunalskiego składa się:

- z zcentralizowanej sieci ciepłowniczej z 2 dużymi ciepłowniami C1 i C2,
- z lokalnych kotłowni zasilających zakłady przemysłowe, przedsiębiorstwa usługowe, szpitale, różne inne obiekty użyteczności publicznej, w tym szkoły, przedszkola itp. położone poza miejskim systemem ciepłowniczym,
- z małych kotłowni w domach jedno- i wielorodzinnych, małych firmach,
- z indywidualnych źródeł ciepła na potrzeby gospodarstw domowych.

Jako paliwo wykorzystywane są różne nośniki energii: węgiel, miał węglowy, koks, olej opałowy, biogaz, gaz ziemny, odpady drewna. W ograniczonym stopniu do ogrzewania wykorzystywana jest energia elektryczna z uwagi na wysokie koszty takiego ogrzewania.

Moc dyspozycyjna głównych źródeł ciepła miasta – ciepłowni C1 i C2 wynosi około 140MW i jest większa od bieżących potrzeb odbiorców centralnego systemu ciepłowniczego. Nadwyżka ta (rezerwa) szacowana jest na około 30MW.

Aktualnie 52% budownictwa mieszkaniowego korzysta z miejskiego sytemu ciepłowniczego. W ramach programu racjonalizacji miejskiego systemu ciepłowniczego i poszanowania energii prowadzone są działania w zakresie modernizacji węzłów cieplnych polegające na wymianie przestarzałych urządzeń hydroelewatorowych na nowoczesne wymienniki ciepła, działania w zakresie modernizacji ciepłociągów magistralnych i rozdzielczych mające na celu poprawę ich izolacyjności i zmniejszenie strat przesyłowych ciepła. Również w celu ograniczenia strat cieplnych w ogrzewanych budynkach realizowane były programy termomodernizacji polegające na ocieplaniu ścian zewnętrznych, wymianie stolarki okiennej, opomiarowaniu zużycia ciepła przez odbiorców.

II.1.8.3.5. Zaopatrzenie w gaz*

Piotrków Trybunalski zasilany jest gazem ziemnym za pośrednictwem gazociągów wysokiego ciśnienia o znaczeniu okręgowym doprowadzonych do miasta z 4 kierunków co stwarza korzystne warunki przesyłowe i wysoki stopień pewności zasilania.

Są to gazociągi:

- DN 350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – rzeka Warta (kierunek Częstochowa) oraz DN 350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Końskie,
- DN 300/350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Tomaszów Mazowiecki,
- DN 250 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – węzeł „Byki”,
- DN 200 i DN 400 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Łódź.

Dystrybucja gazu na terenie miasta odbywa się za pośrednictwem 2 stacji redukcyjnych pierwszego stopnia i 5 stacji redukcyjnych drugiego stopnia. Łączna długość sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia wynosi około 104 km, przy czym 73% tej długości odnosi się do sieci niskiego ciśnienia. Największą grupę odbiorców gazu ziemnego w mieście stanowią gospodarstwa domowe. Z gazu ziemnego korzysta około 75% ogólnej liczby gospodarstw. W większości gospodarstw gaz ziemny wykorzystywany jest na cele socjalno-bytowe. Około 11% gospodarstw wykorzystuje gaz również do ogrzewania mieszkań. Jednak pod

względem wielkości zużycia gazu ziemnego wiodącą rolę odgrywają odbiorcy przemysłowi. Ich globalne zapotrzebowanie na ten nośnik energii wynosi około 70% ogólnego zużycia gazu przez miasto.
Gaz ziemny wykorzystywany jest na przeważającym obszarze miasta, jednak niektóre tereny o niskim stopniu zurbanizowania (luźna zabudowa jednorodzinna) są pozbawione dostępu do sieci gazowej.

II.1.8.3.6. Telekomunikacja*

Głównym operatorem świadczącym usługi w zakresie stacjonarnej telefonii jest TP S.A. Oddział Piotrków Trybunalski. Oprócz tego występują inni operatorzy. Obsługa telekomunikacyjna, w tym również w zakresie sieci komórkowych, cechuje się dużą dynamiką rozwojową. Dostęp do łączy telefonicznych nie stanowi problemu w mieście.

II.1.8.3.7. Komunalna gospodarka odpadami

Jedynym obiektem źródłowym dla miasta w gospodarce odpadami jest komunalne składowisko odpadów stałych w Dołach Brzeskich w gminie Grabica. Oznacza to, że ten uciążliwy dla środowisk i mieszkańców obiekt obsługi technicznej miasta znajduje się poza jego granicami administracyjnymi. Wysypisko eksploatowane przez Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. miało powierzchnię ok. 5ha, zaś jego pojemność jest na wykończeniu. Aktualnie roczne nagromadzenie odpadów stałych odniesione do tego obiektu wynosi ok. 70 tys. m3 przy gęstości ok. 0,18 t/m3. Zorganizowanym wywozem stałych odpadów komunalnych w Piotrkowie Trybunalskim objęte jest 98% zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Tylko nieliczni właściciele lub użytkownicy nieruchomości zagospodarowują odpady stałe we własnym zakresie na terenie własnym. Standard obsługi świadczonej przez służby miejskie i koncesjonowanych przewoźników nie odbiega od przeciętnych dla miast polskich.
Odpady płynne z posesji nieskanalizowanych wywożone są do punktu zlewnego przy miejskiej oczyszczalni ścieków. Po wyczerpaniu chłonności miejskie wysypisko odpadów stałych ma zostać przekształcone w nowoczesny Zakład Unieszkodliwiania Odpadów z Centrum Segregacji Odpadów Wtórnych dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego i związku gmin regionu. Inna alternatywna lokalizacja nowego obiektu to Niechcice w gminie Rozprza.
Realizowany jest w mieście program upowszechniania selektywnej zbiórki odpadów, m.in. do oznakowanych kontenerów ulicznych.

II.1.8.4. Ograniczenia przestrzenne i programowe wynikające z inżynierii

- *Rejony wodonośne perspektywiczne dla Piotrkowa Trybunalskiego powinny być objęte ścisłą ochroną i wyłączone spod zagospodarowania pozostającego w konflikcie z rygorami ochrony zasobowej,*
- *Zdolności produkcyjne i przesyłowe wodociągu miejskiego nie stanowią ograniczenia dla rozwoju miasta tak przestrzennie, jak i ilościowo do liczby 100 tyś. mieszkańców.*
- *Przepustowość oczyszczalni ścieków pozwalająca miastu na dalszy rozwój wymaga modernizacji i rozbudowy oczyszczalni.*
- *Zdolności produkcyjne i przesyłowe podsystemu ciepłowniczego i gazowniczego nie stanowią ograniczenia dla rozwoju miasta tak przestrzennie jak i ilościowo do liczby 100 tys. mieszkańców. W obu*

podsystemach przy tej wielkości miasta nie są wymagane rezerwy terenowe pod nowe urządzenia źródłowe.

- *Możliwości zaopatrzenia w energię elektryczną nie ograniczają w żaden sposób rozwoju miasta. Program rezerw terenowych pod nowe urządzenia stacyjne i przesyłowe przyjmuje się za planem ogólnym miasta.*
- *W wymiarze przestrzennym i programowym obsługa telekomunikacyjna nie nakłada żadnych ograniczeń na rozwój miasta. Nowe centrale telefoniczne nie wymagają zabezpieczania rezerw terenowych.*

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, że:

- *Zasoby wodne dyspozycyjne dla Piotrkowa Trybunalskiego we wszystkich perspektywicznych rejonach występowania są wystarczające. Rewizji wymaga celowość budowy ujęcia wody „Uszczyn".*
- *Piotrków Trybunalski na tle innych miast w Polsce z kilkudziesięciotysięczną liczbą ludności jest dobrze wyposażony w miejskie systemy inżynieryjne i osiąga dobre wskaźniki charakteryzujące poziom obsługi technicznej mieszkańców.*
- *Nie ma zagrożeń dla rozwoju miasta od strony wydolności podsystemów inżynieryjnych. Dopiero przekroczenie progu 100 tys. mieszkańców wywoła potrzebę nowych inwestycji źródłowych i przesyłowych znaczenia podstawowego, przede wszystkim w systemie uciepłownienia*
- *Lokalne substandardy obsługi technicznej odnotowywane w starym centrum i w dzielnicach peryferyjnych związane są ze złym stanem technicznych starych sieci lub z niedorozwojem sieci uzbrojenia podziemnego i sukcesywnie są likwidowane.*
- *Nie jest rozwiązany problem kończącej się chłonności istniejącego wysypiska odpadów komunalnych w Dołach Brzeskich w gminie Grabica i budowa nowego obiektu.*
- *Za najpilniejsze zadania samorządu w zakresie gospodarki komunalnej uznaje się uporządkowanie gospodarki ściekowej w mieście.*

II.1.9. Charakterystyka funkcji zagospodarowania miasta

II.1.9.1. Gospodarka mieszkaniowa*

Podstawowe dane na temat gospodarki mieszkaniowej na terenie Piotrkowa Trybunalskiego pochodzą z:

- „Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2009",
- „Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku", 2007.

Tab. 1. Zasoby mieszkaniowe gminy Piotrków Trybunalski w 2009 r.

Lp.	Rodzaj własności budynków	Ilość budynków	Powierzchnia oczynszowana lokali mieszkalnych (m^2)	Powierzchnia oczynszowana lokali użytkowych (m^2)
1.	Gmina	253	86 458,65	11 655,44
2.	Skarb Państwa	9	1 911,70	322,58
3.	Współwłasność	13	4 392,95	125,09
4.	Własność osób fizycznych – w zarządzie	59	16 327,99	642,92
Razem poz. 1-4		334	108 091,29	12 914,74

5.	Wspólnoty Mieszkaniowe – lokale gminy	113	84 590,30	1 117,09
6.	Własność TBS Sp. z o.o.	18	19 951,13	1 761,37+ 961,37 siedziba Spółki

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2009.

Od 1 lutego 2004 r. Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. jest dzierżawcą budynków: stanowiących własność gminy, własność Skarbu Państwa, budynków pozostających w samoistnym posiadaniu gminy, budynków stanowiących współwłasność gminy i innych osób oraz lokali stanowiących własność gminy w nieruchomościach wspólnot mieszkaniowych.

Tab. 2. Struktura wieku zasobów mieszkaniowych Gminy Piotrków Trybunalski w roku 2009

Lata budowy	Ilość budynków wg własności			
	gmina, Skarb państwa, współwłasność, własność osób fizycznych-w zarządzie	wspólnoty mieszkaniowe	Towarzystwo Budownictwa Społecznego	razem
Po 1960 r.	84	72	13	169
1950-1960	26	28	-	54
Przed 1950 r. ale o standardzie budynków współczesnych	6	-	-	6
Przedwojenne, murowane o drewnianych stropach	213	13	5	231
Drewniane z muru pruskiego	5	-	-	5
Ogółem	334	113	18	465

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Raport o stanie miasta...", 2009.

Spółdzielnie mieszkaniowe:

Piotrkowska Spółdzielnia Mieszkaniowa:

- liczba mieszkań oddanych do użytku w 2009 r. - 0
- ogólna liczba lokali mieszkalnych - 6 543
- powierzchnia lokali mieszkalnych - 291 656,30 m^2
- powierzchnia lokali użytkowych - 13 408,56 m^2
- bilans zasobów mieszkaniowych - 103 budynki

Spółdzielnia Mieszkaniowa im. J. Słowackiego:

- liczba mieszkań oddanych do użytku w 2009 r. - 36
- ogólna liczba lokali mieszkalnych - 4 654 lokali,
- powierzchnia lokali mieszkalnych - 264 736 m^2
- powierzchnia oczynszowanych lokali mieszkalnych - 264 736 m^2

- zasoby mieszkaniowe zamieszkane - 4 654

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Karusia”

Rodzaj lokali	Ilość budynków	Ilość lokali	Powierzchnia użytkowa w m^2
lokale mieszkalne	11	476	27.351,99
lokale użytkowe	-	5	496,20
lokale użytkowe - garaże	14	144	2.548,35
ogółem	**25**	**625**	**30.396,54**

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Barbórka”

- liczba mieszkań oddanych do użytku w 2009r. - 0
- ogólna liczba lokali będących w posiadaniu Spółdzielni - 953 lokali
- powierzchnia lokali będących w posiadaniu Spółdzielni - 51 877 m^2
- powierzchnia oczynszowanych lokali mieszkalnych i użytkowych - 51 492 m^2
- bilans zasobów mieszkaniowych Spółdzielni - 27 budynków.
- zasoby mieszkaniowe zamieszkane - 27 budynków.

Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. posiadało w 2009 r. na własność 18 budynków o powierzchni oczynszowanej lokali mieszkalnych 19 951,13 m^2.

II.1.9.2. Administracja

Tab. 3. Wykaz instytucji publicznych znajdujących się w Piotrkowie Trybunalskim

Lp.	***Instytucja***	***Adres***
1	*Urząd Wojewódzki w Łodzi Placówka Zamiejscowa w Piotrkowie Trybunalskim*	*ul. H. Sienkiewicza 16a*
2	*Starostwo Piotrkowskie*	*Al. 3-go Maja 33*
3	*Urząd Miasta*	*Pasaż Rudowskiego 10*
4	*Urząd Skarbowy w Piotrkowie Trybunalskim*	*ul. Wronia 65*
5	*Izba Skarbowa w Łodzi Oddział Zamiejscowy*	*ul. Wronia 65*
7	*Sąd Rejonowy i Okręgowy*	*ul. Słowackiego 5*
8	*Prokuratura*	*Al. 3-go Maja 15*
9	*Prokuratura Rejonowa*	*Al. 3-go Maja 15*
10	*Komenda Miejska Policji*	*ul. Szkolna 28*
11	*Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej*	*ul. Jagiellońska 11*
12	*Straż Miejska*	*ul. J. Słowackiego 19*
13	*Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi Filia w Piotrkowie Trybunalskim*	*Al. Armii Krajowej 24A*
14	*Powiatowy Urząd Pracy*	*ul. R. Dmowskiego 27*
15	*ZUS*	*Al. Armii Krajowej 9*

16	*KRUS*	*ul. J. Dąbrowskiego5/7*
17	*Urząd Statystyczny*	*ul. Wronia 65*
18	*Zespół Pomocy Społecznej*	*Al. 3-go Maja 33*
19	*Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna*	*Al. 3-go Maja 8*
20	*MOPS*	*ul. A. Próchnika 34*
21	*Kuratorium Oświaty w Łodzi Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim*	*ul. K. Stronczyńskiego 1*
22	*Państwowa Inspekcja Handlowa*	*ul. Młynarska 2*
23	*Państwowa Inspekcja Pracy*	*ul. H. Sienkiewicza 16*
24	*Rejon Gazowniczy*	*ul. Krakowskie Przedmieście 112*
25	*Rejon Energetyczny*	*ul. G. Narutowicza 35*
26	*Telekomunikacja Polska S.A.*	*ul. H. Sienkiewicza 9*
27	*Archiwum Państwowe*	*ul. Toruńska 4*

II.1.9.3. Kultura

Tab. 4. Wykaz instytucji kultury znajdujących się w Piotrkowie Trybunalskim

Lp.	Instytucja	Adres
1	Muzeum Okręgowe	Pl. Zamkowy 4
2	Dom Kultury	Al. 3-go Maja 12
3	Miejski Ośrodek Kultury	ul. Słowackiego 13
4	Galeria Sztuki Współczesne BWA	ul. Sieradzka 8
5	Klub Kultury "Jaskółczyn"	ul. Belzacka 66
6	Klub Kultury "Lamus"	ul. Jagiellońska 7
7	Biblioteka Pedagogiczna	ul. Słowackiego 114
8	Miejska Biblioteka Publiczna	ul. Jerozolimska 29
9	Kino "Hawana"	ul. Słowackiego 8
10	Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia	Pasaż Rudowskiego 4
11	Ośrodek Działań Artystycznych	
12	Instytut Badań nad Parlamentaryzmem	
13	Stowarzyszenia Kultury, Towarzystwa i Fundacje	

Źródło: opracowanie własne

W Piotrkowie Trybunalskim odbywają się ogólnopolskie imprezy kulturalne jak: Ogólnopolski Festiwal Kabaretowy „Trybunały Kabaretowe”, Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. I. J. Paderewskiego, Ogólnopolski Konkurs Gitary Klasycznej im. A. Tansmana, Ogólnopolski Festiwal Klarnetowy.

II.1.9.4. Zdrowie*

Tab. 5. Placówki podstawowej opieki zdrowotnej na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego

Lp.	Nazwa zakładu	Adres świadczeniodawcy	Liczba lekarzy ogółem
1.	NZOZ NOVA-MED	Słowackiego 74	2
2.	NZOZ MEDICALL	Wojska Polskiego 77	7
3.	NZOZ PRIMMED	Kostromska 53	13
4.	NZOZ ARC MED	Kościelna 1	12
5.	Szpital Rejonowy	Roosevelta 3	75
6.	Samodzielny Szpital Wojewódzki	Rakowska 15	
7.	NZOZ MEDICUS	Dmowskiego 37	8
8.	NZOZ "Twoje Zdrowie"	Łódzka 21	13
9.	NZOZ SANTE	Garbarska 10/12	9
10.	NZOZ MEDICA	Hutnicza18	5
11.	NZOZ Twoja Poradnia Lekarska	Garbarska 10/12	9
12.	NZOZ Hipokrates	Wolborska 7a	10
13.	NZOZ Nasz Doktor	Wyspiańskiego 14	9

Źródło: opracowanie własne

II.1.9.5. Oświata*

Dane dotyczące placówek oświatowych na terenie Piotrkowa Trybunalskiego pochodzą z:

- „Planu rozwoju lokalnego dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008 – 2015”, 2010
- „Raportu o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2009”, 2010

Tab. 6. Publiczne placówki oświatowe na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w 2010 roku

Typ placówki	Liczba placówek	Ilość uczniów
Przedszkola Samorządowe	13	1 710
Szkoły Podstawowe	9	4 035
Gimnazja	5	2 431
Szkoły Ponadgimnazjalne	12	5 856
Pozostałe Placówki Oświatowe	2	243
OGÓŁEM	**41**	**14 275**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Programu rozwoju...”, 2010.

Przedszkola

W roku szkolnym 2009/2010 na terenie miasta funkcjonowało 13 publicznych przedszkoli samorządowych oraz 8 przedszkoli niepublicznych.

Wychowaniem przedszkolnym (w placówkach samorządowych) objętych było 1 710 dzieci, z czego:

- dzieci 3 – 5-letnie - 1 165
- dzieci 6-letnie - 545

Tab. 7. Przedszkola publiczne funkcjonujące na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w 2010 roku

Lp.	Nr przedszkola	Adres	Liczba dzieci
1	1	ul. H. Sienkiewicza 7	140
2	5	ul. Kazimierza Wielkiego 5	148
3	7	ul. Poprzeczna 7A	151
4	8	ul. Broniewskiego 3	137
5	11	ul. A. Mickiewicza 98/102	144
6	12	ul. Włókiennicza 13/15	98
7	14	ul. Krakowskie Przedmieście 13	138
8	15	ul. Belzacka 78A	136
9	16	ul. J. Słowackiego 98 bl. 2B	88
10	19	ul. Belzacka 98	205
11	20	ul. I. Paderewskiego 1A	100
12	24	ul. Topolowa 14	153
13	26	ul. Wojska Polskiego 133	72
RAZEM			**1 710**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

Szkoły Podstawowe

W roku szkolnym 2009/2010 w 9 szkołach podstawowych i w 169 oddziałach uczyło się w sumie 4 035 uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2003/2004 liczba uczniów zmniejszyła się o 1 219 dzieci, natomiast liczba oddziałów o 30. W międzyczasie likwidacji uległy szkoły nr 14 i 15 (z dniem 31.08.2004). Ponadto na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego funkcjonuje Państwowa Szkoła Muzyczna oraz niepubliczna Katolicka Szkoła Podstawowa, w której naukę pobiera 20 uczniów.

Tab. 8. Szkoły Podstawowe funkcjonujące na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2004/2005

Lp.	Nr szkoły	Adres	Liczba uczniów
1	2	ul. G. Daniłowskiego 3	183
2	3	ul. Wysoka 32/38	557
3	5	ul. Jerozolimska 73	311
4	8	ul. H. Sienkiewicza 8	290
5	10	ul. 3 Maja 7	264
6	11	ul. K. Szmidta 3	407
7	12	ul. Belzacka 102/106	924

8	13	ul. R. Dmowskiego 11	425
9	16	ul. Krakowskie Przedmieście 11	674

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

Gimnazja

W roku szkolnym 2009/2010 funkcjonowało 5 gimnazjów publicznych, w których uczyło się 2 431 gimnazjalistów w 93 oddziałach, oraz niepubliczne Gimnazjum Towarzystwa Oświatowego Ziemi Piotrkowskiej, z liczbą 122 uczniów.

W porównaniu do roku szkolnego 2003/2004, liczba uczniów pobierających naukę w gimnazjach publicznych spadła o 580 jednostek, natomiast liczba oddziałów zmniejszyła się o 8.

Tab. 9. Gimnazja funkcjonujące na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2009/2010

Lp.	Nr szkoły	Adres	Liczba uczniów
1	Gimnazjum 1	ul. F. Żwirki 7	517
2	Gimnazjum 2	ul. W. Broniewskiego 5	293
3	Gimnazjum 3	ul. Wysoka 32/38	323
4	Gimnazjum 4	ul. A. Próchnika 8/12	565
5	Gimnazjum 5	ul. Kostromska 50	733

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

Szkoły ponadgimnazjalne

W roku szkolnym 2009/2010 na terenie miasta funkcjonowało:

- 6 zespołów szkół ponadgimnazjalnych,
- 4 licea ogólnokształcące,
- 2 licea ogólnokształcące w ZSPg nr1 – V LO i w ZSPg nr 2 – VI LO,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego w strukturach którego funkcjonuje Gimnazjum dla Dorosłych,
- Centrum Kształcenia Praktycznego, w którym praktyczną naukę zawodu pobierają uczniowie z ZSPg nr 1 i ZSPg nr 2.

Tab. 10. Licea ogólnokształcące funkcjonujące na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2009/2010

Lp.	Placówka	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia liczba uczniów na oddział
1.	I LO	589	17	34,65
2.	II LO	618	18	34,33
3.	III LO	592	18	32,88
4.	IV LO	367	12	30,58
5.	V LO	311	11	28,27
6.	VI LO	288	12	24,00
Razem		**2765**	**88**	31,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

W roku szkolnym 2009/2010 na terenie miasta Piotrkowa trybunalskiego funkcjonowało 6 liceów ogólnokształcących, w których uczyło się 2 765 uczniów, w 88 oddziałach. Porównując analizowany okres do roku szkolnego 2003/2004 liczba uczniów pobierających naukę spadła o 578 osób, natomiast liczba oddziałów zmniejszyła się o 22.

Tab. 11. Zespoły Szkół Ponadgimnazjalnych funkcjonujące na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2009/2010

Lp.	Placówka	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia liczba uczniów na oddział
1.	ZSP nr 1	306	13	23,54
2.	ZSP nr 2	317	14	22,64
3.	ZSP i POW - nr 3	664	28	23,71
4.	ZSP nr 4	636	26	24,38
5.	ZSP nr 5	522	20	26,10
6.	ZSP nr 6	648	25	25,92
Razem		**3 091**	**126**	24,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

W funkcjonujących na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2009/2010 6-ciu Zespołach Szkół Ponadgimnazjalnych naukę pobierało 3 091 uczniów, w 126 oddziałach. W porównaniu do roku szkolnego 2003/2004 liczba uczniów wzrosła o 80 osób, podobnie jak liczba oddziałów, o 11.

Na terenie miasta w roku szkolnym 2009/2010 funkcjonowało również 61 placówek i szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

Inne placówki oświatowe i ośrodki opiekuńczo-wychowawcze

Tab. 12. Placówki oświatowe (inne niż szkoły) i ośrodki opiekuńczo-wychowawczy funkcjonujące na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w roku szkolnym 2004/2005

Adres	Adres
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	ul. 3-go Maja 28/38
Bursa Szkolna	ul. Broniewskiego 16
Sezonowe Schronisko Młodzieżowe	ul. Broniewskiego 16

Źródło: opinia Referatu Edukacji Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta znak: SPE-2232/47/04 z dn. 20.07.2004 r.,

II.1.9.6.Szkoły wyższe*

W Piotrkowie Trybunalskim funkcjonuje 5 uczelni wyższych, w których w roku akademickim 2009/2010 kształciło się ogółem 6 143 studentów. Są to:

Uniwersytet Humanistyczno - Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, filia w Piotrkowie Trybunalskim

Tab. 13. Liczba studentów poszczególnych kierunków filii UH-P w Piotrkowie Trybunalskim, w roku akademickim 2009/2010

Kierunek	Forma studiów			Ogółem
	dzienne	zaoczne	wieczorowe	
Wydział Filologiczno - Historyczny				**969**
Filologia polska	243	52	-	295
Historia	191	34	-	225
Stosunki międzynarodowe	201	88	-	289
Filologia angielska	109	-	51	160
Wydział Nauk Społecznych				**3 079**
Pedagogika	1 008	1 202	-	2 210
Ekonomia	279	147	-	426
Socjologia	121	45	-	166
Zarządzanie	130	147	-	277
Uczelnia	**2 282**	**1 715**	**51**	**4 048**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

W roku akademickim 2009/2010 w filii Uniwersytetu Humanistyczno – Przyrodniczego w Kielcach studiowało w sumie 4 048 osób. W zestawieniu do roku akademickiego 2003/2004 liczba studentów spadła o prawie 50% (studiowało 7 848).

Wyższa Szkoła Kupiecka w Zgierzu – Wydział Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim

Na oferowanych w roku akademickim 2009/2010 przez uczelnię kierunkach – Zarządzanie firmą, Zarządzanie marketingowe, Zarządzanie w administracji publicznej, Zarządzanie zasobami ludzkimi, Zarządzanie w logistyce – studiowało 320 osób, co w porównaniu do roku akademickiego 2003/2004 stanowi wzrost 45%-owy (studiowało 175). Wydział Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim realizuje zajęcia tylko w trybie zaocznym, co wynika z zapotrzebowania studentów.

Akademia Humanistyczno – Ekonomiczna w Łodzi – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny

Na terenie miasta Uczelnia kształci w trybie niestacjonarnym na inżynierskich, 3,5-letnich studiach, na kierunku Transport, w specjalizacjach: Transport drogowy i Transport międzynarodowy. W roku akademickim 2009/2010 studiowało około 500 studentów.

Wyższa Szkoła Handlowa im. Króla Stefana Batorego w Piotrkowie Trybunalskim

Tab. 14. Liczba studentów na poszczególnych kierunkach Wyższej Szkoły Handlowej w Piotrkowie Trybunalskim, w roku akademickim 2009/2010

Kierunek	Forma studiów		Ogółem
	stacjonarne	niestacjonarne	
Administracja	90	740	830
Stosunki Międzynarodowe	70	350	420
Uczelnia	**160**	**1 090**	**1 250**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

W roku akademickim 2009/2010 studiowało w Wyższej Szkole Handlowej, z siedzibą w Piotrkowie Trybunalskim 1 250 osób, z czego zdecydowaną większość (ok. 90%) stanowili studenci studiów niestacjonarnych, w tym także studiów podyplomowych.

Uniwersytet Medyczny w Łodzi – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Piotrkowie Trybunalskim

W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym UM, w roku akademickim 2009/2010 studiowało w systemie studiów stacjonarnych 25 studentów, na kierunku Pielęgniarstwo i Położnictwo. W ramach Ośrodka prowadzone były również specjalistyczne kursy z zakresu „Ochrony radiologicznej pacjenta" oraz kursy dla farmaceutów.

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

Tab. 15. Formy oferty edukacyjnej WODN w Piotrkowie Trybunalskim, w roku 2009.

Lp.	Nazwa formy	Liczba form	Liczba uczestników	Ilość godzin
1.	Kursy kwalifikacyjne	4	113	1 000
2.	Kursy doskonalące	66	1 622	1 351
3.	Szkolenia Rad Pedagogicznych	54	4 969	1 037
4.	Konferencje i seminaria	230	6 977	725
5.	Warsztaty metodyczne	120	2 055	906
6.	Konsultacje i inne formy	182	5 167	946
Razem:		**656**	**20 903**	**5 965**

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie miasta...", 2010.

II.2. Uzupełnienie i aktualizacja uwarunkowań

II.2.1. Uwarunkowania wynikające z planu województwa łódzkiego

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" został uchwalony przez Sejmik Województwa Łódzkiego Uchwałą Nr XLV/524/2002 z dnia 9 lipca 2002 roku.

„Ze względu na wiele zmian przestrzennych i legislacyjnych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, mających istotny wpływ na kształt polityki przestrzennej regionu", podjęto Uchwałę Nr LX/1648/10 w dniu 21 września 2010 roku, w sprawie aktualizacji w/w planu. „Najważniejszym uwarunkowaniem wpływającym na konieczność aktualizacji Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego była zmiana [...] rozporządzeń Rady Ministrów w sprawie krajowej sieci autostrad i dróg ekspresowych oraz [nowa koncepcja] dotycząca międzynarodowego i krajowego układu kolejowego". Poza tym pojawiło się wiele nowych aktów prawnych warunkujących zakres opracowań planistycznych (patrz: ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku).

Plan z 2002 roku (jak stwierdzono w jego zapisie) jest ściśle powiązany z polityką przestrzennego zagospodarowania kraju, wyrażoną w „Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju",

przyjętą przez Sejm 17 listopada 2000 r., której generalnym założeniem (a w konsekwencji planu zagospodarowania przestrzennego województwa) jest „strategia dynamicznego równoważenia rozwoju, umożliwiająca stopniową likwidację istniejących dysproporcji ...". Zgodnie z obowiązującą ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku „Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju" zastąpiona została „Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju" o zmienionym zakresie ustaleń w stosunku do dokumentu wcześniejszego. Wobec powyższego niektóre zapisy KPPZK nie są zgodne zarówno z nowymi dokumentami rządowymi, powstałymi po 2001 roku, jak również z projektem aktualizacji uchwalonego Uchwałą Nr LX/1648/10 z dnia 21 września 2010 roku „Planu przestrzennego zagospodarowania województwa łódzkiego". Pomimo zakończenia prac w grudniu 2008 roku nad „Eksperckim projektem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2033", dokument ten nie stanowi formalnie dokumentu rządowego, w związku z czym aktualizacja „Planu..." nawiązuje jeszcze do zapisów KPPZK.

W w/w „Planie…" z 2010 r. przyjmuje się, że głównymi ośrodkami rozwoju społeczno – gospodarczego będą miasta – bieguny wzrostu, tworzące sieciowe struktury powiązań funkcjonalnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych pomiędzy miastami województwa i kraju.

Rola i funkcja miasta

Piotrków Trybunalski uznano za ponadregionalny ośrodek równoważenia rozwoju w skali kraju, zaś w strukturze osadniczej województwa łódzkiego za ponadregionalny biegun wzrostu.

Za szczególnie istotne dla intensyfikacji procesów mających wpływ na kształt osadniczo – przestrzenny województwa uznano struktury tranzytowe, które tworzy paneuropejski korytarz komunikacyjny prze - biegający przez region łódzki. Jego elementami, z którymi powiązany jest bezpośrednio Piotrków Trybunalski są : autostrada A1, drogi ekspresowe S8 i S12 oraz magistrala kolejowa, biegnące w:

- VI korytarzu transportowym Gdańsk – Łódź/Warszawa – Źilina – Ostrawa,
- w zaproponowanym dodatkowo w „Planie..." korytarzu transportowym Łódź – Kielce/Radom – Lublin/ Rzeszów – Lwów – Odessa z wykorzystaniem planowanych dróg ekspresowych: S12 relacji A1/Piotrków Trybunalski/Sulejów – Radom oraz S74 o postulowanym przebiegu Łódź – Tomaszów Mazowiecki – Kielce.

W zakresie logistyki „Plan..." zakłada:

- utworzenie ponadregionalnego centrum logistycznego Łódź – Piotrków Trybunalski – Stryków,
- docelowo modernizację linii kolejowej nr 1 na odcinku Koluszki – Piotrków Trybunalski – Częstochowa – Katowice.

Dla poprawy zaopatrzenia w gaz i paliwo „Plan..." zakłada, m.in.:

- budowę magistrali tranzytowej wysokiego ciśnienia Odolanów – Wronów z budową węzła Meszcze II,
- budowę magistrali tranzytowej wysokiego ciśnienia Wolbórz – Piotrków Trybunalski – Częstochowa.

W ramach powiązań środowiskowych i kulturowych:

- zaproponowano stworzenie ogólnopolskiej sieci unikatowych miast historycznych poddawanych niezbędnym i sukcesywnym działaniom rewitalizacyjnym, wśród nich wskazując Piotrków Trybunalski,
- wytypowano do uznania za pomnik historii staromiejski układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego.
- wskazano projektowany „Spalsko – Sulejowski Obszar Chronionego Krajobrazu" jako element krajowego korytarza ekologicznego.

Ponadto w zakresie polityki regionalnej „Plan...” ustala, że rozwój Piotrkowa Trybunalskiego jako ponadregionalnego bieguna wzrostu będzie się odbywał poprzez wzrost potencjału społeczno – ekonomicznego miasta, na który składają się wyspecjalizowane funkcje przemysłowe i usługowe, w tym również o charakterze egzogenicznym. Nastąpi to poprzez:

- wspieranie rozwoju funkcji przemysłowej opartej na przemyśle maszynowym i odlewniczym, poligraficznym i meblarskim oraz innowacyjnych działach przemysłu (mechatronika), a także podstrefie ŁSSE;
- wspieranie funkcji logistycznej (ponadregionalne centrum logistyczne), dyskontujące bardzo korzystne położenie miasta w systemie transportowym regionu (autostrada A-1, drogi ekspresowe S-8 i S-12, magistrala kolejowa nr 1);
- wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- rozwój funkcji akademickiej oparty na filii Uniwersytetu Humanistyczno – Przyrodniczego i Wyższej Szkoły Handlowej oraz punktach konsultacyjnych innych uczelni wyższych,
- rozwój funkcji turystycznej opartej na obiektach zabytkowych i kulturalnych oraz na planowanym włączeniu miasta w sieć miast historycznych o znaczeniu krajowym i podjęciu działań związanych z rewitalizacją zabytkowych struktur,
- wzmocnienie bazy sportowej miasta jako czołowego ośrodka sportów lotniczych i piłki ręcznej.

Zakłada się, że pomimo spadku względnego poziomu rozwoju społeczno – gospodarczego, obserwowanego w latach 1999 – 2006, Piotrków Trybunalski osiągnie do 2030 roku odpowiednią rangę w krajowym i regionalnym systemie osadniczym. Powyższe wynika z przeprowadzonej waloryzacji ośrodków miejskich województwa łódzkiego, która wskazała na potencjał ludnościowy miasta, drugiego co do wielkości w województwie, wysoki poziom kapitału społecznego, a także duży potencjał społeczno – gospodarczy.

Osiągnięciu przez Piotrków Trybunalski rangi ponadregionalnej sprzyjać będą również istniejące i potencjalne relacje naukowo – badawcze i produkcyjne, kształtujące się w ramach klastrów logistycznego, mechatronicznego i odlewniczego. Relacje te włączają Piotrków Trybunalski w strukturę sieciowych powiązań poziomych z Łodzią, Kutnem i Radomskiem oraz z obszarem kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej.

Zadania służące realizacji celów publicznych

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego nie występują zadania wynikające z programów zadań rządowych służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, które umieszczone są w rejestrze programów prowadzonym przez Ministra Infrastruktury.

Natomiast na terenie miasta „Plan...” wskazuje zadania służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego Ministra lub Sejmik Województwa.

Inwestycje te dotyczą głównie perspektywy średniookresowej do 2020 roku i są wiążące dla prezydenta przy sporządzaniu dokumentów planistycznych, wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Wśród w/w zadań celu publicznego zaliczonych do poszczególnych sfer działania wymienia się takie jak:

- sfera działań – system osadniczy

modernizacja zakładów opieki zdrowotnej :

- Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim;

- sfera działań – powiązania infrastrukturalne

autostrady i drogi ekspresowe:

- budowa autostrady A1: odc. Stryków – granica woj. śląskiego,
- droga ekspresowa S8: Wrocław – Kępno – Sieradz – A1(Łódź)/A1(Piotrków Trybunalski) – Rawa Mazowiecka – Warszawa,
- droga ekspresowa S12: A1(Piotrków Trybunalski) – Sulejów – Radom, przebudowa drogi krajowej nr 12/74 do parametrów drogi ekspresowej na odcinku Piotrków Trybunalski – Sulejów.

drogi wojewódzkie:

- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 716: Koluszki – Piotrków Trybunalski;

- sfera działań – środowisko przyrodnicze

zasoby wodne i ich jakość:

- modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej,
- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z uporządkowaniem gospodarki osadowej,

gospodarka odpadami:

- budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych, kompostowni i sortowni odpadów komunalnych.

II.2.2. Występujące dodatkowe uwarunkowania

II.2.2.1. Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego

Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego ustanowiony Rozporządzeniem Nr 29/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 3 listopada 2006 r. (Dz. Urz. Województwa Łódzkiego Nr 380, poz. 2946 z 2006 r.)

Zgodnie z pkt. 4 art. 20 tekstu jednolitego ustawy o ochronie przyrody z dnia 25 sierpnia 2009 (Dz. U. Nr 151, poz. 1220) zawiera m.in. ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Ponieważ fragment SPK położony na terenie miasta obejmuje kompleks lasów państwowych, wytyczne do Studium uikzp Piotrkowa Trybunalskiego zawarte w Planie Ochrony odnoszą się się tylko do wybranych elementów, takich jak:

- zachowanie ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym z wyróżnieniem terenów najcenniejszych przyrodniczo , które są objęte ochroną prawną lub zostały wskazane do objęcia taką ochroną oraz określeniem działań ochronnych dla ekosystemów,
- utrzymanie korytarzy ekologicznych,
- stosunki wodne,
- gospodarka odpadami,
- szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia ich użytkowania, w tym:
    - tereny wyłączone spod zabudowy:
        - obszary lasów, w szczególności lasów ochronnych,
        - strefy ochronne wokół urządzeń elektroenergetycznych,
    - ograniczenia lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,

- ograniczenia lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

W Planie Ochrony określono:

- zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu w odniesieniu do obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską oraz do obiektów postulowanych do objęcia formami ochrony konserwatorskiej,
- działania ochronne w odniesieniu do terenów i obiektów wymagających wzmożonej ochrony,
- zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego umożliwiających realizację celów SPK,
- wytyczne do studiów uikzp gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych.

Za podstawowe kierunki działań w polityce przestrzennej uznano:

- ochronę występujących na terenie Parku obiektów i terenów przyrodniczych chronionych prawnie lub przewidzianych do takiej ochrony,
- ochronę terenów leśnych bez względu na ich własność,
- zachowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych, niezbędnych do utrzymania ciągłości przestrzennej obszarów biologicznie czynnych,
- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej z preferencją dla rolnictwa ekologicznego,
- ochronę wód powierzchniowych i podziemnych,
- rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów,
- rozbudowę istniejących i realizację nowych systemów kanalizacji sanitarnej, popularyzację małych oczyszczalni przydomowych na terenach poza zasięgiem obsługi kolektora,
- kompleksową ochronę krajobrazu naturalnego i kulturowego,
- rozwój różnorodnych form turystyki.

II.2.2.2. Plany miejscowe

Zgodnie z obowiązującą ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku (z późn. zmianami) tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone po 1 stycznia 1995 roku zachowują moc. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone wcześniej zachowały swoją moc do czasu uchwalenia nowych planów , jednak nie dłużej niż do końca roku wejścia w życie w/w ustawy.

Zgodnie z powyższym, 31 grudnia 2003 roku utracił moc miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego obejmujący swym zasięgiem całe miasto.

Na podstawie obowiązujących przepisów obecnie na terenie miasta obowiązuje 61 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z których ponad połowa została sporządzona wg poprzedniej ustawy, tj.:

- część planów została uchwalona przed dniem wejścia w życie obecnej w/w ustawy z 2003 r. ,
- część planów zgodnie z art. 85 ust. 2 obowiązującej ustawy z 2003 r. tych, dla których przed dniem wejścia w życie nowej ustawy podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia mpzp oraz zawiadomiono o terminie wyłożenia planu do publicznego wglądu, stosowano przepisy dotychczasowe tj. ustawy z 1994 r.

Wśród w/w planów 14 stanowi zmiany wcześniej uchylonego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta.

Pozostałe dziś obowiązujące miejscowe plany były sporządzone w trybie obowiązującej ustawy z 2003 r., podobnie jak Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Niżej zamieszczony wykaz zmian miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego Piotrkowa Trybunalskiego z 1988 roku oraz planów miejscowych uchwalonych po 1995 roku został sporządzony w ramach opracowania „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Piotrków Trybunalski w latach 2006 – 2010", a następnie zaktualizowany wg stanu obecnego.

Tab. 1. Plany miejscowe uchwalone

Lp.	Tytuł planu	Nr uchwały zatwierdzającej
1.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Zespołu Śródmiejskiego miasta Piotrkowa Trybunalskiego w obrębie pomiędzy ulicami Staszica, Słowackiego, przedłużeniem ulicy Szkolnej i terenami PKP; 0,63 ha	Uchwała Nr XXVIII/277/96 z dnia 26 września 1996r
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska" w Piotrkowie Trybunalskim; 17,05 ha	Uchwała Nr XLII/484/97 z dnia 24 września 1997 r.
3. *	Zmiany fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego (L-ul. Orla, Z1/2 przedłużenie ul. Poleśnej, skrzyżowanie ulic G1/4 ul. Wierzejskiej Z 1, ul. Wyzwolenia oraz Z 1/2 ul. Wolborskej); 0,16 ha	Uchwała Nr LII/613/98 z dnia 10 czerwca 1998 r.
4. *	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (zmiana przeznaczenia gruntów na tereny leśne - 6.21.O1.R.); 52,77 ha	Uchwała Nr LII/614/98 z dnia 10 czerwca 1998 r.
5. *	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (zmiana w jednostkach urbanistycznych : 11.18.O3.R., 5.8.T1.L., 5.11.O1.R., 8.16.E3.R., 12.6.O1.R., 10.46.O1.R. ,12.122.O1.R.), 204,44 ha.	Uchwała Nr LII/615/98 z dnia 10 czerwca 1998 r.
6.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic: M.Curie-Skłodowskiej, Kopernika, Garncarskiej i Jerozolimskiej w Piotrkowie Tryb. (A19, A 25, A 29); 6,91 ha.	Uchwała Nr LIII/630/98 z dnia 17 czerwca 1998 r.
7. *	Zmiana fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (korekta przebiegu ulicy Żeglarskiej na odcinku od ul. Sulejowskiej do ul.Wierzeje);	Uchwała Nr VIII/114/99 z dnia 25 lutego 1999 r.
8. *	Zmiana fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (obszar pomiędzy ulicami Odległą – granice miasta, autostrada A-1, i droga krajowa Nr 8) – rejon „węzła bełchatowskiego"; 24,32 ha.	Uchwała Nr VIII/115/99 z dnia 25 lutego 1999 r.
9. *	Zmiana fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. („Piotrkovia – Ptak");9,46 ha.	Uchwała Nr VIII/116/99 z dnia 25 lutego 1999 r.
10.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego budownictwa osiedla jednorodzinnego „Jeziorna II" na obszarze położonym pomiędzy: ul. Jeziorną Nr 75 i 82, ul. Zawiłą, os. „Jeziorna I" i projektowaną ul. Żeglarską w Piotrkowie Trybunalskim; 18,27 ha.	Uchwała Nr IX/132/99 z dnia 17 marca 1999 r.
11.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego budownictwa osiedla jednorodzinnego „Jeziorna II" na położonym pomiędzy: ul. Wierzejską, lasem, ul. Sasanek, ul. Zawiłą, ul. Jeziorną Nr 75 i 82 i projektowaną ul. Żeglarską w Piotrkowie Trybunalskim; 32,59 ha.	Uchwała Nr IX/133/99 z dnia 17 marca 1999 r.
12.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego nieruchomość w Piotrkowie Tryb. przy ul. Batorego 2-6; 0,77 ha	Uchwała Nr IX/131/99 z dnia 17 marca 1999 r.
13.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic: Garncarskiej, Zamurowej, Starowarszawskiej i Jerozolimskiej (A18, A24); 2,25 ha.	Uchwała Nr IX/134/99 z dnia 17 marca 1999 r.
14.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zawartego pomiędzy Rynkiem Trybunalskim, Placem Czarnieckiego, ul. Wojska	Uchwała Nr XII/219/99 z dnia 30 czerwca 1999 r.

	Polskiego, ul. Rwańską; 0,47 ha.	
15. *	Zmiany fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. (jednostki urbanistyczne:10.7.E2.Z, 8.12.O3.R, 8.14.O1.R, 8.17.O2.R, 12.11.A1.M, 4.11.E2.Z ,8.2.E2.Z); 104,05 ha	Uchwała Nr XIII/246/99 z dnia 8 września 1999 r.
16.	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska" (C8U); powierzchnia w planie 2.	Uchwała Nr XV/267/99 z dnia 20 października 1999 r.
17. *o	Zmiana fragmentów miejscowego planu ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego m. Piotrkowa Tryb. – IKEA;	Uchwała Nr XVII/304/99 z dnia 15 grudnia 1999 r.
18.	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego „Pawłowska" (C3MN); powierzchnia w planie 2.	Uchwała Nr XXVIII/476/2000 z dnia 25 października 2000 r.
19.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, Starowarszawską, Pereca i Zamurową (A16, A17); 2,48 ha.	Uchwała Nr XXX/510/2000 z dnia 13 grudnia 2000 r.
20.	Zmiana miejscowego szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego przy ul. Sulejowskiej; 78,46 ha.	Uchwała Nr XXXI/521/2000 z dnia 29 grudnia 2000 r.
21. *	Zmiana planu ogólnego dla obszaru pomiędzy trasą szybkiego ruchu, ul. Turystyczną, ul. Całą a ul. Łódzką; 16,54 ha.	Uchwała Nr XXXIII/547/2001 z dnia 30 marca 2001 r.
22. *	Zmiana planu ogólnego – zmiana przebiegu ulicy Projektowanej 1 na odcinku od ul. Sulejowskiej do ul. Rakowskiej; 12,46 ha.	Uchwała Nr XXXVI/613/2001 z dnia 23 maja 2001 r.
23. *	Zmiana planu ogólnego dotycząca likwidacji ulicy Zadrożnej.	Uchwała Nr XXXVI/614/2001 z dnia 23 maja 2001 r.
24.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zawartego pomiędzy ulicami: Narutowicza, terenami PKP, jezdnią Północną ul. Piłsudskiego i Al. Armii Krajowej; 2,52 ha.	Uchwała Nr XXXVII/635/2001 z 27 czerwca 2001 r.
25. *	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego dla obszaru zawartego pomiędzy ulicami Glinianą, Graniczną, Roosevelta; 67,13.	Uchwała Nr XLVII/842/2002 z dnia 24 kwietnia 2002 r.
26. *	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego dla obszaru zawartego pomiędzy trasą szybkiego ruchu, ulicą Tomaszowską oraz granicami jednostek 5.7.E2.R oraz 5.8.T1.L; 43,87ha.	Uchwała Nr XLVII/843/2002 z dnia 24 kwietnia 2002 r.
27.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, M. Curie – Skłodowskiej, Starowarszawską i Pereca; 5,53 ha.	Uchwała Nr L/925/2002 z dnia 11 września 2002 r.
28.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Słowackiego, Kostromską, Belzacką, E. Plater oraz działką Nr ew. 2/50 stanowiącą uliczkę dojazdową; 7,57 ha.	Uchwała Nr LII/955/2002 z dnia 9 październik 2002 r.
29.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicą Żwirki, terenem kolejki wąskotorowej, ulicą Parkową oraz terenem ujęcia wody „Żwirki" w Piotrkowie Trybunalskim; 9,15 ha.	Uchwała Nr III/30/2002 z dnia 30 grudnia 2002 r.
30. *	Zmiany fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego, dotyczące jednostek urbanistycznych: 11.7.O3.R, 11.8.O1.R, 11.14.O1.R, 11.15.E3.R, 11.16.O1.R. –„ZAWODZIE"; 93,76 ha	Uchwała Nr VIII/110/2003 z dnia 4 czerwca 2003 r.
31.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego między: al. gen. Wł. Sikorskiego, Projektowaną 2 i ul. Belzacką; 55,43 ha.	Uchwała Nr IX/123/2003 z dnia 30 czerwca 2003 r.
32.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Jeziorna I"; 29,70 ha.	Uchwała Nr XIII/191/2003 z dnia 26 listopada 2003 r.
33.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar w rejonie ul. Pawłowskiej, ogrodami działkowymi „Oaza" i ul. Łódzką; 46,16 ha.	Uchwała Nr XVI/239/04 z dnia 28 stycznia 2004 r.
34.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicą Pawłowską, terenami ogródków działkowych „Malwa", ulicą Wojska Polskiego; 8,46 ha.	Uchwała Nr XIX/297/04 z dnia 28 kwietnia 2004 r.
35.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Słowackiego, Projektowaną 2, Sikorskiego i Zawodzie; „Folwarczna"; 33,98 ha.	Uchwała Nr XX/310/04 z dnia 26 maja 2004 r.
36.	Gazociąg; 4,76 ha.	Uchwała Nr XXXII/479/05 z dnia 26 stycznia 2005 r.
37.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmujący obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wolborską, Podleśną, Wierzejską oraz projektowaną Z1/2 określoną	Uchwała Nr XLII/736/05 z dnia 9 listopada 2005 r.

	miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego; 20,40 ha.	
38.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar ograniczony: od zachodu ul. Żwirki, od północy granicą z działką nr 133 – teren kolejki wąskotorowej, od wschodu ul. Parkową, od południa granicą z działką nr 409 – ujęcie wody „Żwirki"; powierzchnia w planie 29 ha	Uchwała Nr XLII/737/05 z dnia 9 listopada 2005 r.
39.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmującego obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wojska Polskiego, Zawodzie, Twardosławicką i granicą nieruchomości przy ul. Twardosławickiej 35 – ul. Wojska Polskiego 200; 52,50 ha.	Uchwała Nr XLIV/769/05 z dnia 21 grudnia 2005 r
40.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar zawarty pomiędzy: ulicą Świerczowską od nr 1 do nr 63, ul. Zalesicką od nr 2 do nr 66, ulicą Przedborską – nieruchomości o nr 27, 34 i 36; 22,41ha.	Uchwała Nr XLIV/770/05 z dnia 21 grudnia 2005 r
41.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim obejmującego obszar zawarty między liniami regulacyjnymi ulic: autostrady A-1, al. Gen. Wł. Sikorskiego, granicą działek o nr ew. 99/33, 99/43, 99/29, 99/30, 99/17, 99/9 w obrębie nr 29, ul. Belzacką oraz fragment działki o nr ew. 2101; 24,71 ha.	Uchwała Nr XLIV/771/05 z dnia 21 grudnia 2005 r
42.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim osiedla „Jeziorna I" w jednostkach urbanistycznych 6MN, 20KX, 15 KD i w części 26MN; powierzchnia w planie 32	Uchwała Nr LII/883/06 z dnia 31 maja 2006 r.
43.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wolborskiej i Wierzejskiej w Piotrkowie Trybunalskim; 16,23 ha.	Uchwała Nr XII/198/07 z dnia 29 sierpnia 2007 r.
44.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim; 22,01ha.	Uchwała Nr XII/197/07 z dnia 29 sierpnia 2007 r.
45.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Sulejowskiej, Dalekiej i Wierzeje w Piotrkowie Trybunalskim; 14,06 ha.	Uchwała Nr XIV/217/07 z dnia 19 września 2007 r.
46.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Jeziornej i Zawiłej w Piotrkowie Trybunalskim; 7,37 ha.	Uchwała Nr XVI/276/07 z dnia 28 listopada 2007 r.
47.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Słowackiego, Armii Krajowej, Wojska Polskiego, Staszica i torów PKP w Piotrkowie Trybunalskim; 19,17 ha. Zmiana dotycząca ustaleń dotyczących minimalnych powierzchni działek, powierzchni zabudowy, wskaźnika intensywności zabudowy, minimalnej powierzchni terenu biologicznie czynnej.	Uchwała Nr XVI/275/07 z dnia 28 listopada 2007 r. zmiana Uchwała Nr XLVIII/795/10 z dnia 27 stycznia 2010 r.
48.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Jerozolimskiej, Poleśnej, Rakowskiej i Geodezyjnej w Piotrkowie Trybunalskim; 38,09 ha.	Uchwała Nr XXII/367/08 z dnia 28 kwietnia 2008r
49.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wronia - Żelazna w Piotrkowie Trybunalskim; 36,59 ha.	Uchwała Nr XXIV/418/08 z dnia 25 czerwca 2008 r.
50.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Łódzkiej, Całej, Turystycznej i Drogi Krajowej Nr 8 w Piotrkowie Trybunalskim; 30,52 ha.	Uchwała Nr XXIV/420/08 z dnia 25 czerwca 2008 r.
51.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Polskiego Czerwonego Krzyża, Fabianiego i Promiennej w Piotrkowie Trybunalskim; 2,46 ha.	Uchwała Nr XXXIII/563/09 z dnia 21 stycznia 2009 r.
52.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ulic: Rakowskiej, Tomaszowskiej, Michałowskiej i Drogi Krajowej nr 8 (ulicy Trybunalskiej) w Piotrkowie Trybunalskim; 57,52 ha.	Uchwała Nr XXXIII/565/09 z dnia 21 stycznia 2009
53.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Broniewskiego w Piotrkowie Tryb. 14,74 ha	Uchwała Nr XXXVII/644/09 z dnia 26 maja 2009 r.
54.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Prostej, Piaskowej, Krętej i Spacerowej w Piotrkowie Tryb. 22,19 ha	Uchwała Nr XXXVIII/690/09 z dnia 24 czerwca 2009 r.
55.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie Al. Armii Krajowej, ulic Słowackiego i Narutowicza oraz terenów PKP w Piotrkowie Tryb. 12,69 ha	Uchwała Nr XL/721/09 z dnia 30 września 2009 r.
56.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej i Obwodnicy Miejskiej oraz Jeziora Bugaj w Piotrkowie Trybunalskim. 47,94 ha Zmiana dotycząca błędu pisarskiego	Uchwała Nr XL/723/09 z dnia 30 września 2009 r. Uchwała Nr XLVII/780/09 z dnia 23 grudnia 2009
57.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic:	Uchwała Nr LI/834/10 z dnia

	Wierzejskiej i obwodnicy Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim	26 maja 2010 r.
58.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulicy Energetyków w Piotrkowie Trybunalskim	Uchwała Nr LIV/889/10 z dnia 25 sierpnia 2010 r.
59.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Łódzkiej, Gęsiej i Wiatracznej w Piotrkowie Trybunalskim	Uchwała Nr VII/130/11 z dnia 30 marca 2011 r.
60.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zatwierdzonego uchwałą Nr LII/615/98 Rady Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie zmian fragmentów miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, na terenach położonych w rejonie ulicy Kleszcz w Piotrkowie Trybunalskim	Uchwała Nr VII/126/11 z dnia 30 marca 2011 r.
61.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Żeglarskiej, Tymiankowej i Sasanek w Piotrkowie Trybunalskim	Uchwała Nr VII/128/11 z dnia 30 marca 2011 r.

Zasięgi w/w planów wraz z numeracją wg tabeli zawiera część graficzna „Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Piotrków Trybunalski w latach 2006-2010”.

Dodatkowo na rysunku wyróżniono:

- zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta (*****),
- plan miejscowy obejmujący teren położony w gminie Moszczenica poza obecnymi granicami miasta (°)

Tab. 2. Plany miejscowe w trakcie opracowania

Lp.	Tytuł planu	Nr uchwały o przystąpieniu do sporządzenia mpzp
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów przy ulicy Witosa w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XVI/274/07 z dnia 28 listopada 2007 r.
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Cmentarnej, Partyzantów, Krzywej i rzeki Strawy w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XII/199/07 z dnia 29 sierpnia 2007 r.
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego parku im. Ks. J. Poniatowskiego w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XIV/216/07 z dnia 19 września 2007 r.
4.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Piłsudskiego, Dzielną, Narutowicza i terenami kolejowymi w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XXXII/550/08 z dnia 23 grudnia 2008 r.
5.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Al. Gen. W. Sikorskiego, M. Dąbrowskiej, J. Tuwima i T. Sygietyńskiego w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XXXIV/582/09 z dnia 25 lutego 2009 r.
6	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Zawiłej, Koralowej i Regatowej w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XL/725/09 z dnia 30 września 2009 r.
7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Wierzejskiej, Kajakowej i Zawiłej w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XL/724/09 z dnia 30 września 2009 r.
8.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Piłsudskiego, Dzielną, Narutowicza i Armii Krajowej w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr XLVII/779/09 z dnia 23 grudnia 2009 r.
9.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru zawartego pomiędzy ulicami: Świerczowskiej, Zalesickiej i Anny w Piotrkowie Trybunalskim;	Uchwała Nr LI/836/10 z dnia 26 maja 2010 r.
10.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście i Grabskiej oraz cieku wodnego Śrutowy Dołek w Piotrkowie Trybunalskim	Uchwała Nr LI/835/10 z dnia 26 maja 2010 r.
11.	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar zawarty pomiędzy: ulicą Świerczowską od nr 1 do nr 63, ulicą Zalesicką od nr 2 do nr 66, ulicą Przedborską – nieruchomości o nr 27, 34 i 36, zatwierdzonego Uchwałą Nr XLIV/770/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 grudnia 2005 r.	Uchwała Nr LIV/893/10 z dnia 25 sierpnia 2010 r.
12.	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Krótkiej, Zalesickiej i Grabskiej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonego Uchwałą Nr XII/197/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 sierpnia 2007 r.	Uchwała Nr LIV/891/10 z dnia 25 sierpnia 2010 r.
13.	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Piotrkowie Trybunalskim, obejmującego obszar	Uchwała Nr LVI/925/10 z dnia 27 października 2010 r.

	zawarty pomiędzy ulicami: Wolborską, Podleśną, Wierzejską oraz projektowaną Z1/2 określoną miejscowym ogólnym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego, zatwierdzonego Uchwałą Nr XLII/736/05 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 9 listopada 2005 roku.	
14.	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic: Jerozolimskiej, Podleśnej, Rakowskiej, Wolborskiej i Geodezyjnej w Piotrkowie Trybunalskim, zatwierdzonego Uchwałą Nr XXII/367/08 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 kwietnia 2008 r.	Uchwała Nr LIV/892/10 z dnia 25 sierpnia 2010 r.

Dodatkowo Rada Miejska podjęła uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmian 35 obowiązujących planów miejscowych w celu dostosowania ich ustaleń dotyczących infrastruktury telekomunikacyjnej do wymogów ustawy z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 106, poz. 675).

II.2.2.3. Decyzje w zakresie gospodarki przestrzennej

Według ewidencji prowadzonej w Urzędzie Miasta w latach 2000 – 2003 wydano:

- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów

w roku 2000 – 589 decyzji
2001 – 322 decyzje
2002 – 109 decyzji
2003 – 304 decyzje
---
razem 1324 decyzje

Przeważająca część decyzji dotyczyła zabudowy mieszkaniowej (obiekty nowe, rozbudowy, przyłącza, budynki gospodarcze przy mieszkalnych, wjazdy). Pozostałe to budynki: lokale handlowe i usługowe o małej skali, obiekty działalności gospodarczej (produkcja, hurtownie), urządzenia infrastruktury poza bezpośrednimi przyłączami.

- pozwolenia na budowę

w roku 2000 – 832 decyzje
2001 – 720 decyzji
2002 – 569 decyzji
2003 – 580 decyzji
---
razem 2701 decyzji

Przytoczone wyżej dane oraz wnioski dotyczące ilości, rozmieszczenia i koncentracji obiektów, które były przedmiotem decyzji, a także dotyczące ich spójności ze „Studium 1999” są zawarte w opracowaniu „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w celu określenia aktualności studium” – oprac. „Teren”, Łódź 2004.

W ramach „Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Piotrków Trybunalski w latach 2006 – 2010” przeanalizowano wydane w tym okresie decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje celu publicznego.

W wyniku analizy przestrzennego rozmieszczenia decyzji o warunkach zabudowy stwierdzono:

- generalnie zdecydowana większość wydawanych decyzji dotyczy terenów zlokalizowanych w ramach ustalonych w obowiązującym „Studium 2006” stref: zurbanizowanej i przeznaczonej do przyszłej urbanizacji ustalonych;
- przeważająca część decyzji dotyczy środkowej części terenów zurbanizowanych miasta, szczególne zgrupowania występują w śródmieściu, dzielnicach przemysłowych w południowej części miasta;
- do terenów obrzeżnych, cieszących się największym zainteresowaniem inwestorów należą rejony:
  - ulic: Podbratek, Scaleniowej,
  - ul. Malinowej,
  - ul. Michałowskiej,
  - ul. Witosa;
- realizacja decyzji ma wpływ na przekształcenia przestrzenne i zagospodarowanie poszczególnych fragmentów miasta, które nie posiadają obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wyniku analizy przestrzennego rozmieszczenia decyzji celu publicznego, obejmujących między innymi: usługi komunalne, drogi, infrastrukturę techniczną (sieci z zakresu elektroenergetyki, energetyki cieplnej, telekomunikacji, teleinformatyki, wodociągi, kanały sanitarne i deszczowe), stwierdzono:

- przeważająca część decyzji dotyczy inwestycji liniowych (drogi, sieci), mniejsza część decyzji dotyczy wyraźnie wyodrębnionych terenów;
- prawie wszystkie decyzje (poza pojedynczymi) zlokalizowane są w zasięgu ustalonej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego docelowej strefy urbanizacji (tereny dzisiaj zurbanizowane i ustalone do dalszego zagospodarowania);
- zdecydowana większość decyzji dotyczy środkowej części miasta, jedynie inwestycje liniowe pojawiają się na obrzeżach miasta.

II.2.2.4. Wnioski zgłoszone do opracowania zmiany studium

Zgodnie z obowiązującą procedurą formalno – prawną do Urzędu Miasta wpłynęły wnioski od właściwych organów i instytucji oraz innych instytucji i osób fizycznych. Poniżej podano zestawienia tabelaryczne uwzględniające istotne dane zawarte we wnioskach.

Tab. 3. Wykaz wniosków instytucji

Lp.	Data wpływu wniosku	Nazwisko i imię, nazwa jednostki organizacyjnej i adres	Treść wniosku
1.	2.	3.	4.
1.	20.12.2010 r.	Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi ul. Piotrkowska 104, 90-926 Łódź	- konieczność uwzględnienia ustaleń aktualnego „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego”, - wytyczne z poszczególnych ustaw określające zakres prawny studium uikzp oraz obowiązek opiniowania i uzgodnień studium
2.	05.04.2011 r.	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim ul. Farna 8 97-300 Piotrków Tryb.	wskazanie” obiektów objętych ewidencją (cmentarz żołnierzy radzieckich oraz komin kotłowni w zespole dawnej manufaktury piotrkowskiej) zlokalizowanych na terenach objętych zmianą studium
3.	01.12.2010 r.	Wojewódzki Sztab Wojskowy w Łodzi ul. 6-go Sierpnia 104 90-959 Łódź	uwzględnienie w zmianie studium zapisu konieczności zgłoszenia przed wydaniem pozwolenia na budowę, do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP wszystkich obiektów o wysokości 50,00 m n.p.t. i większej w celu uzgodnienia lokalizacji i ustalenia sposobu oznakowania przeszkodowego tych obiektów.
4.	06.12.2010 r.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi ul. Traugutta 25 90-113 Łódź	zmiana studium powinna: - ustalać program racjonalnego wykorzystania powierzchni ziemi, - uwzględniać obszary występowania złóż kopalin, - uwzględniać problematykę gospodarki wodnej, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami, systemów transportowych i komunikacji publicznej oraz urządzania i kształtowania terenów zieleni, - uwzględniać konieczność ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniami antropogenicznymi oraz określać sposób zagospodarowania obszarów już zdegradowanych, - w przypadku występowania obszarowych form ochrony przyrody na terenie gminy, projekt zmiany studium należy uzgodnić z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, - projekt zmiany studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko należy poddać opiniowaniu przez właściwe organy
5.	16.12.2010 r.	Urząd Komunikacji Elektronicznej. Delegatura w Łodzi al. Kościuszki 5/7 90-418 Łódź	wytyczne do studium uikzp wynikające z wymogów poszczególnych ustawy dotyczącej rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych
6.	01.12.2010 r.	Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Piotrkowie Trybunalskim ul. Jagiellońska 11 97-300 Piotrków Trybunalski	brak wniosków
7.	30.11.2010 r.	Zarząd Dróg Woje-wódzkich w Łodzi ul. Sienkiewicza 3 90-113 Łódź	brak wniosków
8.	17.12.2010 r.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi. Terenowy Inspektorat w Piotrkowie Trybunalskim ul. Młynarska 2 97-300 Piotrków Trybunalski	- należy zapewnić dostęp do rowów ujętych w kanał na terenach objętych zmianą studium na czas konserwacji, - zabrania się niszczenia lub uszkadzania urządzeń wodnych a tym samym utrudniania odpływu wody na terenach objętych zmianą studium, - przebudowa urządzeń melioracyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego
9.	15.12.2010 r.	PGE Dystrybucja S.A. Oddział Łódź – Teren	- na terenach objętych zmianą studium należy przewidzieć ewentualnie budowę stacji transformatorowej oraz linii zasilającej

		ul. Piotrkowska 58 90-105 Łódź	w/w stację, - ustanowienie pasów ochronnych lub przebudowa linii elektro-energetycznych napowietrznych w razie kolizji projektowanego zagospodarowania
10.	04.01.2011 r.	GAZ-SYSTEM S.A. oddział w Rembel-szczyźnie ul. Jana Kazimierza 3, 05-126 Nieporęt, Rembelszczyzna	brak wniosków
11.	13.12.2010 r.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Centrum S.A. w Warszawie ul. Pruszkowska 17 02-119 Warszawa	uwzględnienie w zmianie studium przebiegu linii elektroenergetycznej wraz z jej pasem technologicznym, o której mowa w załączniku, wraz ze wskazanymi ustaleniami dotyczącymi użytkowania terenu w pasie technologicznym linii
12.	07.12.2010 r.	Miejski Zakład Gos-podarki Komunalnej Spółka z o.o. w Piotrkowie Trybunalskim ul. Rolnicza 75 97-300 Piotrków Trybunalski	- istnieje możliwość zasilenia z miejskiej sieci ciepłowniczej obiektów powstających oraz już powstałych na obszarze objętym zmianą studium, - należy zapewnić swobodny dostęp do ciepłociągu na wypadek konieczności wykonania odkrywki kanału lub usunięcia awarii.
13.	16.12.2010 r.	Nadleśnictwo Piotrków z siedzibą w Łęcznie Łęczno 101 97-330 Sulejów	brak wniosków
14.	21.12.2010 r.	Polskie Koleje Państwowe S.A. w Warszawie ul. Armatnia 14 01-246 Warszawa	uwzględnienie terenów zamkniętych wg decyzji Ministra Infrastruktury
15.	13.12.2010 r.	Telekomunikacja Polska S.A. w Katowicach ul. Ordona 13 40-163 Katowice	zapisy postulowane do ujęcia w studium w zakresie zasad kompleksowej realizacji sieci teletechnicznej TP S.A. na obszarze miasta

Tab. 4. Wykaz wniosków osób fizycznych

L.p.	Data wpływu wniosku	Nazwisko i imię, nazwa jednostki organizacyjnej i adres	Treść wniosku	Oznaczenie nieruchomości której dotyczy wniosek
1.	2.	3.	4.	5.
1.	17.12.2010 r.	Marcin Pietras	Zakwestionowanie zmiany przeznaczenia terenu	Teren określony w załączniku nr 5 do Uchwały nr LVI/923/10
2.	15.12.2010 r.	Mikołaj Stanisławski	Zakwestionowanie zmiany przeznaczenia terenu	Teren określony w załączniku nr 5 do Uchwały nr LVI/923/10
3.	15.12.2010 r.	Piotr Szczepański	Zakwestionowanie zmiany przeznaczenia terenu	Teren określony w załączniku nr 5 do Uchwały nr LVI/923/10

II.2.2.5. Obiekty w rejestrze i ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej

W myśl przepisów „Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” z dnia 23 lipca 2003 r., ochronie prawnej podlegają dobra kultury wpisane do rejestru zabytków. Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Zgodnie z wymaganiami w/w ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków ruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków (wykaz udostępniony przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim):

Tab. 5. Obiekty w rejestrze zabytków

Lp.	Ulica/nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data
1.	3-go Maja 12	resursa			1912-1913 r.
2.	Belzacka 160	park	dworski		2poł. XIX w.
3.	Cmentarna 10	cmentarz prawosławny			1830 r.
4.	Czarnieckiego 07	zajazd	zajazd pod Matką Boską;		XVIII w.
5.	Czarnieckiego 09	dom			2 ćw. XIX w
6.	Czarnieckiego 10/Farna 01/Rynek	dom			XV-XVIII w.
7.	Dąbrowskiego 14	willa	willa WANDA		1905 r.
8.	Dąbrowskiego 14	dom	oficyna willi		1905 r.
9.	Dąbrowskiego 15	dom			kon. XIX w.
10.	Fama 02	dom			XVI/XVII
11.	Fama 03	dom			XIX w.
12.	Fama 04	dom			XVII w.
13.	Fama 05/ Grodzka 06	dom			XVII? w.
14.	Fama 06	dom			XVII? w.
15.	Fama 08	dom			XVIII w :
16.	Garncarska	mury obronne			XIV w.
17.	Grodzka 01/Konarskiego 02	dom			przed poł. XVIII w ;

18.	Jerozolimska 29	synagoga mała	szkoła żydowska przy synagodze	synagogi	1765-1765 r
19.	Jerozolimska 29	synagoga		synagogi	1791-1793 r.
20.	Kotlarskiego 04/Pijarska 05	dom			XVIII w.
21.	Kościuszki	mury obronne			XIV w.
22.	Kościuszki 06/Rycerska	dom	Złoty Róg		1880 r.
23.	Krakowskie Przedmieście	kościół par.rz-kat.	p.w. św. Jakuba	kościoła p.w. św. Jakuba	przed 1400 r.
24.	Krakowskie Przedmieście	plebania		kościoła p.w. św. Jakuba	1754 r.
25.	Krakowskie Przedmieście	kościół par.rz-kat.	p.w- Nawiedzenia NMP		1373 r
26.	Łazienna Mokra 01/Szewska 02	dom			XVIII w.
27.	Niepodległości	mury obronne			XIV w
28.	P.O.W. 03b	magazyn	ekspedycji	dworca PKP	ok.1890 r.
29.	P.O.W. 05	zespół dworcowy		dworca PKP	1846 r.
30.	P.O.W. 05	dworzec		dworca PKP	1846 r.
31.	P.O.W. 05	bud. administracyjny		dworca PKP	1912-1914 r.
32.	Pasaż Rudowskiego 04	pałac			1899 r.
33.	Pijarska 02/Kopernika	kolegium stare	ob. I LO	klasztorny 0.0. Jezuitów	1692 r.
34.	Pijarska 02/Kopernika	kolegium nowe	ob. I LO	klasztorny 0.0. Jezuitów	1754 r.
35.	Pijarska 04	kościół kl.rz-kat.	p.w. św. Franciszka	klasztorny 0.0. Jezuitów	1701-1727 r.
36.	Przemysłowa 27	stacja kol. wąskotor.			1902 r.
37.	Przemysłowa 27	magazyn	stacji kolei wąskotorowej	kolei wąskotorowej	1902 r.
38.	Przemysłowa 27	szalet stacyjny		kolei wąskotorowej	ok.1920 r.
39.	Przemysłowa 27	parowozownia		kolei wąskotorowej	1902 r.
40.	Rwańska 02/Sieradzka 01	dom			XVIII w.
41.	Rwańska 04	dom			1poł. X!X w.

42.	Rwańska 06	kościół kl.rz-kat.	ob. ewangelicko-augsburski	klasztorny 0.0. Pijarów	1689-1718 r.
43.	Rwańska 06	dom		klasztorny 0.0. Pijarów	1885 r.
44.	Rwańska 08/Wojska Polskiego 24	klasztor		klasztorny 0.0.Pijarów	XVII/XVIIIw.
45.	Rycerska 03	dom		klasztorny Panien Dominikanek	XVII w.
46.	Rycerska 03	kościół kl.rz-kat.	ob. Najświętszej PM Śnieżnej	klasztorny Panien Dominikanek	1627 r.
47.	Rynek Trybunalski 01	dom			pocz. XIX w.
48.	Rynek Trybunalski 02/Sieradzka 02	dom			przed 1702 r.
49.	Rynek Trybunalski 03/Rwańska 1/3	dom			pocz. XVIII w.
50.	Rynek Trybunalski 04	dom			ok.1835 r.
51.	Rynek Trybunalski 05/pl Czarnieckiego 01	dom			XVI w. ?
52.	Rynek Trybunalski 07	dom			1855-1866 r.
53.	Rynek Trybunalski 09	dom			XVI w.
54.	Rynek Trybunalski 10	dom			XV-XIX w
55.	Rynek Trybunalski 11	dom			1849 r.
56.	Rynek Trybunalski 12/Łazienna Mokra 02	dom			XVIII w.
57.	Sieradzka 04	dom			poł. XIX w,
58.	Sieradzka 06/Rycerska 10	dom			1poł. XIX w,
59.	Słowackiego 01	dom			poł. XIX w
60.	Słowackiego 02	kościół kl.rz-kat.	pw. MB Anielskiej i Św. Krzyża	klasztorny 0.0. Bernardynów	1632-1640 r.
61.	Słowackiego 02	ogrodzenie		klasztorny 0.0. Bernardynów	1735 r.
62.	Słowackiego 02	brama		klasztorny 0.0. Bernardynów	1625-1643 r.
63.	Słowackiego 02	klasztor		klasztorny 0.0. Bernardynów	1625-1643 r.
64.	Słowackiego 03	dom			1873-1876 r.
65.	Słowackiego 05	sąd i starostwo powiatowe		sąd	1906-1908 r.

66.	Słowackiego 13	dom			1845-1847 r
67.	Słowackiego 15/16	cerkiew	p.w. Wszystkich Świętych	cerkwi prawosławnej	1844-1847 r.
68.	Słowackiego 27	dom prac. kolei		dworca PKP	1879 r.
69.	Słowackiego 29	pompownia nr 2		dworca PKP	ok.1915 r.
70.	Słowackiego 29	budynek dworca		dworca PKP	
71.	Słowackiego 29	wiata peronowa		dworca PKP	
72.	Słowackiego 29	budynek biurowy		dworca PKP	
73.	Słowackiego 29	budynek ekspedycji		dworca PKP	
74.	Słowackiego 29	piwnica na naftę		dworca PKP	pocz. - XX w.
75.	Słowackiego 29	parowozownia		dworca PKP	1870-1871 r.
76.	Słowackiego 29	dom		dworca PKP	1846 r.
77.	Słowackiego 29	warsztaty		dworca PKP	1846-1873 r
78.	Słowackiego 29	piwnica na naftę i olej		dworca PKP	pocz. XX w.
79.	Słowackiego 29	magazyn zasobów		dworca PKP	1874 r.
80.	Słowackiego 29	koszary drogowe		dworca PKP	1846-1887 r
81.	Spacerowa	cmentarz żydowski			1792 r.
82.	Stare Miasto	układ przestrzenny			XIII w.
83.	Stronczyńskiego 03	klasztor	Dominikanek, ob. sióstr Imienia Jezusa;	klasztorny Panien Dominikanek	1627-1637 r.
84.	Szewska 03/Rycerska 12	dom			1poł. XIX w.
85.	Urbanistyka	układ przestrzenny			VII-XX w.
86.	Wojska Polskiego O5/Jerozolimska 03	dom			XIX w.
87.	Wojska Polskiego 35	kościół kl.rz-kat.	p.w. śś. Jacka i Doroty	klasztorny 0.0. Dominikanów	1331-1370 r.
88.	Wojska Polskiego 35	kaplica rz.kat.		klasztorny 0.0. Dominikanów	1612-1624
89.	Wojska Polskiego 35	klasztor	podominikański	klasztorny 0.0. Dominikanów	1331-1370 r.

90.	Zamkowy 04	zamek			1509-1521 r.
91.	Żeromskiego/Żwirki	park	miejski im. ks. J. Poniatowskiego		1916-1927 r.
92.	Kasztelańska 09	park	zamkowy	zamkowo - parkowy	1poł. XIX w.
93.	Kasztelańska 09	zamek		zamkowo - parkowy	przed 1604 r.

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków (wykaz udostępniony przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim):

Tab. 6. Obiekty w ewidencji zabytków

Lp.	Ulica/nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data
1.	1-go Maja 03	dom			1890 r.
2.	3-go Maja 03	dom			1910 r.
3.	3-go Maja 04	dom			1910 r.
4.	3-go Maja 07	szkoła	d. Gimnazjum Aleksandryjskie		2 poł. XIX w.
5.	3-go Maja 08	willa			1910 r.
6.	3-go Maja 09	dom			
7.	3-go Maja 10	dom			kon. XIX w.
8.	3-go Maja 11	kino	kino NOWOŚĆ, później WIKTORIA		pocz. XX W.
9.	3-go Maja 14	dom			3 ćw. XIX w.
10.	3-go Maja 16	dom			1910 r.
11.	3-go Maja 17	dom			kon. XIX w.
12.	3-go Maja 18	dom			ok.1903 r.
13.	3-go Maja 19	dom			30CZ. XX W.
14.	3-go Maja 20/Jagiellońska17	dom			1890-1900r.
15.	3-go Maja 21/Piastowska 01	dom			
16.	3-go Maja 23/Piastowska 02	dom			1900 r.
17.	3-go Maja 29	dom			
18.	3-go Maja 36	szkoła			ok.1913 r.
19.	3-go Maja 38	dom			1890
20.	Belzacka 02	dom			kon, XIXw.
21.	Belzacka 04	dom			kon. XIXw.
22.	Bugaj	park			

23.	Cmentarna	kaplica cment. rz.-kat.	A. K. Juttner		1897 r.
24.	Cmentarna 12	kaplica cment. rz.-kat.	Adeli Burchard		1875 r,
25.	Cmentarna 12	cmentarz rz.-kat.	"stary"		
26.	Cmentarna 14	cmentarz ewangelicki			
27.	Czarnieckiego 02	dom			1900 r.
28.	Czarnieckiego 03	dom			
29.	Czarnieckiego 04	dom			
30.	Czarnieckiego 05/ Wojska Polskiego 20	dom			1910 r,
31.	Czarnieckiego 08	dom			1905 r.
32.	Dąbrowskiego 03	dom			przed 1898 r.
33.	Dąbrowskiego 06	dom			
34.	Dąbrowskiego 07	siedziba towarzystw			1886-1888 r.
35.	Dąbrowskiego 09	siedziba towarzystw			1880 r.
36.	Dąbrowskiego 10	dom			1890-1900
37.	Dąbrowskiego 16	dom			1920 r.
38.	Dąbrowskiego 18	dom			1910 r.
39.	Dąbrowskiego 20	dom			1890 r.
40.	Garncarska 01/03	dom			
41.	Garncarska 04	dom			
42.	Garncarska 07	dom			1901 r.
43.	Garncarska 09	dom			
44.	Garncarska 13	dom			1880 r.
45.	Garncarska 14	dom			
46.	Garncarska 21	dom			ok.1920 r.
47.	Grodzka 02	dom			XVIII w.
48.	Grodzka 03	dom			XVIII w.
49.	Grodzka 04	dom			XVIII w.
50.	Grodzka 05	dom			
51.	Jerozolimska	cmentarz żydowski	"stary", ob. skwer		
52.	Jerozolimska 08	dom			
53.	Jerozolimska 10	dom			
54.	Jerozolimska 12	dom			1910 r.
55.	Jerozolimska 14/ Starowarszawska 31	dom			1905 r.

56.	Jerozolimska 17	dom			
57.	Jerozolimska 29	zespół synagog			
58.	Jerozolimska 58	dom			pocz. XX w.
59.	Jerozolimska 59	dom			pocz. XX w.
60.	Piotrków Tryb, Jerozolimska 59b	dom			pocz. XX w.
61.	Kopernika02/ Sienkiewicza	dom			
62.	Kościuszki 04	dom	Europa		1910 r.
63.	Kościuszki 08	dom			
64.	Kościuszki 09	dom			
65.	Krakowskie Przedmieście01/ Pijarka 01	dom			przed 1890 r.
66.	Krakowskie Przedmieście 02/Gamcarska 02	kancelaria		kościoła p.w. św. Jakuba	1930 r.
67.	Krakowskie Przedmieście 02/Garncarska 02	zespół kościelny		kościoła p.w. św. Jakuba	1400-1934 r.
68.	Krakowskie Przedmieście 02/Garncarska 02	ogrodzenie		kościoła p.w. św. Jakuba	1876 r.
69.	Krakowskie Przedmieście 02/Garncarska 02	wieżyczka komunikac.		kościoła p.w. św. Jakuba	1876 r.
70.	Krakowskie Przedmieście 02/Garncarska 02	cmentarz rzym.-kat.	przykościelny	kościoła p.w. św. Jakuba	
71.	Krakowskie Przedmieście 22	dom			1850 r.
72.	Krakowskie Przedmieście 24	dom			1910 r.
73.	Krakowskie Przedmieście 30	dom			1880 r.
74.	Krakowskie Przedmieście 31/33	cmentarz rzym.-kat.	przykościelny		
75.	Krakowskie Przedmieście 42	dom			XIX w.
76.	Krakowskie Przedmieście 44	dom			1850 r.
77.	Krzywa 10	dom			kon. XIX w.
78.	Łazienna Mokra 04	dom			XVIII w.
79.	Łazienna Mokra 06	dom			poł. XIX w.
80.	Łódzka 06	dom			
81.	Łódzka 17/19	dom			
82.	Mała 01	dom			pocz. XX W.
83.	Narutowicza 02	dom			
84.	Narutowicza 04	magazyn			1919-1920 r.
85.	Narutowicza 08	dom			1900 r.
86.	Narutowicza 18	dom			1890 r.

87.	Narutowicza 19	dom			
88.	Narutowicza 21	willa			l.20-te XX w.
89.	Narutowicza 30	dom			kon. XIX w.
90.	Niepodległości 04	dom			1875-1925 r.
91.	Niepodległości 05	dom			
92.	Niepodległości 06/Rycerska 11	dom			
93.	Niepodległości 07	dom			
94.	Partyzantów	cmentarz rzym.-kat.	"nowy"		
95.	Partyzantów	cmentarz wojenny	z I i II wojny		
96.	Pereca 15	dom			1865 r.
97.	Piastowska 01	izba skarbowa	d. Gmach Izby Skarbowej i Kasy		30 1911 r.
98.	Piastowska 03	dom			1900 r.
99.	Pijarska 02/Kopernika	sala gimnastyczna	ILO	klasztorny O.O. Jezuitów	
100.	Pijarska 02/Kopernika	budynek gospodarczy	ILO	klasztorny O.O. Jezuitów	
101.	Pijarska 03	dom			pocz. XVIII W.
102.	Pijarska 04	zespół klasztorny	O.O. Jezuitów	klasztorny O.O. Jezuitów	XVII-XIX w.
103.	Pijarska 06	dom zakonny	O.O. Jezuitów	zespól kl. O.O. Jezuitów	1892 r.
104.	Pijarska 07	dom	oficyna kamienicy pl. Trybunalski 10		XVII w.
105.	Pijarska 09	dom			
106.	Próchnika 01	dom			1890 r.
107.	Próchnika 02	dom			kon. XIX w.
108.	Próchnika 22	dom			
109.	Próchnika 34	dom			1926 r.
110.	Przedborska 07/9	dom			pocz. XX W.
111.	Przedborska 12	dom			pocz. XX W.
112.	Przedborska 20	dom			1890 r.
113.	Przelotowa 14	dwór			XVII l w.
114.	Rakowska	cmentarz wojenny-	żołnierzy radzieckich		
115.	Reymonta	cmentarz ewangelicki	"stary"		
116.	Rooseveita 01	szkoła	d. Gmach Towarzystwa Szkoły		1930 r. :
117.	Roosevelta 09	wieża ciśnień	wodociągowa	kolei towarowej	1920-1930
118.	Roosevelta 09	budynek stacji			
119.	Roosevelta 09	magazyn			

120.	Roosevelta 09	parowozownia			
121.	Rwańska 05	dom			XVII w.
122.	Rwańska 06	zespół klasztorny		klasztorny O.O. Pijarów	1689-1765 r.
123.	Rycerska 03	zespół klasztorny	Panien Dominikanek	klasztorny Panien Dominikanek	1627 r.
124.	Rycerska 05	dom			1980 r.
125.	Rycerska 06	dom			
126.	Rycerska 08 /Sieradzka 03	dom			pocz. XIX w.
127.	Rycerska 14	dom			pocz. XIX w.
128.	Rycerska 16	dom			
129.	Rynek Trybunalski 08/Grodzka	dom			pocz. XVIII w.
130.	Sienkiewicza	hala targowa			1927 r.
131.	Sienkiewicza 04	dom			poł. XIX w.
132.	Sienkiewicza 06	dom			ok.1900 r.
133.	Sienkiewicza 08	dom			2 poł. XIX w.
134.	Sienkiewicza 10	dom			3 ćw. XIX w.
135.	Sienkiewicza 12	dom			3 ćw. XIX w.
136.	Sienkiewicza 13a	willa			1920 r.
137.	Sienkiewicza 14	dom			<on. XIX w.
138.	Sieradzka 02	dom			ten. XIX w.
139.	Sieradzka 08	dom			2 poł. XIX w.
140.	Sieradzka 10/ pl. Kościuszki 07	dom			poł. XIX W.
141.	Słowackiego	wieża ciśnień	zbiornik wodny cylindryczny		1927 r.
142.	Słowackiego 02	zespół klasztorny		klasztorny O.O. Bernardynów	1625-1643 r.
143.	Słowackiego 02	cmentarz rzym.-kat.	przykościelny	klasztorny O.O. Bernardynów	
144.	Słowackiego 02	park	d. Ogród Bernardyński		
145.	Słowackiego 07	dom			2 poł. XIX w.
146.	Słowackiego 09	dom			2 poł. XIX w.
147.	Słowackiego 11	dom			1 poł. XIX w.
148.	Słowackiego 15/16	zespół		cerkwi prawosławnej	1844-1871 r.
149.	Słowackiego 15/16	park	przycerkiewna	cerkwi prawosławnej	
150.	Słowackiego 15/16	cmentarz prawosławny	przykościelny	cerkwi prawosławnej	
151.	Słowackiego 16	plebania		cerkwi prawosławnej	1871 r.
152.	Słowackiego 18	dom			1880 r.

153.	Słowackiego 20	dom			1870-1880 r.
154.	Słowackiego 21	dom			1880 r.
155.	Słowackiego 22	dom			1880-1885 r.
156.	Słowackiego 23	dom			poł. XIX W. 1
157.	Słowackiego 24	dom			poł. XIX w. i
158.	Słowackiego 26	dom			3 ćw. XIX w.
159.	Słowackiego 28	dom			
160.	Słowackiego 29	wieża	ciśnień	dworca PKP	1858 r.
161.	Słowackiego 30	dom			2 poł. XIX w
162.	Słowackiego 32	dom			kon. XIX w.
163.	Słowackiego 35	dom			kon. XIX w.
164.	Słowackiego 38/Młynarska	dom			
165.	Słowackiego 49	dom			
166.	Słowackiego 50	dom			
167.	Słowackiego 52	dom			
168.	Słowackiego 57	dom			
169.	Słowackiego 65	dom			
170.	Słowackiego 70	dom			
171.	Starowarszawska 02	dom			???
172.	Starowarszawska 03	dom			
173.	Starowarszawska 04	dom			2 poł. XIX w.
174.	Starowarszawska 05	dom			1870 r.
175.	Starowarszawska 06	dom			ok. 1870 r.
176.	Starowarszawska 07	dom			ok.1870 r.
177.	Starowarszawska 08	dom			1870 r.
178.	Starowarszawska 09	dom			1 poł. XIX w.
179.	Starowarszawska 10	dom			3 ćw. XIX w.
180.	Starowarszawska 11	dom			
181.	Starowarszawska 12	dom			
182.	Starowarszawska 13	dom			ok. 1970r.
183.	Starowarszawska 15	dom			
184.	Starowarszawska 16	dom			
185.	Starowarszawska 17/19	dom			ok. 1880 r.

186.	Starowarszawska 18	dom			ok. 1880 r.
187.	Starowarszawska 25	dom			3 ćw. XIX w.
188.	Starowarszawska 26	dom			ok. 1880 r.
189.	Starowarszawska 27	dom			3 ćw. XIX w.
190.	Starowarszawska 29	dom			3 ćw. XIX w.
191.	Stronczyńskiego 01	szkoła	d. Gimnazjum żeńskie		1890-1897 r.
192.	Stronczyńskiego 02	dom			1910 r.
193.	Stronczyńskiego04/ Wojska Polskiego 28	dom			kon. XIX w.
194.	Sulejowska 07	dom			
195.	Sulejowska 35	dom	przyfabryczny	manufaktury włókienniczej	1898 r.
196.	Sulejowska 37	dom	przyfabryczny	manufaktury włókienniczej	1898 r.
197.	Sulejowska 39	dom	przyfabryczny	manufaktury włókienniczej	1898 r.
198.	Sulejowska 41	dom	przyfabryczny	manufaktury włókienniczej	1898 r.
199.	Sulejowska 45	bud. administracyjny		manufaktury włókienniczej	1898 r.
201.	Sulejowska 45	przędzalnia		manufaktury włókienniczej	1898 r.
202.	Sulejowska 45	zespół fabryczny		manufaktury włókienniczej	1898 r.
203.	Sulejowska 45	dom		manufaktury włókienniczej	ok. 1900 r.
204.	Sulejowska 47	hala produkcyjna		manufaktury włókienniczej	1895-1913 r.
205.	Sulejowska 47	magazyn i zbiornik wody		manufaktury włókienniczej	1895-1913 r.
206.	Sulejowska 47	komin kotłowni		manufaktury włókienniczej	XIX/XX w.
207.	Sulejowska 47	warsztat		manufaktury włókienniczej	1895-1913 r.
208.	Sulejowska 47	wozownia		manufaktury włókienniczej	1895-1913 r,
209.	Sulejowska 47	hala		manufaktury włókienniczej	1895-1913 r,
210.	Sulejowska 47	stacja filtrów		manufaktury włókienniczej	
211.	Sulejowska 40	dom		manufaktury włókienniczej	1900 r.
212.	Sulejowska 53	dom		manufaktury włókienniczej	1891 r.
213.	Sulejowska 53a	dom		manufaktury włókienniczej	1900 r.
214.	Sulejowska 55	dom		manufaktury włókienniczej	1900 r.
215.	Sulejowska 116	dom			1901 r.
216.	Szeroka 02	dom			
217.	Szewska 04	dom			
218.	Szewska 06	dom			
219.	Szewska 08	dom			

220.	Szewska 10	dom			1890-1900 r.
221.	Toruńska 04	sąd powiatowy		sądu rejonowego	1906-1908 r.
222.	Witosa 12	cmentarz ewangelicki			
223.	Wojska Polskiego 02	szpital			1900-1915 r.
224.	Wojska Polskiego 03	dom			ok. 1850 r.
225.	Wojska Polskiego 07	dom			ok. 1890 r.
226.	Wojska Polskiego 09	dom			poł. XIX w.
227.	Wojska Polskiego 10	dom			
228.	Wojska Polskiego 11	dom			1 poł. XIX w.
229.	Wojska Polskiego 12	dom			XIX/XX w.
230.	Wojska Polskiego 13	dom			3 ćw. XIX w.
231.	Wojska Polskiego 23	dom			1890 r.
232.	Wojska Polskiego 27	dom			1890 r.
233.	Wojska Polskiego 29/31	dom			1890 r.
234.	Wojska Polskiego 32	dom			
235.	Wojska Polskiego 33	dom			poł. XIX w.
236.	Wojska Polskiego 34	dom			3 ćw. XIX w.
237.	Wojska Polskiego 35	cmentarz rzym.-kat.	przykościelny	klasztorny O. O. Dominikanów	
238.	Wojska Polskiego 35	zespół klasztorny		klasztorny O. O. Dominikanów	1331 – 1370 r.
239.	Wojska Polskiego 36	dom			3 ćw. XIX w.
240.	Wojska Polskiego 38/Tor.6	dom			1869 r.
241.	Wojska Polskiego 39	dom			poł. XIX w.
242.	Wojska Polskiego 40	dom			2 poł. XIX w.
243.	Wojska Polskiego 41/43	dom		teatru	1910 r.
244.	Wojska Polskiego 41/43	warzelnia		teatru	1876 r.
245.	Wojska Polskiego 41/43	teatr		teatru	1910 r.
246.	Wojska Polskiego 41/43	suszarnia			1879 r.
247.	Wojska Polskiego 41/43	dom		teatru	1876 r.
248.	Wojska Polskiego 41/43	dom		teatru	1876 – 1910 r.
249.	Wojska Polskiego 41/43	zespół browaru		teatru	1879 r.
250.	Wojska Polskiego 44	dom			2 poł. XIX w.
251.	Wojska Polskiego 44a	dom			1870 r.
252.	Wojska Polskiego 45	dom			

253.	Wojska Polskiego 46a	dom			ok. 1870 r.
254.	Wojska Polskiego 48	dom			ok. 1850 r.
255.	Wojska Polskiego 50	dom			ok. 1910 r.
256.	Wojska Polskiego 52	dom			ok. 1895 r.
257.	Wojska Polskiego 54	dom			ok. 1895 r.
258.	Wojska Polskiego 55	dom			ok. 1900 r.
259.	Wojska Polskiego 58	dom			
260.	Wojska Polskiego 61	dom			ok. 1850 r.
261.	Wojska Polskiego 62	dom			
262.	Wojska Polskiego 63	dom			ok. 1910 r.
263.	Wojska Polskiego 64	dom			ok. 1885 r.
264.	Wojska Polskiego 65	dom			ok. 1880 r.
265.	Wojska Polskiego 67	dom			1896 r.
266.	Wojska Polskiego 69	dom			1899 r.
267.	Wojska Polskiego 71/ Mickiewicza 1	dom			1905 r.
268.	Wojska Polskiego 73	dom			
269.	Wojska Polskiego 74/76	dom			
270.	Wojska Polskiego 75	siedziba towarzystw	d. Budynek Towarzystwa		1899 r.
271.	Wojska Polskiego 77	bank	d. Gmach Oddziału Banku Państwa		1870 r.
272.	Wojska Polskiego 79	dom			
273.	Wojska Polskiego 83	dom			1913 r.
274.	Wojska Polskiego 85	dom			
275.	Wojska Polskiego 87	dom			1880 r.
276.	Wojska Polskiego 89	dom			1890 r.
277.	Wojska Polskiego 91	dom			
278.	Wojska Polskiego 93	dom			
279.	Wojska Polskiego 95	dom			
280.	Wolborska 11	dom			poł. XIX w.
281.	Wolborska 14	dom			poł. XIX w.
282.	Wspólna 08	dom			poł. XIX w.
283.	Zamkowy 01	dom			2 poł. XIX w.
284.	Zamkowy 02	dom			2 poł. XIX w.
285.	Zamkowy 03	dom			2 poł. XIX w.
286.	Zamurowa 03	dom			

287.	Zamurowa 07/Zamkowa	dom			kon. XIX w.
288.	Zamurowało	dom			
289.	Zamurowali	dom			
290.	Zamurowa 12	dom			
291.	Zamurowa 14/16	dom			2 poł. XIX w.
292.	Zamurowa 18	dom			
293.	Żeromskiego/Żwirki	dom ogrodnika		w parku im. J. Poniatowskiego	1900-1920 r.

Stanowiska archeologiczne (wykaz udostępniony przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim):

Tab. 7. Wykaz stanowisk archeologicznych

Lp.	Nr obszaru	Oznaczenie	Nr stano-wiska na obszarze	Nr stano-wiska w miejsco-wości	Funkcja stanowiska	Kultura	Chronologia
1.	73-53	Kolonia Byki	7	1	osada	nieokreślona	okres nowożytny
2.	73-54	Byki	5	3	osada	nieokreślona	okres nowożytny
3.	73-54	Rakowiec	8	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
4.	74-54	Piotrków Tryb., Świerczów	14	1	osada	przeworska	owr
5.	74-54	Piotrków Tryb., Kleszcz	15	1	cmentarzysko	trz.	wczesna epoka brązu
6.	74-54	Piotrków Tryb.	16	10	ślad osady	przeworska	owr
7.	74-54	Piotrków Tryb.	26	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
8.	74-53	Piotrków Tryb.	9	16	osada	nieokreślona	późne średniowiecze – okres nowożytny
9.	74-53	Piotrków Tryb.	10	17	ślad osady osada	nieokreślona	późne średniowiecze okres nowożytny
10.	74-53	Piotrków Tryb.	11	18	osada	nieokreślona	okres nowożytny
11.	74-53	Piotrków Tryb.	12	19	osada	nieokreślona	okres nowożytny
12.	74-53	Piotrków Tryb.	13	21	osada	nieokreślona	okres nowożytny
13.	74-53	Piotrków Tryb.	14	20	osada	nieokreślona	okres nowożytny

14.	74-54	Piotrków Tryb.	28	12	miasto klasztor	nieokreślona	średniowiecze – okres nowożytny okres nowożytny

Dobra kultury współczesnej

Zgodnie z definicją zawartą w obowiązującej ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, za w/w dobra należy rozumieć dobra kultury nie będące zabytkami.

Po analizie uznano, iż wszelkie obiekty lub założenia urbanistyczne i krajobrazowe nie będące zabytkami (nie wpisane do rejestru zabytków), które cechuje wysoka wartość artystyczna lub historyczna, zostały ujęte i pokazane na rysunku studium jako:

- obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków,
- tereny objęte projektowanymi strefami ochrony konserwatorskiej.

II.2.2.6. Obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2

Obowiązująca ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku wprowadziła obowiązek określenia w studium rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2.

Na zlecenie Prezydenta Miasta jednostka projektowa „Studia – Projekty – Konsultacje" – Ewa Goras, Kraków, wykonała opracowanie „Prognoza skutków budowy obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 dla rynku pracy, komunikacji, istniejącej sieci handlowej oraz zaspokojenia potrzeb interesów konsumentów dla Piotrkowa Trybunalskiego – 2002 r."

Autorzy, biorąc pod uwagę szczegółowe prognozy ludnościowe, komunikacyjne, istniejącą sieć handlową, zdolności nabywcze ludności i uwarunkowania przestrzenne, wyodrębnili potencjalne obszary – lokalizacje dla wielkopowierzchniowych obiektów handlowych. Zostały one poddane ocenie z zastrzeżeniem, że poza nimi obowiązuje bezwzględny zakaz lokalizacji takich obiektów. W wyniku zbiorczej oceny wyodrębniono:

7 lokalizacji – jako zalecane – bez przeciwwskazań,

4 lokalizacje – jako dobre – po spełnieniu dodatkowych warunków,

5 lokalizacji – jako nie zalecane – możliwe przy znacznych ograniczeniach,

2 – jako zakaz lokalizacji.

Wśród zalecanych znalazły się obszary – lokalizacje: Wierzejska, Gliniana (wariantowo), Wronia, Żelazna (przy torach), Sulejowska, Żelazna.

Wśród dobrych: Tomaszowska, Belzacka, Cała, Żelazna 9.

Autorzy rekomendowali następujące standardy wykorzystania terenu przewidzianego pod usługi wielofunkcyjne:

- minimalna intensywność zabudowy na zagospodarowanych działkach – 0,6
- wielkość parkingów lokalizowanych na powierzchni terenu nie większa niż 50% powierzchni ogólnej terenu w granicach wyznaczonych liniami rozgraniczającymi terenu
- powierzchnia zieleni urządzonej – minimum 10% powierzchni ogólnej terenu w granicach wyznaczonych liniami rozgraniczającymi tereny usług komercyjnych.

W Uchwale Nr LVI/923/10 z dnia 27 października 2010 roku, w sprawie przystąpienia do zmiany „Studium 2006”, Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego dopuściła powiększenie zasięgu usług handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² zlokalizowanych w rejonie ulic Sulejowskiej i Miast Partnerskich , dopuściła również możliwość lokalizacji takiej formy zagospodarowania na terenie w rejonie ulic Sikorskiego i Dmowskiego.

II.2.2.7. Zmiany w możliwości realizacji planowanego układu drogowo-ulicznego

Celowość wprowadzenia zmian do „Studium 1999” wynikała przede wszystkim z potrzeby aktualizacji układu drogowo-ulicznego uwarunkowanej zaistniałymi faktami w zakresie dostępności i ograniczeń dla planowanych korytarzy komunikacyjnych. Nowe warunki dostępności korytarzy komunikacyjnych dotyczyły następujących ważnych tras komunikacyjnych w sieci uliczno-drogowej miasta:

- tzw. północna obwodnica śródmiejska na odcinku między ul. Łódzką i ul. Rakowską, wskazywana w „Studium 1999” jako ulica główna ruchu przyspieszonego – GP,
  nowe warunki dostępności terenu dla korytarza tej trasy:
  - eliminowały realną możliwość realizacji na odcinku od ul. Łódzkiej do ul. Rolniczej,
  - racjonalne kształtowanie korytarza wzdłuż ul. Rolniczej wskazywało na zasadność obniżenia klasyfikacji tej trasy;
- tzw. „Wojska Polskiego BIS” wzdłuż rzeki Strawy na odcinku od ul. Litewskiej do ul. Łódzkiej, wskazywanej jako ulica zbiorcza – Z; realne warunki przestrzenne i własnościowe wskazywały na rezygnację z realizacji tej trasy.

Drugą grupę czynników wpływającą na weryfikację układu uliczno-drogowego była intencja (i rozpoczęte działania) w zakresie intensyfikacji zainwestowania w strefie obwodnicy dróg ruchu szybkiego, w tym szczególnie w strefie drogi ekspresowej S8 na odcinku od ul. Łódzkiej (i węzła) do ul. Rakowskiej (i węzła). Trzecią grupą wywołującą potrzebę weryfikacji były przesłanki do korekty klasyfikacji funkcjonalno-technicznej szeregu ciągów i tras, ze względu na racjonalne możliwości spełnienia wymogów odpowiednich warunków technicznych, w tym głównie w zakresie odległości między skrzyżowaniami i obsługi, zarówno przyległego terenu, jak również poszczególnych zespołów zagospodarowania (i zainwestowania) przestrzennego miasta. Do takich tras zaliczała się, m.in.: ul. Wojska Polskiego na odcinku od obwodnicy do ul. Armii Krajowej, ul. Sulejowską, ul. Śląską, ciąg ulic: Piłsudskiego-Kopernika, ciąg ulic: wschodnia obwodnica - Rakowska.

Czwartą, dodatkową grupą były korekty poszczególnych ulic wyższych klas (L, Z), w wielu miejscach wynikające z wydanych warunków dla obsługi pojedynczych zamierzeń inwestycyjnych (często także zrealizowanych) lub zespołów mieszkaniowych i zespołów posesji.

Obecnie podejmowane zmiany dotyczące układu komunikacyjnego mają charakter jednostkowych korekt i polegają na dostosowaniu klas i przebiegów pojedynczych ulic do uwarunkowań wynikających z istniejącego zagospodarowania. Ich zakres wyszczególniono w pkt.I.3.2.

II.2.2.8. Warunki i jakość życia mieszkańców

Tab. 8. Wyposażenie mieszkań zamieszkanych w instalacje techniczno-sanitarne w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1988 i 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	1988	2002**	1988=100
	w tysiącach		w %		
OGÓŁEM	**25,4**	**27,5**	**100,0**	**100,0**	**108,3**
w tym mieszkania wyposażone w:					
wodociąg	23,3	27,0	91,7	97,9	115,7
ustęp	20,4	25,4	80,1	92,0	124,5
łazienkę	18,6	24,1	73,1	87,3	129,4
ciepłą wodę bieżącą	17,7	22,3	69,4	80,8	126,1
c.o.	15,4	21,5	60,5	78,0	139,7
gaz z sieci	18,5	21,1	72,8	76,6	113,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – publ. Urzędu Statystycznego w Łodzi.

**Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Wyposażenie mieszkań w instalacje w latach 1989-2002 uległo znacznej poprawie. W komplet podstawowych instalacji, tj. wodociąg, ustęp, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz w maju 2002 r. wyposażonych było 78,0% mieszkań zamieszkanych, podczas gdy w województwie udział takich mieszkań był prawie o połowę mniejszy. Natomiast 2,0% mieszkań nie posiadało wodociągu. Przeciętnie mieszkania w Piotrkowie Trybunalskim były lepiej wyposażone w instalacje, niż mieszkania w innych miastach województwa.

Od roku 1988 przeciętna powierzchnia mieszkań zamieszkanych w Piotrkowie Trybunalskim wzrosła z 49,8 m^2 do 57,5 m^2.

Tab. 9. Mieszkania zamieszkane stale wg powierzchni użytkowej w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1988 i 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	1988	2002**
	w tysiącach		w %	
OGÓŁEM	**25,4**	**27,4**	**100,0**	**100,0**
mieszkania o powierzchni użytkowej w m^2:				
poniżej 30	2,9	2,1	11,6	7,6
30-39	6,3	5,6	24,8	20,6

40-49	6,4	6,7	25,1	24,5
50-59.	3,7	4,1	14,6	14,8
60-79	3,9	5,0	15,3	18,3
80 i więcej	2,2	3,9	8,6	14,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – publ. Urzędu Statystycznego w Łodzi.

** Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Struktura mieszkań według ich wielkości uległa zmianie w efekcie zmniejszenia udziału mieszkań małych i średnich (o powierzchni poniżej 50 m^2) o 8,9 punktu procentowego i wzrostu odsetka mieszkań większych, szczególnie z powierzchnią przekraczającą 80 m^2.

Korzystne zmiany zaszły również w strukturze mieszkań z punktu widzenia liczby izb. Zmniejszył się udział mieszkań małych (jedno i dwuizbowych) o 8,9 punktu procentowego, na rzecz mieszkań trzy i więcej izbowych (wzrost z 68,7% do 77,6% ogółu mieszkań zamieszkanych stale).

Tab. 10. Struktura mieszkań zamieszkanych stale wg izb w Piotrkowie Trybunalski w latach 1988 i 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	1988	2002**
	w tysiącach		w %	
Ogółem	**25,4**	**27,4**	**100,0**	**100,0**
Mieszkania o liczbie izb :				
1	1,7	1,2	6,7	4,5
2	6,2	4,9	24,6	17,9
3	7,7	9,0	30,2	32,8
4	7,3	8,7	28,8	31,5
5 i więcej	2,5	3,6	9,7	13,3
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,15	3,4	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Podstawowe informacje z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002. Gmina miejska Piotrków Trybunalski" – publ. Urzędu Statystycznego w Łodzi.

**Dla okresu 2003 - 2011 brak dostępnych danych, publikacja danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidywana na lipiec 2011 r., Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań trwa obecnie i będzie zakończony w czerwcu 2011 r.

Porównanie wskaźników zaludnienia mieszkań wskazuje, że w latach 1989 – 2002 nastąpiła pewna poprawa warunków mieszkaniowych ludności Piotrkowa Trybunalskiego. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę zwiększyła się o 3,6 m^2.

Porównywalny przyrost zanotowano w pozostałych miastach województwa (3,8 m^2), natomiast w całym województwie wielkość powierzchni użytkowej zwiększyła się aż o 4,5 m^2 na 1 osobę.

Przeciętna liczba osób przypadająca na jedną izbę kształtowała się na poziomie 0,86 (w 1988 r. – 0,98), natomiast średnia liczba osób w mieszkaniu wyniosła 2,92 (w 1988 r.– 3,09).
W 2002 r. większość mieszkań zamieszkanych (78,3%) na terenie miasta znajdowała się w budynkach wybudowanych po roku 1944. Mieszkania w najstarszych budynkach, tj. wzniesionych przed 1918 r. stanowiły 11,4% ogółu mieszkań zamieszkanych.
Miarą jakości życia mieszkańców miasta jest wyposażenie w placówki kulturalne, tj. kina, teatry, muzea, dostępność do placówek opieki zdrowotnej.

Tab. 11. Wybrane dane o Piotrkowie Trybunalskim w 2002 i 2009 roku

Wyszczególnienie	**Wielkość liczbowa**			
	Piotrków Trybunalski		**województwo łódzkie**	
	2002	**2009**	**2002**	**2009**
Liczba ludności na 1 aptekę	2 529	1 995	3 078	2 856
Księgozbiór bibliotek publicznych – wol./1000 ludności	3 518	3 995	3 427	3 552
Czytelnicy bibliotek publicznych – osób/1000 ludności	296	265	184	164
Miejsca na widowni w kinach stałych – szt./1000 ludności	5,2	13,6	4,94	5,05
Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności	751	874	586	855
Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności	253	291	224	275

Źródło: Rocznik województwa łódzkiego 2003 i 2010 – Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź, 2003; 2010.

II.2.2.9. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Dane na temat bezpieczeństwa ludności na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego pochodzą z „Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008 - 2015” oraz „Raportu o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w 2009 roku”.

W 2009 roku na terenie Piotrkowa Trybunalskiego stwierdzono ogółem 2 484 przestępstwa, tj. o 238 mniej niż w roku 2003, ustalając dynamikę przestępczości w tym okresie czasu na poziomie 91,3%. Policja stwierdziła ogółem 1 703 przestępstw o charakterze kryminalnym, tj. o 500 mniej niż w roku 2003. Stwierdzono:

- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – 1 zabójstwo, 28 bójek i pobić, 4 gwałty;
- rozboje i wymuszenia rozbójnicze – 73 – większość stwierdzanych rozbojów to rozboje uliczne w godzinach wieczorowo – nocnych;
- kradzież cudzej rzeczy – 509 – największą grupę stanowiły kradzieże kieszonkowe (190), następnie kradzieże: samochodów (39), mieszkaniowe (28), rowerów i motocykli (22), Pozostałe to kradzieże „inne” do których należą najczęściej: kradzieże w urzędach, biurach i przychodniach, z niezamkniętych pojazdów, kradzieże elementów wyposażenia zewnętrznego samochodów, kradzieże sklepowe, kradzieże elementów metalowych i inne;

- kradzież z włamaniem – 197 przestępstw; największą grupę włamań stanowiły włamania do: samochodów (37), domów letniskowych, altanek (25), mieszkań (44), komórek i piwnic (52), obiektów handlowych, zakładów usługowych (21);
- przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – 77 przestępstw;
- przestępczość gospodarcza - 218 przestępstw, tj. o 74 więcej niż w roku 2003;
- na ulicach miasta Policja odnotowała 110 wypadków drogowych, tj. o 41 więcej niż w roku 2003; w wyniku których 4 osoby poniosły śmierć, a 144 osoby doznały obrażeń ciała; ponadto zgłoszonych zostało 965 kolizji drogowych;

W analizowanym okresie 2009 roku na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego Policja odnotowała wzrost wskaźnika wykrywalności ogólnej z 51,9% w 2003 roku do 66,6% w roku 2009.

Na terenie miasta w 2009 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały w 724 zdarzeniach, co w porównaniu do roku 2003 stanowiło wzrost o 48%. Zanotowano wówczas:

- 274 pożary (w roku 2003 - 289 pożarów),
- 427 zagrożeń miejscowych (w roku 2003 - 186 miejscowych zagrożeń),
- 23 fałszywych zgłoszeń.

Najbardziej charakterystyczny jest wzrost liczby zdarzeń określanych jako miejscowe, których zanotowano w roku 2009 o 130% więcej niż w roku 2003. Nieznacznie zmalała jednak liczba pożarów, tj. o 5%.

Strażnicy Miejscy przeprowadzili w 2009 roku 13 151 interwencji, wobec 4 466 w roku 2003, co stanowi wzrost o ok. 200%. Interwencje dotyczyły, m.in.:

- spożywania alkoholu w miejscach publicznych	1 516
- parkowania pojazdów w miejscach zabronionych	3 721
- oświetlenia ulic	606
- zakłócania porządku publicznego	421
- bezpańskich lub pozostawionych bez nadzoru psów	175
- stanu dróg	634
- handlu na targowiskach	77
- porządku i czystości na terenie miasta	1 234
- nietrzeźwych	161
- administracji domów	31
- kontroli porządkowych posesji	250
- niszczenie mienia	95
- zanieczyszczanie miejsc publicznych	341
- bezdomni	156

W omawianym okresie funkcjonariusze Straży Miejskiej nałożyli w sumie 2 108 mandatów karnych na łączną kwotę 326 610 zł.

II.2.2.10. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

Zasadniczym dokumentem określającym potrzeby i możliwości rozwoju miasta jest „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku”.

W „Strategii ...” przeprowadzono analizę uwarunkowań rozwoju miasta, której cechą charakterystyczną jest rozróżnienie czynników, zjawisk oraz procesów zewnętrznych i wewnętrznych.

Analiza SWOT z jednej strony identyfikuje szanse i zagrożenia rozwojowe miasta, z drugiej przedstawia jego silne i słabe strony, mające obecnie lub mogące mieć w przyszłości wpływ na skalę i tempo jego dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

- zewnętrzne uwarunkowania rozwoju miasta:

  Kluczowe szanse tkwiące w otoczeniu Piotrkowa Trybunalskiego – czynniki stymulujące i wspierające rozwój miasta:

  - dostępność środków unijnych,
  - preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie,
  - realizacja spójnej i kompleksowej polityki regionalnej państwa, kompatybilnej z rozwiązaniami Unii Europejskiej, skierowanej na wyrównywanie dysproporcji rozwojowych i tworzenie trwałych podstaw rozwoju gospodarczego w poszczególnych województwach oraz stworzenie niezbędnej do tego struktury instytucjonalnej,
  - dopływ kapitału inwestycyjnego,
  - znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego,
  - rosnący popyt na usługi turystyczne,
  - zmiany procesów produkcyjnych oraz minimalizacja zużycia surowców naturalnych i emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego, a także racjonalna gospodarka odpadami stałymi,
  - zwiększenia rozmiarów budownictwa mieszkaniowego poprzez wzrost nakładów finansowych na mieszkalnictwo z budżetu państwa, preferencje kredytowo-podatkowe dla ludności,
  - dostępność kredytów mieszkaniowych, stosunkowo niskie stopy procentowe,
  - wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa polskiego oraz kształcenie zgodnie z potrzebami nowoczesnej gospodarki,
  - korzystne usytuowanie województwa łódzkiego;

  Kluczowe zagrożenia tkwiące w otoczeniu Piotrkowa Trybunalskiego – czynniki ograniczające i hamujące rozwój miasta:

  - konkurencja innych ośrodków i regionów w pozyskiwaniu kapitału zewnętrznego,
  - w dalszym ciągu niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych, co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków i bezpieczeństwa ruchu kołowego,
  - brak spójnej i aktywnej długookresowej polityki mieszkaniowej państwa, w tym zwłaszcza taniego budownictwa mieszkaniowego dla osób niezamożnych,
  - utrzymujące się bardzo niskie nakłady finansowe na mieszkalnictwo w budżecie państwa,
  - drastycznie niski przyrost naturalny (w granicach 1‰) oraz postępujący proces starzenia się ludności Polski, co powoduje konieczność sukcesywnego zwiększania środków finansowych na ochronę zdrowia i opiekę społeczną,
  - utrzymujące się ujemne ogólne saldo migracji ludności Polski;

- wewnętrzne uwarunkowania rozwoju miasta:

  Silne strony miasta – czynniki stymulujące i wspierające rozwój miasta:

- atrakcyjne położenie miasta w centrum kraju, na skrzyżowaniu ważnych dróg krajowych i międzynarodowych, przy autostradzie A1,
- 800 metrowy betonowy pas startowy przeznaczony dla samolotów kategorii dyspozycyjnej,
- atrakcyjne krajobrazowo otoczenie miasta (Las Jabłoniowy w Meszczach, rezerwat lipowy w Meszczach, Sulejowski Park Krajobrazowy, jezioro Bugaj),
- rewitalizacja Starówki oraz projekt Trakt Wielu Kultur,
- realizacja w granicach miasta dużych kompleksów usług logistyczno – magazynowych,
- występowanie wolnych obiektów produkcyjnych do zagospodarowania,
- istnienie podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- rozwój przedsiębiorczości indywidualnej, zwłaszcza w zakresie usług nieprodukcyjnych i drobnej wytwórczości,
- dostępność do towarowej sieci kolejowej,
- dobrze rozwinięte, tzw. otoczenie biznesu,
- dobrze rozwinięta sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz opracowane programy ogólne wodociągowe i kanalizacyjne,
- podmioty gospodarcze zainteresowane współpracą z samorządem i podejmowanie wspólnych inicjatyw,
- rozwijająca się sieć szkolnictwa wyższego,
- dostatecznie rozwinięta sieć szkół ponadpodstawowych, różnorodność profili kształcenia,
- realizacja programów z zakresu profilaktyki i spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież,
- duże zaangażowanie społeczne w realizację inwestycji infrastrukturalnych,
- wzrost realizowanych i przygotowywanych do realizacji w najbliższych latach inwestycji w sektorze budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego,
- sukcesywna rozbudowa systemu monitoringu,
- bogata historia i tradycje miasta – miasto wielokulturowe, kolebka parlamentaryzmu;

Słabe strony miasta – czynniki ograniczające i hamujące rozwój miasta:

- niewystarczająca jakość dróg na terenie miasta,
- zły stan techniczny budynków i obiektów znajdujących się w centrum miasta oraz komunalnych zasobów mieszkaniowych,
- niska estetyka miasta,
- brak dostatecznej ilości parkingów,
- zbyt mała ilość mieszkań komunalnych i socjalnych,
- brak funduszy z budżetu miasta na zakup gruntów pod inwestycje strategiczne,
- nieuregulowany stan prawny nieruchomości prywatnych, przeznaczonych pod inwestycje produkcyjne, usługowe i mieszkaniowe,
- słaba kondycja ekonomiczna podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie miasta,
- wzrastający ruch tranzytowy przez najstarszą część miasta, powodujący obniżenie jakości życia mieszkańców,
- niedrożny układ komunikacyjny miasta,
- brak miejscowych grup kapitałowych, zdolnych do podejmowania znaczących zadań inwestycyjnych

i wytwórczych wspólnie z gminą,
- stosunkowo duża liczba osób korzystających z pomocy socjalnej,
- nierozwiązany problem komunikacji miejskiej,
- niespełniająca norm środowiskowych miejska oczyszczalni ścieków,
- słabo rozwinięta sieć ciepłownicza,
- przestarzałe technologicznie miejskie ciepłownie,
- niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacji deszczowej w mieście,
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, mała ilość hoteli,
- ujemny przyrost naturalny ludności miasta,
- odpływ ludzi młodych i wykształconych,
- stosunkowo wysokie klasy bonitacyjne gleb w południowo-wschodniej części miasta ograniczające przeznaczanie ich na cele pozarolnicze.

Do kluczowych problemów wymagających rozwiązania, dla dalszego prawidłowego rozwoju miasta należą przede wszystkim:
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców i tworzenie warunków dla podejmowania działalności gospodarczej,
- poprawa dostępności komunikacyjnej miasta oraz modernizacja i rozbudowa miejskiego układu drogowo-ulicznego,
- likwidacja niedoborów w zakresie urządzeń służących ochronie środowiska przyrodniczego - kanalizacja sanitarna i deszczowa, nowoczesny zakład utylizacji i składowania odpadów stałych,
- sukcesywne przygotowywanie planistyczne (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) i uzbrajanie terenów w infrastrukturę techniczną przeznaczonych pod rozwój funkcji produkcyjnych, usług i budownictwa mieszkaniowego,
- aktywna promocja miasta w kraju i zagranicą - tworzenie pozytywnego wizerunku Piotrkowa Trybunalskiego,
- poprawa estetyki miasta,
- rozwój bazy hotelowej i turystycznej,
- poprawa warunków nauczania i podnoszenie jakości kształcenia,
- rewaloryzacja istniejącej zabytkowej substancji materialnej, w szczególności na obszarze Starego Miasta,
- poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego, poprzez, m.in. monitoring,
- zagospodarowanie terenów nad zbiornikiem Bugaj na cele rekreacyjno – wypoczynkowe,
- rozwój terenów zieleni miejskiej i budowa ścieżek rowerowych.

W wyniku zdefiniowania podstawowych uwarunkowań dla rozwoju miasta oraz kluczowych problemów wymagających rozwiązania w strategii sformułowano:

- misję rozwoju – generalny cel kierunkowy:

Piotrków Trybunalski miastem, które wykorzystuje dogodne położenie, swoją historię i wewnętrzny potencjał turystyczny;

- strategiczne cele rozwoju stanowiące uszczegółowienie misji:

- sfera gospodarcza – tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego miasta,

- sfera społeczna – stała poprawa warunków zamieszkania, obsługi i wypoczynku mieszkańców,
- sfera ekologiczna – europejskie standardy środowiska i zagospodarowania przestrzeni.

Zarządzeniem Nr 150 Prezydenta Miasta z dnia 19 kwietnia 2007 r. zatwierdzono do realizacji Program „Nasze Miasto – nasza przyszłość, priorytety dla Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2007 – 2010".

W/w program składa się z 10 projektów realizujących ustalone cele strategiczne.

Dalsze działania na rzecz zdynamizowania procesów rozwoju społeczno-gospodarczego wymagać będą znaczącej pomocy finansowej ze strony budżetu państwa, maksymalnego wykorzystania środków Unii Europejskiej, oraz tworzenia jak najlepszych warunków dla napływu prywatnego kapitału (krajowego i zagranicznego).

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

III.1. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego

III.1.1. System powiązań przyrodniczych

Strukturę systemu przyrodniczego miasta budują doliny rzeczne, w tym dolina rzeki Wierzejki (wraz ze zbiornikiem Bugaj) oraz dolina rzeki Strawy – jako korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym stanowiące obszary powiązań z zewnętrznym systemem ekologicznym, min. z doliną Pilicy oraz Puszczą Pilicką. System powiązań przyrodniczych uzupełniają doliny mniejszych rzek i cieków: Strawki, Śrutowego Dołka, Morycy.

W celu odtworzenia spójnego systemu powiązań przyrodniczych w mieście konieczne jest udrożnienie naturalnych korytarzy ekologicznych jakimi są doliny rzek i cieków modyfikujące i regulujące warunki ekologiczne miasta. Powiązaniu ich w funkcjonalną całość powinno służyć kształtowanie przejść, korytarzy w formie terenów zielonych z wykorzystaniem rodzaju zieleni w dostosowaniu do warunków ekologicznych i rodzaju zagospodarowania terenów otaczających (np. zieleń naturalna – zbiorowiska łąk, pastwisk i łęgów w ramach dolin na terenach użytków rolnych, zieleń urządzona o charakterze parkowym – w obrębie dolin w strefie zurbanizowanej miasta). Tak utworzone korytarze winny stanowić fragmenty korytarzy ekologicznych o znaczeniu lokalnym i regionalnym położonych poza granicami miasta , w tym na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.

Konieczna jest również ochrona węzłów ekologicznych - istniejących ekosystemów leśnych wielkopowierzchniowych (las na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, Las Wolborski i Las Belzacki) oraz mniejszych. Ochrona i użytkowanie lasów musi się odbywać zgodnie z zasadami określonymi w planach urządzenia lasów.

III.1.2. Prawna ochrona zasobów środowiska przyrodniczego

- Tereny i obiekty objęte konserwatorską ochroną przyrody

Ochrona obiektów i obszarów przyrodniczych objętych prawną ochroną odbywa się poprzez respektowanie w pełni zasad ochrony zawartych w aktach prawnych ustanawiających poszczególne formy ochrony, są to:

- dla rezerwatu leśnego „Meszcze" – Zarządzenie nr 402 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 25 listopada 1959 r. (Monitor Polski nr 15 poz. 72 z 1960 r.), zaktualizowane Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 maja 1989 roku;
- dla Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (zwanego dalej „SPK") – utworzonego Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 21 lipca 1994 r. , zaktualizowane Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego Nr 24/2006 z dnia 3 lipca 2006 r.. w sprawie SPK (Dz. Urz. Woj. Łódz. Nr 248, poz. 1911 z 2006 r.) oraz Rozporządzenie Nr 29/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 3 listopada 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Łódz. Nr 380 poz. 2946 z 2006 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony SPK;
- dla pomników przyrody:
  - 103 wiązów szypułkowych, 3 kasztanowców, 2 lip drobnolistnych przy ul. Sulejowskiej 126 oraz choiny kanadyjskiej i miłorzębu dwuklapowego na terenie Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego przy

ul. Dąbrowskiego – Rozporządzenie Wojewody Piotrkowskiego Nr 4/96 z dnia 4 listopada 1996 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrk. Nr 21, poz. 75 z dnia 8 listopada 1996r.),

- orzecha czarnego i buka pospolitego w Parku Belzackim (dz. nr ew. 192/1), 3 olszy czarnych, 11 lip drobnolistnych i gruszy pospolitej przy ul. Wierzejskiej na dz. nr ew. 141 oraz rokitnika zwyczajnego i wierzby kruchej przy ul. Wierzeje w pobliżu zapory Zbiornika Bugaj – Uchwała Nr XIII/198/03 Rady Miasta w Piotrkowie Tryb. z dnia 26 listopada 2003 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody;

- dla użytków ekologicznych:
  - na terenie lasów Nadleśnictwa Piotrków: 5 mokradeł w oddziałach leśnych Leśnictwa Wierzeje: 195k, 196g, 196h,198h i 198j, 1 bagno w oddziale leśnym Leśnictwa Proszenie 77g, 1 bagno w oddziale leśnym Leśnictwa Wierzeje 198f oraz 1 obszar roślinności bagiennej w oddziale leśnym Leśnictwa Wierzeje 195 – Rozporządzenie Nr 57/2001 Wojewody Łódzkiego z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 272 poz. 4779 z dnia 29 grudnia 2001 r.),
  - „Nad Bugajem" (obejmuje część Zbiornika Bugaj) – Uchwała Nr XXXII/480/05 Rady Miasta w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie uznania obszaru za użytek ekologiczny (Dz. U. Woj. Łódz. Nr 53 poz. 551 z dnia 24 lutego 2005 r.).

- Tereny i obiekty proponowane do objęcia formami ochrony przyrody

- obszar chronionego krajobrazu

Zgodnie z ustaleniami „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" zatwierdzonego Uchwałą Nr LX/1648/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 września 2010 roku, wskazuje się tereny na obszarze miasta (ok. 259,1 ha - obecnie otulina Sulejowskiego Parku Krajobrazowego) jako „Spalsko-Sulejowski" Obszar Chronionego Krajobrazu;

- pomniki przyrody

W Planie Ochrony SPK wskazano grupę dębów szypułkowych o pierśnicach 80 – 120 cm, wysokości 30 – 33 m, w wieku ok. 170 lat zlokalizowanych na terenach lasów państwowych leśnictwa Meszcze do objęcia statusem pomnika przyrody.

Dla całego obszaru Sulejowskiego Parku Krajobrazowego obowiązują
ustalenia ogólne wynikające z Rozporządzenia Nr 24/2006 Wojewódy Łózkiego z dnia 3 lipca 2006 r. w sprawie, SPK zakazujące:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z póź. zm.);
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej, zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego albo budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remonetm lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymania otwartych rowów i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

W/w zakazy nie obowiązują w przypadku wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, związanych z obronnością kraju i bezpieczeństwem państwa, prowadzeniem akcji ratowniczych oraz w przypadku realizacji inwestycji celu publicznego.

Dla obiektów i obszarów położonych w granicach SPK, w Planie Ochrony sformułowano szczegółowe warunki zagospodarowania, m.in. dla:

- rezerwatów przyrody:
  zakres ochronny określają sporządzone dla nich plany ochrony, wobec utraty ważności tych planów, wymagana jest ich aktualizacja z wykorzystaniem dotychczasowych planów;
- pomników przyrody:
  obowiązuje zakaz wprowadzania istotnych zmian obiektu chronionego, w szczególności:
  - wycinania i uszkadzania drzew chronionych,
  - wycinania drzew sąsiednich oraz wprowadzania innych, istotnych zmian w otoczeniu drzewa chronionego,
  - niszczenia roślinności epifitycznej;
- użytków ekologicznych , działania ochronne obejmują, m.in.:
  - przeciwdziałanie zmianom stosunków wodnych,
  - utrzymanie dotychczasowych form użytkowania;
- obiektów postulowanych do objęcia formami przyrody:
  należy przygotować niezbędną dokumentację projektową zawierającą szczegółową diagnozę walorów, cele ochrony, delimitację obszaru oraz zakres niezbędnych ograniczeń,
- terenów i obiektów wymagających wzmożonej ochrony, wśród których do występujących na terenie miasta w granicach SPK można zaliczyć ekosystem leśny.

Ponadto sformułowano szczegółowe działania w zakresie ochrony: siedlisk przyrodniczych flory i fauny,

Z uwagi na charakter terenu – fragmentu SPK położonego w granicach Piotrkowa Trybunalskiego , który stanowi kompleks lasów państwowych , w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi – Nadleśnictwo Piotrków, ustalenia zawarte w Planie Ochrony stanowiące wytyczne do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów odnoszą się tylko do wybranych elementów, które stanowią:

- zachowanie ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym:
  - w odniesieniu najcenniejszych przyrodniczo terenów :
    - objętych ochroną prawną (wymienione powyżej: rezerwat leśny Meszcze, użytek ekologiczny bagno – Leśnictwo Proszenie) należy kontynuować konserwatorską ochronę przyrody poprzez respektowanie zakazów i nakazów wymienionych w aktach powołujących te formy ochrony przyrody,
    - wskazanych do ochrony prawnej (grupa dębów szypułkowych) będą obowiązywać ustaenia zawarte w ustawie o ochronie przyrody z 2004r.
  - zakres działań ochronnych dla ekosystemów leśnych obejmuje:
    - zachowanie dotychczasowej funkcji terenów (leśnych) z ograniczaniem przeznaczenia ich na cele nieleśne, na terenach leśnych dopuszcza się budowle związane z gospodarką leśną, edukacją, ochroną przeciwpożarową i innymi funkcjami dotyczącymi bezpieczeństwa publicznego oraz komunikacją , w tym parkingi leśne , przeprowadzenie nowych dróg i poszerzanie pasów istniejących dróg publicznych. Dopuszcza się wytyczanie nowych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych , konnych) oraz urządzanie miejsc postojowych i punktów widokowych,
    - ograniczenie lokalizacji nowej zabudowy w odległości mniejszej niż 50m od ściany kompleksów leśnych, których powierzchnia przekracza 1,0 ha,
    - prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o aktualne plany urządzania lasów,
    - ochrona lasów przed działaniem wielorakich czynników szkodotwórczych,
    - utrzymanie istniejących warunków wilgotnościowych,
    - kanalizowanie masowej rekreacji i intensywnego ruchu turystycznego do określonych miejsc charakteryzujących się znaczną odpornością na antropopresję poprzez lepsze wykorzystanie istniejących szlaków turystycznych (oznakowanie, zorganizowanie miejsc postoju i zatrzymań na szlaku) , które stanowią :
      - szlaki piesze:
        - szlak niebieski – „Szlak rekreacyjny rzeki Pilicy”, miejscowość początkowa – Piotrków Trybunalski, końcowa – Krzętów;
        - szlak zielony – „Piotrków – Jarosty (PKP)” – miejscowość początkowa - Piotrków, Trybunalski , końcowa - Jarosty PKP;
        - szlak żółty – „Okólny po mieście i przedmieściach Piotrkowa” – przez obszar Parku przebiega tylko jego niewielki fragment, wokół Piotrkowa Trybunalskiego, przez lasy kompleksu Meszcze Podmiejskie;
      - szlaki rowerowe:
      - „Trasa dojazdowa z Piotrkowa Trybunalskiego do trasy im. Goliata” ;

oraz wyznaczenie nowych szlaków turystycznych:

- proponowany szlaki rowerowy „Piotrków Tryb. – Piotrków Tryb.",
- likwidacje isniejących i uniemożliwienie powstawania nowych dzikich wysypisk odpadów;

- utrzymanie korytarzy ekologicznych:
  - realizacja przejścia dla zwierząt górą nad planowaną drogą ekspresową S8, która stanowi istotną barierę dla zachowania ciągłości powiązań parku krajobrazowego (korytarz ekologiczny obejmujący Dolinę Pilicy wraz z niewielkim fragmentem w granicach Piotrkowa Trybunalskiego) z otoczeniem (kompleksy leśne po drugiej stronie drogi) ;
- stosunki wodne:
  - wprowadzenie zakazu likwidacji bagien, mokradeł i torfowisk w obrębie gruntów leśnych, jak i na terenach na nich przyległych,
  - zalecenie opracowania specjalnego programu działań zabezpieczających ochronę wód wgłębnych związanych z występowaniem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych typu kredowego;
- gospodarka odpadami:
  - kontynuacja wywozu odpadów komunalnych poza granice miasta , na międzygminne składowisko odpadów komunalnych we wsi Doły Brzeskie w gminie Grabica,
  - doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów wszystkich typów z naciskiem na selekcję u źródła i ponowne wykorzystanie np.przez kompostowanie;
- gospodarka leśna:
  - prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej zgodnie z aktualnym planem urządzenia lasu;
- szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczania ich użytkowania:
  - tereny wyłączone z zabudowy stanowią : obszary lasów, a w szczególności lasów ochronnych oraz strefy ochronne wokół urządzeń elektroenergetycznych ,
  - ograniczenia lokalizacji obiektów i urzadzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej dotyczą:
    - nowo projektowane obiekty i urządzenia infratsruktury technicznej i komunikacyjnej winny być lokalizowane poza istniejącymi i projektowanymi formami ochrony prawnej (ewentualnie – w przypadku braku możliwości ominięcia – należy ograniczyć do minimum przewidywane skutki ich realizacji), poza terenami zagrożonymi zalaniem, poza zwartą zabudową oraz obszarami o szczególnych walorach przyrodniczych i widokowych,
  - ograniczenia lokalizacji obiektów i urzadzeń infrastruktury turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej obejmują:
    - całkowity zakaz lokalizacji wszelkich obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej na terenach młodników (lasów do lat 20) i szkółek leśnych,
    - całkowity zakaz lokalizacji trwałych obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej, dopuszczalna ograniczona penetracja turystyczna po wyznaczonych szlakach obowiązuje na terenach istniejących rezerwatów przyrody,
    - całkowity zakaz lokalizacji trwałych obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej, dopuszczalna swobodna penetracja turystyczna na terenach jednostek z roślinnością leśną i pozostałych terenach prawnie chronionych (poza rezerwatami).

Dla terenów położonych <u>w otulinie i bezpośrednio sąsiadujących z Parkiem</u>:

- preferowanymi rodzajami aktywności społeczno – gospodarczej na terenie otuliny Parku są:
  - rolnictwo ze wskazaniem na rolnictwo zrównoważone i ekologiczne,
  - turystyka poznawcza w formach przyjaznych przyrodzie i limitowanych odpornością na jej presję,
  - osadnictwo, rzemiosło, usługi i przetwórstwo rolne w obszarach i formach nie zagrażających przyrodzie, walorom kulturowym i krajobrazowym Parku,
  - inne formy działalności gospodarczej związane z obsługą turystyki i funkcjonowaniem poszczególnych jednostek osadniczych;
- obowiązuje przestrzeganie zasad spójności stylistycznej z otoczeniem i krajobrazem wszelkich realizowanych i modernizowanych obiektów architektoniczno – budowlanych;
- przy realizacji nowego zainwestowania należy dążyć do nie rozpraszania obiektów, w pierwszej kolejności należy uzupełniać istniejące zagospodarowanie i lokalizować zabudowę wzdłuż dróg,
- przy planowaniu inwestycji należy wyeliminować zajmowanie terenów wszelkiego rodzaju swobodnych kęp roślinności (w tym zadrzewień śródpolnych i nadwodnych). Wszystkie inwestycje winny być tak zaprojektowane i zrealizowane, aby nie powodowały degradacji środowiska przyrodniczego,
- należy ograniczyć wysokość budynków do 9 m w najwyższym punkcie dachu, zakazać budowy obiektów o powierzchni zabudowy w jednej bryle przekraczającej 300 m²; obowiązuje realizacja nowej zabudowy nawiązującej stylem i formą oraz materiałem budowlanym do już istniejącej.; wzmożenie nadzoru i kontroli w zakresie zachowania lub przywracania ładu przestrzennego w krajobrazie oraz stały nadzór nad przestrzeganiem dyscypliny budowlanej;
- należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii, rozwijać sieć gazową, nowoczesne technologie oczyszczania powietrza, monitoring zanieczyszczeń powietrza; prowadzić przebudowę siedlisk i drzewo-stanów, tworzyc strefy ekotonowe;
- obowiązuje zakaz grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu; ograniczenie grodzenia do ściany lasu, preferencja dla stosowania ażurowych ogrodzeń umożliwiających migracje drobnych zwierząt;
- istniejąca i projektowana zabudowa winna być wyposażona w urządzenia i systemy odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków.

III.1.3. Możliwość zwiększenia bogactwa przyrodniczego miasta i poprawy warunków środowiskowych

Proponuje się wzmocnienie systemu przyrodniczego miasta poprzez:
- zwiększenie lesistości w mieście przez wprowadzenie dolesień na obszarach nieużytków i gleb niekorzystnych dla lokalizacji zabudowy położonych w sąsiedztwie ciągów i węzłów ekologicznych – np. w dolinie rzeki Strawy na południe od ujścia rzeki Wierzejki wzdłuż istniejącego lasu,
- wprowadzenie nowych terenów zieleni urządzonej ogólnodostępnej, takich jak parki i zieleńce – np. w obrębie terenów nadbrzeżnych Zbiornika Bugaj (wzdłuż ul. Żeglarskiej), w obrębie istniejących i projektowanych zespołów zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej np. w ramach osiedla „Jeziorna", oś. Paplińskiego, w sąsiedztwie zespołu zabudowy wielorodzinnej przy ul. Wysokiej oraz wzdłuż dolin rzecznych Strawy (m.in. na terenach obecnych nieużytków w rejonie ulic: Śląskiej, Cmentarnej

i Kostromskiej) i Strawki; nowy teren zieleni parkowej wyznacza się wzdłuż ul. Łódzkiej jako kontynuację istniejącego zespołu parkowo-pałacowego w Bykach,

- przy przekształcaniu terenów przemysłowych na inne funkcje (np. tereny przemysłowe przy ul. Próchnika i ul. Sikorskiego) należy maksymalnie nasycać zielenią strefy otwarte (place, parkingi),
- obsadzanie zielenią izolacyjną (zaleca się stosowanie ciągów roślinności wielowarstwowej o nieregularnym układzie drzew i krzewów, z dużym udziałem gatunków zimozielonych) terenów przemysłowych oraz głównych szlaków komunikacyjnych (torów kolejowych, dróg ekspresowych, autostrady), ze szczególnym uwzględnieniem sąsiedztwa terenów mieszkaniowych,
- uzupełnienie (w dostosowaniu do lokalnych uwarunkowań) przyulicznej zieleni szpalerowej, z wykorzystaniem gatunków drzew i krzewów o małej wrażliwości na warunki miejskie (różne gatunki klonów i lip, akacja biała, modrzew polski, forsycja pośrednia i in.),
- tworzenie zielonych pasaży i ścieżek rowerowych dla połączenia kompleksów zieleni w ciągły system, np. wzdłuż ul. Sikorskiego, Piłsudskiego, Kopernika, Miast Partnerskich, wokół Zbiornika Bugaj, wzdłuż dolin rzek Strawy i Strawki,
- użytkowanie dolin jako terenów zielonych naturalnych (łąki, pastwiska) oraz urządzonych (bulwary, zieleńce) bez wprowadzania nowej zabudowy i rozwoju istniejącej, ze stopniową eliminacją istniejących obiektów przemysłowych, magazynowo-składowych i innych naruszających stabilność systemu przyrodniczego dolin,
- zachowanie istniejących ogrodów działkowych z możliwością ich poszerzenia np. w rejonie Lotniska Sportowego Aeroklubu Ziemi Piotrkowskiej,
- w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z tzw. niskich emitorów (głównie kominy domów mieszkalnych, budynków gospodarczych, usługowych) należy wdrażać ekologiczne nośniki energii (np. panele solarne, instalacje gazowe, biomasa) w lokalnych systemach grzewczych i małych kotłowniach, szczególnie w strefie śródmiejskiej o ograniczonym przewietrzaniu,
- jedynym dopuszczalnym rodzajem zabudowy w przypadku jej lokalizacji w sąsiedztwie terenów aktywnych przyrodniczo jest rekreacyjna lub jednorodzinna o niskiej intensywności,
- gleby klas bonitacyjnych I-IV oraz pochodzenia organicznego, jak również grunty leśne należy wyeliminować z zainwestowania, poza tymi, które występują w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych oraz w obrębie zwartej zabudowy,
- na terenach o funkcji przemysłowej należy w sposób maksymalny ograniczyć uciążliwość obiektów produkcyjnych, poprzez zastosowanie filtrów, ekologicznych nośników energii, izolatorów hałasu itp., tak by ich zasięg oddziaływania ograniczał się do zajmowanego terenu,
- w przypadku kolizji projektowanego zainwestowania z istniejącymi systemami melioracyjnymi inwestor zobowiązany jest we własnym zakresie do rozwiązania tej kolizji, należy uwzględnić przełożenie sieci drenarskiej w sposób nie naruszający jej systemu w uzgodnieniu i pod nadzorem Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych.

  Po zmianie sposobu użytkowania gruntów zmeliorowanych w celu dokonania zmian w ewidencji wód, urządzeń wodnych oraz zmeliorowanych gruntów inwestor winien zawiadomić o zakończeniu inwestycji i przebudowaniu urządzeń melioracyjnych Wojewódzki Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych – Terenowy Inspektorat w Piotrkowie Trybunalskim.

III.1.4. Przeciwdziałanie zagrożeniu powodzi

Na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego nie występuje bezpośrednie zagrożenie powodzią.

Wg danych uzyskanych w Referacie Zarządzania Kryzysowego i Obrony Urzędu Miasta w Piotrkowie Trybunalskim na etapie opracowywania projektu „Studium 2006" potencjalne zagrożenie powodziowe mogą stwarzać:

- zbiornik retencyjny Bugaj niosący zagrożenia w postaci:
  - zalania terenów zielonych położonych pomiędzy zaporą i ul. Sulejowską na obszarze ok. 2 ha,
  - podmycia mostu na ul. Sulejowskiej,
  - podmycia terenów stacji benzynowej przy skrzyżowaniu ulic: Sulejowskiej i Kleszcz,
  - zalania 9 budynków mieszkalnych położonych przy ul. Kleszcz,
  - zalania pól uprawnych, łąk i pastwisk położonych na południe od ul. Sulejowskiej na obszarze ok. 150 ha,
- rzeka Strawa – lewostronny dopływ rzeki Luciąży, długość całkowita 20 km, powierzchnia zlewni 191 km^2, może stwarzać zagrożenie w postaci:
  - podmycia budynków mieszkalnych zlokalizowanych przy ul. Polnej i 1 Maja,
- rzeka Wierzejka – lewostronny dopływ rzeki Strawy, długość całkowita 5,5 km, zagrożenia jakie może stwarzać to:
  - lokalne zalewanie pól uprawnych, łąk i pastwisk na odcinku od drogi krajowej nr 8 Warszawa - Katowice do zbiornika retencyjnego Bugaj na obszarze ok. 50 ha.

Rzeka Strawka (częściowo przykryta kanałem zamkniętym) – prawostronny dopływ rzeki Strawy, nie stanowi zagrożenia powodziowego.

Na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna" wyznaczono strefę obszarów potencjalnie narażonych na podtopienie i zalewanie. Należy pozostawić je w dotychczasowym użytkowaniu i nie lokalizować nowej zabudowy, a w przypadku remontowania istniejącej należy wprowadzać rozwiązania techniczne ograniczające powstawanie szkód w wyniku podtopienia lub zalania.

W przypadku opracowania studium ochrony przeciwpowodziowej dla rzek Strawy oraz Wierzejki i zaistnieniu kolizji z zapisami niniejszego studium przyszli inwestorzy winni uzyskać zwolnienie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej z zakazów obowiązujących na terenach zalewowych, zgodnie z art. 82 ust. 3 z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005r. Nr 239 poz. 2019 z późn. zm.).

W związku z wykluczeniem zabudowy w w/w strefie, w której punktowo w okresie wiosennych roztopów oraz nawalnych deszczy najbardziej strome zbocza w dolinach w/w rzek (bardzo mała powierzchnia terenu) mogą być podatne na degradację o charakterze zmywu powierzchniowego na terenie nie wyznacza się obszarów narażonych na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.

III.2. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Na podstawie udokumentowanych zasobów środowiska kulturowego, uwarunkowań rozwoju tych zasobów, przepisów szczególnych oraz wyznaczonych celów rozwoju miasta formułuje się następujące kierunki kształtowania tego środowiska:

- wzmocnienie istniejących walorów oraz tworzenie nowych wartości kulturowych w przestrzeniach publicznych miasta,
- tworzenie atrakcyjnego obrazu miasta, m.in. poprzez kompleksową rewitalizację staromiejskiego zespołu urbanistycznego, jako dziedzictwa bogatej przeszłości i wielowiekowej tradycji miejskiej.

Przyjęto, iż zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków będą obejmować:

- pełne respektowanie zasad ochrony dla obiektów objętych ochroną na mocy przepisów szczególnych wraz z uwzględnieniem wpływu tych obiektów na sposób zagospodarowania terenów, w których są zlokalizowane lub terenów w ich sąsiedztwie,
- wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej wraz z ustaleniem zakresu działań dla terenów wchodzących w ich skład,

W/w obiekty oraz projektowane strefy ochrony konserwatorskiej wyróżniono na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna.

III.2.1. Elementy podlegające prawnej ochronie

Do elementów środowiska kulturowego podlegających ochronie należą:

- obiekty w rejestrze zabytków,
- obiekty w ewidencji zabytków,
- stanowiska archeologiczne.

Wykazy w/w obiektów zlokalizowanych w Piotrkowie Trybunalskim udostępnione przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim zamieszczono w tabelach A, B, C pkt. II.2.2.4.

W odniesieniu do obiektów <u>ujętych w rejestrze zabytków</u> obowiązuje ich zagospodarowanie, prowadzenie badań, prac, robót oraz podejmowanie innych działań związanych z nimi zgodnie z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku,
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru,
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru,
- prowadzenie badań archeologicznych,
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru.

W odniesieniu do obiektów ujętych w ewidencji konserwatorskiej, położonych w obrębie stref konserwatorskich i poza nimi w przypadku ich: remontu, przebudowy, rozbudowy, adaptacji, zmiany sposobu użytkowania, rozbiórki ustala się obowiązek uzyskania:

- wytycznych konserwatorskich do planowanych zamierzeń,
- uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków planowanych zamierzeń.

III.2.2. Projektowane elementy

Ustala się dodatkowe formy ochrony w postaci projektowanych stref ochronnych:

- „A" – ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- „B" – ochrony konserwatorskiej,
- „E" – ochrony konserwatorskiej ekspozycji i zespołów zabytkowych,
- „W" – ochrony archeologicznej,
- „OW" – obserwacji archeologicznej.

strefa „A" – ścisłej ochrony konserwatorskiej:

obejmuje tereny, na których znajdują się zespoły i obiekty zabytkowe o wysokich wartościach, w jej skład wchodzą:

- układ przestrzenny Starego Miasta wraz z fragmentami murów obronnych,
- Rynek Trybunalski wraz z przylegającą zabudową,
- kościół p.w. św. Jakuba wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny O. O. Dominikanów wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny O. O. Bernardynów wraz z parkiem i cmentarzem przykościelnym,
- zespół klasztorny Panien Dominikanek,
- zespół klasztorny O. O. Pijarów,
- zespół klasztorny O. O. Jezuitów,
- zespół cerkwi prawosławnej p.w. Wszystkich Świętych wraz z parkiem przycerkiewnym i cmentarzem prawosławnym,
- budynek sądu i starostwa powiatowego,
- ulica Słowackiego wraz z zabudową i układami zieleni komponowanej,
- zespół stacji dawnej kolei warszawsko–wiedeńskiej,
- zamek,
- zespół synagog,
- zespół kolei wąskotorowej,
- kościół p.w. Nawiedzenia NMP (XIV w.) wraz z cmentarzem przykościelnym,
- zespół cmentarzy przy ul. Cmentarnej, Partyzantów i Spacerowej,
- park miejski im. ks. J. Poniatowskiego,
- układ rozplanowania parku dworskiego przy ul. Belzackiej – Parku Belzackiego,
- zespół zamkowo–parkowy w Bykach;

- ochronie podlegają: komponowany układ przestrzenny w tym linie regulacyjne ulic, typy pierzei, skala i typ zabudowy, otwarcia kompozycyjne, dominanty architektoniczne, układ komunikacyjny, podziały parcelacyjne, historyczne linie zabudowy, zabytki architektury ujęte w rejestrze zabytków i ewidencji

konserwatorskiej, układ cieków i zbiorników wodnych, zespoły zieleni komponowanej towarzyszącej zespołom architektoniczno – urbanistycznym;

- dla parków i cmentarzy ochronie podlegają: układ przestrzenny, walory krajobrazowe, (otwarcia, dominanty, rzeźba terenu) zieleń, zespoły rzeźby i małej architektury;
- w ramach podejmowanych działań:
  - należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;
  - należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków:
    - trwałe zmiany elewacji i brył budynków,
    - zmiany w wystroju plastycznym przestrzeni publicznej, w tym w zakresie: nawierzchni, elementów małej architektury (ulic, placów, parków, skwerów),
    - wyburzenie obiektów,
    - dla nowych obiektów konieczne jest:
      - uzyskanie wytycznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do projektu budowlanego,
      - uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektu budowlanego;
  - przed dokonywaniem ewentualnych wyburzeń, w określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przypadkach, inwestor wykonujący wyburzenie winien wykonać dokumentację inwentaryzacyjną;
  - należy zachować historyczne podziały własnościowe wnętrz kwartałów w formie czytelnych przestrzeni; podziały te powinny być także uzewnętrznione w pierzejach ulic;
  - należy nawiązywać nową i modernizowaną zabudową do charakteru i skali zabudowy tradycyjnej pod względem formy, wysokości, lokalizacji; współczesne funkcje muszą uwzględniać historyczny charakter zabudowy i możliwości jej dostosowania bez naruszania zabytkowych wartości obiektów;
  - należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych;

strefa „B” - ochrony konserwatorskiej:

obejmuje tereny położone poza obrębem miasta średniowiecznego, wykształcone od XIV do XX w. wzdłuż głównych dróg wylotowych, zawierające: historyczny układ komunikacyjny, zespoły zabudowy zabytkowej i tradycyjnej reprezentatywnej dla różnych etapów rozwoju miasta oraz tereny komponowanej zieleni, w skład której wchodzą:

- układ przestrzenny centrum miasta: ulice Wojska Polskiego, Jerozolimska, Krakowskie Przedmieście, al. 3-ego Maja, Słowackiego - wraz z zabudową i układami zieleni komponowanej,
- otoczenie wraz z halą targową przy ul. Sienkiewicza,
- otoczenie budynku wraz z budynkiem mieszkalnym „Pekin”,
- otoczenie zespołu zamkowo–parkowego w Bykach,
- otoczenie parku dworskiego przy ul. Belzackiej,

- ochronie podlegają: układ przestrzenny w tym: sieć uliczna, linie regulacyjne, historyczne podziały własnościowe, osie kompozycyjne, dominanty architektoniczne, typy pierzei, skala zabudowy, zabudowa tradycyjna, kamienice wielkomiejskie zespoły komponowanej zieleni w tym układ zieleni ulicznej w formie szpalerów;

- dla parków i cmentarzy ochronie podlegają: układ przestrzenny, walory krajobrazowe (otwarcia, dominanty, rzeźba terenu), zieleń, zespoły rzeźb i małej architektury;
- w ramach podejmowanych działań:
  - należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie zabytkowych obiektów lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;
  - wyburzeniom mogą podlegać przede wszystkim obiekty dysharmonizujące, pozbawione wartości zabytkowych;
  - przed dokonywaniem ewentualnych wyburzeń, w określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przypadkach, inwestor wykonujący wyburzenie winien wykonać dokumentację inwentaryzacyjną;
  - nowa zabudowa jest możliwa w przypadku, gdy:
    - stanowi element procesu wymiany nieprzydatnej zabudowy historycznej,
    - stanowi logiczny zharmonizowany przestrzennie i niewielki skalą, pełnostandardowy element towarzyszący;
  - należy nawiązać nową i modernizowaną zabudową do charakteru i skali zabudowy tradycyjnej pod względem formy, wysokości, lokalizacji; współczesne funkcje muszą uwzględniać historyczny charakter zabudowy i możliwości jej dostosowania bez naruszania zabytkowych wartości obiektów;
  - należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych;

strefa „E” - ochrony konserwatorskiej ekspozycji i zespołów zabytkowych:

obejmuje tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych;

- ochronie podlega ekspozycja zabytkowych dominant przestrzennych miasta (kościół św. Jakuba, zespół klasztorny o.o. Jezuitów – obecnie I LO, zespół klasztorny O.O. Bernardynów – obecnie kościół p.w. Matki Boskiej Anielskiej i Św. Krzyża, zespół zamkowo-parkowy Byki, park dworski przy ul. Belzackiej i inne),
- w ramach podejmowanych działań:
  - należy porządkować tereny z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie zabytkowych obiektów lub wprowadzenie ekranów zieleni, izolujących elementy dysharmonizujące z zabytkiem, a już zrealizowane;
  - należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkie inwestycje mające wpływ na kształt panoram w bliższych lub dalszych planach, w zakresie lokalizacji, gabarytów, formy i kolorystyki projektowanych obiektów;
  - gabaryty, forma i kolorystyka nowej i modernizowanej zabudowy muszą uwzględniać ekspozycję zabytkowych dominant przestrzennych miasta;
  - należy wykluczyć lokalizację reklam wielkoformatowych;

strefa „W” - ochrony archeologicznej:

obejmuje tereny występowania stanowisk archeologicznych; będących w głównej mierze pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa oraz pozostałościami cmentarzysk;

- ochronie podlegają pozostałości osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego, jakie zlokalizowano podczas badań powierzchniowych,
- w ramach podejmowanych działań::
  - należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków warunki realizacji inwestycji wymagających prac ziemnych oraz uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wykonanie tych prac,
  - wszelkie prace ziemne mogą być prowadzone po uprzednim wykonaniu ratowniczych wykopaliskowych badań archeologicznych,
  - na całym obszarze objętym studium:
    - przy dużych inwestycjach liniowych (tj. projektowane trasy komunikacyjne, linie elektro-energetyczne, rurociągi) należy przeprowadzić nadzory archeologiczne, dla których należy wystąpić o wydanie pozwolenia dla ich przeprowadzenia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
    - nowe odkryte stanowiska archeologiczne należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; dopuszczalne jest powiększenie strefy ochrony archeologicznej po odkryciu nowych stanowisk i wciągnięciu do ewidencji zabytków archeologicznych; zasięg i forma ochrony archeologicznej nowoodkrytych stanowisk będzie określana przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

strefa „OW” - obserwacji archeologicznej:

obejmuje znaczne skupiska stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w centrum miasta, w parku przy ul. Belzackiej oraz w okolicach założenia zamkowo-parkowego Byki;

- ochronie podlega duża ilość stanowisk archeologicznych pochodzących z początku naszej ery tworzących wyraźnie wyodrębniające się skupisko osadnicze o wyjątkowo dużej wartości naukowej i historycznej;
- w ramach podejmowanych działań:
  - należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków warunki realizacji inwestycji wymagających prac ziemnych oraz uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wykonanie tych prac.

<u>Inne formy ochrony</u>

pomnik historii

Zgodnie z ustaleniami „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” wskazano historyczny układ urbanistyczny miasta do uznania za pomnik historii.

W w/w Planie nie uwzględniono zgłoszonych przez władze miasta sugestii dotyczących :

- objęcie wnioskiem o uznanie za pomnik historii Zamku Królewskiego,
- utworzenia Parku Kulturowego Klasztorów Obronnych (klasztor o.o. Bernardynów, Cystersów w Sulejowie, Norbertanów w Witowie.

III.3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów

Generalnym kierunkiem zagospodarowania przestrzennego miasta jest rozwój przestrzenny w oparciu o **zasadę zrównoważonego rozwoju** rozumianego jako „... rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli (zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń) następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych" (Prawo ochrony środowiska).

Realizacja celów rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego wiąże się w znacznym stopniu z przekształceniem jakościowym i ilościowym zagospodarowania przestrzennego miasta oraz jego funkcjonowaniem jako miejsca zamieszkania, rozwoju wytwórczości i usług, w tym związanych z aktywizacją gospodarczą, turystyką i wypoczynkiem, a także jako ośrodka obsługi ludności o znaczeniu subregionalnym, wspomagającym ośrodek regionalny – miasto Łódź.

W/w procesy przekształcania przestrzennego miasta winny w szczególnym stopniu uwzględniać eliminowanie zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych dla Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, które zostały zdefiniowane w Planie Ochrony SPK i w tym celu respektować zasady zagospodarowania w nim ustalone i syntetycznie opisane w Rozdziale III , pkt.1.2.

III.3.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Przyjęty układ funkcjonalno-przestrzenny miasta Piotrkowa Trybunalskiego przedstawia rysunek zmiany studium zatytułowany Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna.

Układ funkcjonalno-przestrzenny oparty jest na kontynuacji i rozwoju istniejącej struktury miasta z uwzględnieniem przyjętego systemu ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, powiązań zewnętrznych i roli ośrodka subregionalnego.

Na w/w rysunku zmiany studium wyodrębniono tereny z określeniem przeważającej funkcji. Przedstawiono również podstawowy układ komunikacyjny, na który składają się drogi i ulice klas: S, GP, G, Z, L, D. Pozwala to określić kształt i strukturę przestrzenną miasta, powiązania z systemem dróg krajowych, regionem i ościennymi gminami.

Zmiana studium obejmuje istniejące tereny zainwestowania, w tym:

- o zakończonym zagospodarowaniu – wymagające przekształceń, rehabilitacji, porządkowania,
- o niezakończonym procesie zagospodarowania – wymagające uzupełniania,
- tereny przeznaczone do urbanizacji dla rozwoju poszczególnych funkcji.

Dla projektowanych elementów struktury miasta wyznaczono tereny o rozpoczętych procesach urbanizacyjnych lub położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zurbanizowanych albo o rozpoczętym procesie urbanizacji niekolidujące z ochroną środowiska przyrodniczego i stwarzające relatywnie korzystne warunki dla obsługi w zakresie infrastruktury technicznej. Dla wyboru terenów rozwojowych przeznaczonych dla działalności logistycznej i gospodarczej, istotne znaczenie miały powiązania z krajowym systemem dróg i układem regionalnym.

W studium wyodrębniono tereny zurbanizowane oraz tereny otwarte w postaci lasów, łąk i upraw rolnych, a także wzajemne ich relacje. Przyjęto zasadę integracji terenów dolin rzek Strawy i Strawki, zbiornika Bugaj i terenów leśnych ze strukturą zieleni miejskiej dla powiązania zainwestowania miejskiego z terenami o atrakcyjnych walorach przyrodniczych i stworzenia możliwości rozwoju funkcji wypoczynku i rekreacji. Realizacji tej zasady służyć mają wyznaczone strefy zieleni urządzonej i naturalnej (tereny: ZP, RŁ, R) tworzące spójny system „zielonych korytarzy" wzdłuż obniżeń dolinnych i ciągów komunikacyjnych.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta można wyróżnić następujące główne strefy funkcjonalne:

- obszar śródmieścia ze Starym Miastem,
- strefę zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej wraz z towarzyszącymi usługami usytuowaną wokół śródmieścia, ze wskazanymi największymi terenami rozwojowymi w części wschodniej miasta (rejon ulic: Zalesickiej i Wolborskiej),
- strefę zabudowy przemysłowo-usługowej w południowo-zachodniej części miasta opartą częściowo o istniejące zagospodarowanie,
- strefę związaną z uruchomieniem działalności gospodarczej, w tym centra logistyczne, sytuowaną wzdłuż autostrady A1 oraz drogi ruchu szybkiego S8,
- strefę terenów otwartych rolniczych z dolinami usytuowanymi w kierunku wschód-zachód,
- strefę doliny rzeki Strawy i Wierzejki, ze zbiornikiem Bugaj, lasem Wolborskim i lasem wchodzącym w skład Sulejowskiego Parku Krajobrazowego o największych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

W/w strefy wraz z terenami wchodzącymi w ich skład scharakteryzowano poniżej.

Tereny funkcjonalnego śródmieścia położone są między ulicą Wojska Polskiego i ciągiem ulic: Sikorskiego, Piłsudskiego, Kopernika. Od zachodu ograniczone są fragmentem ulicy Armii Krajowej, od wschodu ulicą M. Skłodowskiej-Curie.

Zasięg tych terenów wydłużony jest w kierunku południowym i obejmuje tereny wzdłuż ulicy 3-go Maja, sięgając do ulicy Żeromskiego.

Obszar funkcjonalnego śródmieścia obejmuje tereny zainwestowane różnorodnymi funkcjami, pełniące rolę reprezentacyjną. Najbardziej atrakcyjny i wartościowy, szczególnie pod względem konserwatorskim jest obszar zawarty między ulicami: Wojska Polskiego, Skłodowskiej, Kopernika, 3-go Maja, Toruńską i Cmentarną do rzeki Strawy, gdzie zachowany został historyczny układ Starego Miasta i gdzie dominuje zabudowa typu śródmiejskiego. Jest to teren wymagający rehabilitacji.

Na obszarze funkcjonalnego śródmieścia występują obiekty objęte ochroną konserwatorską wpisane do rejestru i ewidencji konserwatorskiej. Na terenie tym ustalono również dodatkowe formy ochrony w postaci projektowanych stref ochronnych: strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej – „A", strefy ograniczonej ochrony konserwatorskiej – „B", strefy obserwacji archeologicznych – „OW" oraz strefy ochrony archeologicznej – „W". Ustalenia dotyczące elementów objętych prawną ochroną, czyli obiektów ujętych w rejestrze i ewidencji zabytków, a także terenów objętych zasięgiem w/w stref znajdują się w pkt. III.2 niniejszego opracowania.

Na zachód od funkcjonalnego śródmieścia, na terenach między ulicami Wojska Polskiego, Dmowskiego i Zawodzie, znajdują się przeznaczone do adaptacji, ewentualnych uzupełnień i porządkowania tereny

istniejącej zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej z usługami osiedlowymi i miejskimi, jak szkoły, przedszkola, żłobki, domy opieki itp.

Podobne zagospodarowanie mają tereny zlokalizowane na północ od ulicy Wojska Polskiego, a także tereny przy wschodniej granicy miasta położone między ulicami Wierzejską i Sulejowską. Uzupełnieniem są tereny ogrodów działkowych, zieleni publicznej i zespół cmentarzy wraz z jego projektowaną rozbudową.

Są to tereny o względnie jednorodnej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, zdefiniowanym podziale na przestrzenie publiczne i niepubliczne, o określonej i czytelnej strukturze podziałów, dla których kontynuację działań realizacyjnych należy przeprowadzić w ramach ukształtowanego układu w kierunku uzupełnienia zabudową, uzupełnienia sieci uzbrojenia i nawierzchni ulic oraz porządkowania terenu. W ramach działań na tych terenach przewiduje się: przebudowę, rozbudowę i modernizację istniejących obiektów przy założeniu ograniczenia ewentualnych uciążliwości do granic działki lub terenu i dostosowania wysokości i charakteru zabudowy do sąsiedztwa. Dopuszcza się lokalizację funkcji innych, jednak nie kolidujących z funkcją podstawową.

Rozwojowe tereny budownictwa wielorodzinnego wyznaczono pomiędzy ul. Wierzejską i Wolborską.

Tereny rozwojowe budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego zlokalizowano na wschód od linii kolejowej, między funkcjonalnym śródmieściem i projektowaną obwodnicą. Zalicza się do nich również obszar leżący na wschód od ulicy Krakowskie Przedmieście, między ulicami Przedborską, Świerczowską, Grabską do terenów łąk przy rzece Śrutowy Dołek, a także rozszerzenie terenów budownictwa jednorodzinnego między ulicą Pawłowską, a ogrodami działkowymi, terenu przy ul. Geodezyjnej.

Tereny zabudowy rezydencjonalnej sytuowane w północno-wschodniej części miasta zaliczają się również do terenów rozwojowych.

Na w/w terenach rozwojowych przewiduje się lokalizację jednorodzinnej zabudowy na wydzielonych działkach z dopuszczeniem (wyłącznie dla terenów zabudowy jednorodzinnej) lokalizacji zespołów zabudowy wielorodzinnej o niskiej intensywności i gabarytach zharmonizowanych z sąsiednią zabudową jednorodzinną.

Zainwestowanie towarzyszące winno obejmować:

- ulice, dojazdy, parkingi, garaże,
- ścieżki rowerowe, place i ciągi piesze,
- sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- zieleń towarzyszącą w formie skwerów, urządzonych miejsc wypoczynku i rekreacji oraz zieleń izolacyjną.

W południowej części miasta, na obszarach wzdłuż linii kolejowej, ograniczona zachodnią obwodnicą miasta znajduje się dzielnica przemysłowa z szeregiem istniejących obiektów i rezerwami terenowymi dla nowych zakładów przemysłowych, hurtowni, składów i innych obiektów związanych z aktywnością gospodarczą. Część obszaru położona po zachodniej stronie linii kolejowej i ograniczona ulicami: Górniczą, Sowią, 18 Stycznia, Wronią oraz teren leżący po wschodniej stronie linii kolejowej to tereny wymagające uporządkowania przestrzeni.

Do tego typu terenów zaliczają się również dwa tereny przemysłowe zlokalizowane w bliskim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, przeznaczone do rehabilitacji. Są to: teren hut szkła „Hortensja” i „Kara”,

odizolowane od zabudowy mieszkaniowej pasem usług i zieleni publicznej oraz teren dawnego zespołu manufaktury włókienniczej przy ul. Sulejowskiej.

Dla istniejących terenów przemysłowych należy przyjąć:

- adaptację istniejącej zabudowy i zagospodarowania z umożliwieniem zmian wynikających z potrzeb funkcji i technologii wykonanych w oparciu o projekty budowlane,
- możliwość realizacji nowych obiektów związanych z użytkowaniem zakładu oraz innych, o funkcjach możliwych do koegzystencji z istniejącym przemysłem,
- urządzenie terenów zieleni izolującej od terenów mieszkaniowych,
- ograniczenie uciążliwości do granic własnego terenu przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych (proekologicznych),

Obszary położone na zachód od istniejącej dzielnicy przemysłowej, położonej w rejonie ulic: Dmowskiego i Wroniej do projektowanej drogi GP to rozwojowe tereny produkcyjne, składowe, magazynowe oraz wielkopowierzchniowe tereny koncentracji usług i działalności gospodarczej, z preferencją dla lokalizacji centrów logistycznych.

Podobny charakter zagospodarowania mają tereny rozwojowe usytuowane w północnej części miasta, przylegające od północy do drogi ruchu szybkiego S8, od południa zaś ograniczone ulicą Tomaszowską oraz północną obwodnicą miasta, a także tereny położone przy węźle Bełchatów, od ulicy Zawodzie do zachodniej granicy miasta oraz tereny po obu stronach ulicy Jodłowej na odcinku między autostradą a ulicą Świerkową.

Tereny rozwojowe mogą być zabudowane jako produkcyjne i usługowe wraz z towarzyszącym zagospodarowaniem obejmującym:

- ulice, dojazdy, parkingi, garaże i inne obiekty obsługi komunikacyjnej,
- sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- zieleń towarzyszącą i izolacyjną.

Na terenach bezpośrednio sąsiadujących z terenami mieszkaniowymi, w celu ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na mieszkańców tych terenów, zaleca się:

- wprowadzanie zieleni izolacyjnej w połączeniu z technicznymi zabezpieczeniami ograniczającymi uciążliwość istniejących inwestycji,
- w pasie bezpośredniego sąsiedztwa – szerokości 50 m – z terenami mieszkaniowymi zakaz lokalizacji inwestycji wywołujących hałas, składowania lub przetwarzania materiałów i substancji o intensywnej i długo utrzymującej się woni, powodujących zapylenie lub inne uciążliwe oddziaływanie (np.: betoniarni, baz transportowych, składów surowców wtórnych itp.).

Dla zapewnienia prawidłowej obsługi oraz zabezpieczenia interesów osób trzecich zaleca się wprowadzanie w procedurze lokalizacyjnej konieczności zabezpieczenia odpowiednich ilości miejsc parkingowych w granicach terenów lub działek poszczególnych inwestycji.

Na południowym-zachodzie znalazły się dwa tereny usług specjalnych. Są to tereny zakładu karnego przy ulicy Wroniej oraz schroniska dla zwierząt przy ulicy Energetyków.

Dużą powierzchnię w skali miasta zajmują tereny usługowe z udziałem zieleni. Są to tereny adaptowane wplecione w istniejącą tkankę miasta oraz nowe tereny rozwojowe. Zaliczają się do nich tereny rekreacyjne zlokalizowane na wschód od centrum miasta, przy zbiorniku wodnym „Bugaj”, poszerzony teren lotniska

Aeroklubu Ziemi Piotrkowskiej oraz tereny w południowo-wschodniej części miasta, przy ulicy Małopolskiej i projektowanej GP, których podstawową funkcją jest rolnictwo.

Uzupełnieniem wcześniej opisanych struktur miejskich są:

- w części północno-wschodniej: las Wolborski z proj. dolesieniem oraz las na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, tereny rekreacyjne, tereny łęgowe nad rzeką Wierzejką oraz tereny zabudowy jednorodzinnej w miejscach przekształcających się terenów zabudowy zagrodowej.
- w części południowo-wschodniej: tereny łąk nad rzeką Strawą, tereny projektowanych dolesień przy granicy z terenem Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, otwarte tereny rolne wolne od zabudowy oraz tereny zabudowy zagrodowej wzdłuż głównych ulic,
- w części południowo-zachodniej: Las Belzacki oraz otwarte tereny rolne wolne od zabudowy.

III.3.2. Podstawowe typy terenów wyróżnione ze względu na sposób użytkowania oraz zasady i wskaźniki zagospodarowania i użytkowania tych terenów

W opisanej wcześniej strukturze funkcjonalno – przestrzennej wyodrębniono tereny o następujących podstawowych typach zagospodarowania przestrzennego:

- **<u>Tereny zabudowy mieszkaniowej</u>**

MŚ - tereny zabudowy wielofunkcyjnej śródmiejskiej intensywnej (mieszanej, mieszkaniowo-usługowej)

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- przekształceń uwzględniających porządkowanie i intensyfikację istniejącej zabudowy, wykorzystania rezerw terenowych do kształtowania estetycznych wnętrz urbanistycznych,
- wykorzystania istniejących zasobów (i ich uzupełnienia) dla lokalizacji usług wyższego rzędu charakterystycznych dla centrum miasta (zróżnicowany w profilu handel, gastronomia, administracja, kultura i sztuka, oświata, instytucje finansowe, multimedia),
- lokalizacji funkcji usługowych w dolnych kondygnacjach budynków (np. partery), wykorzystywanej do kreowania ciągów pieszych, handlowo-usługowych,
- wykształcenia przestrzeni publicznej o wysokim poziomie estetycznym i funkcjonalnym, tak by centrum stało się miejscem, w którym koncentruje się życie społeczne, gospodarcze i kulturalne miasta, z którym identyfikują się mieszkańcy,
- wykluczenia użytkowania sprzecznego z funkcją oraz charakterem obszaru, obniżającego jego estetykę i walory użytkowe,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu co najmniej 10 %,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 15,0 m w najwyższym punkcie dachu, z dopuszczeniem lokalizacji obiektów wyższych, jeżeli taka potrzeba wyniknie z przeprowadzonej analizy zasadności uwzględniającej relacje funkcjonalno – przestrzenne z otoczeniem;

MW - tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- porządkowania istniejącej zabudowy, wykorzystania rezerw terenowych do kształtowania estetycznych wnętrz urbanistycznych,

- dopuszczenia lokalizacji usług nie stwarzających zagrożeń przez zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, ani w zakresie czystości powietrza, hałasu i wibracji,
- preferencja dla sytuowania usług w formie obiektów wolnostojących wzdłuż ulic sklasyfikowanych jako zbiorcze (Z), tak aby stanowiły one obudowę architektoniczną dla ciągów komunikacyjnych, pełniąc jednocześnie funkcję ochrony akustycznej dla zabudowy mieszkaniowej,
- urządzenia i porządkowania systemu dróg dojazdowych,
- wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej,
- ochrony lokalnych elementów systemu przyrodniczego i zieleń oraz obowiązkowego urządzenia terenów zieleni i wypoczynku,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu co najmniej 20 %,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 30,0 m w najwyższym punkcie dachu;

MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

Kształtowanie zabudowy w tych terenach wymaga:

- intensyfikacji zainwestowania w granicach istniejących terenów budowlanych (sukcesja urbanistyczna),
- dopuszczenia lokalizacji usług podstawowych wbudowanych w budynki mieszkalne, nie stwarzających zagrożeń przez zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, ani w zakresie czystości powietrza, hałasu i wibracji jako funkcji towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej;
- preferencji dla sytuowania usług w formie obiektów wolnostojących wzdłuż ulic sklasyfikowanych jako zbiorcze (Z), tak aby stanowiły one obudowę architektoniczną dla ciągów komunikacyjnych, pełniąc jednocześnie funkcję ochrony akustycznej dla zabudowy mieszkaniowej,
- dopuszczenia lokalizacji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej pod warunkiem sharmonizowania z zabudową mieszkaniową jednorodzinną pod względem gabarytów (wysokości i powierzchni zabudowy),
- porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne kształtowanie sieci ulic dojazdowych oraz regulację układów własnościowych,
- kształtowania lokalnych, estetycznych przestrzeni publicznych,
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy oraz zasad regulacji dotyczących linii zabudowy, dominant i akcentów architektonicznych, małej architektury – szczególnie w rejonach historycznych zespołów zabudowy,
- wykluczenia zabudowy naruszającej układ urbanistyczny, gabaryty i charakter przestrzenny istniejącej zabudowy,
- systematycznej poprawy stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - średnia wielkość działki : 800 – 1000 m^2,

- udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 50 %,
- maksymalna wysokość zabudowy – 10 m w najwyższym punkcie kalenicy dachu;

MN/U - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczalną zabudową usługową towarzyszącą

Kształtowanie zabudowy w tych terenach wymaga:

- adaptacji i porządkowania istniejącej nieuciążliwej zabudowy usługowej, uzupełniania rezerw terenowych zabudową mieszkaniowa jednorodzinną,
- dopuszczenia lokalizacji usług podstawowych wbudowanych w budynki mieszkalne lub w formie obiektów integralnie związanych z budynkami mieszkalnymi, nie stwarzających zagrożeń przez zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, ani w zakresie czystości powietrza, hałasu i wibracji jako funkcji towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej,
- preferencji dla sytuowania usług w formie obiektów wolnostojących wzdłuż ulic sklasyfikowanych jako zbiorcze (Z), tak aby stanowiły one obudowę architektoniczną dla ciągów komunikacyjnych, pełniąc jednocześnie funkcję ochrony akustycznej dla zabudowy mieszkaniowej,
- intensyfikacji zainwestowania w granicach terenów budowlanych (sukcesja urbanistyczna),
- porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci dróg dojazdowych oraz regulację układów własnościowych,
- kształtowania lokalnych, estetycznych przestrzeni publicznych,
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy oraz zasad regulacji dotyczących linii zabudowy, dominant, akcentów architektonicznych, małej architektury – szczególnie w rejonach historycznych zespołów zabudowy,
- wykluczenia zabudowy naruszającej układ urbanistyczny, gabaryty i charakter przestrzenny istniejącej zabudowy,
- systematycznej poprawy stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- zachowania zadrzewień i biologicznej obudowy cieków,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - średnia wielkość działki: 1200 m^2
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 40 %,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 11 m w najwyższym punkcie kalenicy dachu;

MR - tereny zabudowy mieszkaniowej rezydencjonalnej

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- tworzenia zespołów zabudowy mieszkaniowej jako osiedli o wysokim standardzie zamieszkania (jakość życia) z zabudową o charakterze willowym, rezydencjonalnym,
- niedopuszczenia do lokalizacji obiektów i urządzeń rzemiosła, wytwórczości i usług,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenu,
- udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 70%,
  - wielkość działki dla zabudowy willowej nie mniejsza niż 3000 m^2,

- dopuszcza się minimalną wielkość działki 1500 m^2 pod warunkiem, iż zagospodarowanie terenu wyznaczonego na rysunku zmiany studium będzie realizowane w ramach jednego przedsięwzięcia inwestycyjnego oraz, że udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu będzie nie mniejszy niż 70%,

  W/w przedsięwzięcie inwestycyjne należy odnosić do realizacji:

  - inwestycji infrastrukturalnych (inwestycji celu publicznego),takich jak: układ ulic, sieci wodociągowe, kanalizacyjne, energetyczne,
  - podziałów geodezyjnych (wydzielenie pasów drogowych, działek budowlanych)

  jednak z uwzględnieniem stanu własności i istniejącego sposobu zagospodarowania (powyższe nie dotyczy części terenu posiadającej zdefiniowany układ przestrzenny, tj. wydzielony układ drogowy i podział na działki należące do indywidualnych właścicieli, a odnosi się do części terenu stanowiącej jedną nieruchomość, która nie jest zagospodarowana i winna mieć charakter zespołu zabudowy mieszkaniowej – osiedla o jednorodnej strukturze przestrzennej,

  W celu zagwarantowania ładu przestrzennego dla projektowanego zespołu, oprócz wyżej opisanego zakresu wspólnego zagospodarowania , zaleca się realizację zagospodarowania przez dewelopera w pełnym zakresie tj. łącznie z zabudową na poszczególnych działkach. Nie wyklucza się realizacji poszczególnych budynków przez właścicieli pojedynczych działek, jednak zgodnie z warunkami ustalonymi dla wszystkich budynków, które winny gwarantować ich ujednolicony charakter w celu uzyskania zespołu – osiedla harmonijnie wpisanego w krajobraz.

  - maksymalna wysokość zabudowy – 9m,
  - ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego sposobu wyposażenia w infrastrukturę techniczną i obsługi komunikacją, przy zachowaniu zasady, że rozbudowa systemu ulic dojazdowych następuje równocześnie z udostępnieniem nowych terenów do zainwestowania;

UC - usługi o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m 2.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- szczególnej dbałości o efekty przestrzenne zabudowy (gabaryty, detal architektoniczny, wysokiej jakości materiały wykończeniowe), tereny zieleni, place publiczne, parkingi itp.
- uwzględnienia w zagospodarowaniu szczególnie eksponowanych widoków z ulic głównych (G) i zbiorczych (Z)
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - minimalna intensywność zabudowy na zagospodarowanych działkach – 0,6,
  - wielkość parkingów lokalizowanych na powierzchni terenu nie większa niż 50% powierzchni całkowitej terenu w granicach wyznaczonych liniami rozgraniczającymi terenu,
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu co najmniej 10%,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 16,0 m w najwyższym punkcie dachu, dopuszcza się zwiększenie wysokości dla adaptowanych obiektów poprzemysłowych oraz pojedynczych elementów technicznych lub związanych z reklamą,

- dla terenu zlokalizowanego przy zbiegu ulic Kostromskiej i Słowackiego ustala się zagospodarowanie w formie: usług handlu (z dopuszczeniem powierzchni sprzedaży poniżej 2000m²) łącznie z towarzyszącymi usługami o zróżnicowanym programie z zakresu kultury lub wypoczynku.

U - usługi (w tym usługi publiczne: służba zdrowia, opieka społeczna, oświata i wychowanie, kultura, administracja) na wydzielonych działkach z dużym udziałem terenów zieleni.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- szczególnej dbałości o efekty przestrzenne zabudowy (gabaryty, detal architektoniczny, wysokiej jakości materiały wykończeniowe, tereny zieleni, place publiczne, parkingi itp.),
- uwzględnienia w zagospodarowaniu szczególnie eksponowanych widoków z ulic głównych (G) i zbiorczych (Z).

Usługi publiczne wymagają rozpatrywania przede wszystkim w aspekcie lokalizacji usług o charakterze podstawowym, gdzie kryterium lokalizacji oprócz standardów obsługi winna być racjonalna dostępność placówki – obiektu.

Odpowiednie zagospodarowanie obszarów usług publicznych wymaga:

- szczególnej dbałości o jakość i walor estetyczny przestrzeni publicznych (ulic, placów, terenów zieleni, parkingów itp.),
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 20%,
  - maksymalna wysokość zabudowy 12,0 m (nie dotyczy kościołów);
- dla terenu zlokalizowanego przy ulicy Sikorskiego ustala się zagospodarowanie w formie: usług handlu z dopuszczeniem powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² oraz lokalizacji zabudowy wielorodzinnej.

U/MN - usługi komercyjne z dopuszczalną zabudową mieszkaniową jednorodzinną

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- adaptacji i porządkowania istniejącej zabudowy usługowej i mieszkaniowej, uzupełnianie rezerw terenowych zabudową usługową z towarzyszącą jej funkcją mieszkaniową (dla właściciela obiektu usługowego),
- uzupełnienia zainwestowania w granicach terenów budowlanych,
- porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci ulic dojazdowych,
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie form zabudowy oraz kolorystyki elewacji i dachu,
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - średnia wielkość działki około 2000 m^2,
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 30%,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 15,0 m;

U/Z - usługi z dużym udziałem zieleni w zagospodarowaniu

- usługi publiczne: usługi sportu, rekreacji i wypoczynku,

- z dopuszczeniem jako funkcji towarzyszących punktów handlowych, gastronomii, parkingów.

Odpowiednie zagospodarowanie w/w terenów:

- szczególnej dbałości o jakość przestrzeni publicznych (ulic, placów, parkingów, terenów zieleni itp.),
- wyklucza się przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko,
- na terenach zurbanizowanych wyklucza się prowadzenie działalności gospodarczej (produkcyjnej, przetwórczej, składowej, handlu hurtowego) zarówno w budynkach jak i poza nimi.
- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 50%,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 12,0 m;

US - usługi specjalne – schronisko dla psów

- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu co najmniej 50%,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 10,0 m;

- **<u>Tereny aktywności gospodarczej</u>**

P - tereny zabudowy produkcyjnej , składy, magazyny

Zabudowa przemysłowa z dopuszczeniem usług komercyjnych, zakładów produkcyjnych, baz, hurtowni, składów surowców wtórnych, metali i urządzeń ich utylizacji, urządzeń gospodarki odpadami, urządzeń obsługi technicznej, komunikacji samochodowej.

- postulowany standard zagospodarowania terenów:
  - dopuszcza się 70% powierzchni działki jako maksymalną powierzchnię zabudowy,
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki , terenu co najmniej 10%,
  - wskazana minimalna wielkość działki 3000 m^2,
  - maksymalna wysokość zabudowy w najwyższym punkcie dachu – 16 m; dopuszcza się zwiększenie wysokości dla pojedynczych elementów związanych z technologią produkcji o 30%,
  - zaleca się stosowanie szpalerów, grup zieleni lokalizowanych wzdłuż granic zieleni lokalizowanych wzdłuż granic terenu pełniących funkcję izolacji zewnętrznej umożliwiających harmonijne wkomponowanie obiektów w otoczenie;

UW - koncentracja usług i działalności gospodarczej z dopuszczeniem produkcji na terenach wielkopowierzchniowych

Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych terenów jest tworzenie warunków dla rozwoju komercyjnych form działalności gospodarczej. Ich kształtowanie wymaga:

- dopuszczenia do lokalizacji zabudowy produkcyjno – przemysłowej, składowej i magazynowej oraz logistycznej o uciążliwości ograniczonej do granic terenu jakim dysponuje właściciel lub użytkownik,
- koordynacji zamierzeń inwestorów w celu intensywnego wykorzystania obszaru z dopuszczeniem wytyczania w zależności od potrzeb zewnętrznego układu,

- uwzględnienia w zagospodarowaniu szczególnie eksponowanych widoków z dróg ruchu szybkiego (A1, S8), ulic głównych (G) i zbiorczych (Z),
- postulowany standard zagospodarowania terenów:
  - dopuszcza się 70% powierzchni działki jako maksymalną powierzchnię zabudowy,
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki, terenu co najmniej 10%,
  - wskazana minimalna wielkość działki 3000 m^2,
  - maksymalna wysokość zabudowy w najwyższym punkcie dachu – 16 m; dopuszcza się zwiększenie wysokości dla pojedynczych elementów związanych z technologią produkcji o 30%,
  - zaleca się stosowanie szpalerów, grup zieleni lokalizowanych wzdłuż granic zieleni lokalizowanych wzdłuż granic terenu pełniących funkcję izolacji zewnętrznej umożliwiających harmonijne wkomponowanie obiektów w otoczenie;

- **<u>Tereny komunikacji</u>**

K - tereny układu komunikacyjnego

z podziałem na: autostrady (A) i drogi szybkiego ruchu (S) oraz ulice: główne (KG), zbiorcze (KZ), lokalne (KL), dojazdowe (KD) z oznaczonymi ścieżkami rowerowymi,

KS - tereny obsługi komunikacji samochodowej

- postulowany standard zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni całego terenu co najmniej 10%,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 10,0 m, dopuszcza się zwiększenie wysokości dla pojedynczych elementów związanych z reklamą (np. logo stacji paliw),
  - zaleca się stosowanie szpalerów, grup zieleni lokalizowanych wzdłuż granic zieleni lokalizowanych wzdłuż granic terenu pełniących funkcję izolacji zewnętrznej umożliwia - jących harmonijne wkomponowanie obiektów w otoczenie;

KK - tereny kolejowe;

- **<u>Tereny infrastruktury technicznej</u>**

W - urządzenia gospodarki wodnej

K - urządzenia gospodarki ściekowej

G - urządzenia gospodarki gazowniczej

E - urządzenia gospodarki elektroenergetycznej

C - urządzenia gospodarki ciepłowniczej

obejmują istniejące i projektowane obiekty związane z obsługą techniczną miasta;

- **<u>Tereny zieleni</u>**

ZP - zieleń parkowa, skwery

Odpowiednie zagospodarowanie terenów wymaga:

- szczególnej dbałości o jakość przestrzeni publicznej,
- dopuszczenia jako funkcji towarzyszących:
  - usług podstawowych (np. obiektów gastronomicznych),
  - dojazdów i parkingów, ścieżek rowerowych,
  - sieci i urządzeń infrastruktury technicznej

ZC - cmentarze

ZD - ogrody działkowe

ZL - lasy

ZLd - dolesienia;

- **<u>Tereny użytkowane rolniczo</u>**

R - grunty rolne

(użytki rolne, pastwiska)

są to kompleksy gruntów rolnych na których należy wykluczyć nowe podziały parcelacyjne oraz lokalizację zabudowy, z wyjątkiem wymiany istniejącej zabudowy w granicach istniejących siedlisk wynikającej z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonowania istniejących obiektów;

RŁ - łąki

tereny położone w korytarzach ekologicznych wzdłuż rzek: Wierzejki, Strawy, Strawki, Morycy i Śrutowy Dołek, współtworzące system ekologiczny miasta.

Ze względu na pełnione przez korytarze wielorakie funkcje (m.in. powiązania ekologiczne, przewietrzanie, retencjonowanie wody) tereny są wskazane do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu, w tym do wykorzystania rolniczego oraz w ograniczonym zakresie dla funkcji rekreacyjnej, lokalnie dla form turystyki pieszej i rowerowej. Wszelka działalność gospodarcza prowadzona w ich obrębie nie może uniemożliwić lub ograniczać pełnienia w/w funkcji oraz powodować degradacji środowiska;

RM - zabudowa zagrodowa

są to tereny rolne z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej związanej z produkcją rolną, z towarzyszącymi usługami, wymagana rozbudowa systemu dróg dojazdowych z udostępnieniem do zabudowy nowych terenów i wyposażenie terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej,

- postulowane standardy zabudowy i zagospodarowania terenów:
  - średnia wielkość działki ok. 1500 m2,
  - udział terenu biologicznie czynnego w powierzchni działki co najmniej 60 %,
  - maksymalna wysokość zabudowy – 9 m w najwyższym punkcie kalenicy dachu,
  - maksymalna wysokość zabudowy dla budynków gospodarczych związanych z obsługą rolnictwa w najwyższym punkcie kalenicy dachu – 12,0 m,
  - budynki o różnych funkcjach wchodzące w skład gospodarstw rolnych winny stanowić zespoły o cechach nawiązujących do miejscowych i regionalnych tradycji budownictwa pod względem sposobu zagospodarowania działki, architektury i użytych materiałów budowlanych.

Granice wyżej wymienionych terenów obejmujących istniejące i modernizowane zagospodarowanie oraz tereny rozwojowe miasta - przyszłych kierunkowych rezerw przeznaczonych dla różnych funkcji oznaczono na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno – przestrzenna ”.

W zagospodarowaniu poszczególnych terenów obowiązują zasady ochrony środowiska przyrodniczego zawarte w tekście zmiany studium – Rozdział III, pkt.1, w tym dla terenów położonych w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny zawarte w pkt.1.2.

Dla terenów i obiektów objętych ochroną konserwatorską obowiązują zasady zawarte w tekście zmiany studium w Rozdziale III, pkt. 2.

W ramach zagospodarowania poszczególnych terenów oraz w projektach budowlanych lokalizowanych obiektów należy uwzględniać warunki dotyczące zaopatrzenia w wodę do celów przeciwpożarowych oraz dojazdy pożarowe zgodnie z wymogami obowiązujących przepisów.

W ramach poszczególnych terenów dopuszcza się lokalizowanie inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej, o ile są one zgodne z przepisami odrębnymi, szczegółowe wymogi w zakresie ich dopasowania architektonicznego i kolorystycznego do otoczenia winny wynikać ze specyfiki tego otoczenia i być formułowane w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dla wszystkich w/w terenów, przed wydaniem pozwolenia na budowę, istnieje konieczność zgłoszenia do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP wszystkich obiektów (wież, kominów, masztów, słupów itp.) o wysokości 50,00 m npt i większej w celu uzgodnienia lokalizacji i ustalenia sposób oznakowania przeszkodowego tych obiektów.

W związku z istniejącymi uwarunkowaniami (gmina miejska z niewielką ilością terenów rolnych stanowiących potencjalną rezerwę dla dalszego rozwoju terenów budowlanych, sąsiedztwo użytków rolnych z terenami zurbanizowanymi lub wskazanymi do urbanizacji) w obszarze miasta nie przewiduje się lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Należy podkreślić, że:

ustalenia zawarte w elaboracie zmiany studium, zarówno w części tekstowej, jak i na rysunku wyrażają kierunki polityki przestrzennej miasta, nie są jednak ścisłymi przesądzeniami o granicach zainwestowania i użytkowania terenów.

Ostateczne uściślenie granic terenów winno być dokonywane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W zmianie studium przedstawiono zgeneralizowany obraz użytkowania terenów miejskich, tzn. że określone na rysunkach przeznaczenie terenu oznacza funkcję dominującą (a nie wyłączną) i może być uzupełnione innymi funkcjami, które jednak nie mogą być przeciwstawne funkcji dominującej i pogarszać warunki jej egzystencji.

Określenia: tereny dla budownictwa wielorodzinnego, jednorodzinnego dotyczą dominujących rodzajów zabudowy. Na terenach tych mogą być lokalizowane także i inne rodzaje budownictwa mieszkaniowego oraz lokalizacje innych funkcji nieprzeciwstawne formie podstawowej.

Działalność określana mianem przemysłowej, usługowej nie może swoją uciążliwością i szkodliwością, wykraczać poza granice użytkowanej działki.

Określone dla poszczególnych , wyróżnionych w zmianie studium podstawowych typów terenów , parametry zagospodarowania i zabudowy w odniesieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego mają charakter wytycznych. W miejscowych planach sporządzanych dla wybranych

fragmentów miasta, dopuszcza się uszczegółowienie parametrów działek, wysokości obiektów i innych cech w oparciu o stan faktyczny i istniejące uwarunkowania wynikające ze skali planu , znacznie dokładniejszej niż zmiana studium.
Zapis układu komunikacyjnego na rysunku studium ma charakter schematyczny. Poszczególnym klasom ulic (GP, G, Z, L, D) odpowiadają schematyczne szerokości korytarzy. W związku z powyższym wrysowane linie nie są tożsame z liniami rozgraniczającymi, zarówno w odniesieniu do ulic, jak i terenów przylegających do tych ulic.

III.3.3. Obszary przestrzeni publicznej

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego jako obszary przestrzeni publicznej o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych, a jednocześnie będące podstawowymi elementami kompozycji urbanistycznej uznano wszystkie istniejące parki i skwery, w tym niżej wymienione oraz następujące tereny:

- rynek staromiejski wraz z przyległymi ulicami w centrum miasta,
- otoczenie hali targowej,
- Plac Niepodległości,
- Park Śródmiejski,
- Park im. ks. J. Poniatowskiego.

Wymienione tereny oznaczono na rysunku zmiany studium „Kierunki rozwoju przestrzennego – struktura funkcjonalno – przestrzenna”.

III.3.4. Obszary wymagające rehabilitacji i rekultywacji

Restrukturyzacja tych terenów wymaga stworzenia zasad przekształceń w procesie przemian, tak aby uzyskać fragmenty miasta o wartościach przestrzennych i funkcjonalnych odpowiednich do ich rangi i usytuowania w mieście, a także rangi miasta. Restrukturyzacja musi honorować ustalenia konserwatorskie w strefach ochrony konserwatorskiej. Ustalenia te dotyczą zarówno charakteru przestrzennego i skali nowej zabudowy w ramach strefy, jak i stosunku do obiektów znajdujących się w rejestrze i ewidencji zabytków.
Lokalizacja w/w terenów w układzie miasta powoduje, że są one elementem jego tożsamości przestrzennej. Następuje tu jednak szybka degradacja techniczna zabudowy, wymagająca decyzji funkcjonalno-przestrzennych.
Za tereny <u>wymagające rehabilitacji</u> uznano:

- Tereny zabudowy wielofunkcyjnej śródmiejskiej:
  - teren położony w rejonie ulic: Cmentarnej, Toruńskiej, 3-go Maja, Kopernika, Skłodowskiej, Litewskiej, do południowego brzegu rzeki Strawy,
    w tym historyczne place: Czarneckiego i Zamkowy,
  - plac Litewski;
- Tereny urządzonej zieleni:
  - skwer przed halą,
  - teren dawnego „Cyklodromu”;
- Tereny zabudowy produkcyjnej, składowej i magazynowej:

- teren położony w rejonie ulic Przemysłowej i Roosevelta,
- teren hut szkła „Hortensja” i „Kara” położony przy terenach kolejowych, w rejonie ulic: Mireckiego i Rolniczej,
- teren dawnej manufaktury włókienniczej, położony przy ulicy Sulejowskiej,
- teren przyfabryczny położony przy ul. Łódzkiej.

- Tereny zabudowy produkcyjnej, składowej i magazynowej, na których następuje proces przemian, charakteryzujący się postępującym procesem likwidacji produkcji w istniejących zakładach i stopniowym przekształceniem ich funkcji na funkcje usługowe:
  - teren położony przy ulicy Bawełnianej,
  - teren położony w rejonie Parku Belzackiego, ulicy Sikorskiego oraz projektowanej ulicy GP,
  - teren położony w rejonie ulic Sikorskiego i Dmowskiego oraz projektowanej ulicy GP,
  - teren położony w rejonie ulic: Fabrycznej, Próchnika, Czarnej.
- Teren niezurbanizowany – zlokalizowany przy południowo - wschodniej granicy miasta, na którym znajdują się osadniki wymagające przekształceń, teren przewidziany do zalesienia.

Zasięgi w/w terenów określono na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna”.

Objęcia programem rewaloryzacji wymagają dwa zabytkowe parki: Park im. ks. J .Poniatowskiego oraz Park Belzacki.

Dla realizacji przekształceń terenów wymagających restrukturyzacji władza samorządowa realizuje projekt Trakt Wielu Kultur prowadzony w ramach rewitalizacji Starego Miasta, stanowiący zintegrowany pakiet podprojektów rewitalizacyjnych rozwiązujących w sposobi kompleksowy problemy społeczno – gospodarcze zabytkowego obszaru miasta. W/w projekt poza renowacją zabytkowej infrastruktury zakłada również realizację projektów społecznych szczegółowo opisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

III.4. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmuje tereny użytkowania rolniczego będącego uzupełnieniem źródeł utrzymania mieszkańców dzielnic o charakterze rolniczym.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną stanowią w strukturze miasta tereny oznaczone symbolami: **R**, **RŁ** i **RM**.

W ramach tych obszarów przyjmuje się następujące kierunki rozwoju:

- intensywniejsze wykorzystanie rolnicze gleb dobrej jakości, przydatnych dla rolnictwa,
- produkcję zdrowej żywności,
- wzrost towarowości gospodarstw,
- dążenie do powstawania zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego i organizowanie rynku zbytu,
- zmianę struktury agrarnej (zwiększenie średniej wielkości gospodarstw),
- nieprzeznaczanie gleb organicznych i klas I-IV na cele nierolnicze,
- zapobieganie procesom degradacji i szkodom w produkcji rolniczej powstającym wskutek działalności gospodarczej, związanej z emisją zanieczyszczeń do powietrza, wód lub gleby, poprzez zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, za wyjątkiem inwestycji celu publicznego.

Dla terenów położonych w granicach otuliny Spalskiego Parku Krajobrazowego obowiązują ustalenia zawarte w Rozdziale III pkt.1.2.

Leśną przestrzeń produkcyjną stanowią w strukturze miasta tereny oznaczone symbolami: **ZL** i **ZLd**.

W ramach tych obszarów przyjmuje się następujące kierunki rozwoju:

- pełną ochronę istniejących kompleksów ze względu na ich szczególną rolę w kształtowaniu środowiska przyrodniczego (funkcja wodochronna, glebochronna, ochrona powietrza) oraz warunków życia ludności miasta (zdrowotna rola lasu, funkcja społeczno-kulturowa),
- ograniczenie użytkowania gospodarczego terenów leśnych do niezbędnego minimum,
- racjonalne wykorzystanie terenów leśnych dla celów wypoczynku z uwzględnieniem odmiennej przydatności poszczególnych terenów dla funkcji rekreacyjnej (w zależności od wielkości powierzchni zalesionej, rodzaju siedliska, jego odporności na antropopresję, wiek drzewostanów oraz warunki klimatyczne wnętrza lasu),
- wykorzystanie rekreacyjne kompleksów leśnych winno polegać na dążeniu do koncentracji ruchu masowego na obrzeżu (poprzez odpowiednie zagospodarowanie terenów przyległych) oraz na przestrzeganiu zasady użytkowania wnętrza lasu dla penetracji pieszej (względnie rowerowej) po wyznaczonych szlakach turystycznych.

Dla terenów lasów położonych w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego obowiązują zasady prowadzenia gospodarki leśnej ustalone w Planie Ochrony SPK ustanowionym 3 listopada 2006 r. i syntetycznie opisane w Rozdziale III pkt.1.2.

III.5. Kierunki zabezpieczenia wymogów obronności i ochrony cywilnej

Wymogi obronności i obrony cywilnej zabezpiecza się poprzez:

- wskazanie potrzeby racjonalnej i oszczędnej eksploatacji wód głębinowych z uwzględnieniem w sytuacji szczególnej, w bilansie potrzeb istniejących studni wierconych;
- wprowadzenie zakazu lokalizacji zabudowy w terenach dolinnych; z dopuszczeniem lokalizacji obiektów i urządzeń służących ochronie przed powodzią, zbiorników wodnych możliwych do wykorzystania dla celów p.poż. oraz zapewnienie odpowiednich dojazdów do rzeki w sytuacji zagrożenia;
- powiązanie sieci ulic tworzących podstawowy układ komunikacyjny miasta z siecią dróg zewnętrznych: drogami ruchu szybkiego A1 i S8 oraz drogami krajowymi nr 12 i 91;
- zapewnienie stref ochronnych wzdłuż magistralnych sieci uzbrojenia (linie energetyczne wysokiego napięcia, gazociągi wysokiego ciśnienia;
- ograniczenie ilości skrzyżowań dróg lokalnych i dojazdowych z drogami krajowymi nr 12 i 91.

Ponadto, aby spełnić wymogi obronności należy przewidzieć dla:

- budownictwa mieszkaniowego i usługowego, realizację ukryć, wykonywanych w podpiwniczeniach budynków, w celu wykorzystania ich w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa,

zabudowy przemysłowej i produkcyjno-usługowej, dla zabudowy nie posiadającej budowli ochronnych, rezerwy terenów pod doraźną realizację budowli, na podstawie typowej, powtarzalnej dokumentacji budowlanej, a dla nowo budowanych zakładów pracy i obiektów użyteczności publicznej, które będą kontynuować działalność w czasie wojny, budowę schronów dla załogi.

III.5.1. Tereny zamknięte

Zgodnie z Dziennikiem Urzędowym Ministra Infrastruktury Nr 14 z dnia 30 grudnia 2009 r. (tom V – województwo łódzkie) w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, następujące działki:

- obręb geodezyjny nr 5, nr ew. 1/1,
- obręb geodezyjny nr 10, nr ew. 45,
- obręb geodezyjny nr 15, nr ew. 1/1,
- obręb geodezyjny nr 22, nr ew. 1/6,
- obręb geodezyjny nr 32:
  - nr ew. 17/36,
  - nr ew. 17/37,
  - nr ew. 17/38,
  - nr ew. 17/39,
  - nr ew. 17/40,
  - nr ew. 17/41,
  - nr ew. 17/43,
  - nr ew. 17/44,
  - nr ew. 17/46,
  - nr ew. 17/59,
- obręb geodezyjny nr 40, nr ew. 1/4,

są terenami zamkniętymi.

W przypadku dokonania podziałów w/w działek, wszystkie działki z podziału nadal będą pozostawać w terenach zamkniętych.

III.6. Kierunki rozwoju systemu komunikacji

System komunikacyjny miasta, którego rozwój, w tym generalne zasady przekształceń i rozbudowy oraz kształtowania układu komunikacyjnego, obejmuje:

- podstawową sieć uliczno-drogową, w tym węzeł dróg zewnętrznych i powiązania sieci miejskiej z trasami zewnętrznymi,
- podsystem komunikacji zbiorowej, w tym:
  - miejska komunikacja autobusowa,
  - układ kolejowy;
- zasady kształtowania obsługi parkingowej,
- główne ciągi piesze i drogi rowerowe.

Głównym elementem systemu komunikacyjnego w problematyce studium w mieście o wielkości 70 - 80 tyś. mieszkańców staje się układ drogowo-uliczny, a w przypadku Piotrkowa Trybunalskiego wyróżnia się w modelu sieci uliczno-drogowej węzeł dróg zewnętrznych.

Miejska komunikacja zbiorowa kształtowana będzie w dalszym ciągu w oparciu o trakcję autobusową i rozwój linii w nawiązaniu do tras sieci uliczno-drogowej. Zasady lokalizacji głównych urządzeń i elementów

systemu komunikacji zbiorowej obejmują również zewnętrzny podsystem w postaci komunikacji kolejowej oraz komunikacji autobusowej (głównie PKS).

Istotnymi składnikami systemu komunikacyjnego są także zagadnienia parkingowe oraz główne ciągi rowerowe i piesze.

Podstawą formułowania ustaleń w zakresie rozwoju systemu komunikacji, w tym generalnych modeli podstawowego układu uliczno-drogowego i publicznej komunikacji zbiorowej oraz generalnych zasad rozwiązywania zagadnienia parkowania i kształtowania głównych ciągów rowerowych i pieszych stały się:

- wnioski i uwarunkowania istniejącego systemu komunikacji i obsługi komunikacyjnej, w tym wnioski i sugestie władz i odpowiednich służb miejskich,
- analiza uprzednio wykonanych opracowań zagospodarowania przestrzennego, w tym przewidywanego rozwoju zagospodarowania przestrzennego,
- „Studium komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego" opracowane w 1999 r. przez zespół autorski Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie – etap II – stan planowany.

Dokonane w w/w opracowaniu analizy modeli ruchu i prognozy ruchu, analizy wariantów układu komunikacyjnego oraz prognozowanie potrzeb parkingowych i wskazanie do etapowania rozbudowy sieci uliczno-drogowej stały się główną podstawą formułowania rozwiązań w zakresie rozwoju systemu komunikacji dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego, ustalenia w zakresie węzła dróg zewnętrznych w rejonie miasta.

Główne przesłanki podjęcia zmian w stosunku do „Studium 1999" - jak już podano w pkt II.2.2.3 niniejszego opracowania dotyczą głównie układu uliczno-drogowego i formułują się w 5 grupach:

- nowe uwarunkowania dostępności korytarzy komunikacyjnych tras, a w tym:
  - rezygnacja z tzw. północnej obwodnicy śródmiejskiej (między ul. Łódzką i ul. Rakowską) jako trasy o parametrach ulicy głównej ruchu przyspieszonego (GP),
  - eliminacja tzw. Trasy Wojska Polskiego BIS,
- intensyfikacja zainwestowania miejskiego w strefie obwodnicy zewnętrznej dróg ruchu szybkiego (S8 i A1) i wynikającej z tego potrzeby dodatkowych tras ulicznych w tych rejonach,
- zasadność weryfikacji klasyfikacji szeregu ulic, w zasadzie obniżenie klas ze względu na racjonalne możliwości spełnienia wymagań warunków technicznych,
- konieczność uwzględnienia szeregu decyzji i podjętych działań w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i obsługi poszczególnych posesji i działek (sprawy dotyczą ulic niższych klas – L, Z),
- podjęcie wstępnych (i nie o charakterze ustaleń) wskazań dotyczących możliwości przebiegu drogi ekspresowej S-12.

III.6.1. Układ uliczno-drogowy

Układ uliczno-drogowy obejmuje:

- <u>sieć dróg zewnętrznych</u>, którą tworzą drogi szybkiego ruchu: autostrada A1 i droga ekspresowa S8 oraz wloty dróg krajowych Nr 12, Nr 91 oraz warunkowo droga ekspresowa S12;

  Generalnie adaptuje się sieć dróg zewnętrznych, a rozbudowie podlegać będzie węzeł drogi S8 z ul. Rakowską oraz 2-3 nowe przejazdy bezkolizyjne (dwupoziomowe) z drogami (ulicami) bezpośredniej obsługi poszczególnych terenów; zgodnie ze stanowiskiem zarządcy dróg ruchu

szybkiego przyjmuje się docelową rezygnację ze skrzyżowania (i węzła) drogi S8 z ul. Wolborską; powiązania zewnętrzne miasta w skali regionu i kraju realizowane będą przez:

- autostradę A1 oraz istniejący węzeł „Bełchatów" z ul. Sikorskiego,
- drogę ekspresową S8 oraz dwa węzły z ulicami: Łódzką („Łódź") i Rakowską („Raków"),
- ulice wylotowe drogi krajowej Nr 12, tj. ulice: Wojska Polskiego w kierunku Sieradza i ul. Sulejowska w kierunku Radomia i Kielc,
- ulica wylotowa drogi krajowej Nr 91, tj. ul. Łódzka w kierunku Łodzi i ul. Krakowskie Przedmieście w kierunku Radomska i Częstochowy,
- ulica wylotowa drogi krajowej Nr 8, tj. ul. Sikorskiego w kierunku Bełchatowa i Wrocławia,

Dodatkowym elementem sieci (i węzła) dróg zewnętrznych będzie droga ekspresowa S12. Jej przebieg dotychczas nie został przesądzony.

W „ Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" przebieg tej drogi wraz z węzłami przedstawiono w orientacyjnym przebiegu określającym jedynie zasadę, nie mającym charakteru lokalizacyjnego.

Korzystny dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego byłby przebieg drogi ekspresowej poza obszarem miasta – po południowej stronie, w niezbyt dużej odległości od granic miasta. W studium, ze względu na brak przesądzenia lokalizacyjnego, dokonano wstępnej analizy możliwości usytuowania S12 w obszarze miasta. Nie wyklucza się możliwości lokalizacji S12 w peryferyjnej południowej części obszaru miasta. Podanego możliwego przebiegu S12 w obszarze miasta, nie należy jednak traktować jako ustalenia przebiegu, a jedynie jako wstępny wariant – zasadę .

Właściwego ustalenia lokalizacji drogi ekspresowej S12 dokona zarządca dróg ruchu szybkiego, tj. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, po przeprowadzeniu wielokryterialnej analizy porównawczej wariantów przebiegu w rejonie miasta Piotrkowa Trybunalskiego i sąsiadujących gmin. Ostateczne uściślenie przebiegu nastąpi po uzyskaniu opinii i decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przez zarządcę drogi – GDDKiA.

- <u>sieć podstawowych ulic miejskich</u>, w tym ciągi prowadzące drogi krajowe Nr 12 i Nr 91;

  dwa najistotniejsze dla miasta problemy dotyczące podstawowej sieci ulic miejskich proponuje się rozwiązać następująco:

  - przebiegi dróg krajowych Nr 12 i Nr 91, a w tym ruch z tych dróg, przewiduje się wyeliminować z obszaru centrum i śródmieścia i prowadzić przez odpowiednio ukształtowaną obwodnicę pozaśródmiejską oraz przy udziale zewnętrznej obwodnicy dróg ruchu szybkiego; dlatego wprowadzono do sieci ulicznej wschodnie połączenie obwodnicy południowej z obwodnicą północną (do ul. Sulejowskiej i zrealizowanego odcinka północno-wschodniego);

    ze względu na rezygnację z parametrów ulicy GP(G) oraz nowego północnego odcinka między ul. Rakowską i ul. Łódzką po północnym obrzeżu śródmieścia (w rejonie ul. Rolniczej) przyjmuje się rozwiązania polegające na:

    - wprowadzeniu nowego odcinka o parametrach ulicy głównej (G) między ul. Rakowską a ul. Łódzką i wiaduktem z torami kolejowymi o przebiegu nawiązującym do ul. Tomaszowskiej oraz na południe od doliny cieku z Szydłówki w obszarze Karolinowa; parametry tego odcinka

(przekrój G2/2 lub G1/2 oraz korytarz komunikacyjny) wymagają szczegółowych analiz i opracowań;
    - kształtowanie ciągu ulic: Karolinowska – Rolnicza oraz wydłużenie do ul. Rakowskiej jako ulicy zbiorczej Z(Z1/2) wraz z wiaduktem z koleją;
- liczba przekroczeń bezkolizyjnych z koleją w mieście (wyłączając wiadukty drogi S8) sprowadza się do pięciu, w tym dwa istniejące:
    - istniejące w ciągu ul. Wojska Polskiego - 1x2 pasy,
    - istniejące w ciągu ul. Kopernika – 2x2 pasy,
    - nowe w ciągu Obwodnicy Południowej lub drogi ekspresowej S12 – 2x2 pasy,
    - nowe w ciągu ul. Rolniczej – 1x2 pasy,
    - nowe w ciągu Północnej Obwodnicy – 1x2 pasy (lub 2x2).

Sieć uliczno-drogową w obszarze miasta tworzą:

- zewnętrzne drogi ruchu szybkiego (pozostające poza zarządem miasta):
  - autostrada A1,
  - droga ekspresowa S8,
  - ewentualnie droga ekspresowa S12,
- podstawowa sieć miejska, pozostająca w zarządzie miasta:
  - ulice ruchu przyspieszonego – GP:
    - ul. Sikorskiego od zachodniej granicy miasta do Obwodnicy Miejskiej,
    - zachodnio-południowy fragment obwodnicy miejskiej od ul. Sikorskiego do ul. Krakowskie Przedmieście (lub do drogi ekspresowej S12),
    - ul. Krakowskie Przedmieście od obwodnicy miejskiej do południowej granicy miasta,
  - ulice główne – G:
    - Armii Krajowej,
    - Żelazna,
    - Wojska Polskiego od zachodniej granicy miasta do Obwodnicy Miejskiej,
    - Sikorskiego od Obwodnicy Miejskiej do Armii Krajowej,
    - zachodni fragment Obwodnicy Miejskiej od Sikorskiego do Łódzkiej,
    - północny odcinek Obwodnicy Miejskiej od ul. Łódzkiej do ul. Michałowskiej,
    - Tomaszowska,
    - wschodni i południowy fragment Obwodnicy Miejskiej w tym ul. Miast Partnerskich od ul. Rakowskiej , do ul. Krakowskie Przedmieście (lub do drogi ekspresowej S12),
    - Sulejowska od Obwodnicy Miejskiej do wschodniej granicy miasta,
    - Rakowska od drogi S8 do Obwodnicy Miejskiej,
  - ulice zbiorcze – Z:
    - Łódzka,
    - Wojska Polskiego od obwodnicy miejskiej do Placu Litewskiego,
    - Kostromska,
    - ciąg Karolinowska – Rolnicza – Projektowana (od ul. Rakowskiej),
    - ciąg Twardosławicka – Polna od Zawodzie do Kostromskiej,

- ciąg Słowackiego – Zawodzie od Wojska Polskiego do Armii Krajowej,
- Wysoka,
- ciąg Mickiewicza – Michałowska,
- Wolborska od ul. Życzliwej do Pl. Litewskiego,
- Jerozolimska od ul. Wojska Polskiego do ul. Podleśnej,
- Podleśna,
- Wierzejska od Projektowanej Z do wschodniej granicy miasta,
- ciąg Piłsudskiego – Kopernika – Sulejowska,
- ciąg Przedborska – Zalesicka,
- Krakowskie Przedmieście od ul. Śląskiej do południowej granicy miasta,
- ciąg Przemysłowa – Roosevelta – 3 Maja – Toruńska,
- ciąg Żeromskiego – Śląska – Skłodowskiej,
- Litewska,
- ciąg Jodłowa – 18 Stycznia – Wronia – Roosevelta,
- wylot z miasta ul. Roosevelta,
- Gliniana,
- 18 Stycznia,
- Dmowskiego,
- Energetyków od Obwodnicy Miejskiej do ul. Jodłowej,
- ciąg Świerkowa – Belzacka,
- Projektowana od ul. Sikorskiego do ul. Belzackiej,
- Projektowana od ul. Belzackiej do 18 Stycznia,
- ciąg Wysoka – Szymanowskiego,
- ciąg 25 Pułku Piechoty – Wiatraczna – Brzezińska – Projektowana.

W/w ulice oraz ważniejsze ulice lokalne – L i dojazdowe – D wyróżniono na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna”.

Należy podkreślić, iż na w/w rysunku wrysowano ulice w sposób schematyczny (dla poszczególnych klas przyjęto zróżnicowaną szerokość), co nie jest tożsame z określeniem linii rozgraniczających ulic; takie uściślenie winno nastąpić na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub w przypadku ich braku w drodze ustalenia decyzji inwestycji celu publicznego.

III.6.2. Układ kolejowy

Przewiduje się adaptację istniejącej linii kolejowej (warszawsko-wiedeńskiej) w przebiegu Warszawa – Śląsk wraz z istniejącym dworcem.

W zależności od potrzeb dopuszcza się budowę bocznic kolejowych dla obsługi terenów aktywności gospodarczej (tereny oznaczone symbolami P, UW), ich lokalizacja winna podlegać uściśleniom na dalszych etapach projektowych.

III.6.3. Komunikacja zbiorowa zewnętrzna

Obsługę zewnętrzną tworzyć będzie głównie sieć linii autobusowych PKS kursujących na trasach dróg zewnętrznych oraz wykorzystujących sieci ulic miejskich.
Przewiduje się realizację nowego dworca autobusowego (PKS) po zachodniej stronie linii kolejowej w rejonie ulic: Łódzka – Wojska Polskiego – Armii Krajowej.

III.6.4. Miejska komunikacja zbiorowa

Obsługa komunikacją zbiorową realizowana będzie poprzez trakcję autobusową, głównie przez linie autobusowe miejskiego przewoźnika, tj. MZK, a także należące do prywatnych przewoźników. Rozwój tej komunikacji wynikający z nowych rejonów zainwestowania oraz przekształceń zagospodarowania miasta wymagać będzie zmian i dostosowania przebiegu linii autobusowych, które pozostawać będą także w zależności od rozwoju sieci uliczno-drogowej. Ważnymi przesłankami korekt w marszrutyzacji linii pozostaną dworce: kolejowy i autobusowy PKS.
Istotnym elementem obsługi komunikacyjnej miasta i strefy podmiejskiej stały się prywatne linie autobusowe.

III.6.5. Główne drogi rowerowe i ciągi piesze

Sieć dróg rowerowych zapewniających najważniejsze połączenia podstawowych jednostek struktury zagospodarowania przestrzennego miasta, tj. centrum, dzielnic i osiedli mieszkaniowych, zespołów przemysłowych oraz terenów usługowo-składowych i terenów rekreacyjno-wypoczynkowych pokazano na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno - przestrzenna”.
W przekształceniach sieci ulicznej, szczególnie w centrum i śródmieściu należy dążyć do minimalizacji kolizji ruchu pieszego z ruchem samochodowym, w tym poprzez stosowanie formuły „ruchu uspokojonego”. Strefy „ruchu uspokojonego”, a także strefy „ograniczonej prędkości” powinny być także wprowadzane do odpowiednich rejonów dzielnic mieszkaniowych.

III.6.6. Zagadnienia parkowania

W nawiązaniu do analiz stanu oraz prognoz potrzeb parkingowych dokonanych w opracowaniu „Studium komunikacyjne Piotrkowa Trybunalskiego” (IGPiK, oddz. Kraków, 1999 r.) stwierdzić należy, że zagadnienie parkowania wymaga rozwiązywania systemowego.
W ramach niezbędnej aktualizacji w/w opracowania należy uwzględnić zmienione warunki wynikające z korekty rozwoju terenów zainwestowania oraz wielkości miasta i jego poszczególnych jednostek strukturalnych.
Podtrzymuje się propozycję rozwiązywania problemów parkingowych w podziale na 3 strefy, wg poniższych zasad generalnych:

- strefa limitowanego i kontrolowanego parkowania obejmować powinna rejon centrum i jego otoczenia:
  - ograniczona dostępność wg wyznaczonej limitowanej liczby miejsc postojowych,
  - opłaty parkingowe,

- stosowanie instrumentów (w tym w zakresie organizacji ruchu) regulujących zarówno dostępność do parkingów, jak i liczbę oraz wykorzystanie miejsc postojowych – szczególnie klientów i turystów,
- ewentualna realizacja parkingów „strategicznych" na obrzeżu strefy,
- odpowiednie przepisy.

Zagadnienie wymaga specjalistycznego i szczegółowego opracowania i działania.

- strefa ograniczonego parkowania, obejmująca śródmieście oraz rejony o wysokiej intensywności zainwestowania i zabudowy – głównie mieszkaniowej:
  - opłaty parkingowe,
  - realizacja zespołów parkingowych,
  - ograniczanie parkowania w pasach ulicznych;
- strefa swobodnego parkowania obejmująca pozostały obszar miasta:
  - uporządkowanie parkowania,
  - budowa parkingów.

W całym mieście powinna być realizowana zasada budowy miejsc postojowych przez poszczególnych inwestorów i prowadzących działalność gospodarczą (wymagającą obsługi parkingowej) z własnych środków i na terenach pozostających w ich dyspozycji (własności, władaniu czy zarządzie).

Wskazane jest aby miasto przyjęło odpowiednie wskaźniki liczby miejsc postojowych wymaganych dla modernizowanych (nowych) obiektów o różnych funkcjach.

Lp.	Rodzaj obiektu	Jednostka odniesienia	Liczba miejsc parkingowych	
			obszar centrum	pozostały obszar miasta
1.	Budownictwo mieszkaniowe intensywne	1000 mieszkańców lub jedno mieszkanie	250-300	330-350 lub 1 mp. na mieszkanie
2.	Budownictwo mieszkaniowe ekstensywne	1 dom	1-1,25	1,5-2
3.	Biura i urzędy ogólnomiejskie	1000 m^2 powierzchni użytkowej	20-30	25-35
4.	Biura i urzędy lokalne	1000 m^2 powierzchni użytkowej	10-15	13-20
5.	Obiekty handlowe	1000 m^2 powierzchni użytkowej	15-25	20-50
6.	Zakłady produkcyjne	100 zatrudnionych	8-14	15-32
7.	Obiekty gastronomiczne	100 miejsc konsumpcyjnych	12-20	15-37
8.	Teatry, kina	100 miejsc	12-25	20-40
9.	Miejsca zgromadzeń, obiekty sportowe	100 użytkowników	10-15	12-20
10.	Szpitale	10 łóżek	2-3	3-8
11.	Hotele I kat.	100 łóżek	30-50	40-60
12.	Hotele pozostałe	100 łóżek	20-30	20-45
13.	Cmentarze	10000 m^2		150
14.	Szkoły wyższe	100 studentów 100 zatrudnionych	5-10 20-30	5-20 20-50
15.	Szkoły	100 zatrudnionych	15-25	20-50
16.	Ogródki działkowe	100 działek	-	15-25

III.6.7. Przekształcenia układu uliczno-drogowego

- Wskazuje się ogólne zasady w przekształcaniu sieci uliczno-drogowej i organizacji ruchu:
  - prowadzenie ruchu pieszego w relacji zachód – centrum, w ciągu poza siecią ulic układu podstawowego,
  - wprowadzenie w obszarze centrum i śródmieścia stref „ruchu uspokojonego”,
  - wprowadzenie w obszarze centrum i śródmieścia limitowanej i kontrolowanej dostępności dla ruchu samochodowego z dopuszczeniem zaopatrzenia w określonym czasie,
  - ograniczanie i eliminacja ruchu ciężarowego z obszaru śródmieścia,
  - tworzenie parkingów „strategicznych” na obrzeżach obszarów funkcjonalnych,
  - przebudowa geometrii skrzyżowań,
  - rozszerzenie stosowania sygnalizacji świetlnych oraz poprawa koordynacji tych urządzeń.
- W programie rozbudowy układu uliczno-drogowego proponuje się uznać za najpilniejsze:
  - w ramach północno-wschodniego fragmentu obwodnicy miejskiej, tj odcinka od ul. Sulejowskiej do ul. Rakowskiej:
    - przebudowę ul. Rakowskiej do drogi S8,
    - przebudowę węzła ul. Rakowskiej z drogą S8,
  - kontynuację realizacji zachodnio-południowego fragmentu obwodnicy miejskiej, tj.:
    - odcinka od ul. Sikorskiego do ul. Dmowskiego,
    - odcinka od ul. Dmowskiego do ul. Roosevelta,
    - odcinka od ul. Roosevelta do ul. Krakowskie Przedmieście wraz z wiaduktem z koleją,
  - dokończenie budowy ul. Piłsudskiego,
  - kontynuację budowy zachodniego fragmentu obwodnicy miejskiej od ul. Sikorskiego do ul. Wojska Polskiego i ul. Łódzkiej,
  - budowę północnego fragmentu obwodnicy miejskiej od ul. Łódzkiej do ul. Rakowskiej;
  - przebudowę ciągu ulic Rolnicza – Karolinowska wraz z budową wiaduktu z koleją,
  - modernizację ul. Sulejowskiej,
  - modernizację ul. Wojska Polskiego na odcinku od wiaduktu z autostradą A1 do zachodniego odcinka obwodnicy miejskiej,
  - modernizację układu w rejonie Placu Litewskiego.

  Pozostałe inwestycje obejmujące zarówno budowę nowych ulic, jak i modernizację istniejących tworzących podstawowy układ uliczno-drogowy opisany w punkcie III.6.1, mogą być realizowane w późniejszym terminie lub w miarę pozyskiwania środków finansowych (centralnych, unijnych) równolegle z w/w uznanymi za najpilniejsze z punktu widzenia funkcjonowania całego układu.

III.7. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

III.7.1. Zaopatrzenie w wodę

Podstawowym źródłem zaopatrzenia miasta w wodę jest i nadal pozostanie system wodociągu miejskiego, oparty o zasoby komunalnych ujęć wody i stacje wodociągowe: „ Żwirki” i „Szczekanica”.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych obu ujęć czwartorzędowych, zatwierdzone w kategorii B w ilości 1300 m^3/h, tj. 31 200 m^3/d oraz rezerwy wody w utworach górnej i dolnej kredy ujęcia „Uszczyn", zatwierdzone w kat. B w ilości 870 m^3/h są znacznie większe niż obecne (ok. 40%) i prognozowane zapotrzebowanie miasta na wodę.

Nie ma więc obecnie potrzeby eksploatowania z pełną wydajnością wszystkich źródeł wody.

Z uwagi na rezerwy w zasobach wody i wydajności już istniejących ujęć wody w Piotrkowie Trybunalskim, zgodnie z Uchwałą Rady Miasta Nr XXI/346/2000 z dnia 15.03.2000 r. w sprawie wstrzymania realizacji zadania inwestycyjnego stacji wodociągowej „Uszczyn", ujęcie to (stanowiące własność gminy Piotrków Trybunalski) w najbliższej perspektywie nie będzie eksploatowane.

Najważniejszymi działaniami rozwojowymi dla wodociągu miejskiego jest poprawa jakości wody dostarczanej odbiorcom, likwidacja punktów krytycznych z punktu awaryjności i pewności dostaw wody, poprawa warunków dostawy wody do terenów już zainwestowanych oraz przygotowanie nowych terenów do zabudowy.

Jako podstawowe uwarunkowania, zapewniające sprawność funkcjonowania systemu wodociągowego i możliwości rozwoju urbanizacji w obszarze całego miasta uznaje się:

- modernizację Zakładu Produkcji Wody „Szczekanica", a docelowo również „Żwirki", poprzez wprowadzenie wysokosprawnych technologii uzdatniania wody i wyposażenie obu stacji w pełen zakres sterowania i automatyki. Celem jest zapewnienie wymaganych standardów pod względem ilości i jakości wody dostarczanej odbiorcom,
- budowę odcinków sieci domykających pierścienie (obwody) sieci wodociągowej, dla poprawy warunków ciśnieniowych i dla zapewnienia ciągłości zasilania w przypadku awarii. Do zadań pilnych należą, m.in.: realizacja drugostronnego zasilanie osiedli: Jeziorna i Wierzeje, budowa wodociągu w ul. Zawodzie od ul. Wojska Polskiego do ul. Belzackiej, budowa wodociągu w ul. Orlej i Żelaznej i spięcie go z siecią istniejącą w ul. Szklarskiej i Glinianej oraz wymiana wodociągu Ø100 mm na Ø225 mm w ul. Daszyńskiego,
- wyprzedzającą budowę sieci wodociągowej na nowych terenach, celem ich przygotowania do celów zabudowy oraz uzupełnianie wyposażenia na terenach już zainwestowanych, celem podniesienia standardów,
- tworzenie warunków pełnej dostępności do wody dobrej jakości i w odpowiedniej ilości wszystkim mieszkańcom; zakłada się standard obsługi na poziomie 100% korzystających z sieci wodociągowej w mieszkalnictwie, usługach i wszelkich formach działalności gospodarczej, z dopuszczeniem własnych ujęć wody w wodochłonnych zakładach usługowych i przemysłowych,
- racjonalizację zużycia wody przez powszechne opomiarowanie odbiorców,
- zapewnienie zaopatrzenia ludności w wodę w warunkach kryzysowych,

Przy założonych kierunkach rozwoju miasta warunki zaopatrzenia w wodę są mało zróżnicowane. Rozwój urbanizacji na wszystkich wskazanych terenach jest warunkowany koniecznością odpowiedniego ich przygotowania do celów zabudowy i pełnego wyposażenia w sieć infrastruktury komunalnej. Preferencje lokalizacyjne mają tereny położone w bezpośredniej bliskości magistral wodociągowych z uwagi na łatwość pozyskiwania wody. Urbanizacja terenów północnych i wschodnich wymagać będzie wzmocnienia układów zasilania.

III.7.2. Gospodarka ściekowa

III.7.2.1. Kanalizacja sanitarna

Odbiornikiem ścieków sanitarnych jest i pozostawać będzie istniejąca mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, położona w południowo-wschodniej części miasta, nad rzeką Strawą. Dla obecnie pracującej oczyszczalni przewidziana jest gruntowna modernizacja, m.in. w zakresie bloku oczyszczania biologicznego z podwyższonym usuwaniem związków biogennych, gospodarki osadowej i gazowo-energetycznej oraz odprowadzania oczyszczonych ścieków do odbiornika. Modernizacja prowadzona będzie w granicach dotychczasowego terenu.

W zakresie urządzeń sieciowych za najważniejsze uwarunkowania zapewniające możliwości rozwoju urbanizacji w zmianie studium uznaje się:

- zachowanie istniejących kolektorów I, II, III, IV i V, jako podstawowego układu dosyłowego ścieków do oczyszczalni oraz dalszą rozbudowę rozdzielczego systemu kanalizacji dla objęcia obsługą całego miasta;
- poprawę funkcjonowania systemu kanalizacji poprzez sukcesywną renowację i modernizację istniejących kolektorów i kanałów będących w złym stanie technicznym lub nieszczelnych; dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej w ich zlewniach powinna być prowadzona w nowoczesnych, szczelnych technologiach;
- budowę sieci kanalizacyjnej w północnych i zachodnich rejonach miasta, na terenach gdzie istnieje zabudowa mieszkaniowa i gdzie skoncentrowany został podstawowy program rozwoju usług i komercyjnej działalności gospodarczej, w szczególności:

- górnych odcinków kolektorów: II rzeki Strawki i III rzeki Strawy oraz kanałów sanitarnych w ulicach: Belzackiej, Podmiejskiej, Dworskiej, Kasztanowej, Świerkowej, Twardosławickiej, Słowackiego i innych, dla obsługi terenów w zachodniej części,
- układów kanalizacji grawitacyjno-pompowej lub ciśnieniowej, z przepompowywaniem ścieków do układu centralnego, dla obsługi dzielnic północnych, położonych poza możliwością grawitacyjnego odprowadzania ścieków;

- rozbudowę kanalizacji drugorzędnej dla obsługi terenów w rejonie ul. Podleśnej, Wierzejskiej i Wolborskiej, w rejonie ul. Świerczowskiej, Zamiejskiej i Zalesickiej, a także w rejonie ul. Świerczów, Krakowskie Przedmieście, Roosevelta i Granicznej.

System miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej powinien docelowo zapewnić obsługę wszystkich terenów zurbanizowanych i wyznaczonych do rozwoju urbanizacji oraz umożliwiać podłączenie do kanalizacji co najmniej 90% mieszkańców. Dla osiągnięcia zakładanego standardu konieczna będzie budowa ponad 50 km sieci kanałów sanitarnych i co najmniej 9 nowych przepompowni ścieków. Na rozwiązaniach indywidualnych pozostawać może tylko zabudowa rozproszona na terenach peryferyjnych miasta.

Podstawę dla rozwoju miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej stanowić powinny programy i koncepcje techniczne, opracowane z uwzględnieniem obsługi istniejącego zainwestowania terenów i planowanego rozwoju przestrzennego miasta.

III.7.2.2. Kanalizacja deszczowa

Rozwój sieci kanalizacji deszczowej powinien zapewniać sprawne odprowadzanie wód opadowych z jezdni

modernizowanych ulic, uzupełniać braki kanalizacji deszczowej w dzielnicy śródmiejskiej i na terenach urbanizowanych osiedli Mickiewicza, Jeziorna, Pawłowska, wyprzedzać realizację ulic na terenach przeznaczonych do zabudowy. Warunki dla odprowadzania wód opadowych należy zapewnić przez utrzymanie w odpowiednim stanie odbiorników: rzeki Strawy, Strawki, Śrutowego Dołka oraz rowów melioracyjnych w zlewni rzeki Wierzejki. Wymagać to będzie systematycznej konserwacji koryt odbiorników, a także niezbędnych prac regulacyjnych. Rozwiązania z zakresu kanalizacji deszczowej powinny zapewniać ochronę czystości wód powierzchniowych i ziemi. Obowiązkiem jest przestrzeganie zasady oczyszczania ścieków deszczowych pochodzących z terenów komunikacji lub innych potencjalnie zanieczyszczonych terenów przed ich wprowadzeniem do odbiornika, zgodnie z obowiązującymi przepisami w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód powierzchniowych lub do ziemi.
Wody opadowe umownie czyste, w terenach o niskiej intensywności zabudowy mogą być odprowadzane powierzchniowo i przez infiltrację do gruntu.
W zakresie istniejącej kanalizacji deszczowej należy zapewnić sprawność jej działania poprzez modernizację i renowację kanałów w złym stanie technicznym oraz przez wyposażenie wylotów do odbiornika w odpowiednie urządzenia oczyszczające: separatory zanieczyszczeń ropopochodnych, osadniki zanieczyszczeń stałych.

III.7.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Istniejący system elektroenergetyczny Piotrkowa Trybunalskiego nie stwarza barier w rozwoju miasta. Główne punkty zasilania i powiązany z nimi system przesyłowy w postaci linii WN dysponują znacznymi rezerwami mocy gwarantującymi pokrycie wzrostu potrzeb w perspektywie 20- letniej.
Potrzeby miasta na nowe moce występować będą w sieci średniego napięcia: stacje transformatorowe, linie średniego i niskiego napięcia kablowe i napowietrzne.
Znacznej dalszej modernizacji wymagać będzie, z uwagi na zły stan techniczny, sieć średniego i niskiego napięcia w starym centrum miasta.
Sukcesywnej przebudowy wymagać będą niektóre z linii napowietrznych ŚN znajdujące się w kolizji z zabudową, zwłaszcza mieszkaniową (skrzyżowania, zbliżenia).
W przypadku wystąpienia kolizji projektowanego zagospodarowania z istniejącymi liniami elektroenergetycznymi napowietrznymi należy przewidzieć pasy ochronne lub przebudowę tych linii oraz przystosowanie ich do wymagań obowiązujących przepisów.
Ilość stacji transformatorowych 15/0,4 kV, szczególnie na obrzeżach miasta nie jest wystarczająca i wymagać będzie zwiększenia ich liczby w dostosowaniu do wzrostu zapotrzebowanej mocy, warunków skuteczności ochrony od porażeń prądem elektrycznym i zachowania wymagań w zakresie dopuszczalnych spadków napięć. Problemem, który występuje najczęściej przy budowie lub modernizacji sieci średniego napięcia to trudności w pozyskaniu terenów dla lokalizacji potrzebnych nowych stacji transformatorowych. Dla unikania tego rodzaju trudności, na etapie opracowań realizacyjnych i poprzedzających je koncepcji, należy w dostateczny sposób uwzględniać potrzeby lokalizacyjne stacji transformatorowych 15/0,4 kV.
Strefy ochronne dla linii napowietrznych, w których występują ograniczone możliwości zabudowy i zagospodarowania terenu stanowią pasy o minimalnej szerokości:

- 50 m dla linii 220kV,

- 40 m dla linii 110kV,
- 15 m dla linii 15kV.

W pasie technologicznym linii elektroenergetycznej 220kV Piotrków – Rogowiec, szerokości 50 m (po 25 metrów w obie strony od osi linii) obowiązują następujące wymogi w zakresie użytkowania terenu:

- zakaz realizacji obiektów budowlanych przeznaczonych na stały pobyt ludzi (budynków mieszkalnych, użyteczności publicznej oraz innych obiektów publicznych), a także lokalizowania miejsc stałego przebywania ludzi w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, turystyczną, rekreacyjną,
- należy uzgadniać warunki zagospodarowania terenu oraz lokalizację wszelkich obiektów z właścicielem linii,
- zakaz tworzenia hałd, nasypów w pasie technologicznym linii oraz sadzenia roślinności wysokiej pod linią i w odległości 5,5 m od rzutu poziomego skrajnego przewodu fazowego (w świetle koron),
- teren w pasie technologicznym linii nie może być kwalifikowany jako teren przeznaczony pod zabudowę mieszkaniową ani jako teren związany z działalnością gospodarczą (przesyłową) właściciela linii,
- wszelkie zmiany w kwalifikacji terenu w obrębie pasa technologicznego linii i w jego najbliższym sąsiedztwie powinny być zaopiniowane przez właściciela linii,
- zalesienia terenów rolnych w pasie technologicznym linii mogą być przeprowadzone w uzgodnieniu z właścicielem linii,
- lokalizacja budowli zawierających materiały niebezpieczne pożarowo, stacji paliw i stref zagrożonych wybuchem w pasie technologicznym oraz jego sąsiedztwie wymaga dodatkowych uzgodnień z właścicielem linii,
- dopuszcza się ewentualną budowę elektroenergetycznych linii wielotorowych, wielonapięciowych po trasie istniejącej linii elektroenergetycznej 220 kV. Obecnie istniejąca linia elektroenergetyczna zostanie w takim przypadku poddana rozbiórce przed realizacją nowych linii. Dopuszcza się także odbudowę, rozbudowę przebudowę i nadbudowę istniejących linii oraz linii, które w przyszłości zostaną ewentualnie wybudowane na ich miejscu. Realizacja inwestycji po trasie istniejącej linii nie wyłącza możliwości rozmieszczenia słupów oraz podziemnych, naziemnych lub nadziemnych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z linii w innych niż dotychczasowe miejscach.

III.7.4. Zaopatrzenie w ciepło

Dla zwiększenia pewności zasilania miasta, a także możliwości efektywnej współpracy obu ciepłowni C1 przy ul. Orlej i C2 przy ul. Rolniczej wymagane jest ich spięcie rurociągami tworzącymi z istniejącym układem sieci system pierścieniowy.

W rozważaniach o docelowej modernizacji głównych źródeł ciepła miasta należy brać po uwagę różne warianty takiej modernizacji:

- zachowanie w ciepłowniach C1 i C2 kotłów węglowych z przeprowadzeniem niezbędnych procesów usprawniających,
- zastosowanie w ciepłowniach C1 i C2 jako nośnika energii węgla brunatnego,
- doprowadzenie ciepła do miasta z elektrowni Bełchatów,
- zastosowanie do opalania w ciepłowniach C1 i C2 w części lub w całości gazu ziemnego.

Ostateczny wybór któregoś z w/w wariantów zależeć będzie od wyników pogłębionej analizy techniczno-ekonomicznej popartej odpowiednimi opracowaniami branżowymi w tym zakresie.
Kontynuacji wymagać będą działania w zakresie modernizacji węzłów cieplnych, modernizacji ciepłociągów magistralnych i rozdzielczych mających na uwadze zmniejszenie strat przesyłowych i zwiększenie niezawodności pracy.
Kontynuacji wymagać będą również programy realizacyjne z zakresu termomodernizacji ogrzewanych budynków i obiektów związane z docieplaniem ścian zewnętrznych, wymianą stolarki okiennej.
W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z tzw. niskich emitorów (głównie kominy domów mieszkalnych, budynków gospodarczych, usługowych) wskazane jest wdrażanie w lokalnych systemach grzewczych i małych kotłowniach, szczególnie w strefie śródmiejskiej o ograniczonym przewietrzaniu, ekologicznych nośników energii tj. panele solarne, instalacje gazowe, biomasa.

III.7.5. Zaopatrzenie w gaz

Przewiduje się wzrost zapotrzebowania na gaz ziemny w mieście. Skala tego wzrostu w grupie gospodarstw domowych w perspektywie kilkunastu lat nie jest wielka i według szacunku wyniesie około 10% w stosunku do obecnych potrzeb.
W wypadku jednak modernizacji centralnych źródeł ciepła miasta polegającej na wykorzystania do opalania tych ciepłowni gazu ziemnego skala wzrostu może być znaczna i może wahać się w granicach 70-215% w zależności od wybranego wariantu modernizacji ciepłowni C1 i C2.
W celu usunięcia kolizji z istniejącą i planowaną zabudową we wschodniej części miasta przewiduje się dla tego rejonu przebudowę sieci wysokiego ciśnienia.
Dla istniejących gazociągów wysokiego ciśnienia zgodnie z wytycznymi do studium zgłoszonymi przez gestora tej sieci (PGNiG S.A. Regionalny Oddział Przesyłu w Warszawie) występują następujące strefy ochronne:

- dla gazociągów wysokiego ciśnienia DN 350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – rzeka Warta (kierunek Częstochowa) oraz DN 350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Końskie (odległości podstawowe zmniejszone do 50% wartości):
  - dla wolnostojących budynków mieszkalnych – 17,5 m (w obie strony od osi gazociągu),
  - dla wolnostojących budynków niemieszkalnych – 15,0 m,
  - dla budynków użyteczności publicznej – 32,5 m,
- dla gazociągu wysokiego ciśnienia DN 300/350 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Tomaszów Mazowiecki (odległości podstawowe bez wprowadzania zmian):
  - dla wolnostojących budynków mieszkalnych - 20,0 m,
  - dla wolnostojących budynków niemieszkalnych - 15,0 m,
  - dla budynków użyteczności publicznej - 35,0 m,
- dla gazociągu wysokiego ciśnienia DN 250 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – węzeł „Byki" (odległości podstawowe zmniejszone o 25%):
  - dla wolnostojących budynków mieszkalnych - 15,0 m,
  - dla wolnostojących budynków niemieszkalnych - 15,0 m,
  - dla budynków użyteczności publicznej - 15,0 m,

- dla gazociągów wysokiego ciśnienia DN 400 i DN 200 PN 4,0 MPa relacji Piotrków Trybunalski – Łódź (odległości podstawowe zmniejszone o 25%):
  - dla gazociągu DN 400 PN 4,0 MPa:
    - dla wolnostojących budynków mieszkalnych - 15,0 m,
    - dla wolnostojących budynków niemieszkalnych - 15,0 m,
    - dla budynków użyteczności publicznej - 16,25 m,
    - dla parkingów samochodowych (od granicy terenu) – 15,0 m,
  - dla gazociągu DN 200 PN 4,0 MPa:
    - dla wolnostojących budynków mieszkalnych - 15,0 m,
    - dla wolnostojących budynków niemieszkalnych - 15,0 m,
    - dla budynków użyteczności publicznej – 15,0 m,
    - dla parkingów samochodowych (od granicy terenu) – 15,0 m.

Wymienione poniżej odległości liczone są w obie strony od osi gazociągu.

W chwili obecnej prowadzone są prace projektowe związane z budową:

- stacji systemowej i węzła „Meszcze II" (rejon ul. Wierzejskiej), do którego ma być doprowadzony gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 z Tomaszowa Mazowieckiego,
- gazociągu wysokiego ciśnienia DN 500 relacji węzeł „Meszcze II" – Częstochowa,
- gazociągu wysokiego ciśnienia DN 400 relacji węzeł „Meszcze II" – Końskie,
- gazociągu wysokiego ciśnienia DN 400 łączącego węzeł „Meszcze" z nowoprojektowaną stacją systemową „Meszcze".

Zgodnie z obowiązującymi przepisami szerokość stref kontrolowanych, których linia środkowa pokrywa się z osią gazociągu dla ww. projektowanych gazociągów powinna wynosić 8 m.

III.7.6. Telekomunikacja

Przewiduje się dalszy nieskrępowany rozwój telefonii stacjonarnej i komórkowej z udziałem różnych operatorów stwarzających konkurencyjność usług i maksymalne zaspokojenie potrzeb abonentów.

Zakłada się pełną dostępność do systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, funkcjonujących na rynku usług komunikacji elektronicznej, z możliwością:

- lokalizacji sieci telekomunikacyjnych zarówno tradycyjnych jak i w nowych technologiach, w tym budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury światłowodowej,
- objęcia terenu zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym , połączonym z systemem sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej,
- rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w mieście i w regionie.

Zakłada się pełną dostępność do łączy telekomunikacyjnych oraz rozwój sieci teleinformatycznych. Dla zwiększenia dostępności sieci internetowej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, wskazuje się rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu, urządzenie ogólnodostępnych kawiarenek internetowych, rozwój sieci bezprzewodowych - budowę systemu nieodpłatnego dostępu do Internetu - np. za pomocą sieci Hotspotów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi wspierania rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych sporządzane na obszarze miasta miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego nie mogą ustanawiać zakazów, a przyjmowane w nich rozwiązania nie mogą uniemożliwiać lokalizowania inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej, o ile są one zgodne z przepisami odrębnymi.

III.7.7. Komunalna gospodarka odpadami

Jedynym obiektem źródłowym dla miasta w gospodarce odpadami jest należące do miasta składowisko odpadów stałych w Dołach Brzeskich w gminie Grabica. Oznacza to, że uciążliwy dla środowiska i mieszkańców obiekt obsługi technicznej miasta znajduje się poza jego granicami administracyjnymi.
Wysypisko eksploatowane przez Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. przy powierzchni ok. 6,1 ha ma pojemność na wykończeniu. Aktualnie roczne nagromadzenie odpadów stałych odniesione do tego obiektu wynosi ok. 88 tys.m3 przy gęstości ok. 0,18 t/m3.
Zgodnie z ustaleniami projektu „Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego" po wyczerpaniu chłonności, miejskie wysypisko odpadów stałych ma być zrekultywowane. Równocześnie przewiduje się budowę nowoczesnego zakładu zagospodarowania odpadów komunalnych, w skład którego wejdą: sortownia odpadów, stacja przeładunkowa, miejsce recyklingu odpadów wielkogabarytowych i budowlanych oraz kompostownia odpadów, służące dla potrzeb Piotrkowa Trybunalskiego i sąsiednich gmin.
Rozpatrywano lokalizację nowego obiektu w Niechcicach w gminie Rozprza, nie wyklucza się lokalizacji w ramach terenów przemysłowych w mieście.
Zorganizowanym wywozem stałych odpadów komunalnych w Piotrkowie Trybunalskim objęte jest 98% zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Jest to już wskaźnik nasycenia, który w kierunku nie ulegnie wzrostowi.
W ramach doskonalenia procesu usuwania i utylizacji odpadów komunalnych przewiduje się budowę jedenastu GPOON (gminnych punktów odbioru odpadów niebezpiecznych) oraz sukcesywne wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

III.8. Obszary wyznaczone do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne

- <u>obszary wyznaczone do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego</u>

Obecnie na terenie miasta dla szeregu terenów opracowywane są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, będące w różnym stopniu zaawansowania.
Spośród tych terenów można wyodrębnić:

- tereny, które wymagają przekształceń i modernizacji w zakresie programu i zabudowy, które winny następować w oparciu o zasady ustalone w mpzp,
- tereny przeznaczone dla rozwoju różnych funkcji, dziś użytkowane rolniczo, które winny być zagospodarowane w oparciu o zasady ustalone w mpzp.

Ich pełny wykaz zawiera pkt.II.2.2.1.

Ustalenia mpzp, dotyczące przekształceń istniejących struktur zabudowy winny szczególnie określić:

- zasady i reguły adaptacji, przekształceń i uzupełnień zabudowy w ramach istniejących podziałów własności,
- zasady kształtowania przestrzennego i gabaryty zabudowy w powiązaniu z własnością działek,
- preferowany program, z założeniem jego elastyczności przy zachowaniu zasady zachowania ewentualnej uciążliwości w granicach działki,
- procent powierzchni biologicznie czynnej,
- sposób ochrony dóbr kultury w oparciu o ustalenia konserwatorskie.

Dodatkowo wskazuje się następujące tereny do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania prze–strzennego:

- teren w rejonie ulic: Rakowskiej, Miast Partnerskich i Wolborskiej – przeznaczenie dla lokalizacji usług, zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, z zachowaniem zabytkowego cmentarza żydowskiego oraz układem komunikacyjnym służącym do obsługi wymienionych funkcji,
- teren w rejonie ul. Sulejowskiej – przeznaczenie dla lokalizacji usług o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 z możliwością powiększenia zasięgu obszaru objętego planem poprzez włączenie terenów przyległych: od zachodu z przeznaczeniem dla usług sportu, od wschodu, przy ul. Miast Partnerskich z przeznaczeniem dla lokalizacji usług o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2,
- teren w rejonie ulic: Sikorskiego i Dmowskiego – przeznaczenie dla lokalizacji usług z dopuszczeniem usług handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 oraz zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej , w ramach opracowania planu winno nastąpić określenie relacji funkcjonalno – przestrzennych pomiędzy poszczególnymi funkcjami oraz ustalenie zasad zagospodarowania poszczególnych terenów o zróżnicowanym zagospodarowaniu,
- teren obejmujący halę targową wraz z jej otoczeniem – przeznaczenie dla lokalizacji usług, układu ko-munikacji z parkingami, z dopuszczeniem lokalizacji garażu wielopoziomowego, ciągami pieszymi wraz z towarzyszącą zielenią oraz uzupełniającą zabudowa mieszkaniową, zagospodarowanie wymaga uporządkowania przestrzeni publicznej, która winna tworzyć spójną całość,
- teren w rejonie ronda (ulice Sulejowska, Kopernika) - przeznaczenie dla lokalizacji usług, zieleni urządzonej, zagospodarowanie wymaga uporządkowania istniejącej zieleni i określenia zasad dla lokalizacji zabudowy usługowej z uwzględnieniem ekspozycji od strony ronda oraz ulic Sulejowskiej i Kopernika.

Zasięgi wyżej wymienionych terenów wyznaczono na rysunku zmiany studium „Kierunki zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno – przestrzenna".

Na terenie miasta nie wyznacza się obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości.

- <u>obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne</u>

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w granicach administracyjnych miast przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolne nie wymaga uzyskania zgód na etapie sporządzania opracowań z zakresu planowania przestrzennego. W związku z powyższym zrezygnowano z oznaczenia tych terenów, które były wskazane w „Studium 2006" zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami.

Natomiast na rysunku zmiany studium zatytułowanym „Kierunki zagospodarowania przestrzennego – struktura funkcjonalno-przestrzenna” zaznaczono obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. Podstawą wyznaczenia tych terenów była analiza porównawcza zasięgu terenów przeznaczonych do urbanizacji w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta zatwierdzonym Uchwałą Nr XXV/140/88 Miejskiej Rady Narodowej w Piotrkowie Tryb. z dn. 25 maja 1988 r. (Dz. Urz. Woj. Piotrk. Nr 14, poz. 128) wraz z późniejszymi zmianami oraz w uchwalonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z lat 1999 - 2010 z zasięgiem terenów przeznaczonych w zmianie studium do urbanizacji.

Przeanalizowano powyższe tereny pod kątem terenów sklasyfikowanych jako leśne. Na tej podstawie wyznaczono zasięgi terenów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

- obszary inne

W związku z występującymi uwarunkowaniami w obszarze miasta nie ustala się :

- obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujących na nich ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej.

III.9. Obszary przeznaczone dla realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o znaczeniu krajowym i wojewódzkim wyszczególniono w pkt III.2.1 opisującym uwarunkowania wynikające z „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego”.

Do inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym będą należały:

- budowa obwodnicy miasta – etap III, w tym droga alternatywna do autostrady A1,
- projektowane i modernizowane ulice służące dla obsługi poszczególnych terenów wraz z przebudową wybranych skrzyżowań,
- budowa systemu ścieżek rowerowych poprawiających dostępność do miejskich terenów rekreacji oraz okolicznych miejsc aktywnego wypoczynku mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego (Zalew Sulejowski),
- budowa centrum rekreacji i wypoczynku na terenach wokół zbiornika Bugaj,
- rewitalizacja istniejącej zabytkowej substancji materialnej, szczególnie w śródmieściu wraz z modernizacją i rozbudową infrastruktury technicznej oraz rewitalizacja przestrzeni miejskich: skwerów, placów, zieleni w pasach drogowych (Trakt Wielu Kultur – zintegrowany pakiet projektów rewitalizacyjnych),
- urządzenie zieleni publicznej ogólnodostępnej, w tym budowa nowych parków: Modrzewskiego (w rejonie ulic: Modrzewskiego i Źródlanej), w rejonie ulic: Śląskiej i Kopernika, Staromiejskiego wzdłuż rzeki Strawy;
- rozbudowa infrastruktury kulturalno – sportowej (budowa nowej Miejskiej Biblioteki Publicznej, modernizacja Stadionu Miejskiego przy ul. Żwirki),
- realizacja usług komunalnych, które mogą być realizowane w ramach terenów oznaczonych symbolami U lub U/Z w tym usługi związane z upowszechnianiem sportu, kultury fizycznej i rekreacji,

- modernizacja istniejących zasobów komunalnego budownictwa mieszkaniowego, rozwój budownictwa komunalnego – budowa mieszkań w systemie budownictwa czynszowego przez TBS,
- renaturyzacja rzeki Strawy, szczególnie w śródmieściu,
- modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową systemu wodno-ściekowego;
- modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody Szczekanica,
- modernizacja ciepłowni (kotłów, automatyki oraz instalacji odpylania spalin) przy ul. Orlej i Rolniczej; modernizacja miejskiej sieci ciepłowniczej wraz z rozbudową magistralnych sieci przesyłowych,
- budowa nowoczesnego zakładu zagospodarowania odpadów komunalnych,

Szczegółową listę inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym przewidzianych do realizacji w latach 2005-2013 zawiera „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku”. Kolejność i ewentualne uruchamianie inwestycji tych lokalnych będzie uwarunkowane możliwościami finansowymi miasta oraz możliwościami pozyskiwania zewnętrznych funduszy.

IV. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA USTALEŃ

Niniejsze opracowanie jest zmianą „Studium" z 2006 r. spowodowaną przesłankami formalnymi i merytorycznymi omówionymi z pkt I.2. W związku z tym przyjęte rozwiązania są kontynuacją, z aktualizacją polegającą na dostosowaniu do: obowiązującej procedury formalno-prawnej, ustaleń planu województwa łódzkiego, zamierzeń władz samorządowych w sferze polityki społeczno-gospodarczej i koncepcji przekształceń zainwestowania miejskiego oraz uchwał dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i zgłoszonych do studium wniosków.

Przyjęte rozwiązania mają gwarantować realizację celów strategicznych ustalonych przez władze samorządowe w opracowanym w listopadzie 2004 r. projekcie „Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2013 r." W w/w strategii za cele strategiczne uznano:

- tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju gospodarczego miasta,
- stałą poprawę warunków zamieszkania, obsługi i wypoczynku mieszkańców,
- osiągnięcie europejskich standardów środowiskowych i zagospodarowania przestrzeni miasta.

Dla osiągnięcia celów strategicznych ustalono szereg celów operacyjnych, z których te które mają odzwierciedlenie w sposobie zagospodarowania przestrzeni uwzględniono w studium.

Zgodnie z powyższym w studium utrzymano zrównoważony kierunek rozwoju przestrzennego miasta w okresie najbliższym, w perspektywie, jak również w okresie kierunkowym. Przede wszystkim należy dokonać zasadniczej sanacji zagospodarowania przestrzennego na obszarze całego miasta ze szczególnym uwzględnieniem struktur śródmiejskich. Nadrzędnymi działaniami dla uzyskania pozytywnych efektów pozostają:

- ochrona wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
- eliminowanie kolizji przestrzennych przez ustalenie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza w odniesieniu do elementów objętych ochroną,
- przekształcenie terenów zdegradowanych zwłaszcza Starego Miasta i Śródmieścia oraz rehabilitacja zabudowy przemysłowej,
- tworzenie i budowa nowej struktury usług dla miasta, wynikającej ze zmian terytorialnych i współczesnych potrzeb (centrum administracyjne, handlowe, tereny wypoczynku i rekreacji),
- poprawienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych miasta z gminami ościennymi i regionem,
- zmniejszanie uciążliwości przez likwidację źródeł uciążliwości, restrukturyzację przestrzeni, realizację odpowiednich stref zieleni (w tym zwiększenie powierzchni terenów miejskiej zieleni urządzonej),
- rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego miasta,
- rozbudowa i modernizacja systemu wodno-kanalizacyjnego,
- racjonalizacja gospodarki cieplnej,
- doskonalenie procesu usuwania i utylizacji odpadów komunalnych.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta wyróżniono następujące główne strefy funkcjonalne:

- obszar śródmieścia,

- strefę zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej wraz z towarzyszącymi usługami usytuowaną wokół śródmieścia, ze wskazanymi największymi terenami rozwojowymi w części wschodniej miasta (rejon ulic: Zalesickiej i Wolborskiej),
- strefę zabudowy przemysłowo-usługowej w południowo-zachodniej części miasta opartą częściowo o istniejące zagospodarowanie,
- strefę związaną z uruchomieniem działalności gospodarczej, w tym centra logistyczne, sytuowaną wzdłuż autostrady A1 oraz drogi ruchu szybkiego S8,
- strefę terenów otwartych rolniczych z dolinami usytuowanymi w kierunku wschód-zachód,
- strefę doliny rzeki Strawy i Wierzejki, ze zbiornikiem Bugaj, lasem Wolborskim i lasem wchodzącym w skład Sulejowskiego Parku Krajobrazowego o największych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

W/w strefy powiązane są ściśle z projektowanym, docelowym układem komunikacyjnym miasta, w tym odpowiednio ukształtowaną obwodnicą pozaśródmiejską, która powiązana z zewnętrzną obwodnicą dróg ruchu szybkiego ma za zadanie eliminować ruch prowadzony obecnie przez drogi krajowe nr 12 i 91 z obszaru centrum i śródmieścia miasta.

Zrównoważony rozwój podstawowych funkcji zagospodarowania miasta powinien być przeprowadzony na zasadach harmonizowania interesów publicznych i prywatnych z zachowaniem wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Służą temu ustalenia zawarte w studium w jego warstwie graficznej i opisowej. Całość ustaleń obejmuje wszystkie występujące w strukturze miasta funkcje podstawowe z określeniem sposobu użytkowania i obowiązujących opracowań. Ustalenia odnoszą się również do całości występującej problematyki w zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej, ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych.

Ustalenia graficzne określają:

Rys. – kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego - struktura funkcjonalno-przestrzenna:

- granice i linie rozgraniczające,
- kierunki rozwoju i przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta,
- kierunki przekształceń obszarów zurbanizowanych,
- kierunki rozwoju obszarów niezurbanizowanych,
- kierunki kształtowania układu komunikacyjnego,
- kierunki ochrony i kształtowania środowiska kulturowego,
- kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego,
- inne.

Ustalenia opisowe odnoszą się do poszczególnych typów zagospodarowania przestrzennego wyszczególnionych poniżej i określają dla nich funkcje uzupełniające, zasady przekształceń i rehabilitacji, porządkowania, ochrony lokalnych elementów systemów przyrodniczych i ładu przestrzennego.

Są to tereny (pkt. III.3.2):

- zabudowy mieszkaniowej – MŚ, MW, MN, MN/U, MR
- zabudowy usługowej – UC, U, U/MN, UW, UZ, US
- produkcyjne – P
- komunikacji – KS, KK

- infrastruktury technicznej – W, K, G, E, C
- zieleni – ZP, ZC, ZL, ZLd,
- użytkowane rolniczo – R, RŁ, RM.

Ponadto wytypowano tereny wymagające rehabilitacji i rekultywacji oraz określono kierunki i zasady kształtowania rolnej i leśnej przestrzeni produkcyjnej (pkt III.4), a także ustalono tereny zamknięte zgodnie z wymaganiami obronności i ochrony cywilnej (pkt III.5).

W w/w ustaleniach uwzględniono następujące cele operacyjne określone w projekcie strategii, które posiadają odzwierciedlenie w przestrzeni:

- dla terenów będących w trakcie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniono sposób zagospodarowania wynikający z tych opracowań (cel operacyjny CI04),
- wytypowano tereny wymagające opracowania mpzp w nawiązaniu do ustalonych w projekcie strategii (cel operacyjny CI04),
- uwzględniono zagospodarowanie zbiornika Bugaj wraz z przyległymi terenami (cel operacyjny II04),
- wytypowano tereny (U/Z, ZP), które mają służyć upowszechnianiu i rozwojowi sportu, kultury fizycznej i rekreacji (cel operacyjny CII04),
- wytypowano Stare Miasto jako podstawowy teren wymagający rehabilitacji (cel operacyjny CII07),
- w ramach terenów przeznaczonych dla urządzonej zieleni (ZP) oraz usług z towarzyszącą zielenią (U/Z) uwzględniono:
  - budowę Parku Modrzewskiego w rejonie ulic: Modrzewskiego i Źródlanej,
  - budowę Parku Staromiejskiego przy ul. Cmentarnej, wzdłuż rzeki Strawy,
  - zagospodarowanie terenu dawnego „cyklodromu” (cel operacyjny CIII05),
- uwzględniono budowę schroniska dla zwierząt (US) (cel operacyjny CII06).

Kierunki rozwoju systemu komunikacji (rozdział III.6) zawierają opis:

- podstawowej sieci uliczno-drogowej, w tym węzeł dróg zewnętrznych i powiązania z trasami zewnętrznymi sieci miejskiej,
- podsystemu komunikacji publicznej, w tym:
  - miejskiej komunikacji autobusowej,
  - układu kolejowego,
- zasad kształtowania obsługi parkingowej,
- głównych ciągów pieszych i dróg rowerowych.

W ramach rozbudowy i modernizacji układu komunikacyjnego miasta uwzględniono następujące cele operacyjne (wymagające zabezpieczenia terenu) określone w projekcie strategii (cel operacyjny CI05):

- budowę północnej obwodnicy miasta,
- budowę drogi alternatywnej do autostrady A-1,
- uwzględniono modernizację i przystosowanie lotniska w ramach regionalnego układu komunikacyjnego,
- zaproponowano system ścieżek rowerowych w mieście (cel operacyjny CII04).

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury ustalają źródła zaopatrzenia i warunki dla zabezpieczenia kierunków rozwoju przestrzennego w zakresie modernizacji, rozbudowy, budowy i nowych technologii, obiektów i sieci w zakresie zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej, zaopatrzenia w energię elektryczną, w ciepło i gaz oraz komunalnej gospodarki odpadami (rozdział III.7).

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury są zbieżne z określeniami zawartymi w projekcie strategii dotyczącymi:

- rozbudowy i modernizacji systemu wodno-kanalizacyjnego (cel operacyjny CIII01),
- racjonalizacji gospodarki cieplnej zgodnie z przyjętym projektem założeń do planu zaopatrzenia miasta w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (cel operacyjny CIII03),
- doskonalenia procesu usuwania i utylizacji odpadów komunalnych (cel operacyjny CIII02).

Określono również zasięgi terenów wymagających opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (pkt III.8).

Całość ustaleń zawartych w studium pełni rolę stymulowania i wspomagania rozwoju gospodarczego miasta oraz poprawy jakości życia mieszkańców zgodnie ze „Strategią zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2013 r.” i jej aktualizacją z 2007 r. określającą horyzont czasowy do 2017 r.